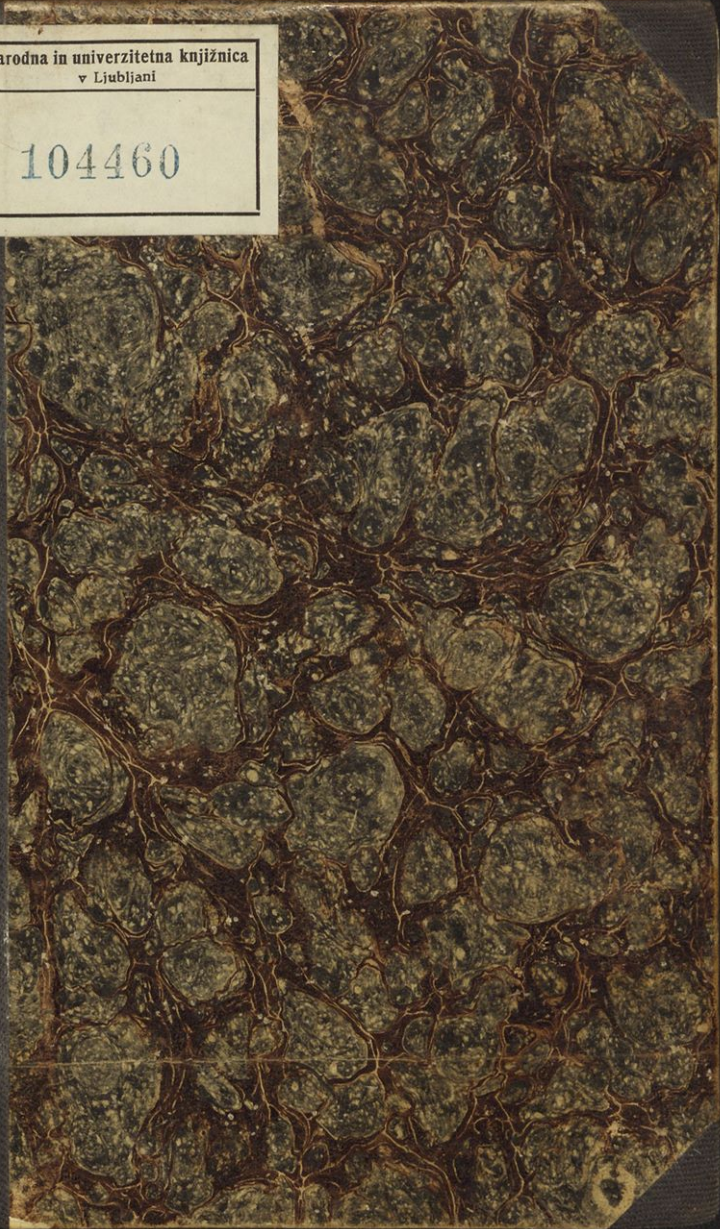
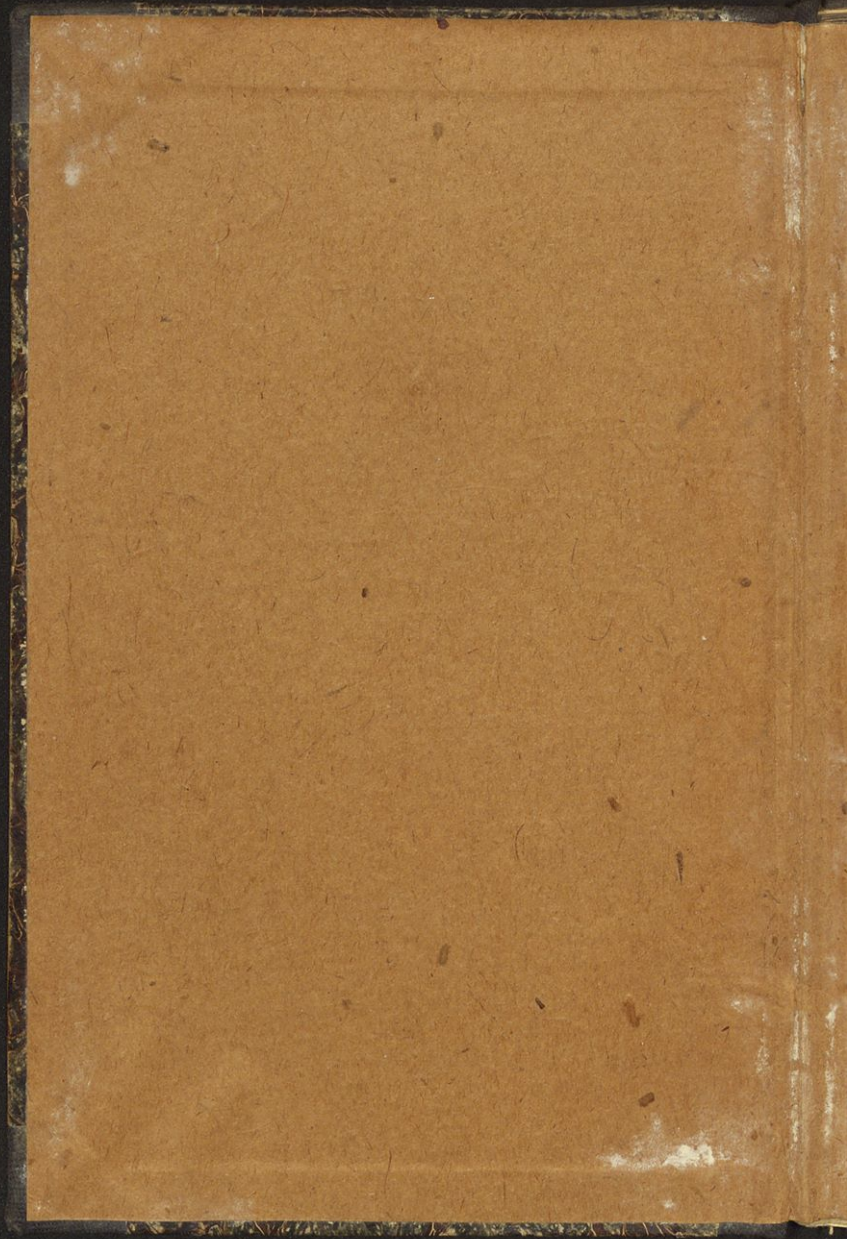

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

104460

Križana usmiljenost

ali

življenje sv. Elizabete.

Spisal

dr. Alban Stolz.

Z dovoljenjem pisateljevih poslovenil

P. Hrizogon Majar.

Druga izdaja.

Izdala in založila

Družba sv. Mohorja v Celovcu.

1904.

Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu.

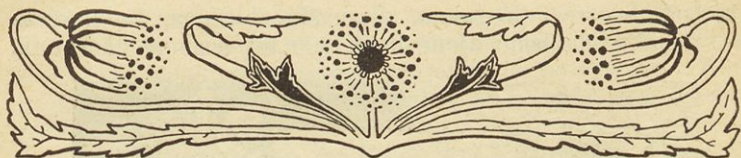
104460

104460

Z dovoljenjem prečastitega krškega knezoškofijstva.

FZC 1818/
1957

Krst.

ogrski deželi je pred 700 leti vladal kralj z imenom Andrej II. Ta kralj ni le sam pobožno živel, ampak je zidal tudi cerkve ter ustanavljal krščanske zavode po deželi; celó svoje življenje je postavil za božjo čast, ker je šel na težavno in nevarno križarsko vojsko v sveto deželo, pomagat stiskanim kristjanom. Njegova žena je bila hči nekega vojvode, ime pa ji je bilo Jera. Bog je kralju poplačal pobožnost z najlepšim plačilom, ki ga moreta krščanska zakonska na tem svetu dobiti: dal jima je namreč dete, ki je pozneje doseglo toliko svetost, da sta ga bila vesela nebo in zemlja, in ki tudi še zdaj razveseljuje tisoče ljudi, ki beró lepo, a s trnjem spleteno življenje ogrske kraljičine.

Otrok se je rodil leta 1207 v tedanjem glavnem ogrskem mestu, v Požunu, ter je bil krščen na ime sv. Elizabete. Po mestih je veliko ljudi in gosposkih družin, ki imajo najrajši, da se jim otroci krsté doma, češ, da je to imenitnejši. Š tem pa ljudje kažejo, da jim manjka krščanske, razsvetljene pameti, zakaj najimenitnejša hiša na svetu je cerkev in proti nji je najveličastnejša palača slabo zakonjete. V palači prebivajo ljudje, sirote, smrtna piča; a v cerkvi prebiva oni, kateremu je dana vsa oblast v nebesih in na zemlji, prebiva oni, ki nam je s svojo krvjo pridobil milost sv. krsta. Andrej, kralj ogrski, je spoznal, da v cerkvi prebiva neškončni, največji kralj, kralj nad vsemi kralji, sam Jezus Kristus. Zavoljo tega je dal svojo hčerko h krstu nesti v hišo božjo, in sicer prav slovesno kakor v sprevodu, in obhajali so velike svečanosti.

Ali ko bi bili ti stariši vedeli naprej, kako se bo godilo njih otroku čez dvajset let, da bo na tujem, da bo vdova,

da bode z otroci pregnana, siromaško oblečena, da bo spala
v svinjaku, da bode njene kosti 300 let pozneje naslednik,

Krst.

kakor divji merjasec, iz groba izril in onečastil, ko bi bili
stariši to vedeli, gotovo bi bili raje šli za pogrebom svojega

otroka. — Otrokov angel varih je pač drugače videl; dobro je vedel, da se bode otrokova pobožna duša rila in prerila skozi črne oblake pozemskega trpljenja, da bo dosegla veliko, neskončno veličastvo, in da se bo svetila kakor lepa zvezda na nebu.

Sploh se mi zdi, da je veliko resnobnejši, skoro bi dejal, veliko otožnejši, če otroka nališpani botri iz cerkve nesó, kakor pa če ga nesó na pokopališče. Kadar mašnik pokopava otroka, ima belo štolo ter moli veseli psalm 112.: „Hvalite otroci Gospoda, hvalite Gospodovo ime“. Otroku bi mogli še srečo voščiti, da je umrl. Zakaj? — Smrt je zanj vesela ženitnina, smrt ga je za vselej dobro preskrbela. — Pri otrokovem krstu pa človeku hodi na misel, koliko in kakšnega trpljenja bo moral otrok še prestat, če dalje živi, in kakšna bo potem njegova duša, katero je zdaj sveti krst tako očistil, če ne bo Boža tudi žalila, če se ne bo naposled z grehi obtežena preselila na oni svet.

„Ker moje misli niso misli vaše, tudi ne poti vaše poti moje, pravi Gospod. Kakor so višje nebesa nad zemljo, tako so moje poti višje od poti vaših, in misli moje od misli vaših.“

(Iz. 55, 8. 9.)

Vijolica.

Izprva počiva milost božja v nezavestnem otroku, kakor po zimi počiva zrno v zemlji. Pozneje pa, ko otrok začenja hoditi, ko začenja govoriti in marsikaj razumeti, tedaj pa v mladem srčku tudi milost božja tako rekoč požene kali, zlasti če se mu priliva s krščanskim podukom in z lepim vzgledom. Zato včasih najdemo otroke, ki so že pri štirih letih prav pobožni.

Tako je tudi v srcu majhne Elizabete milost božja nenavadno čvrsto uspevala in rastla, kakor raste spomladi na vrtu zelenje, kadar sije lepo solnce. Kar je vse življenje svete Elizabete tako lepo cvetelo, in tako močno rastlo, namreč ljubezen božja pa ljubezen do bližnjega, to je kalilo, to se je gibalo že v deklici, ko je komaj govorila. Ko so se dekletcu odprla usteca, je najrajši pravila molitve, in komaj tri leta staremu otroku so se uboščeki že smilili, da jim je dajala milošnjo.

Neko staro pisanje pravi o nji: „Ko je imela kakih pet let, in psalmov še ni znala, je vzela psalmske bukve in je djala pred se, kakor da bi iz njih molila. In kolikor ji je manjkalo na letih in razumu, to sta ji dala milost božja pa sv. Duh. Sveti Duh jo je navdajal in učil, da je že v otročjih letih ljubila Boga in na Boga obračala vse svoje misli in svoja dela. Rada je molila, priklanjala se velikrat, klečala je dolgo, légala na tla, in od velike pobožnosti je poljubljala zemljo kakor za molitev. Če pa ni mogla v cerkev, kadar so bila vrata zaprta, je poljubljala cerkvena vrata in zapah iz same goreče pobožnosti. — V svojih otroških dneh je bila mila in dobrega srca, usmiljena do vsakega reveža, in ko je bila še prav majhen otročiček, je hodila v kuhinjo, da bi za uboge ljudi kaj izprosila.“

Gotovo je čudno, kako otroško srce Boga tako zgotaja pametuje. Kakor dete precej po rojstvu zahteva življenja iz materinih prs, tako želi Boga tudi mlada duša, ko se nekoliko zavé. Zakaj, kakor je otrokovo telo najprej materino in mati njegovo domovje, tako je tudi otrokova duša najprej božja, Bog pa njeno domovje, in to posebno čuti duša krščenega otroka. Pogosto se zgodi, da prav majhnemu otroku posvetne stvari niti na misel ne pridejo, kakor postavim: kakšno vrednost ima denar, kaj je čast, kaj imenitnost, in majhni otrok si celó misliti ne more, da bo treba kdaj umreti — od druge strani pa otrok skoraj koprni kakor mlada rastlinica po dežju, da bi kaj lepega čul ali slišal o ljubem Bogu, in dete se kaj rado navadi vsak dan moliti; in pogostoma celó spečemu otroku ne dá pokoja, dokler se ne zbudi, in matere ne pokliče: „Mama, pa molil še nisem, dajte moliva.“

Stariši, pameten oče in mati, bosta prav zgodaj začela svoj posel, svojo dolžnost, da otroku pripovedujeta kaj o Bogu, o nebesih, o angelcih, in ga učita moliti; začneta naj takrat, kadar začneja otrok izgovarjati besede; zakaj Bog je dušo ustvaril zàse in v sv. krstu posvetil zàse.

„Pustite otroke, naj pridejo k meni, in ne branite jim; zakaj takih je nebeško kraljestvo.“

(Luk. 18, 15.)

Zgodaj oddana.

Ljubezniva deklica Elizabeta je bila še le v četrtem letu, ko se zgodi nekaj, kar ji izpremeni vse življenje. Iz daljne turinške dežele (Thüringen) pridejo v Požun vitezi in plemenite gospe, poslani od svojega vladarja. Tem poslancem je turinški vladar, deželni grof Herman, naročil, naj snubijo pri kralju Andreju kraljično Elizabeto za njegovega sina Ludovika, dasi tudi je bil Ludovik šele enajst let star. Poslanstvu je bilo naročeno, naj malo dekletce takoj sabo vzamejo na Turinško, če se dajo stariši na Ogrskem pregovoriti. Deželni grof na Turinškem bi bil prav rad imel, da bi bilo pred njegovo smrtjo vse uravnano, zlasti pa je želel, da bi bila kraljičina na njegovem dvoru izrejena in zmeraj bila pred njegovimi očmi.

Deželni grof Herman je bil najmogočnejši in najimenitnejši knez tedanjega časa in v bližnjem sorodstvu silnemu cesarju Miroslavu Rdečebradniku. Knez je tudi na daleč slovel s svojo vojsko, in pa da pospešuje umetnost, znanost in obrt. Duhovnik iz tistega časa piše: „Redkokdaj je šel spat, da bi poprej ne bil poslušal ali branja iz sv. pisma ali pa lepih povesti o starih knezih, nikdar ni pasel nepridne in pogubljive lenobe. Njegova čednost, njegovo vladarstvo in moštvo je slulo daleč na okoli.“ Deželni grof je tedaj že smel pričakovati, da bo njegova ponudba na Ogrskem dobro sprejeta.

Ogrski kralj Andrej ni vprašal svojega očetovskega srca, ampak je gledal bolj na čast in blagor svoje dežele, prevdarjajoč, kakšno korist bo imela Ogrska od take zveze. Andrej skliče svoje svetovalce, da se z njimi pomeni o tej zadevi. V posvet pokličejo tudi učenega moža, ki je bil že sam na Turinškem. Ta mož je pravil, kako lepa je turinška dežela, kako je bogata in kako mogočen je njen vladar, pravil je pa tako živo, da je bila še mati voljna, naj se otrok precej dá na Turinško.

Zdaj so se vrstile na kraljevem dvoru velike svečanosti, kakor da bi obhajali ženitnino. Kralj povabi najimenitnejše gospode in gospe iz cele svoje kraljevine v goste, in tri dni ni bilo plesa in godbe in petja, igranja in napivanja ne konca ne kraja. Ko so se pa grofovi poslanci naposled odpravljali domu, dá jim kralj za doto mlade hčere najlepše in najdražje reči, pa tudi turinške poslane bogato, kraljevsko, obdaruje. Nesli so sabo zlate in srebrne posode, umetno delane skrinjice iz slonove kosti, načelne

trakove in vence iz biserov, prstane in pase z dragimi kameni, veliko svilne in bagrene obleke, postelj in banjo iz čistega srebra, mnogo ovratnega lepoticja, in potem šest konj, najlepših, ki so jih mogli dobiti. Takih zakladov in take bogatije, kakor so jo dali tej kraljični, turinška dežela še nikdar ni videla. Vrhu tega so jej dali še veliko tisoč goldinarjev v srebru in zlatu. Mala kraljičina sama je bila oblečena v svilo, pretkano z zlatom in srebrom.

Ali dobri otrok je bil še premlad, da bi bil vedel, kaj pomeni to posvetno veličastvo, še prenedolžen, da bi se ga bil veselil. Vseh takih igrač, napuha, nečimernosti, sladkavosti, prikupljanja in moženja, ki so navadne pri takih veselicah, ki srce opletajo in dražijo, takih igrač priprosto otročje srce ne pozna. Šopek cvetic, kup peska na dvorišču, da se igra, take smeti otrok ravno toliko čisla kakor veliko bogastvo.

Svoje dni je bil vsakdo priprosto dete, pozneje pa, ko nekoliko odraste, se vsakdo zelo predrugači. Posvetni duh sili vanj od leta do leta, ga prevzame in vsega onečisti, in tako se zgodi, da pridejo v človeško srce poželjivost mesa, poželjivost oči, in napuh življenja; trojna ta poželjivost pa umori nedolžnost in Boga prežene iz srca. Pri Elizabeti bomo pa videli, da je vse svoje življenje ohranila tisto otročjo priprostost, ki je Zveličarju tolikanj ljuba.

„Resnično vam povem, ako se ne preobrnete, in ne boste kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo.“
(Mat. 18, 3.)

Zaroka.

Zdaj so imeli poslanci s kraljičino odhajati. Morda je bilo dete še premlado, da bi bilo prav čutilo, kaj se pravi: očeta in mater in dom zapustiti — in sicer za vselej. Da bi pa na Turinškem ne bila popolnoma odločena od domovine, in da ne bi živela med samimi tujci, ji je kralj Andrej dal, rekel bi, kos domovine sabo, to je, dal ji je na pot njeno nekdanjo dojnico in pa 13 dekletec iz visokega stanu, da bi Elizabeti delale družbo. Najimenitnejši v poslanstvu je bil grofov točaj, vitez Vargilski. Temu je kralj posebno zaupal, in zatorej mu dé: „Tvoji vitežki poštenosti izročam otroka, mojo največjo tolažbo.“ Vitez obljubi, da se bo poganjal za dekleta, kolikor bo mogel.

Prežigrad.

Srečno so pripotovali v Turingijo; bilo jih je okoli 40 ljudi. Ker so pa v mraku dospeli v Izenak, morajo tukaj v mestu prenočiti, vendar pošljejo tudi sporočilo v grad na hribu. Izenak (Eisenach) je namreč glavno mesto Turinške dežele. Blizu mesta je hrib, in na tem hribu stoji grad, kjer so stanovali deželni vladarji. Deželni grof in njegova žena Sofija na kolenih hvalita Boga, ko se jima sporoči, da se je snubitev srečno iztekla, in da je kraljičina prišla že zdaj.

Še tisti večer se napravita na pot ter gresta doli v mesto Izenak. Grof vzame otroka v naročje, ga pritisne na svoje srce in na glas hvali Boga; grofinja pa se ni ločila od dekletca in je zato prenočila v mestu.

Drugi dan se poslanstvo veselo pomika s konji in vozovi gori na Prežigrad (Wartburg), kamor so bili povabljeni vsi dvorjani in najimennitnejše družine izenaške, naj pridejo gledat otroka; nato je bila Elizabetka zaročena z mladim princem Ludovikom. Tudi pri tej priliki so bile pojedine in velike slovesnosti.

Ali pa ni narobe svet tako mlade otroke oddajati? Ali ne tirjata pamet in pravica, da hči in sin o svojem času vprašata svoje lastno srce, s kom hočeta zakonski živeti? Novejši čas in pri nas je navada, da se bolj pozneje ženijo in možé, šele ko imajo svoja leta, in ko svojih starišev dostikrat nočejo več poslušati. Takrat pa samec ali snubec ne vpraša ne svojih ne deključevih starišev, ampak on vpraša svoje oči in svoje nagnjenje. Samke pa, katerih srce ni še polno ne človeške ne božje ljubezni, take se navadno oklenejo vsakaterega, ki že nekoliko časa njih srce pridobiva. Res je pa tudi, da je počutna ljubezen grozno slepa strast in vrhu tega je še goljufna, ker si navadno oba dela pred poroko svoje najslabši lastnosti prikrivata, ter se drug drugemu kažeta nekako praznična. Zato je zakonska volitev neizkušenih mladičev večkrat tako slaba, zakon tako nesrečen, razpori tako pogostni — zaloga nesreče. Poprej, po nekaterih deželah tudi zdaj še, so vprašali samo stariše. Gotovo želé tudi stariši svojim otrokom sreče; razlika je samo ta: stariši imajo več izkušnje, mislijo hladnejši, bolj po pameti, prevdarjajo, kaj gre in kaj ne gre, in ravno zato izvolijo večjidel boljši, kakor pa voli razburjena, zaslepljena mladost. Zato je bil pozneje tudi zakon sv. Elizabete z grofom Ludovikom tako krščansk, tako dober in tako lep, da se lahko reče: ko bi bil Ludovik

sam po celem svetu iskal neveste, nikjer bi je ne bil mogel dobiti, s katero bi bil tako srečen, kakor je bil ž njo, katero so mu bili iskali stariši, z Elizabeto. In ko bi bilo Elizabeto tisoč ženinov prišlo snubit, in ona bi si bila sama katerega izbrala, gotovo bi ne bila zadela tako dobro, kakor je s tem, katerega so jej stariši preskrbeli.

„Izaak pokliče Jakoba, blagoslovi ga in mu ukaže, rekoč: Ne jemlji žene iz rodú Kanaanskega, temveč idi, potuj v Mezopotamijo Sirsko, k hiši Batuvela, očeta tvoje matere, in od ondodi si vzemi ženo izmed hčerá Labana, ujca svojega.“

(I. Mojz. 28, 1. 2.)

Majhnemu otroku velik križ.

Strašno se moti, kdor misli, da se velikašem in knezom in gospôdi veliko bolje godi kot drugim ljudem. Križ in trpljenje tako rada zahajata v krasne palače kakor v delavčevo kočo, ali pa v kako sajasto izbico pod slamnato streho. Nekaj razločka je le v tem, da siromak navadno lažje prenaša križ kakor ljudje, katerim se je od mladih nog dobro godilo, ki so torej navajeni dobrega in lahkega življenja. Sicer pa velja skoraj ta postava, da križ največ za tistimi hodi — naj si bodo nizkega ali visokega stanu — katere Bog pripravlja za sveto življenje in potem za večno zveličanje. Bog ima pa to navado, da čaka s križi, dokler človek ne doraste, in zato otrokom prizanaša. Pri mali Elizabetki se mu je pa s križem, rekel bi, mudilo; ljubeznivi otrok ga je kar neutegoma dobil, velikansk in boleč križ. Že to ni majhna reč, če mora tako mlado dekletce zapustiti očeta in mater, pa iti drugam, v tujo deželo med tuje ljudi. Kako ji je pač bilo hudo po stariših, kako se ji je tožilo po domu, kako ji je marsikatera solza pritekla iz nedolžnih očesec, kolikokrat je mislila na svoj ljubi dom, na svojo ljubo domačijo! Naj je tudi misel na dom bridka in boleča, ima vendar nekaj sladkega, namreč spomin na domače ljudi, podobo domače hiše. Zatorej se toliko topi v solzah ter joka, komur se toži po domu, in kjer se objemata bolest in ljubezen, ondi se solza porodi; mrzla, trda, suha bolečina je hujša, je takorekoč dleto na živo srce.

Toda uboga Elizabetka tudi te kapljice medu ni smela okusiti, ki jo ima domotožnost, in namestu nje je imela dobiti pregrenkega pelina. Dogodilo se je doma nekaj tako strašnega, da ji je propodilo vso domotožnost; in kolikorkrat se je zmisli na dom, in kadarkoli se ji je o njeni materi sanjalo, vselej se je zgrozila nad umorom videvši pred sabo kri in mrliča, trohnobo. — Kaj se je zgodilo tako strahovitega?

Tri leta, odkar je bila Elizabeta zapustila Ogrsko in bila na Turinškem, ji je bila mati, kraljica Jera, grozovito umorjena. Umorjena je bila pa ondaj, ko je bil kralj na potu, o neki ustaji, ko so se vzdignili proti vladi kraljevi plemenitaši. Ta spomin ji je grenil misel na dom.

Domotožnosti je več vrst; je tožnost po domu, če je kdo na tujem, tožnost po očetu in po materi, po ranjkem možu ali ženi, po zvestem prijatelju. Pa je tudi taka tožnost, če se komu toži po njegovi lastni mladosti, po tistem času, ko je bil človek še nedolžno, zadovoljno dete. Edino prava domotožnost je pri malokaterem najti, da bi se komu tožilo po Bogu. Sv. Avgustin pravi: „Doma čija duše je Bog.“ Ta plemenita domotožnost po Bogu je dobremu otroku Elizabeti bolj in bolj preganjala pozemeljsko domotožnost, nepridno bolenje srca. Njeno srce je hrepenelo proti domu in k Očetu, kjer ni trpljenja, ne žalosti, nikake zgube na vse veke, kjer srce nič več ne krvavi.

„Zakaj pobožnost je za vse dobra, ker ima obljubo tega in prihodnjega življenja.“ (I. Tim. 4, 8.)

Vzgleđ.

Mati je mrtva, a dve materni sestri sta še živi. Vsaka je dajala mlademu dekletcu svoj posebni vzgled. Ena je bila Neža, lepa šopirka, znesene postave; po duši je bila pač tudi znesena in prešerna, pa ne lepa, bila je na primer taka, kakor je bila duša Herodijade. Takrat se je bil namreč Filip, kralj francoski, oženil z dansko kraljičino. Dasitudi je bila ta nevesta prav zala, čednostna in pobožna, se vendar kralju njegova žena, dan po poroki, kar nagloma pristudi. To je bila čudna izkušnjava, katero je imel premagati. A mesto da bi jo odganjal in bil pameten, je pa kraljevi slepec mislil nato, kako bi se dal od svoje žene ločiti; jel si je domišljati lažnjivo pretvezo, češ, kraljičina

mu je v žlahti in zatorej zakon nič ne velja. Dasiravno je papež Celestin III., na katerega se je kraljica sklicevala, spoznal in razsodil, da je zakon veljaven, je kralj vendar dal svojo ženo zapreti v samostan ter se ženil pri drugih kneginjah, a nobena poštena ni marala zanj. Ko se oglasi tudi pri Neži, ta dovoli v veliki smrtni greh samo zato, da bi bila kraljica. Res se omoži s Filipom, in vendar ni bila kraljeva zakonska žena, ampak prešestnikova prešestnica. Sedem let je živela Neža s kraljevim grešnikom, dokler papež, ki stoji v takih rečeh nad kralji, francoske dežele težko ne kaznuje, in naposled ne zapreti izobčenja. Na vse zadnje se kralj vda, zlasti ker je tudi ljudstvo žugalo, da ga bo zapustilo; po takem svojo pravo ženo vzame k sebi, Neži pa odkaže neki daljni grad za stanovanje. Tako je bila zdaj nesrečna ženska sama zavržena od njega, zavoljo katerega je bila prej zapustila Boga; umrla je od jeze, togote in sramote, in sedem let pregrehe jo še zdaj ujeda, če pred smrtjo ni zadobila milosti izpreobrnjenja.

Druga teta je bila Jadviga. Njen življenjepis najdemo v popisih svetnikov 17. oktobra; nekaj malega hočem semkaj postaviti. Omožena je bila z Henrikom, vojvodom Šleskim. V vsem svojem djanju in nehanju je skrbno pre-mišljala, kaj bi bilo najprijetnejše Bogu in kaj bi bilo naj-svetejše. Njena duša je bila vedno pobožno zbrana; pogosto je še klečala in molila, ko so zjutraj njene strežnice že vstajale. Namesto da bi bila složno pri sv. maši v grajski cerkvi, šla je vsak dan v veliko cerkev in bila pri tolikih mašah, pri kolikor je, le mogla biti; če je mislila, da je nihče ne vidi, sezula je čevlje in bosa klečala tudi v naj-hujši zimi. Mesa ni jedla; sredo in petek je uživala samo kruh in vodo; vsak dan se je dala bičati ali pa se je sama. Njeno vsakdanje opravilo je bilo sploh v tem, da se je vadila treh čednosti: molitve, posta in vbogajmedajanja. Dobrotnost in človekoljubnost Kristusova sta se na Jadvigi tako poznali, kakor se pozna cvetenje na trti, kadar jo ogreva pomladna toplota. Svojim poslom je bila tako dobra, da jim je sama stregla, če je kdo zbolel. Včasih je vojvodo prosila klečé, naj z hudodelci ne ravna tako grozovitno, kakor je bila takrat navada. Uboščeki so krdeloma hodili za njo. Kneginja je imela tudi posebno navado, da je vedno imela pri sebi trinajst ubožnih ljudi, ki so bili neozdravljivi. Jemala jih je celó na svoje potovanje, in tedaj je vsikdar skrbela najprej za svoje hiravce ter jim stregla pri jedi.

D drugega dela krščanskega življenja, to je križa, sv. Jadvigi tudi ni manjkalo. Imela je trpeti veliko in težkih bridkosti, a jih je prenašala s sveto udanostjo in potrpežljivostjo.

Po tem in takem je imela mlada Elizabeta v svoji družini dva kažipota. Prvi, to je bila teta Neža, je kazal na široko pot, ki vodi v pogubljenje, — drugi, to je teta Jadviga, je kazal na ozko pot, ki vodi v nebesa. Če imajo otroci v svoji družini slab in dober vzgled, tedaj pokažejo, kaj bode iz njih in kakšno dušo imajo, kakor se nagibajo ali na dobro ali na slabo stran. Otrok, ki imajo tako pobožno srce kot Elizabeta, takih otrok slab vzgled ne zapelje, ampak veliki in nesramni grehi njihovih rodovincev jih velikrat navdajajo le s toliko večjim studom. Zato tudi mladi deklici nič ni škodil vzgled očitne grešnice Neže; vzgled sv. Jadvige pa jo je zmeraj opominjal, da je tudi kneginji mogoče posvetiti se, in da se ima za to tudi prizadevati.

*„Človek ima pred seboj življenje in smrt,
dobro in hudo; kar hoče, se mu bo dalo.“*

(Sir. 15, 18.)

Pobožno srce.

Deželni grof Herman je hotel, da se mlada hčerka izreja ž njegovim sinom Ludovikom, ki je bil sedem let starejši; zakaj grof je mislil, če se skupaj izrejata, se bosta drug drugega privadila, in potem je upati, da bo pozneje tudi zakon dober. Izvolil je tudi šest majhnih dekličev iz imenitnih družin, da bi se z Elizabeto skupaj učile in bile skupaj odgojevane. Deželni grof je pač vedel, da se otroci navadno boljši zravnaajo, če skupaj živé in skupaj se učé, kakor pa če živi vsak zase, saj še drevesca, ki skupaj stojé, lepši zrastejo. Iz tega otročjega časa pripovedujejo: „Ko je bila Elizabeta stara pet let in ni še znala brati, se je pogostoma vrgla pred oltar, odprla psalmske bukve, sklenila pobožno roke za molitev, in poljubljala tla. Če je pri igri kaj dobila, ali če je sicer kaj imela, je dala nekaj tega ubogim dekličem, pa rekla, naj molijo zato nekatere očenaše in češčenemarije.“ — Nespodobnega besedovanja nedolžni angel ni mogel slišati; če je kak otrok pri igri kaj nespodobnega storil ali zinil, moral je kazni dati, ki je potem prav prišla ubogim. Elizabeta je pogostoma hodila s svojimi tovarišicami na pokopališče, pa jim je dejala:

„Tukaj počivajo mrtvi ljudje. Taka bo kdaj tudi z nami in zato moramo rade imeti Boga; zdaj pa izgovarjajte za mano besede: „Gospod, po svoji bridki smrti in po svoji ljubi materi Mariji reši ranjke njih trpljenja, nam živim pa daj milost, da pridemo v večno veselje, ki nikdar ne mine.“ Ravno tako je pobožni otrok peljal svoje tovarišice pogostoma v cerkev ter izgovarjal to-le molitvico: „Gospod Jezus Kristus, ti moj Bog in moj Gospod, si velike bolečine trpel za me, ubogo grešnico, in krivico bi ti delala, ko bi ti ne služila. Ljubi gospod, ozdravi me s svojimi peterimi ranami.“ — Kakor imajo otroci sploh take ljudi najrajši, ki jim pogosto kaj dadó, tako tudi Elizabetka nikogar rajši ni imela kakor tega, ki jo je bil naučil kako molitev. Sama si je bila naložila, da jih bo vsak dan nekaj odmolila; in če je morala iti spat, še preden je vse dokončala, tedaj si ni dala pokoja, dokler ni svojih molitev izmolila v postelji.

Dve prikazni najbolj kažeta na Boga, iz katerih Boga takorekoč bližje in razločneje vidimo, skoraj kakor za tankim zagrinjalom. Prva je zvezdno nebo, kadar po noči pogledamo na strop nebeški, kako neštevilno zvezd na njem miglja, in druga prikazen je prav mlad otrok, če ga vidimo, da moli prav resnobno in prav zvesto. Kakor se nebeški strop spenja nad zemljo, in iz zvezdnih visočin na nas doli gleda drugačni svet, da zato človeka prevzame spoštljivost, kakor bi slišal zvezde izgovarjati z goreče srebrnimi jeziki: svet, svet, svet — tako je tudi to nekaj nadzemskega, če mlada otrokova duša, ki ima šele malo razuma, vendar že kaže, da ima srce in pamet za Stvarnika, za večnega, nevidnega Boga. zlasti če prav majhno dete, morebiti še pri dveh letih, če že takrat moli in hoče moliti, in mu sveta resnoba, spoštljivost sije iz duše ter mu obseva nedolžno obličje. Ah, mili Bog, takrat čutimo, da si ti blizu, tedaj čutimo, da tvoje očetovsko oko dopadljivo gleda na tega otroka. Otrokova molitev ti je ljubka vijolica, ki klije iz pomladne dušice. In če ž njo primerjaš svojo grešno dušo, prihaja ti tesneje pri srcu; kar padel bi na tla in molil: Bog bodi milostljiv meni ubogemu grešniku!

„Gospod, Gospod naš, kako čudovito je tvoje ime po vsej zemlji. Zakaj veličanstvo tvoje je vzvišeno čez nebesa. Iz ust otročičev in dojenčev si pripravil hvalo.“

(Ps. 8, 1. 2.)

Pravo zlato.

Neki čuden pregovor imajo, ki je videti prav hud, pa je vendar resničen, namreč: „Ljubezen božja brez dela božjega je hudiču veselje in hudičev nasvèt“. Mogoče je namreč, da je človek pobožen, toda nezdravo pobožen; da rad in pogosto hodi v cerkev, da v svoji pobožnosti velikrat sladkosti občuti, da večkrat prejema sv. zakramente, da ima po izbi polno svetih podob, da je nejevoljen, kadar se govori o slabostih bližnjega. No, to bi bilo že vse prav, ko bi s to umišljeno ljubeznijo božjo bilo združeno tudi še delo božje. Toda marsikaterega življenje je tako in pobožnost njegova nič drugačna, kakor posvetnih ljudi. Marsikatera pobožna oseba si pač noče ničesar odreči, hoče vse složno imeti, je prav občutljiva, če jo kdo premalo pozdravi, pri poslih lovi muhe, ima brezljuben jezik, se nerada potegne za bližnjega, če ji ni v žlahti ali njen prijatelj. Take pajčevne pobožnosti se tako rekoč hudič veseli, Bogu pa ne dopade tako ravnanje, zato ker ni iz Boga. Tako pobožnjevanje je res tisti kraj, na katerem prav pohotno raste strupena goba duhovne ošabnosti in domišljavosti; tako pobožnjaštvo je tudi krivo, da posvetni ljudje ne čislajo vere, da jo celó zaničujejo, češ, vsa pobožnost ni drugega ko hinavsko tercijalstvo.

Na čisto dušo mlade Elizabete pa je deloval in svetil duh božji tako lepo in tako jasno kakor solnčni žarek v rozni kaplji; zato ta otrok ni samo rad molil in pa veliko molil, ampak si je tudi veselo in močno prizadeval za dela božja, seveda, kolikor so v otroških letih mogoča. Če je dekletce z drugimi igralo in ga je ravno prav veselilo, tedaj je ta hip nehalo in dejalo: „Zdaj pa zavoljo Boga ne bom več igrala.“ Če je plesalo, je po prvem plesu dejalo: „Toliko plesa je svetu že dosti, druge plese bom pa opustila zavoljo Kristusovega imena.“ Ob nedeljah in praznikih dobro dete ni hotelo nositi rokavic ali vezenih rokavov, kakor je bila takrat navada, samo zato ne, da bi bila ponižnejša in Bogu dopadlivejša. Če je pa morala lišp djati nase, tedaj ga je djala šele po službi božji, in od lepoticja za na glavo je toliko na stran djala, kolikor so ji le dopustili. Svoj lepi obrazek pa je dekletce tako skrbno zagrinjalo, kolikor ga je najbolj moglo in da je bilo obrazka prav malo videti. Kaj h temu porekó tiste, ki tako rade razkrivajo svojo nagoto?

Ves denar, ki ga je Elizabeta dobila od grofa ali grofinje, je razdelila med uboge, in da bi jim mogla dati še več, si je znala to in ono izmisliti, da bi od gospoda ali od gospe še kaj izvabila. Kakor ptič, ki ima v gnezdu mlade, neprenehoma leta okoli, da bi mladim dobil in prinesel kaj živeža, ravno tako se je tudi naša dobra deklica vedno sukala po kuhinji in po hramih ter pobirala ostanke in koščke, da bi jih nesla ljubim svojim uboščem.

Krščanski otrok ne moli samo rad, če ga znajo k molitvi prav napeljavati, ampak tudi rad kaj stori in si kaj odreče ali zavoljo Boga ali pa zavoljo bližnjega, in ravno to je krščanskemu življenju neobhodno, bistveno potrebno. Daj, postavim, nepopačenemu otroku na ponudbo, naj v petek zavoljo Kristusa ne igra, naj si pri jedi kaj pritrga in nese uboščku, naj dá katero tistih igrač, ki mu jih Miklavž ali pa Krišček prinese, kakemu šolarju, ki nič ni dobil itd., in videl boš, da bo otrok večjidel volnejši in močnejši v zatajevanju kakor marsikateri odraščeni, katerim se je pogostoma srce nekako strdilo in odrvenelo.

„Pustite otroke, naj pridejo k meni, in ne branite jim, zakaj takih je nebeško kraljestvo.“

(Mat. 19, 14.)

Patron.

V krščanski veri verujemo občestvo svetnikov. Vse duhove, katerim je glava Kristus, je Bog tako prečudno in skrivnostno med sabo sklenil, da more človek v zvezo stopiti s kakim posebnim svetnikom, in ž njim takorekoč skleniti prijateljstvo. Če imaš postavim svojega imenega variha ali patrona posebno rad, ga spoštuješ in častiš, in njemu na čast opravljaš dobra dela in molitve, tako bo tvoj patron tudi mislil na-te, te bo imel rad, in te vzel v svoje varstvo. Tako si je tudi Elizabeta, ko je odraščala, poleg Matere božje izbrala enega svetnika, sv. Janeza apostola, katerega je posebno častila zavoljo njegove deviške nedolžnosti in velike ljubezni.

Tisti čas je bila navada, da so si patrona izbirali po žrebanju ali po vablji. Tudi deklice na knežjem dvoru so si odločile dan, da si bode vsaka po žrebu ali vablji izbrala kakega apostola za variha. Elizabeta je goreče molila, da bi ji vabljej dal sv. Janeza. Prižgô dvanajst voščenih sveč,

vsaka je imela ime kakega apostola, sveče denejo na oltar, in nato gre vsaka mižé po svečo. Elizabeta je bila zelo vesela, ko je dobila svečo z imenom sv. Janeza. Da bi pa videla, ni li to slučaj, Elizabeta vadljanje še dvakrat poskusi, a vsakokrat prime za ravno tisto svečo. Pobožno dekle je zdaj mislilo, da je to božja volja, in odslej je še pobožnejše in zaupneje častila sv. Janeza. Obljubila je tudi svojemu varihu svetniku, da kdorkoli jo bode v njegovem imenu kaj prosil, mu bode vsikdar z veseljem vstregla. In res je kazala vse svoje življenje, kako zelo je ljubila in častila sv. Janeza, zakaj odpustila je sleherni krivico in izkazala vsakatero dobroto, če jo je kdo prosil v imenu sv. Janeza.

„Eden izmed njegovih učencev pa, katerega je Jezus posebno ljubil, je slonel na njegovih prsih.“

(Jan. 13, 23.)

Sirota.

Elizabeta je bila še le devet let stara, ko deželni grof Herman umré na nekem potovanju. Ta velikodušni knez je imel veliko veselja in veliko ljubezni do bogoljubnega dekleta. Dokler je on živel, se ni smel nihče podstopiti, da bi bil ljubeznivemu otroku njegove pobožnosti branil in mu kalil sveto veselje. Po smrti blagega kneza pa se je imelo to premeniti. Bog je hotel svojo izvoljeno hčer postaviti za stopnjo višje; srebro njene priproste pobožnosti se je imelo izpremeniti v zlato, zakaj deklico so odslej zavoljo njenih pobožnih vaj bridko zasramovali in preganjali.

Ranjki grof je bil z deklico prijazen in vesel, ali prijazna in vesela ni bila ž njo tudi grofinja Sofija. Ta žena je bila zelo posvetna, hotela je kaj biti in kaj veljati, tudi nekaj vere imeti, a le ne preveč. Taki ljudje mislijo, da je njihova mlačnost ravno prava pobožnost, in kdor bi hotel biti pobožnejši, že mislijo, da je prenapet in nesparten. Deželna grofinja je tedaj le nejevoljno gledala pobožne vaje Elizabetine. Ravno tistih misli kakor mati je bila tudi lepa Nežka. Nečimernost sveta, prikupovanje in lišpanje, to jima je šlo veliko bolj k srcu kakor pa Bog. Te dve sta imeli zdaj po grofovi smrti najlepšo priliko, da sta se znašali nad Elizabeto in njenim pobožnim življenjem. Prav grdo sta otroku očitali, zakaj se tako ponižuje, čemu

se vede tako priprosto, zakaj toliko moli; in kar naravnost v obraz sta ji očitali, da nima nič knežjega, nič gosposkega na sebi, da bi bila najboljši za deklo ali k večjemu za kako meščanko, ne pa da bi bila deželna grofinja.

Pravo krščanstvo, že nam prirojeni čut pravi, da se moramo potegovati za take, ki so preganjani, zlasti če so otroci in sirote.

Dvorjani prežigrajski pa so bili pravi strešni petelini, ki so se obračali, kakor je veter potegnil. Ko so videli, da se grofinja dela norca iz dekleta in ga zasramuje, so oni ravno tako počeli z deklico. Elizabeta je morala zaničevanje in zasramovanje prenašati od dvornih služabnikov in uradnikov. Ravno tako so kazala svoje popačeno srce tista dekleta, ki so bila imenitne rodovine in ki so bila Nežki dane za tovarišice. Te družice, ki so hrepenele po svetu in se obnašale prav posvetno, so tudi zaničevale dobro Elizabeto, ker se ni hotela lišpati in prevzetovati. Pa še dekle in posli so bili toliko poredni, da so se Elizabeti posmehovali ter jo zaničevali zavoljo njene bogoljubnosti.

Pobožni otrok je stal osamljen kakor malo in mlado drevesce na goli pečini, kakor drevesce, v katero se neprenehoma zaganja veter in mrzli dež, in katero nevihta pripogiba do tal, to je nevihta bridkost in zasramovanje ljudi. To pa ni majhna reč; celó odraščnemu človeku, možaku, je težko, biti med samimi zoprniki, pa tako živeti, kakor bi želel. Zdaj si pa misli mlado dekletce pri devetih ali desetih letih, ki mora zavoljo svoje pobožnosti povsod preslišati toliko zmerjanja, grajanja in zasramovanja. Pomisli, kako nevarno je, da bi se dekle v takih razmerah ne dalo ostrašiti, da bi svoje pobožnosti in pa ljubezni do ubogih ne popustilo, samo, da bi le mir imelo. Pa ovčica je po svoje še tedaj preprosta in potrpežljiva, ko jo vlačijo semtertja in mučijo, ravno tako zvest je bil tudi ta ljubi otrok v svoji pobožnosti in veri, čeravno so ga toliko begali in ga napadali od vseh strani. Dekle je pustilo pa ne iz kljubovanja ali kakega strahu, da so jo zasramovali, ter se je nadalje držalo svoje pobožnosti.

O, da bi vas mogel vse sklicati, vas može in gospode, ki imate še kaj krščanske vere pa se sramujete pred svetom pokazati, da ste še nekaj pobožni, in ki zatorej opuščate marsikako dobro vajo in pobožnost in pa spoznavanje vere! Tukaj-le pogledjte otroka, to slabotno deklico,

poglejte tujko in sirotko na Prežigradu, kako je mirna in trdna kakor zvezda na nebu o najhujšem viharju. — Kako slabotni ste vi proti nji, kakšni omahljivci in kakšni malo-dušniki! V vaši imenitni in možati postavi tiči prav majhen slaboten značaj, podoben bledemu bebastemu črvu, ki se boji na dan!

„In kar je slabo pred svetom, ono je Bog izbral, da osramoti močno; in nizko pred svetom, zaničevano in nično je Bog izbral, da se, kar velja, zaničljivo pokaže.“ (I. Kor. 1, 27. 28.)

Krona.

Kadar veter močno potegne čez ognjišče, takrat ugasne ogenj, če je bil slab; če pa ni slab, pa veter samo to stori, da ogenj še močneje zaplamtí. Ravno tako tudi preganjanje, katero je Elizabeta trpela zavoljo svoje pobožnosti, ni njene pobožnosti ugasnilo, ampak trpljenje je storilo samo to, da se je njena pobožna duša le še tesneje družila z Bogom in ga le še gorečneje ljubila.

Bil je praznik Marijinega vnebovzetja. Deželna grofinja reče Nežki pa Elizabeti, naj se danes lepo oblečeta v bagrena in svilnata oblačila, ter si na glavo deneta zlate kronice, ker je velika slovesnost pri cerkvi Matere božje doli v mestu v Izenaku, kamor pojdejo k sv. opravilu. Ko se deklici nalepotičita, gresta z grofinjo in z grajskimi služabniki doli v mestno cerkev. Pokleknejo skupaj v klop, pred katero je pa stal velik križ. Elizabeta pogleda podobo umirajočega Zveličarja, vzame krono z glave, jo položi na klop, sama pa se vrže na tla ter moli. — V grofinjskih očeh je bila pa taka molitev velika nespodobnost. Vsa razkačena dé: „Kaj je to, devica Elizabeta? Hočete li kaj novega počenjati? Ali se vam naj vsakdo posmehuje? Device se imajo pokoncu držati, a ne se metati na tla kakor nore ženske ali stare nune, ki iz lenobe počepajo kakor trudni konj. Ali ne morete stati, sedeti, klečati kakor medve? Obnašate se kakor razposajen otročaj; vam je li zlati venec pretežak? Ali kaj mislite z vašim čudnim vedenjem, da se zvijate in légate kakor kmetica?“

Elizabeta se skloni in ponižno odgovori svoji gospi: „Ljuba gospa, ne zamerite mi tega. Pred mano stoji podoba

trpečega Kristusa. Sladki mili Zveličar je z ostrim trnjem kronan. Moja krona bi ga zasramovala, ko bi tako nališpana stala tukaj, kronana z vencem iz zlata, biserov in iz žlahtnih kamenov.“ Nato začne bridko jokati, ne zavoljo sebe, ker se je rada pustila zmerjati zavoljo Boga, ampak jokala je zavoljo Kristusovega trpljenja, katero ji je tako globoko seglo v srce. Potem se zopet skloni na tla, pusti mater in hčer, naj govorita, kar hočeta, in moli s toliko gorečnostjo, da je bil plašč, katerega si je držala pred očmi, ves premočen solz prisrčne pobožnosti.

Ljudje, ki jako skrbljivo pazijo na vse, kar zahteva posvetna spodobnost in priljudnost, pogostoma kar nič ne vprašajo, ali pa se jim še ne sanja, kaj se spodobi pred Bogom in za Boga. Pri sveti maši po povzdigovanju je Sin božji telesno pričujoč z vso svojo dobrotljivostjo, in daruje za nas svoje meso in svojo kri, in je pričujoč z vsem svojim božjim veličastvom, in truma angelov ga čudé molijo. Zdaj, ta trenotek je kar gotovo nespodobno, da človek složno sedi v klopi ali pa ošabno stoji. Pa ravno takozvani omikanci, ki imajo nekaj črk in števil v glavi, ti so največ krivi te nespodobnosti. Navadni, priprosti človek pa, ki o mestnem vedenju malo ve, ima večjidel veliko tanjši čut za božjo dostojnost, za verske reči, in ve, kaj se spodobi. On moli pred in po jedi, se odkriva, kadar gre mimo cerkve ali kadar zvoni k molitvi, poklekne, kadar gredó z Bogom. To je prava olika. Tako je ravnalo tudi knežje dete, Elizabeta, ki je raje hotela, da se je pregrešila zoper šege gosposkega sveta, kakor da bi svojega Boga ne bila častila z dušo in s telesom.

„Oni so od sveta, zato govoré od sveta, in svet jih posluša.“

(I. Jan. 4, 5.)

Lilija med trnjem.

Duh sveta ima v sebi globoko hudobnost, nekaj hudičevega. Ko je Kristus na križu viseč bil zasramovan in klét, je svoje sovražnike zagovarjal rekoč: „Ne vedó, kaj delajo.“ Ako pa ljudje, kristjani imenovani, pri kaki pobožni osebi vidijo, da ima prav veliko ljubezen do Kristusa, in ako jo zavoljo tega črtijo, kolnejo in zasramujejo, ter jo hočejo skoraj križati in umoriti: tedaj pač ni izgovora

kakor pri zaslepljenih Judih na Golgoti — zakaj kristjani vedó, kdo je Kristus, koliko je storil za nas, in kaj nam je pridobil.

Elizabeta je sčasoma prihajala v leta, ko se je imela s svojim zaročencem poročiti. A tudi jeziki so se zmiraj bolj ostrili ter pikave besede, zbadanje, zaničevanje in črt so brusili v bogoljubno dekle, ki nikomur ni rekla ni žale besede. Žlahtniki, domači in najvišja gospoda na knežjem dvoru so dejali pogosto in glasno in kar naravnost, da taka moljuška ni za mladega grofa; ta poklekovača nima kneževskega duha, nima plemenitega srca, nima lepega vedenja; da raje z deklami občuje in se z berači peča, kakor z osebami od stanu in visokega rodu. Tudi premajhno doto ima, so dejali; in z ženitvanjskimi darili, ki jih je njena mati obljubila doposlati, s temi tudi nič ni. Treba jo bo poslati očetu na Ogrsko; in če oče tudi zameri, češ, to je zasramovanje, se vendar ni ničesar bati, zakaj med Turinško in med Ogrsko je še veliko gospodov in veliko deželá; deželni grof naj si vzame hčer od drugega kneza, tako, ki je bogata, ki se zna prijetno vesti in ki je vajena plemenitih kraljevih šeg.

Deželna grofinja Sofija tudi ni bila nič boljši do zapuščenega dekleta. Na vsak način jo je hotela prisiliti, da bi bila šla v kak samostan. Sofiji bi bila veliko ljubša svakinja kakšna našopirjena, ukazovavna in posvetna kneginja. Najbolj je pa ubogo Elizabeto mučila ženinova sestra, poredna Nežka. Kakor brencelj je preganjala ošabnica svojo prihodnjo svakinjo z zbadljivimi besedami: da bi bila najboljši za deklo, naj se ji ne sanja, da bo dobila njenega brata; na to ni misliti, če se ne predrugáči, itd.

Stari o. Martin od Kohema pravi v svojem spisu: „Po smrti bogoljubnega grofa so se vzdignili vsi od kraja zoper nedolžnega angelčka. Dekle je bilo kakor jagnje med kozli, zato jo je vsak suval in zbadal, zasramoval in zaničeval. Kolikor je bila pobožnejša in ponižnejša, toliko hujši so jo preganjali in zaničevali; razen Boga pa nikogar ni imela, komur bi bila potožila svoje trpljenje. Pomisli, v kolikih križih je bila Elizabeta in kako jo je ljubi Bog zgodaj začel obiskovati z bridkostmi. O sv. Elizabeta, častim tvojo bogoljubno mladost in čednost, in s tabo žalujem zavoljo tvojega zaničevanja in preganjanja. O da bi bil svoja mladostna leta preživel tako sveto, kakor si ti svoja; o da bi bil vse zopernosti svoje prenašal tako potrpežljivo,

kakor ti svoje. S svojo čednosti polno mladostjo izbriši mojo otročjo hudobnost, in s svojo krepostno potrpežljivostjo zadobi mi odpuščanje moje krivice in nepotrpežljivosti.“

„Kogar Bog ljubi, ga strahuje, ter bije vsekega, katerega sprejme za sina.“ (Hebr. 12, 6.)

Ženin.

Kako se je pa v takih okoliščinah mladi grof obnašal do zapuščenega dekleta? Gotovo je, da so vse si prizadevali, nahujskati ga zoper njegovo zaročenko. O vsaki priliki so mu prigovarjali, naj pusti Elizabeto in jo pošlje na Ogrsko nazaj, saj ni za nič, ne da bi bila deželna kneginja. Psalm 114. pa pravi: „Vsak človek je lažnjiv“, to je na nikogar se ne moremo zanesti. Naj ti kdo danes prav v resnici prisega pri Bogu in pri vsem, kar je svetega, naj ti prisega večno ljubezen in zvestobo, prav lahko je mogoče, da se mu čez leto dan ohladi vsa nagnjenost, in vsa ljubeznivost mine, da se zate ne meni dosti, ali pa te še ne mara ne. Samo takrat smeš pričakovati, da bo ta, ki ti obeta zvestobo, zvest, če je stanoviten in dober kristjan. Takemu dá Kristusov duh tisto zvestobo in trdnost, ki je potrebna, katere slab kristjan nima, ker ni prirojena. Kako je bilo neki v tej zadevi z mladim grofom?

Od svoje matere in sestre Neže ni imel nič ošabnega ampak pobožno mišljenje svojega očeta. Zato mu je na Elizabeti dopadlo ravno to, kar drugim ni; bolj so Elizebeto zaničevali in preganjali grajski ljudje, večja je bila tudi Ludovikova ljubezen do nje. Dokler ni imel svojih let in dokler je mati vladala namesto njega, se ni mogel za Elizabeto potegniti, kakor bi bil rad, kar naravnost in brez ozira; ali na skrivnem je porabil vsako priložnost, da je tolažil in vzpodbujal svojo dobro sestro — tako je imenoval ljubljeno Elizabeto. Če je bil kje od doma, ali je prišel s pota, vselej ji je kaj prinesel, v znamenje, da na njo misli in da jo ima rad. Darila, ki jih ji je nosil, so celo še zapisana: rožni venec iz koravd, sveto podobo, lep križec, nožek, verižico itd. Kadar je stopal proti gradu, mu je šla Elizabeta vselej naproti in ga je pozdravila. In nedvojno je imelo dobro dekle veliko več veselja nad zvesto ljubeznijo svojega zaročenca kakor nad darili.

Ludovik je imel dvornega ali domačega kaplana, Bertolda po imenu; ta je popisal življenje svojega gospoda Ludovika. V popisu pravi: „Bog je v grofovo srce položil prav posebno bratovsko ljubezen do Elizabete, in sicer zato, da bi nedolžna devica vendar ne bila od vseh zapuščena, in po božjem navdahrenju je deželni grof toliko bolj ljubil svojo nevesto, jo tolažil in varoval, kolikor bolj so jo drugi žalili.“ — Mi pa ravno to pogostoma pozabljamo, če je kdo prav zelo in iskreno ljubljen, postavim od starišev, prijateljev, dobrotnikov, od žene ali moža, da to, kar je dobrega v tem, v ljubezni, da je od Boga, kakor je mesečna svetloba od solnca, ki sije na mesec. Zato smo dolžni, da smo za vsako ljubezen, ki nam jo drugi izkazujejo, najprvo hvaležni Bogu, zakaj Bog jim je to ljubezen do nas vsadil v njihova srca. In če kdo zate izmoli samo en Očenaš, dolžan si Bogu hvaležen biti za to duhovno miloščino, zakaj Bog je onega nagnil, da je molil za te. Vsa ljubezen, katero si najbolši ljudje med sabo izkazujejo, je nekak temen in slab odsvit v primeri s tisto ljubeznijo, katero ima Bog do vsakega izmed nas.

„More li mati pozabiti na svojega otroka, da se ne usmili sina svojega telesa? Ali da bi tudi nanj pozabila, pa jaz nate ne bom pozabil, zakaj glej, na moje dlani sem te zarisal.“

(Iz. 49, 15. 16.)

Dober prijatelj.

Nek dan se mladi grof poda z več gospodi na pot. Vsakovrstni pogovori in vsakršne razmišljenosti so bile krive, da je Ludovik pozabil svoji zaročenki prinesiti kako darilo, kakor je imel navado.

Elizabeta, ker je bila tolikanj pohlevna, ne reče ničesar, saj ji na darilu tudi nič ni bilo ležeče. Vedela pa je, da si že dolgo od vseh strani prizadevajo, da bi ji kneza odgovorili, in da jo zato pri njem črnijo in obrekujejo. Ubogo srce Elizabetino je plašila misel: Ludovik se je nemara dal pregovoriti od njenih sovražnikov, da jo tedaj več ne ljubi, kar je hotel pokazati s tem, da jej ni prinesel darila. Kdor ima res prav veliko od drugih trpeti, se lahko zgodi, da ne verjame ljudem in njihovi zvestobi. Edini dom na zemlji, edino zavetje med ljudmi, kjer je

draženo dekle o preganjanjih našlo pokoj in tolažbo, ta dom, to zavetje je bil njen ženin. Zato je dobro dekle hudo skrbelo, da bi ženino srce ne maralo več zanj, in vendar si ni upala, da bi bila grofa vprašala. Zdaj ji pride na misel neki drug mož, o katerem je vedela, da je dober in pošten človek, spomni se starega gospoda viteza Valtera Vargilskega. — Povedali smo že, da je imel Elizabetin oče posebno zaupanje do tega moža, in da ga je prosil, naj skrbi za njegovega otroka. Vitez je pri odhodu z Ogrskega tudi obljubil kralju in kraljici, da hoče hčerki zmeraj biti zvest varih. Temu očetovemu prijatelju tedaj je zaskrbljena duša Elizabetina potožila svoj strah in svoje trpljenje. Vitez pa je bil izmed tistih poštenjakov, ki raji držé s preganjanci kakor pa s krivičniki, in ki ostanejo mož beseda, ako tudi ima priti več izgube kot dobička.

Vargila je čakal samo priložnosti, da bi se sešel z deželnim grofom. Kmalu se mu ponudi ugodna prilika; deželni grof je z vitezem jahal na lov. Ko prideta v gozd in ležeta v travo, da si odpočijeta, jame vitez govoriti o ti reči in dé grofu: „Gospod, mi li dovolite, da vas nekaj vprašam?“ — Knez odgovori: „Le govori prav zaupno, jaz ti bom odgovoril na vse.“ — „No,“ pričinja vitez, „kako pa kaj menite z devico Elizabeto, ki sem vam jo pripeljal z Ogrskega? Jo boste-li vzeli za ženo, ali jo boste zavrgli in poslali očetu nazaj?“ Na tak ogovor se grof zravna, stegne roko proti hribu in reče: „Vidiš-li oni hrib? Ko bi bil ta hrib od znožja do slemena samo čisto zlato, in bi mi ta hrib dali, ako zavržem Elizabeto, vendar bi ga nikdar ne hotel. Ljudje naj pa o Elizabeti mislijo in pravijo, kar se jim zdi, meni je ljuba in ničesar na zemlji nimam rajši. Za tako govoričenje naj se ona niti ne zmeni. Zavoljo svoje čednosti in pobožnosti mi je ljubša kot vsi zakladi sveta.“

Vitez pravi na to: „Mi li dovolite, da Elizabeti te be ede povem?“ — „Le stori tako,“ odvrne Ludovik, „in povej ji, da obrekovanja nikoli ne poslušam; v znamenje moje zvestobe pa ji nesi to-le.“ Dá mu s srebrom opasano zrcalo, na katerega zadnji strani je bila podoba križanega Zveličarja.

Ko vitez pride k Elizabeti in ji sporoči Ludovikove besede ter izroči njegovo darilo, smehlja se vsa potolažena, srčno se zahvali dobrotnemu prijatelju, da se je zanj po-tegnil, obrne ogledalo ter poljubi na njem sveto podobo.

Tako je tedaj človeško življenje sestavljeno iz trpljenja in iz veselja. Pogosto pride veliko veselja iz skrbi, postavim če je kdo dolgo bil v strahu, da bi se to in ono ne zgodilo, in se naposled prepriča, da se je zastonj strahoval. Toda neizmerno veliko trpljenja bi si lahko prihranili, ko bi sami ne iskali skrbi, si delali strahu in se tako mučili sami; zakaj po takem si marsikateri križ sami stešemo, ki nam ga ni Bog naložil, in nam ga zatorej tudi nositi ne pomaga.

„Vse svoje skrbi vrzite na Boga, ker On skrbi za vas.“
(I. Pet. 5, 7.)

Ženitnina.

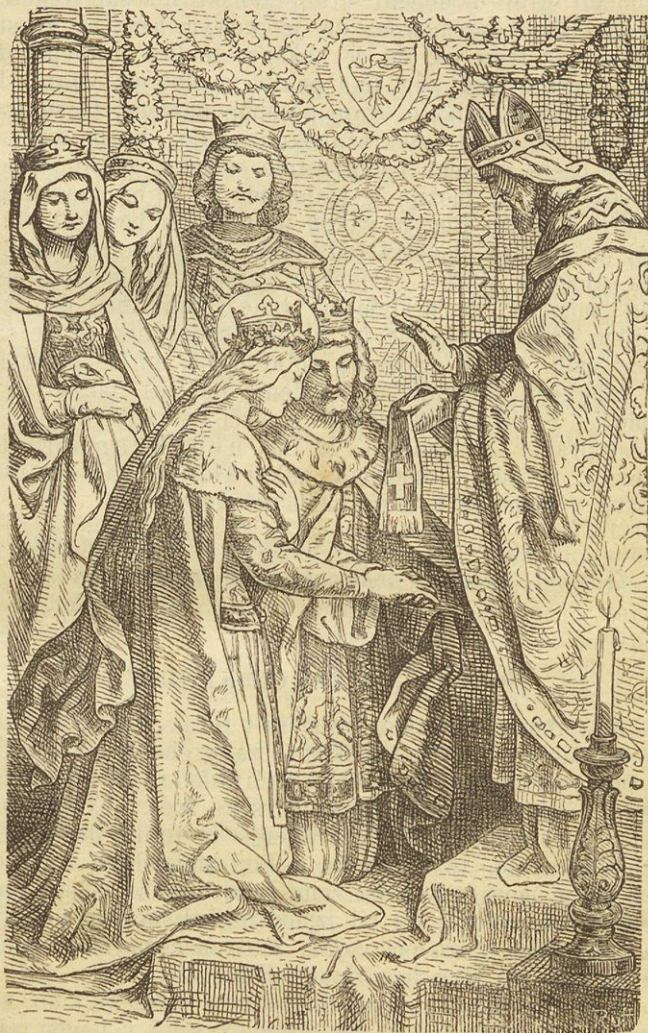
Deželni grof je bil mož beseda. Ravno zato, da bi slabemu govorjenju in vsemu draženju naredil konec, se odloči, da s poroko ne bo dalje čakal, dasitudi sta bila obadva še prav mlada. Poroka je bila, ko je imela Elizabeta 14 let, Ludovik pa izpolnjenih 21. Ženitovanje se je obhajalo s knežjim veličastvom in deželni grof je povabil veliko grofov in vitezev in druge visoke gospode.

Knežji par se poda v pravi krščanski spodobnosti peš v cerkev doli v Izenak, da tukaj svojo zvezo posvetita z zakramentom. Vsi gostje so stopali v slovesnem sprevodu. Devica, na katero je od povsod letelo zaničevanje in zasramovanje, ta devica je bila sedaj nevesta deželnega grofa, imenitna nevesta, katero so vsi obsipali s častmi, katero so napravljali s prelepo in predrago in z zlatom pretkano obleko, nevesta, katero so slovesno v cerkev spremljali najveljavnejši gospodje in najimenitnejše gospe cele dežele. Tri dni je trajala ženitvena slovesnost, ki se je pričela s prelepo peto veliko mašo, nadaljevala s poedinami in gostijami ter godbo in plesom, ter končala z vojnimi in telesnimi vadbami.

Kakor se je godilo tej dobri deklici, tako se bo nekaj godilo tudi vsaki duši, ki je na zemlji ponižno živela in trpela veliko razžaljenja, zasramovanja in zaničevanja. Pa že tudi na zemlji ji bo zasvetil ženitninski dan, ko jo bodo visoko slavili in angeli božji peljali k svojemu ženinu, tje gori v veliki tempel nad zvezdami — to je dan njene smrti.

A tukaj se vsiljuje neko drugo vprašanje, namreč: kako pa to, da tako sveta deklica, kakor je bila Elizabeta, ni

raje stopila v kak samostan? Vsaj jo je grofova mati še silila vanj, zares in za šalo. Ne pravi li apostol Pavel kar naravnost: „Devica skrbi, kar je Gospodovega, da bi bila

sveta po telesu in po duši; katera je pa omožena, skrbi, kar je posvetnega, kako bi dopadla možu.“

Ker so jo stariši že otroka odločili, da bi bila grofova soproga ter jo ž njim zaročili, ker sta bila veliko let skupaj, in se je torej tudi medsebojna ljubezen pomnožila, in ker mladi grof o nobeni drugi ženski ničesar vedeti ni hotel, je Elizabeta mislila, da je volja božja, če stopi v zakon. Iz tega pa, da je kakšna deklica prav pobožna, še nikakor ne sledi, da ima poklic za duhovni stan. Bog ima s krščansko odgojo svoje posebne namene, to se pravi: Bog hoče, da se otroci krščanski izreajo; ko bi tedaj vse pobožne osebe obojega spola ostale samske, ženili pa se le lahkomisljenci in možile le malopridnice, bi bil namen božji preprečen; zakaj Bog je zakon postavil in posvetil, da se množi po otrokih človeški rod, da se izreajo otroci za Boga in za njegovo službo. Pobožna devica, to je res, ne bi iskala možitve; če pridejo pa take okoliščine, da zakon svetujejo krščanski ljudje in izkušen spovednik, in če sama goreče moli, da bi spoznala voljo božjo, in če po molitvi vsaj nikakega mrzenja ali studenja ne čuti, potem naj se le omoži. Sv. Janez Zlatousti, sloveči cerkveni učenik, naravnost pravi: „Vsakatera, ki ima nepokvarjeno dušo, je devica, četudi je omožena, zakaj Gospod zahteva dušno devišstvo, telesno je le služabnica in senca one.“

„Kakor je Bog vsakemu oddelil, in kakor je Gospod vsakega poklical, tako naj pa živi.“

(I. Kor. 7, 17.)

Soprog ali zakonski mož.

Marsikomu se zakon premeni v težak križ, pod kojega težo se mora dolgo let pokoriti za grehe svoje mladosti. Ali pod tem križem se zneblja tudi mladostne nepremišljenosti ter se uči iskati Boga iz vsega srca. Elizabeto pa, katero je bilo doslej toliko trpljenje in toliko dušnih bridkosti obiskovalo, to Elizabeto je Bog blagoslovil z najlepšo srečo, ki jo more zakonska žena kdaj doseči. Njen soprog, deželni grof Ludovik, je bil izmed najboljših mož tedanjega časa, na vsako stran poštenjak, mož zares po srcu božjem, in torej tudi po srcu bogoljubne Elizabete.

Kakor pozemska sreča in čednost nista vsikdar združena, tako tudi lepa duša ne prebiva vselej v lepem telesu. Pri grofu Ludoviku pa je bilo tako; skupaj je bilo oboje. Zavoljo svoje nenavadne lepote je skoro slovel; njegova

postava je bila v najprijetnejšem razmerju, obraz mu je bil bel in rožnat, lasje so mu bili zlateni, govoril je prijazno in nežno, vedel in obnažal se je plemenito; nihče ga ni mogel pogledati, da bi mu ne bil dopadel in ga ni ljubil; nekateri so primerjali njegovo postavo lepo slikani Kristusovi podobi.

Ravno tako lepa je bila njegova duša. Poroča se o njem: „Bil je vesel in dobrotljiv, sramežljiv kakor devica, snažnega telesa, obleke, snažen v vseh stvareh, moder, pаметen, potrpežljiv, možat in pošten.“

Iz ust mu nikdar ni prišla laž, zakaj odgovarjal je kakor veleval sv. pismo: je, je, ni, ni. Kar je rekel, to je bilo popolnoma resnično in prav, in vsakdo mu je verjel kakor na prisego. Skrbel je, da se je vsak dan obhajala služba božja, in pobožni zakonski mož je bil vsaki dan pri svetem opraviilu, da svojega Boga spodobno počasti in moli. Kadar je dobrotni gospod prišel v kakšen kraj, je navadno obiskal najprej ubožnico, ondi je s svojo navzočnostjo tolažil hiravce in bolnike, ondi jim je dajal podporo od svoje obleke in drugih daril.

Mlad, lep mož, izgojen v knežji obilosti, navajen, da se mu izpolnuje želja, še preden jo pove, — takega obdaja prav posebna nevarnost, da izgubi svojo čistost. Brezvestni dvorjani se hočejo pogostoma ravno s tem prikupiti mladim knezom, da jih zapeljejo v pregrešno razkošnost, dobivši jim priložnost za to. Take hudozne umetnosti so poskušali tudi pri mladem Ludoviku. Pripoveduje se več takih prilik. Ali deželni grof je bil Bogu in svoji Elizabeti tako zvest in udan, po duši in po telesu, da je s studom zavračal take ponudbe. O nekem takem poskusu, da bi ga bili namreč zapeljali, je dejal, da bi vsega rimskega cesarstva ne hotel za tak greh. Bertold, njegov spovednik, ga torej po pravici imenuje pravega Jožefa gledé čistosti.

Ohraniti pa moreš čistost v vseh okoliščinah, in da je hude skušnjave ne premagajo, samo takrat, kadar jo branijo in krepijo še druge čednosti, to je, od telesne strani zmernost, od dušne strani pa strah božji. Tako je bilo tudi pri Ludoviku. On ni okusil jedi prezabeljenih ali močno osoljenih. In njegova zdržnost je segala tako daleč, da ni pil ne vina ne piva, razen če je bil bolehen. To moramo toliko več čislati, ker je pogostoma grofe in viteze, ki so prišli na njegov dvor, njih stanu primerno, krasno gostil.

Njegovo geslo je bilo: „Pobožno, čisto, pravično.“ Pravico delati, v to se je mislil mladi vladar posebno poklicanega, in za pravico se je tudi vsikdar potegnil z vso gorečnostjo in z vso zvestobo in z vso oblastjo od Boga mu dano. Kdor je stiskal podložnike, jim delal krivico, kdor je žalil uboge, kdor počenjal silovitost, tega je kaznoval brez prizanašanja, naj je bil tudi grof ali sicer kak velik gospod. Včasih je zbral svoje ljudi in hodil po deželi samo zato, da bi kaznoval krivice, storjene svojim podložnim. — Pri svojih domačih ni trpel nikakršnih grešnih pogovorov. Kdor se je predrznil vpričo njega se rotiti ali nesramno kvantati, moral je nekaj časa nositi znamenje sramote. Le kadar je bil on sam razžaljen, tedaj je bil jako prizanesljiv; dejal je: „Ne storite več tega, ljubi otroci, žalite me s tem.“ Kjer ni bilo, da bi bil krivico kaznoval, ondi se je grof kazal veselega, dobrovoljnega in prijaznega z vsakim; posebno je bil pa neizrečeno dobrotljiv do ubogih. Večkrat so ga tudi brez ovinkov imenovali „Ludovika svetega“.

„Sicer pa, bratje, kar je resničnega, kar je poštenega, kar je pravičnega, kar je čistega, kar je ljubeznivega, kar je slavnega, in karkoli je čednostnega in karkoli je hvalnega, to mislite.“

(Fil. 4, 8.)

Zakon.

Elizabeta bi gotovo ne bila mogla na vsem svetu najti boljšega soproga. Edina ta nevarnost je bila, da bi mladega soproga Elizabeta preveč rada ne imela, da bi pri tem njena ljubezen do Boga ne trpela, ali kakor pravi apostol, da bi ne bila razdeljena.

Ni redkokrat, da pride mlada zakonska v tak dušni stan, da svojega soproga res tako ljubi in moli kakor svojega Boga, in da ji je pravi Bog le tako nekak postranski Bog, ki naj pomaga in brani, da se srečni zakon ne razdere, in za tega pravega Boga taka nima srca. Kako je bilo pa z Elizabeto v tej zadevi?

Če voda pa ogenj skupaj zadeneta, tedaj šumi ter se kadi, ogenj se brani in slabí in pojema, voda pa se razkadi v dim in neprijeten sopar. Če sta pa dva ognja blizu skupaj, tedaj sega drug v drugega, obeh plamena se spri-

jemata in ognja silnejši gorita. Če sta mož in žena obadva res pobožna, tedaj bo zakon pogostoma obema pomagal, da bosta boljši in pobožnejši. Tako je bilo tudi z Ludovikom pa z Elizabeto.

Ludovik je pustil svoji mladi soprogi ne le vso svobodo, če se je vadila v pobožnosti in v delih usmiljenja, ampak jo je celo h temu spodbujal in ji pomagal. Samo kadar je mislil, da ona predaletč gre, jo je prijazno zadrževal. — Vsako noč, zlasti rada o polnoči, je Elizabeta vstajala in molila na čast in hvalo Zveličarju, da je o polnoči in v mrazu prišel na svet, odrešit njo in vse ljudi. Če se je soprogo zavoljo tega katerikrat prebudil, jo je pač opominjal, naj se varuje in si zdravja ne kvari; pravzaprav je bil pa vesel, da ima tako sveto ženo. Da bi polnočne molitve ne zaspala, je morala služabnica Izentruda o določeni uri priti v njeno sobo in jo na tihem vzbuditi. Včasih je bogoljubna žena pozno v noč klečala pred posteljo. Ludovikov spovednik piše o tem: „Ah, koliko prisrčnost je imela do Boga, da je vstajala iz postelje ter iskala svojega dušnega ženina, našega gospoda Jezusa Kristusa! Prisrčnost in vera blagega kneza sta bili pripravljeni ji to dovoliti, in vendar sta se bali, da bi se kje preveč ne mrtvila.“

Ljubezen med mladima zakonskima je bila silno velika. Skoraj nista mogla biti drug brez drugega. Če je šel grof na kako majhno potovanje, ga je Elizabeta spremljala ter se ni dala od njega ločiti, naj je bila še tako velik sneg ali grdo vreme, naj je bila še taka vročina, hoja še tako nevarna, ali povodnji velike. Ako se je knez podal na kako daljno pot, da ga Elizabeta ni mogla spremljati, se je oblekla v črna oblačila in zagrnila glavo, kakor je bila to oni čas pri vdovah navada. Kolikor časa je bil od doma, ves ta čas je porabila v to, da je živela kakor prava krščanska vdova, da je služila samo Bogu in se odpovedala vsemu svetu. Ko je pa njen soprogo zopet prihajal domu, se je zopet oblekla, kakor je zahteval njen visoki stan.

Tudi v zakonih pravih posvetnjakov je veliko ljubezni in ljubeznivosti, zlasti prvi čas po ženitvi. Vsak mož si posebno prizadeva, da bi svoji mladi ženi na vsak način ustregel in ji napravil kako veselje, in vsaka žena si skrbno prizadeva, da bi mož bil zadovoljen in pri volji, na to pa malokateri zakonski ali celo nihče ne gleda, kako je z dušo in zveličanjem pri drugem delu. In tudi to je še, da se marsikatera žena veliko bolj plaši, če misli, da se može

ljubezen do nje ohlajuje; če pa vidi, da mož nima iskrice ljubezni do Boga, o tem se pa kar nič ne straši. Po drugi strani je pa tudi marsikateremu moškemu neprijetno, če vidi, da njegova žena pogostoma hodi v cerkev in k spovedi. Zakrament sv. zakona nima pri takih zakonskih nobene moči; njih ljubezen je in ostane pozemeljska, draženi in prirojeni nagon.

Pri pravih kristjanih pa zakrament blagoslavlja in posvečuje tudi njih medsebojno ljubezen, tako da se natorna ljubezen premeni v nadnatorno, v Bogu zedinjeno in v Bogu posvečeno ljubezen. Tako je bilo z ljubeznijo pri mladem knežjem paru. Če se je Elizabeta, postavim pred prihodom svojega soproga lepo oblekla, tega ni storila iz zgolj naravnega nagona, da bi ljubemu možu dopadla, ampak storila je to iz višjega namena. Sama je rekla svojim služabnicam: „Jaz se ne krasotičim iz dopadljivosti ali nečimernosti, Bog mi je priča, ampak samo iz krščanske ljubezni, da svojemu možu prilike ne dam, da bi bil nezadovoljen, ali da bi celo grešil; v srcu svojem naj le mene ljubi, zato moram izkušati, da mu dopadem. Ravno zato se je obnašala do njega zmeraj tako prijazno in tako ljubeznivo, da ji je sprog prav lahko ostal zvest. Pri gospodi je bila takrat navada, da med jedjo žena ni sedela zraven moža, ampak pri drugih gostih. Elizabeta je pa sedela vselej poleg svojega moža, in to zopet iz višjega namena, namreč zato, da so se mladi vitezi bali vpričo nje šaliti se nespodobno ali se kaj takega pogovarjati; na ta način je hotela zabraniti, da bi njen mož kaj nepoštenega ne slišal.

Obadva zakonska sta drug drugega opominjala, da sta na poti krščanske popolnosti napredovala; drug drugega sta spodbujala, da sta hvalila Boga in mu služila. Tako sta hotela skupaj živeti, da bi mogla kdaj tudi onkraj, v hiši večnosti, skupaj prebivati.

„Goljufiva je prijetnost in prazna je lepota; ženo, katera se boji Gospoda, to hvalijo.“

(Preg. 31, 30.)

Nepravi pogled.

Kakor je bilo čisto in lepo zakonsko življenje knežjih sprogov, vendar ni bilo brez izkušnje in nevarnosti. Tukaj bom eno povedal; čitatelj naj iz tega razvidi, kako je pred

Bogom marsikaj prav napačnega, kar se zdi svetu prav nedolžno.

V tistem času so zelo čislali puščanje krvi; mislili so namreč, da si je treba vsako leto dati kri puščati, kdor hoče ostati zdrav. O takih prilikah so imeli knezi in visoka gospôda velike slovesnosti. Tako si je dal tudi deželni grof s svojo gospo Elizabeto ob enem puščati kri, in zato je bil na pojedino povabil vse bližnje plemenitaše. Najprvo je bila v Izenaku slovesna služba božja. V cerkvi pa se med sveto mašo Elizabeta nekoliko spozabi, da gleda in misli na svojega lepega in ljubljenega soproga. Zdaj pozvoni k povzdigovanju, in Elizabeta zbere pobožno svoje misli. Ko pa mašnik sveto hostijo povzdiguje, se ji zdi, kakor bi hostijo polivale krvave kaplje, ali kakor pravi grofov spovednik, „videla je v mašnikovih rokah križanega človeka s krvavečimi ranami“. Kakor bi trenil, ji ta pogled prebudi vest, da je takoj z veliko bolečino spoznala svoj greh. Z Magdaleno se vrže h Kristusovim nogam in z obilnimi solzami prosi Boga odpuščanja, in tako je ostala na tleh v molitvi in solzah, z obrazom na zemlji, a s srcem in duhom pri Bogu, ko so bili že vsi odšli iz cerkve.

Med tem je bil poldan, veliko gostov je bilo zbranih v obednici, le grofinjo so še pogrešali. Da bi gostje dalje ne čakali, gre Ludovik sam v cerkev, ter jej milo in prijazno pravi: „Ljuba sestra, zakaj ne prideš jest, in pustiš, da te dolgo čakamo?“ Elizabeta se zravna, ga bridko pogleda, a besedice ne izpregovori; oči pa je imela samega jokanja rdeče kot kri. Ves osupnjeni grof jo vpraša: „Ali ljuba sestra, čemu si pa tako bridko jokala?“ Elizabeta mu vse natanko pripoveduje, in on sam se ž njo vred solzi in moli. Čez nekoliko časa pravi: „Jaz ti bom pomagal, pokoriti se in poboljšati. Zdaj pa vesela bodiva v Bogu.“ Toda Elizabeta je pregloboko ginjena, da bi šla v veselo družbo in k pojedini. Hotela je raje še dalje svoje zagrešenje s solzami omivati — deželni grof pa si je obrisal oči, šel k svojim gostom, in se delal veselega, da bi nihče ne vedel, kaj je bilo.

Ravno ta greh, ki ga je Elizabeta s toliko bolečino obžalovala in objokavala, delajo ljudje še vsaki dan pri sveti maši. Če pri božji službi misliš na kako osebo, ki ti je posebno ljuba, ali če se v cerkvi oziraš, kdo pride in gre, ali če se tvoj duh peča s posvetnimi skrbmi in drugimi opravili, sploh če misliš na pozemske stvari, tedaj s tem

razmišljenjem — seveda, če je radovoljno — kažeš, da imaš tisto posvetno reč rajši kot Boga. Saj je že to dosti hudo, da ima največ kristjanov tako malo časa za molitev. Zato moramo toliko bolj misliti na to in za to skrbeti, da vendar tudi še ta kratki čas Boga ne žalimo z mlačnostjo, razmišljenostjo in zvedavim oziranjem. Pobožnost, opravljena v veliki raztresenosti, je pred Bogom tako grda, kakor od gosenic razjedena rastlina.

„Videl sem Gospoda, sedečega na visokem in vzvišenem prestolu, in to, kar je bilo pod njim, je napolnjevalo tempel. Serafi so stali na tem; šest perutij je imel eden, in šest perutij drugi; z dvema so si pokrivali obraze, in z dvema so si pokrivali noge, in z dvema so letali. In so klicali drug drugemu in govorili: Svet, svet, svet, Gospod Bog vojnih trum; polna je vsa zemlja njegore slave!“

(Iz. 6, 1—3.)

Strahovanje samega sebe.

O takih dogodkih je Elizabeta pač čutila, kako nevaren utegne biti zakonski stan bogoljubnemu življenju; da mora toliko čuječnejši in ojistrejši in silnejši biti do same sebe, ako noče, da zastane na potu popolnosti. Pred vsem drugim je mislila na to in za to skrbela, da se ji mehkobnost in čutne želje ne ukradejo v srce; zato je ravnala s svojim telesom prav ostro in trdo. Namesto da bi počivala in spala, kakor bi se ji zljubilo, vstajala je vsako noč in klečé dolgo molila. Katerikrat jo je spanec premagal, da je zaspala na tleh. Če so jo zavoljo tega pograjali in dejali, da je vendar boljše na postelji spati kakor na tleh, je rekla: „Ako tudi ne premolim ves tisti čas, kar sem zunaj postelje, vendar se pokorim in zatajujem, zakaj telo se mora učiti, da bo duhu pokorno.“

Dasiravno je bila kakor kneginja krasno oblečena, je vendar na golem životu nosila bodečo srajco, napravljeno iz dlak. Vsaki petek, v postu pa vsaki dan, se je dala po hrbtu razbičati do krvavega, da bi nekoliko povrnila Gospodu našemu, ki se je za nas dal bičati. Včasih je celó po noči vstala, ali če je bila v družbi, je šla v kako oddaljeno sobo,

da jo je ondi služabnica hudo bičala, in potem se je vrnila k svojemu soprogu ali pa v družbo tako vesela in prijazna, kakor bi se bila prijetno izprehodila. In ravno to je bilo najlepše pri nji, da se ji nikdar ni poznalo, kakšna pokorila si nalaga. Njeno telo je bilo v primeri ž njenim duhom skoraj kakor dober otrok, ki je bil kaznovan, ki pa takoj pozabi vse, in je precej zopet vesel. Udeleževala se je slovesnosti in iger, ki so bile na dvoru navadne, ne zato, kakor bi bila po njih hrepenela, ali jih rada imela, ampak zato, da bi se nihče ne izpodtikal, in da bi komu ne pristudila pobožnosti. Sama je dejala o pobožnih osebah, ki so se pri svojih pokorilih in pobožnih vajah držale černo in kislo: „Ravno take so, kakor bi hotele Boga strašiti; Bogu je treba veselo dajati, kar smo mu namenili.“

Elizabeta je sedela pri imenitnih gostijah in knežjih pojedinah, ali se je tako zdrževala, da je na pol lačna vstajala od mize. Ob enem se je pa tudi prizadevala, da je kolikor mogoče svojo veliko zdržnost skrivala pred ljudmi. Tako n. pr. je vzela kako jed, jo na drobno razrezala, se pogovarjala z gosti, čez nekoliko časa pa je plošček od sebe porinila, kakor bi bili sami ostanki in kakor da bi se bila že najedla. Kadar njenega moža ni bilo doma, tedaj je bila večkrat vsa njena jed voda in kruh. Sicer pa ni bilo mogoče, da bi bila taka zatajevanja ostala popolnoma skrita. Bogoljubno gospo so zavoljo tega zelo grajali vsi dvorjani in vsi grajščinski, le njen soprog ne.

Svet posebno to šovraži, kar meso boli, rekoč, da je prenapetost. In celo posta, ki ga katoliška cerkev o določenih časih zapoveduje, in sicer pod smrtnim grehom zapoveduje, še tega nočejo izpolnovati posvetni katoličani. Iz tega pa, da se nočeš postiti iz pokorščine do cerkve, da nočeš mrtviti svoje počutnosti, da si nič ne prizadevaš Bogu boljše služiti, iz tega tudi lahko spoznaš, kakšen kristjan si, ali si Kristusov ali ne; zakaj apostol Pavel naravnost pravi:

„Kateri so pa Kristusovi, križajo svoje meso, s slastmi in željami vred.“

(Gal. 5, 24.)

Noša.

Ti si telesne postave ne moreš drugačne narediti, kakor jo imaš od prirode ali natore; nekaj zunanje postave je pa vendar človeku na voljo dane: nosi in oblači se lahko, kakor se hoče. Revežev pa tudi ne manjka; sevé, ti si ne morejo obleke voliti, oni se ne morejo oblačiti, kakor bi sami hoteli. Ali pri ljudeh, ki so premožni, je obleka ogledalo njih notranjega, ravno zato, ker se lahko nosijo, kakor se jim ljubi. Elizabeta se je nosila v obleki, kakor so se oblačile kneginje tedanjega časa. Elizabeti pa lepa obleka ni bila nič posebnega, in z obleko tudi nič drugega ni iskala, kakor da bi dopadla svojemu soprogu, zraven pa nič posebnega in nenavadnega ne kazala.

Bil je velik praznik. Elizabeta je praznično opravljena, ozaljšana z zlatom in biseri, pa gre po hribu doli v Izenak z grajskimi gospami in z veliko služabnicami. V cerkvi obrne pogled, kakor je bila vajena, najprej na podobo Križanega. Zdajci ji šine v srce žarek sv. Duha. Sama sebi si oblečenost bridko očita, in tudi žalovaje čez trpečega Zveličarja in čez sebe, si dé: „Tukaj visi tvoj Bog na križu nag, ti pa, malopridna stvar, si v dragih oblačilih. Trni mu prebadajo glavo, tvojo pa lepotiči zlata krona.“ Ta misel ji je prebodla srce kakor razbeljen meč, da se nezavestna zgrudi na tla. Okoli stoječi jo prestrašeni vzdignejo, nesó k cerkvenim vratom, na čitsti zrak, in jo močijo z vodo iz kropivnika po obrazu.

Ko se Elizabeta zave, stori sklep, da hoče odslej vse odložiti, kar je telesnega lišpa in lepotičja, in le tedaj pokazati se v imenitni obleki, kadar bo to hotel njen soprog, ali kadar ji bo treba nastopiti kot deželni grofinji, in kadar bo spodobnost kaj takega zahtevala. Takrat je bila šega, da so imenitne gospe nosile pisano obleko z dolgimi zavlaki, razna slikana zagrinjala, nagubljene ovratnike in nabrane rokave, s svilnatimi trakovi prepletene lase itd. Vse to je zdaj odložila, in če je morala o posebnih prilikah nastopiti v knežji obleki, je vendar pod krasno obleko nosila volnino in raševino.

Kdor se je popolnoma iz kakega pregreška iztrgal, potem šele prav dobro spozna, kakšen je tisti pregrešek, kakor tudi človek močvirje še le dobro vidi, ko ga iz njega potegnejo. Tak potem želi, da bi se še drugi izvili pregreškom. Odkar je Elizabeta zavoljo Kristusa nosila prav

navadno, priprosto in ponižno obleko, je nagovarjala tudi še druge gospe, da bi odložile napuhnjeno obleko, da bi se ljudem ne kazale v tako nečimerni opravi, in da bi tako drugih oči ne vlekla na se. Mladi grofinji je bilo to prigovarjanje toliko pri srcu, da je imenitnim gospem oblačivne zglede pošiljala, kako naj si delajo obleke, da bodo tudi v svojem stanu krščansko ponižne.

Ljudje, zlasti pa ženske, taki ljudje, ki bi radi pred svetom bili lepi in bogati pa imenitni, ki bi radi kaj veljali, ti večjidel veliko drže na lišp in na lepo obleko. Zatorej se toliko oseb tako imenitno oblači, imenitnejše, kakor jim dopušča njih stan in njih premoženje. Marsikateri se zdi, da je zelo nesrečna, če se ne more nositi po najnovější šegi, in je polna zavisti, če druge vidi se po novem spakovati. To je napuh življenja, duh sveta. Sv. Janez pa naravnost piše (I. 2, 15): „Kdor svet bolj ljubi, v tem ni Očetove ljubezni.“ Zatorej se vidi tudi pri vseh, ki imajo pravo ljubezen do Boga, da ne čislajo in ne marajo lepe obleke, in da jo zaničljivo prezirajo. Kako malo je sv. Elizabeta marala za lepo obleko, je pokazala večkrat v šali in pri igri, iz česar je bilo pa vsikdar razvideti njeno pravo misel in globoko resnobo. Če je sedela pri svojih služabnicah, se je včasih ogrnila s sivim bornim plaščem, si djala na glavo razdrapan grob robec, ter tako beraški oblečena hodila gori in doli, rekoč: „Taka bom hodila, ko bom obožala zavoljo Boga.“ Kakšna ubožna dekla ali dekle si včasih misli, kako gosposki bi se oblačila, ko bi dobila bogatega moža; mlada kneginja pa je mislila, kakšna bi bila takrat, ko jo bo zadelo uboštvo in beraštvo. Zakaj je pa že zdaj tako mislila? Zato, ker je z ljubeznijo božjo premagala svet.

„Vaša lepota ne bodi v zunanjem, v pletenju las, v zlatnini pa lepi obleki, ampak v skritem človeku srca, v enakosti krotkega in tihega duha; ta ima pred Bogom veliko ceno.“ (I. Pet. 3, 3. 4.)

Rože.

Sv. pismo pravi o našem Zveličarju, da je bil zato ubog, da bi nas obogatil. Ravno v tem je pokazala sveta Elizabeta, da je prava naslednica Zveličarjeva. Z mislimi in svojim ravnanjem je stopila doli s prestola, doli v uboštvo,

ter si prav goreče prizadevala, da bi uboščekom izboljšala njih stan. Sv. Frančišek Saleški imenuje kneginjo zavoljo tega: ubogo v bogastvu in bogato v uboštvu.

Ves denar, ki ga je dobila v roke, je obrnila za uboge, in če drugega ni imela dati, je dala svojo obleko. Doma je predla s svojimi gospemi in ubogim delala volneno obleko. Ni čakala, da bi ubogi prišli k nji, dasi tudi jih je že tako preveč prihajalo, ampak sama jih je poiskala. Kakor se lovec ne ustraši nikakršnega vremena in nikakršne težave, kadar sledi divjad, tako je tudi Elizabeta skoraj strastno lovila ubogih. Hodila je po strmih in samotnih stezah, obremenjena z živežem in drugimi potrebnostmi, ter po kočah iskala ubogih. Kar nič se ji ni gnjusilo, ko je zagledala nesnago in zadihala nezdrav zrak, ki sta napolnjevala siromaške kočje, kakor bi bila ona sama solnčni žarek, katerega se tudi nič ne prime, akoravno zasije po nečednih krajih. Delila je, česar je bilo treba, tudi tolažila je, in razveseljevala je začudene ljudi, govoreča jim mile, prijazne in ljubeznive besede. Če so jih stiskali in skrbeli dolgovi, prevzela jih je ona in iz svojega poplačala. Posebno usmiljeno se je izkazovala materam. Obiskovala jih je, kolikorkrat je mogla, sedala k njim, jih spodbujala in tolažila. Novorojene otroke je Elizabeta jemala na svoje naročje, jih pestovala, kakor bi bili njeni lastni otroci, jim napravljala potrebna oblačilca ter je vanje zavijala. Prav pogostoma se je ubogim družinam sama ponudila za krstno botro. S tem je hotela prevzeti materno skrb za ubožne otroke, kakor bi bila dolžna kaj takega storiti.

Za pogrebom kakega bogatina ali imenitneža gredó kar cele trume sveta, ubogega pa celo o smrti malokdo čisla, in za njegovim pogrebom prav malokdo gre. Elizabeta je pa ravno pri ubogih mrličih posebno rada opravljala tisto delo usmiljenja, ki mu pravimo „mrtve pokopavati“. S svojimi rokami je zavijala mrliča in pogostoma za to prinesla svojih rjuh. Pogostoma je celo noč prečula pri mrliču, in potem mu je šla za pogrebom, med potjo pobožno molila, kakor da bi bila pokopavala koga iz svoje bližnje žlahte.

Sv. Elizabeto slikajo večkrat, kako ima rože v predpasniku. Da jo tako slikajo, prihaja od neke povesti, ki jo o sv. Elizabeti pripovedujejo že mnogo sto let. Pravijo, da je šla nekdanj po hribu doli ter ubogim nesla vsakršnih jedi. Nenadoma jo sreča grof ter jo vpraša, kaj da ima.

Rada bi bila svoje dobro delo zamolčala, in zato po navdihu sv. Duha odgovori: „Rože imam, da si spletem venec.“ Grof na to pravi: „Čaj, pokaži, da vidim!“ Elizabeta odgrne, in res je imela v predpasniku najlepše rože, rdeče in bele, to pa o takem času, ko rože nikjer niso cvetele. Grof spozna, da je tukaj nekaj nadnatornega; na mestu pa, kjer se je to zgodilo, je dal postaviti znamenje v spomin.

Mogoče, da je ta dogodka le sama povest, a vendar ima v sebi globoko misel, duhovno resnico. Dobrote namreč, ki jih iz krščanske ljubezni ubogim izkazujemo, te dobrote in ti darovi se nam izpremené v rože, iz katerih si spletamo venec zaslužnja. Le nekoliko pomisli, kaj je rožno steblo. Steblo ima svoje korenine v črni, mokri prsti, iz tal dobiva živež, ga vse takorekoč sesa; ta živež ali ta sok gre v veje, v vejah se čudno izpreminja in pretaka, in naposled se prikaže zeleno perje, cvetoče in lepo dišeče rože. V zemlji pač ni prijetnega duha, ni rdeče in bele barve, v tleh ni zelenega perja ne okroglosti, ki je perje ima, in vendar prihaja vse to iz prstenih tal. Rožno steblo je tako ustvarjeno, da ima tako moč v sebi, k temu pride še toplo, žarko solnce, ki tako dela v steblu in izpreminja sok. Kos kruha ali mesa, kozarec vode, voz drv, par nogavic ali črevljev, srajca ali kako drugačno oblačilo, goldinar ali tolar, vse to je, bi dejal, iz prsti, iz zemlje, brez življenja, brez posebne lepote in brez višjega pomena. Če pa ti kaj takega imaš, pa iz krščanskega usmiljenja uboščeku „daš, tedaj se pa ta dar izpremeni v rožo, pa v tako rožo, ki je pred Bogom lepa in ki pred Bogom prijetno diši. In če si boš nabral dosti takih rož, boš si spletel venec, in s tem vencem na glavi se boš prikazal pred božji prestol, tja gori nad zvezde. Krščanski dobrotnik je zatorej podoben rožnemu steblu, zato ker pozemsko blago izpreminja v rože dobrih del usmiljenja. Solnce pa, ki dobrotnika nagiba in mu ogreva srce, da se pozemsko v nebeško izpremeni, malovredno pa v drago, to solnce je sv. Duh, ki s svojo ljubeznijo in s svojo toploto sije v krščanska srca. Okoli cerkve, ki je bila sv. Elizabeti na čast židana, raste še zdaj veliko rožnih stebel, in to je prav lepo znamenje, ki spominja na sv. Elizabeto, na to velikansko dobrotnico ubogih, in ljudje so prav storili, da so rože nasadili okoli cerkve in okoli Prežigrada, v katerem je nekdanj ta svetnica prebivala.

„Milošnja bo vsakemu, ki jo deli, v veliko zaupanje pred najvišjim Bogom.“ (Tob. 4, 12.)

Križani v postelji.

Kdor je bolan, pravzaprav več trpi kakor tisti, ki je ubožen. Kdor je pa oboje skupaj, bolan pa ubožen, ta ima še večje trpljenje; zakaj veliko siromaštvo samo že tako pritiska kakor dolga bolezen, bolezen pa najbogatejšega človeka porine v veliko, prav veliko uboštvo, v tako siromaštvo ga pripravi, da še berač ne menja ž njim. Tega si nihče ne more prav misliti, kaj se pravi bolan pa ubožen biti. Najmanj pa vedó taki ljudje, ki so zmiraj zdravi, in katerim se zmiraj dobro godi; taki ne morejo umeti, kako žalosten je stan bolnika, ki je ubožen, ali pa siromaka, ki je bolan. Samo ljubezen čuti kakor mati, samo ta prav iz srca skrbi za uboge bolnike, ta se joka z jokajočimi, in trpi s trpečimi.

Takrat je bila tudi po Nemškem neka bolezen zelo razžirjena, bolezen, ki se dobiva zdaj samo še na Jutrovem, ostudni spuščaji, srab ali nekakšne gobe. Taki bolniki veliko trpijo, pa imajo tudi po vsem životu in po vsem obrazu gnjusobne bule, ture in otekline. Bolezen je nalezljiva in muči in trapi človeka po dvajset in trideset let, dokler naposled živ ne segnije, in dokler ga smrt ne pograbi. Ker taki gobavi ne morejo živeti med drugimi ljudmi, in ker pravijo, da je vse nalezljivo, za kar primejo, ne morejo in ne smejo nič delati, nič obrtovati, da bi si kaj prislužili, in tako pridejo še v najbitkejšo uboštvo.

Take gobave bolnike je imela Elizabeta posebno rada. Kjer jih je dobila, je sedla k njim, jih tolažila, rekoč, da če bodo ta prenesrečni svoj stan potrpežljivo prenašali, tamkaj v večnosti ne pridejo v peklo, ampak da bodo za svoje trpljenje in svojo potrpežljivost dobili veliko plačilo. Ko jih je bila tako ljubeznivo in pristrčno nagovorila, da so bili siromaki voljni, udani in potrpežljivi, jih je še z obilno milošnjo obdarovala, preden je odšla. Ko je bil veliki četrtek, pa reče skupaj pripeljati vse gobave iz okolice, in ko so bili skupaj, jim umiva roke in noge, in v Kristusovi ponižnosti jim je poljubljala rane.

Tako je; čudna svetnica je imela zares nekaj takega, kakor ima sin božji v sv. Rešnjem Telesu. Najsi bo človek

še tako zveržen in sključen in shromljen, najsi ima obraz še tako grozno od raka razjeden, tako da vsak od njega beži: ljubi Zveličar vendar v sv. obhajilu rad pride k njemu, tako rad, morebiti še rajši kakor k marsikateri mladi in zdravi osebi. Ravno tako rada je hodila tudi Elizabeta, kakor ne bi imela telesa, kakor bi bila samo še duša brez mesa in krvi, k najostudnejšim in najgršim bolnikom. Dotikala se jih je brez strahu, kakor bi kdo drugi prijemal ljubkega otročiča.

Nekdaj se zgodi, da pride k nij gobav bolnik, ki je pa imel na glavi še drugo, strašno gnjusno bolezen. Marsikaka bravka bi se stresla in ušla, ko bi ji natanko popisaval na suhem papirju to bolezen. Mlada deželna grofinja pa siromaku veli, naj sede na vrtu na tla, in potem je Elizabeta opravljala nad gnilcem delo, kakršnega bi ne bila storila največja beračica, tudi ne za veliko plačilo. Elizabeta je dejala bolnikovo glavo na svoje naročje, mu strigla z gnojnino prisušene lase, mu omivala in zavezovala glavo. Ko je opravljala to delo, pridejo njene gospe. Elizabeta pa, namesto da bi se bila sramovala, ali pa obraz nabrala v pobožne gube, se je smejala. In res, prava krščanska čednost je zmiraj vesela, in le samo na se malo gleda. Včasih stori kako težko dobro delo kakor igraje, ali pa kakor za šalo.

Deželni grof, njegova soproga Elizabeta in grofova mati so bili v nekem drugem gradu, Novi grad imenovanem. Ljubezniva Elizabeta nikjer ni imela pokoja, tudi tukaj si ga ni dala, ih tudi tukaj je skrbela, da bi ljudem olajšala siromaštvo. Sofija, grofova mati, je bila tega prav nevoljna; zakaj imenitni, posvetni ženski se nobena reč ne zdi tako neslana, nestrpljiva in budalasta, kakor če se visokorodna kneginja tako materinsko peča s preubožnimi in nesrečnimi ljudmi, kakor bi bili njeni otroci. Pride neki gobav siromak, ki je bil majhne postave, oduren in grd tako, da se nihče ni zmenil zanj. Ta sirota se je zdel Elizabeti kakor dobra najdba. Okoplje ga, ture in bule mu namaže z zdravilnim oljem, in potem ga spravi v posteljo — grofovo. Ko je stregla temu nesrečnemu človeku, pa pride Ludovik domu. Kakor bi trenil, je stara grofinja po koncu, ter mu hiti Elizabeto zatožit, kaj počenja. „Le semkaj pojdi, pa poglej“, je dejala, „kakšne čudeže dela tvoja Elizabeta“. Prime ga za roko ter ga pelje v njegovo spalnico, in pravi: „Zdaj pa malo preglej, moj ljubi sin,

kaj je; tvoja žena ti deva gobave v posteljo, v tvojo posteljo; jaz sem ji pravila, da ne, pa ni marala. Kakor je videti, bi rada imela, da bi bil gobav še ti.“ Deželni grof potegne zagrinjalo izpred postelje, pa kaj vidi? — Jezusa Kristusa, to se pravi: Bog mu je zdajci odprl dušne oči, mu vžgal živo vero, in s to vero je spoznal, da siromašni bolnik je Kristusov ud, in zato ga je grof ljubeznivo in spoštljivo pogledal, napuhnjena grofova mati pa je bolnika pogledovala s studom in zaničevanjem.

Blaga Elizabeta je stala za svojim soprogom, in morda jo je skrbelo, da bi zdaj njen mož vendar ne bil nevoljen, a Ludovik se je bil zamislil v Boga — potem se obrne k nji in ji prijazno dé: „Elizabeta, moja sestra, takih gostov mi le večkrat deni v posteljo, hvaležen ti bom. Kadar se vadiš v takih čednostih, ne daj se od nikogar ovirati.“ Grof poklekne in moli: „Gospod, bodi usmiljen meni ubogemu grešniku. Jaz nisem vreden vseh teh čudežev, to prav dobro spoznam, toda pomagaj mi, da bom človek po tvojem srcu in po tvoji božji volji.“

Tako je molil pobožni knez. — Tudi jaz in moji bravci Te prosimo, o Gospod in Bog, prav prisrčno, odpri tudi nam oči, da bomo vsakega ubožnega, bolnega ali sicer nesrečnega človeka imeli za pravega uda trpečga Zveličarja, in da se ga usmilimo. Prav živo utisni v naša srca, da kar takemu storimo ali odrečemo, je Tebi samemu storjeno ali odrečeno.

*„Nato bode kralj odgovoril in jim rekel:
Resnično vam povem, kar ste storili komu teh
najmanjših mojih bratov, to ste meni storili.“*

(Mat. 25, 40.)

Ker je deželni grof svojo ženo tako lepo spodbujal, naj še zanaprej tako dobro in usmiljeno dela, je Elizabeta dobila srčnost, da je od njega še kaj več zahtevala. Prežigrad stoji visoko, in marsikateremu bolnemu in staremu človeku je bilo težko iti v hrib, da bi si pri ljubezni polni materi ubogih izprosil pomoči. Deželni grof je dovolil, in tudi sam pomagal, da je Elizabeta v znožju hriba postavila ubožnico ali ubožno hišo. Tukaj je bilo odslej oskrbljevanih 28 oseb, bolnih in hiravih. Sv. Elizabeti pa so se ti 28 ljudje zdeli, da so svetilnice, ki goriijo na čast Gospodovo. Te siromake je vsak dan sama obiskavala, in jim donašala jedi in pijače.

Poniževanje samega sebe.

Poklekniiti ali pripogniti se, to se lahko zgodi tudi s prevzetnim srcem, ali vsaj brezmiselno, brez pobožnosti; to ni nič. Duša sama mora poklekniiti, in telo pripogniti — to je lepo in prijetno Bogu. Zlasti pa je Bogu prijetno, če človek samega sebe ponižuje zavoljo Boga.

Ves postni čas je Elizabeta še enkrat toliko molila, polovico več vbogajme dajala, in se ostrejši postila, kakor je bilo zapovedano. Veliki četrtek je vse odložila, kar je imela imenitnega in knežjega na sebi, ter se je oblekla kakor prav ubožna oseba, in tako oblečena je hodila po cerkvah molit. Potem si je preskrbela dvanajst ubogih, včasih gobavih, katerim je umivala noge, in vsakemu je dajala po srebrniku, obleko in beli kruh.

Noč med velikim četrtkom in velikim petkom je prečula in premolila, premišljevala Kristusovo trpljenje; zakaj prav globoko si je vtisnila v srce, da Zveličar to noč tudi ni imel počitka, in da je bil vso noč neprenehoma mučen.

Veliki petek so imeli takrat navado, da so ljudje, cerkve obiskujoči, pokladali darila na altarje, vsak po stanu in premoženju. Sv. Elizabeti je bilo pa pred očmi, kako je Sin božji ta dan trpel največje muke, kako je prenašal največje uboštvo, kakršnega največji berač ne trpi — da je bil vpričo vseh ljudi razgaljen in slečen, da je trpel najhujšo žejo, da mu je to žejo povikševala še izgubljena kri, da ni imel ne kapljice vode — kako je bil v strašni stiski do zadnjega diha, in da ni imel, kamor bi položil glavo: vse to jo je nagibalo, da se ta dan nikakor ni hotela kazati imenitno gospo ali kneginjo, ampak da je hotela biti ponižna dekla križanega Zveličarja, rekoč: „Danes je dan poniževanja“. V beraški obleki in bosa je bila med ljudmi, ki so se zbirali po cerkvah. V predpasniku je nosila majhne dari, kakor so jih prinašali ubožni ljudje, nekaj platna, malo kadila in kako voščeno svečo. Tako je obiskavala cerkve, poklekovala pred vsakim oltarjem in odlagala svoje darove.

Imenitne, visokorodne osebe so jo grajale, češ, kneginja je, pa deva na oltar tako pičle in beraške dari. Ravno tukaj, so mislili ti ljudje, se mora izkazati z bogatimi darovi in drugim dati lep vzgled, da jo posnemajo. Ti ljudje so sodili pač tako, kakor svet sodi vse duhovne stvari, namreč postransko in površno. Mlada gospa, sv. Elizabeta,

od sv. Duha podučena, pa je zadela pravo. Na kaj gleda Bog bolj: ali na dar pa denar, ali gleda bolj na ponižnost? Knežje, imenitno darilo je pred Bogom kakor otroška igrača iz stekla ali lesa ali papirja. Ponižno srce pa je pred njim kakor drag žlahten kamen, je lepota za ta in za oni svet. Da pa sv. Elizabeta takih malovrednih darov ni prinašala iz varčnosti, je pokazala še tisti dan, ker je šla revežev iskat, in jim obilno milošnjo delit.

Nekaj podobnega je delala sv. Elizabeta še tudi prošnji teden. Ljudje so bili takrat vajeni, da so napravljali velike gostije; posebno so se pa taki v krasnih in dragih oblekah skazovali, ki so mogli. Deželna grofinja pa je storila narobe: oblekla se je v oblačilo, napravljeno iz grobe volne ter bosa šla za križem. Pri pridigah pa, ki so bile take dni, je sedla med beračice, ker je hotela, da jo imajo za beračico. Mislila je, da tako je prav in da bo tako Kristusa vredno počastila.

„Učite se od mene, ker jaz sem krotak pa iz srca ponižen, in našli bodele pokoj svojim dušam.“

(Mat. 11, 29.)

Zadrega.

Ko je bila sv. Elizabeta že nekaj časa omožena, napravijo se štirje najžlahtnejši gospodje z Ogrskega na božjo pot v Cahen. Andrej, kralj ogrski, naroči tem gospodom preden odidejo, naj gredo skoz Turingijo in ondi obiščejo njegovo hčer. Zakaj veliko mu je na tem ležeče, je dejal, da vé, kako se godi njegovi hčeri, in kako je sploh na knežjem dvoru. Tudi naj povabijo Elizabeto pa njenega soproga, je kralj gospodom naročil, da prideta na Ogrsko, kralja obiskat, ker zelo hrepeni, da bi ju še enkrat videl. Gospodje so storili, kakor jim je bil kralj naročil.

Turinški deželni grof Ludovik sprejme ogrske goste prav dobrotno in priljudno; in vendar ga je spravilo to obiskanje v veliko zadrego. Dobra gospa Elizabeta je bila namreč svoja najlepša oblačila, ki jih je nosila o ženitnini, razrezala in predelala v priprostejšo pošo. Grof si je mislil, če se zdaj moja žena pokaže svojim rojakom v navadni obleki in ne v knežjih oblačilih, in če bodo ti gospodje potem doma pripovedovali, kako slabo opravljena hodi Elizabeta, bodo na Ogrskem menili, da se Elizabeti slabo godi,

in da ne ravnajo ž njo, kakor se spodobi kneginji, zlasti ker ljudje na Ogrskem veliko drže na lepo obleko. V takih skrbih gre Ludovik k nji in pravi: „Ah, ljuba sestra, gospodje od tvojega očeta so prišli. Če te bodo videli, da si tako slabo oblečena, da nisi v knežji obleki, bode naju obadva sram; časa pa tudi ni, da bi si knežjo opravo naredila, obleko po stanu. Preveč skrbiš za ubožne, nase pa zabiš.“

Dobre gospe Elizabete pa taka novica kar nič ni osupnila. Prijazno mu je dejala: „Ljubi brat, le potolaži se! Jaz se bom našim gostom že tako odgovorila, in ž njimi ravnala tako prijazno in priljudno, da bodo radi pri nas, in da me bodo tako veseli, kakor bi nosila najlepšo obleko.“

Grof odide, Elizabeta pa poklekne in prosi Boga, da vse izide tako, da bode dobro. Rekla je: „O Gospod Jezus Kristus, najmilostlivejši in najzvestejši oče, sladki tolažnik ubogih in stiskanih, prijatelj in gotovi pomočnik vsem, ki zaupajo v te, pomagaj mi, pomagaj svoji dekli, ki je iz ljubezni do tebe razdala vso lepотиče.“ Nato se napravi, kakor je vedela in znala, in kolikor ji je dopuščala priprosta obleka. Sedaj se poda k svojim deželanom. Svojim rojakom pa je kazala toliko pristrčnost in toliko ljubeznivost, da se je pogostoma zdela prav lepa in prav mila, ali kakor pravi staro sporočilo: „Elizabeta se jim je zdela tako svetla in veličastna kakor rožna juterna zarija.“ Tudi to pripovedujejo, da se je ljudem zdelo, kakor bi bila oblečena v lepo svilnato obleko, in ogrnjena z višnjevim plaščem, pretkanim z najdražjimi biseri, na glavi pa da bi bila imela zlato krono. Tako zala je bila videti, da so gospodje z Ogrskega dejali, da se celo francoska kraljica v svoji najlepši krasoti ne more meriti z deželno grofinjo Elizabeto.

Ko so gostje odhajali, jih je deželni grof Ludovik spremljal do mesta Izenak in še nekoliko dalje. Ko se vrne k Elizabeti, jo vesel in začuden vpraša, kako je naredila, da se je pokazala v tako lepi obleki. Prijazno smeja mu odgovori: „To zna Bog narediti, kadar se mu zdi primerno.“

V tej dogodbi je skrito zlato zrno dvojne resnice. 1. Kdor daje zavoljo Boga in iz ljubezni do bližnjega, pa si pri tem ne zmeni, če mu tistega daru samemu ne bo treba, takega Bog prav gotovo ne zapusti, kadar ga pritiska sila. Ravno o takih prilikah Bog rad pokaže, da je

še na svetu; in ako tudi Bog čudeža ne stori, pa vendar stori, da se dogodbe tako ujemajo, da pobožni človek precej uvidi: Bog je bil tukaj, Bog je vodil to reč, njegovo roko je spoznati. Kak posvetnjak, človek ubožnega duha, tak pa poreče: to je le naključje, vse se je naključilo samo od sebe.

2. Ako človeka prvokrat vidimo, ogledujemo si ga po obleki in postavi ter ga poslušamo, kako in kaj govori. Kadar se s človekom pa natančneje seznanimo, tedaj ne gledamo toliko na njegovo zunanost, ampak ga opazujemo in pretehtujemo po tem, kako se pokazuje njegova duša, je li človek razumen ali neumen, je li ponižen ali napuh-njen, je li postrežljiv ali samopriden, je li dobrega ali tr-dega srca, je li odkritodušen ali hinavsk, je li veren ali posveten. Dušna lepota ali pa dušna grdoba se naposled vendarle prikaže, včasih tako zeló, da se potem za lepo ali grdo zunanajost njegovo niti zmenimo ne.

*„Tako so se lepotile nekdam tudi svete žene,
upale so v Boga in bile pokorne svojim možem.“*
(I. Pet. 3, 5.)

Gostija.

Deželni grof Ludovik je sprejel povabilo kralja Andreja. Z vitezi in zlahtnimi gospemi je odhajal knežji par na Ogrsko okoli sv. Mihaela l. 1222. Andrej, kralj ogrski, se je zelo veselil, da sta prišla, in njima na čast je dal napravljati velike pojedine, veselice, igre in pa velik lov. Lahko si mislimo, kako veselo in prijetno je bilo vse to. Ko sta po veselicah jela se zopet napravljati na pot domu na Turinško, jima je kralj dal veliko dragih daril, zlatega in srebrnega krasotičja, dragocenih biserov, svilnatih in bagrenih oblek in odej. Tako se je bil kralj obnesel, da so bili tudi najzadnji grofovi služabniki bogato obdarovani.

Ko pride grof s svojo soprogo srečno v svojo domo-vino, je bilo kmalu potem zopet veliko razveseljevanje. Zala Nežka, grofova sestra, ki jo že poznamo, se je bila omožila z avstrijskim vojvodom Henrikom. To se vé, da je bilo veliko vabljenja. Dohajali so grofi in plemenita gospoda z dežele, in delali so velike ženitvanjske priprave.

Kako je bilo neki pri srcu naši gospi Elizabeti, kaj je čutila njena sveta duša o tako velikih in prazničnih

godovanjih? Ali ne učé, da so take veselice kristjanu sploh nevarne, da niso za človeka, ki si resno prizadeva, da bi postal popolnejši? — To je gotovo vsakemu jasno, da celó svetnica, mila gospa Elizabeta, takih praznovanj ni mogla vnemar puščati, dokler je bila po božji naredbi v takih okoliščinah, dokler je bila deželna grofinja. Tukaj so veljale evangeljske besede: „Veselite se z veselimi“. Ko bi se veselic ne bila udeleževala, bi bila dajala celó pohujšanje, kajti rekli bi bili, da je preobčutna, da kljubuje, da je svojeglavna.

Pri takih veselicah je gledati največ na to, kako se človek obnaša. Posvetnjak sedi pri veselicah počutno in nasladno, kakor bogatin pri svoji pojediní. Pobožnejši kristjan pa sedi kakor Kristus na ženitnini v Kani, z nebeškimi mislimi. Kristjan se varuje nezmernosti, nečimernosti, nepotrebnih pogovorov in neslanega norčevanja, sploh se varuje, da bi ne žalil Boga. Zraven pa tudi hvalo daje Bogu, da jim je dal tako obilno in tako lepih božjih darov, da se jih lahko veliko ljudi veseli in po pameti uživa, in zato porabi kristjan to priliko, da reče marsikako vredno in koristno besedo. Naposled je pomniti še to, da se človek nikjer ne more bolje vaditi v čednostih zatajevanja in zmernosti, kakor ravno pri takih pojedinah; zakaj lažje je zmernemu biti pri mizi, na kateri stoji voda in slabo napravljene jedi, kakor pri knežji mizi, kjer se jed sama ponuja. In zares, Elizabeta je bila tako zmerna in tako zdržna, da včasih še lakote ni prav potolažila, ko je vstala od mize.

Ako pa sprejmeš povabilo k takim praznovanjem, na primer če oblubiš, da pojdeš na ženitnino, ali sploh na kako veselico, pripravljaj se nanjo vselej, kakor je storila sv. Elizabeta, ako nočesh, da ti veselica tvoje duše ne spravi v nevarnost. Premisli najprej, kje te izkušnja o takih prilikah najraje zalezuje: ali pri nezmernosti, ali pri nespodobnih šalah, kosmatih besedah; ali pri tem, da rad poslušash obrekovanje, natolcevanje, krive sodbe; ali pri nečimernosti. Premisli, je li te izkušnja nagiba na razuzdanost, ali na to, da bi popolnoma pozabil na Boga. Zoper take izkušnje oboroži se, naredi si določne in trdne sklepe, prosi Boga pomoči, in kliči svojega angela variha, naj ti pomaga, naj posebno čuje nad tabo. Morda ti je mogoče, da svojemu sosedu pri mizi vržeš v vest to ali ono seme, kako zrno izpodbudne besede, ki bode prej ali poznej zakalilo, na pr. če kdo zine kako grešno besedo,

ji lahko ti daš drugačni, boljši pomen, ali da jo preslišiš, ali pa da govorjenje obrneš na druge stvari. Morda imaš priliko, koga na dobre bukve opomniti, ali mu jih ponuditi; lahko tudi kaj pripoveduješ, kaj takega, da so drugi resnobnejši, ali kaj takega, kar jih k dobremu spodbada; govôri o tej ali oni nesreči, priporočaj v podporo tega ali onega siromaka ali bolnika. Na vsak način ti je mogoče, da imaš dušni dobiček pri gostiji; v največji obilosti jedi in pijače bodi prav zmeren, med smehom, med pogovori, med godbo imej svoje misli pogostoma pri Bogu. — Pa dolgo tudi ne ostani; pojdi, prej ko moreš, če moreš oditi brez spodtikljeja.

Kadar si povabljen na taka in enaka razveseljevanja, se vselej bolje napraviš kakor sicer, zlasti se pa ženske pogostoma dolgo pripravljajo in napravljajo, preden vse nase denejo, in dolgo trpi, da vsaka guba na njih prav stoji, ali pa trak prav visi. Od veselice pa še nekateri kaj sabo domu vzamejo, kake ostanke, posebno kaj od kruha ali sladke peke, ali kako drugo sladčico. Stori tudi ti tako — toda v duhovnem pomenu. Preden greš na gostijo, pripravljaj se z molitvijo, s preudarjanjem, z dobrimi sklepi. In preden se z gostije vračaš domu, nesi sabo, kar si med gostijo dobrega storil, dušni dobiček, sad koristnih pogovorov. Če boš delal tako, nikdar se ne boš kesal, kadar pojdeš od kake gostije.

„Ali jejte ali pijte ali sicer kaj delajte: vse storite v čast božjo.“
(I. Kor. 10, 31.)

Krščanska lahkomišljenost.

Bila je zopet gostija, vsi povabljeni so bili skupaj, le grofinje je še manjkalo. Ravno je hitela po stopnicah, kar zagleda reveža, na pol nagega, ki je bil videti tako bolan in slaboten, da se je Elizabeta čudila, kako je mogel priti po hribu.

Ko siromak zagleda grofinjo, stoka ter jo za božjo voljo prosi, naj mu podeli kaj milošnje. Elizabeta pa nič denarja ni imela pri sebi, časa zgubljeni tudi ni smela, ker so jo gostje že čakali. Zato prosivca tolaži s tem, da mu bo poslala kaj z mize. Ali berač s tem ni bil zadovoljen, ampak je še glasneje in silneje klical, naj mu takoj kaj dá. — Kaj je sv. Elizabeta storila?

Več sto let poprej je srečal mlad rimski vojak, ki je imel tudi dobro srce, ravno tako berača ob poti. Bil je na pol nag, vojak pa ničesar ni imel, s čemur bi bil pomagal ubogemu, samo svoj vojaški plašč. Prereže ga in polovico dá beraču. Tovariši njegovi se mu zavoljo tega posmehujejo. Vojaku pa se po noči prikaže Kristus, ogrnjen s polovico plašča, ter pravi angelom, ki so ga obdajali: „To obleko mi je dal Martin“. Zveličar mu je za polovico plašča dal največje plačilo, ki je. Mlademu vojaku je dal milost, da je zdaj svetnik izmed največjih svetnikov, ki ga katoliška cerkev visoko časti; ta mož je sv. Martin, škof turskega mesta na Francoskem.

Elizabeta je storila nekaj podobnega. V svoji veliki dobrotnosti in človekoljubnosti nikakor ni mogla, da bi bila revežu odrekla, česar je prosil. Vzame zato svoj dragi svilnati plašč s sebe, pa ga dá beraču. Morebiti si ga je dala narediti ravno za to priliko — takrat namreč je bila navada, da ženske niso smele brez plašča priti v imenitno družbo. Drugega plašča ni imela; da bi bila imela kaj po dvoje, za to je bila preradodarna, je premalo čislala krasno obleko, in da bi imela obleke na izbiro, tega celó ni marala. In vendar ni smela brez plašča med visoke goste. Zdaj ni vedela storiti drugega, kakor iti v svojo izbo in se Bogu priporočiti, naj jo reši iz zadrege.

Če pomislimo okoliščine, ali ni Elizabeta ravnala nerazumno in lahkomisljeno, oddavši plašč? Dolžna kaj takega storiti seveda ni bila; a ravno to je na svetnikih lepota in cvet, da več dobrega storé, kakor je zapovedanega. — Gostje in grof so še vedno čakali Elizabete, kar stopi višji dvornik v obednico, gre k grofu, in reče vpričo vseh: „Moj gospod naj sodi sam, je li pametno, da zavoljo tega čakamo, kar je vaša ljubljena soproga, naša kneginja, ravno zdaj storila. Ravno zdaj je reveža oblekla in mu dala svoj plašč.“ Dobrosrčni grof se prijazno smeji z drugo gospôdo vred, potem pa gre venkaj iskat Elizabeto. Ko jo najde, pravi: „Ljuba sestra, zakaj ne prideš jest? Tako dolgo te že čakamo.“ — Elizabeta odgovori: „Pripravljena sem, da grem.“ — „Samo plašča nimaš na sebi“, odvrne grof. — Elizabeta pravi: „Nekomu sem ga podelila; taka grem, kakor sem, če ti je prav.“ Zdaj prihiti služabnica in pravi, da je ravnokar videla plašč, da visi na obešalu. Elizabeta gre, in res ga dobi ravno tam, kamor ga je navadno obešala. Elizabeta precej poklekne in se hitro zahvali Bogu, potem pa gre s soprogom.

Ker nihče ni mogel povedati in pojasniti, kako se je povrnil oddani in darovani plašč na svoje mesto, jeli so misliti, da se je Kristus prikazal svoji zvesti služabnici, in da jo je po tej poti poplačal in vzpodbudil k delom usmiljenja.

„Nag sem bil, pa ste me oblekli.“ (Mat. 25, 36.)

Nebeška obleka.

Iz davnega časa je okoli sto pisem, ki pripovedujejo, kako je sveta Elizabeta živela. V nekem takem pismu pa je brati, kako je nekdaž Elizabeta razdala vso boljšo obleko, in da se še pokazati ni imela v čem, ko je bil nepričakovano prišel na obisk velik gospod in knez; in kako ji je potem angel prinesel krono in knežjo obleko, in da se je nato čudno lepo oblečena prikazala gostom.

Dasitudi je ta reč le pripovedka iz starega časa, ima vendar v sebi globoko resnico.

Prav znamenito je, da sv. pismo tolikrat obleko jemlje za podobo, da ž njo in na nji pokaže, kakšna je duša. Na kraljevem gostovanju, ki ga Zveličar pripoveduje, tistega venkaj vržejo, ki nima svatovske obleke. Sveti apostol Pavel zdihuje, naj bi njegova duša ne bila naga, kadar bo smrt vzela obleko telesa. V razodenju svetega Janeza pravi pa Gospod škofu laodikejskemu: „Ne veš, da si nag; svetujem ti, kupi si pri meni belih oblačil, da se pokriješ, in da sramota tvoje nagote ne bode očitna“. Ko pa sv. Janez gleda veličastvo nebes, govori o 24 starešinah, ki so najbližji prestolu božjemu, da so oblečeni v bela oblačila in da imajo zlate krone na glavi.

Obleka ni to, kar človeško telo; obleka ne raste iz njega kakor lasje, in vendar je potrebna človeku. Nagega človeka je sramotno, je nespodobno pogledati. — Kaj je pa dušna obleka? Dušna obleka mora biti kaj drugega kakor duša, ali kakor to, kar iz duše raste, in mora vendar biti duši tako potrebna, kakor telesna obleka trupu. Brez te obleke je duša nesrečna stvar, ki se mora sramovati sama sebe in Boga in vsega sveta, kadar bo na sodni dan vse očitno. Od druge strani pa ta duhovna obleka daje duši toliko lepoto, da jo sam sveti Bog rad ima; ona je pred Bogom kakor v belih oblačilih in kakor z zlato krono na glavi.

Ta obleka je to, kar cerkev imenuje posvečujočo milost, tista obleka, ki smo jo izgubili po Adamovem grehu, katero nam je pa Kristus pridobil na sv. križu, in katero duši podeljuje sv. Duh; ta obleka sv. Duha nas Bogu prispodobi, in nas stori otroke nebeškega Očeta. Posvečujoča milost je duši to, kar je solnce zemlji. Kar je lepega na zemlji, kar rodovitnega, vse življenje na zemlji prihaja od solnca. Naj mine solnce, in zemlja bi bila prežalosten kraj, zmrznjena kepa, pokrita s temno nočjo. Taka je s človeško dušo. Brez posvečujoče milosti je duša pred Bogom temna, mrzla, odurna, kakor deževna noč v pozni jeseni. Ako ima pa duša posvečujočo milost, tedaj je lepa, ker Duh božji s svojo ljubeznijo sije vanjo. Zato ljubi taka duša vse, kar Bog ljubi, ravno zato, ker prebiva Duh božji v nji, in ji ljubiti pomaga; taka duša ljubi Boga in ljudi in vse dobro.

Sicer je telo več vredno kot obleka. Tukaj pa je narobe: obleka je več vredna kot duša — in brez te obleke je duša siromaško, nesrečno bitje. To dušno obleko dobimo v sv. krstu, pa jo tudi izgubimo, kadar storimo smrtni greh; pa si jo zopet kupimo, če se resnično spokorimo, če zakrament svete pokore vredno prejmemo. To obleko moramo varovati, varujemo pa jo tedaj, kadar se greha ogibljemo, kadar veliko molimo, kadar po vrednem prejemljemo sveto večerjo, kadar iz ljubezni do Boga delamo dobro. To obleko mora vsak imeti, kdor hoče priiti v nebesa.

*„Vi vsi ste otroci svetlobe in otroci dneva;
z nočjo in s temo nimamo nič opraviti.“*

(I. Tes. 5, 5.)

Sveta maša.

Dobra dela so ali živa ali mrtva; mrtva pa so, kadar jih delaš iz hinavstva, iz sebičnosti, iz pristranosti, iz strahu, da bi ne bil kaznovan. Pred Bogom so dobra dela šele tedaj živa, ter imajo šele tedaj svojo ceno, če so storjena zavoljo Boga, tedaj če so verska. Ravno zato je življenje polno čednosti in dobrih del tudi življenje polno molitve. Zakaj molitev je, ki človeka nagiba in mu daje moč, da dela dobro, in molitev dobra dela posvečuje Bogu. — Molitev pa je taka, kakršna je duša, iz katere molitev prihaja. Če je duša omadežana z grehi, je pač tudi molitev iz te duše

kakor rastlina, razjedena od gosenic, je vsa onesnažena. Katera duša pa je brez greha? Moja in tvoja gotovo ne. Bog pa je skoraj strašno svet, in naša siromaška molitev iz naše grešne duše je pred njim ravno taka kakor slaba jed v nečedni posodi. In človek bi moral izgubiti skoraj vse zaupanje, da bi še molil, ko bi ne bilo takega sredstva ali pomočka, s katerim ji pridobivamo pred Bogom veljavo, dopadljivost in vrednost.

Pomoček je pa ta, da našo molitev ponujamo in pri-
našamo Bogu po našem Zveličarju in po našem Sredniku, ki neprenehoma prosi za nas. On je za nas plačal najvišjo ceno, plačal je s svojo božjo osebo; v najstrašnejšem trpljenju in največji sramoti je radovoljno končal na Golgoti svoje sveto in bogoslužno življenje. In ta dar, ki je neizmerne vrednosti, je dal nam in nam zapustil, tako da morejo po Kristusu doseči vsi grešniki odpuščenje, da vsa dobra dela in vse potrpežljivo preneseno trpljenje po Kristusu zadobi večno vrednost, da vse molitve, storjene v njegovem imenu, postanejo močne in silne, tako silne, da prederó v nebesa. Zavoljo tega se sklepajo tudi vse cerkvene molitve z besedami: „Po našem Gospodu Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, ki s teboj živi in kraljuje, v edinosti sv. Duha vekomaj. Amen.“

Gospodu našemu pa ni bilo dosti, človeški med ljudmi prebivati, iz goreče ljubezni, in pa v velikih bolečinah na križu umreti; hotel je tudi, da poznejšim kristjanom zapusti ne samo suh spomin, ampak da jim zapusti svojo lastno osebo, sebe, Boga in človeka, in pa tisto velikansko daritev, katero je bil sam opravil. Rekel je: „Jaz ostanem pri vas vse dni do konca sveta“. In to svojo besedo je izpolnil, ko je postavil daritev svete maše. Od povzdigovanja je namreč Kristus popolnoma pričujoč s svojim telesom in s svojo krvjo, s svojim duhom in s svojo priprošnjo. Ljudi, ki so v cerkvi, vidi s človeškimi očmi, kakor je videl Marijo in Janeza pod križem. On moli in prosi za ljudi, kakor je na križu molil in prosil za svoje sovražnike. Tvoje prošnje on posluša in je sprejema kakor je poslušal in sprejel prošnjo desnega hudodelnika, in tvojo molitev on vklepa v svojo mogočno priprošnjo. Na Golgoti se ti kaže Kristus v podobi nagega, krvavega hudodelca, na oltarju pa se kaže v podobi ponižne hostije.

Kako je bilo pa s sv. Elizabeto v tej zadevi? Tako le. Elizabeta je imela trdno in živo vero, in zato jo je

vedno zelo vleklo k oltarju, da bi svojo molitev po Kristusu storila močno in mogočno. Vsak dan je šla k sveti maši. Kadar je pozvonilo prvikrat, je veselo in goreče hitela doli v Izenak v cerkev, tako da jo ženske, ki so jo spremljale, še dohajati niso mogle. Svojo pobožnost je začejala s tem, da je najprej nekolikrat pokleknila in potem nekatere molitve opravila za tiste zadeve, v katerih je ravno bila takrat. Po spremenjenju sv. hostije je gledala vanjo in v kelih z vero, z upanjem in z ljubeznijo, kakor tudi nebeški Oče gleda večni dar, v katerem se njegov Sin daruje samega sebe za človeštvo.

Enkrat je Elizabeta zagrinjalce s svojega obraza za nekoliko potegnila nazaj, da bi mogla videti sveto hostijo. Ali zdaj je razhajala tolika svetloba ž njenega obraza, da se je pobožnemu mašniku silno bleščalo. Pozneje je mašnik pravil, da se mu je zdelo tako, kakor bi bil stal sredi solnčne svetlobe. Tudi sicer so ljudje videli, kako je iz njene vere polne in ljubezni goreče duše prihajala svetloba, ko je opravljala svojo pobožnost, in kako ji je ta svetloba obdajala obličje in glavo.

Sveta maša je preživela že marsikateri človeški rod. Odkar je studenec krvi začel izvirati na Golgoti, teče še neprenehoma v sveti maši, in bo tekel do konca dni. Vsak dan se daruje sv. maša, kakor vsak dan izhaja in zahaja ljubo solnce. Kakor se na enem kraju zemlje mrači in se dani, tako prihajajo s solnčnimi žarki tudi svete maše. Vsak trenutek, po dnevu in po noči, se kje na zemlji opravlja svet dar in tako sta s sveto mašo blagoslovljena dan in zemlja. Vedno novi in zmeraj drugi ljudje se zbirajo okoli tega svetega ognja ter si ogrevajo svoje duše in zadobivajo potrebnih milosti. Toda milost svete maše je kakor solnce. Kjer je dobro polje in dobra setev, ondaj tudi solnce množi rodovitnost, da seme kali in bogato zori; kjer je pa zemlja pusta, kjer je svet peščevo, kjer je golo kamenje, iz takih tal tudi nič ne priraste ali prav malo, četudi solnce sije.

„Od solnčnega vzhoda pa do zahoda bo veliko moje ime med narodi, in na vsakem mestu bodo darovali in mojemu imenu prinašali čisti dar.“

(Mal. 1, 11.)

Spovednik.

Ko je Savel jezdil v mesto Damask, da bi tamkaj preganjal kristjane, ga zdajci obsije svetloba z nebes, in Savel čuje glas: „Savel, Savel, zakaj me preganjaš?“ Vpraša: „Gospod, kdo si?“ Prikazen mu odgovori: „Jaz sem Jezus, ki ga preganjaš.“ Trepetaje pravi Savel: „Gospod, kaj češ, da storim?“ Gospod mu odgovori: „Vstani in pojdi v mesto, ondi boš izvedel, kaj imaš storiti“. V mestu pa je bil učenec Gospodov, po imenu Ananija, kateremu je bilo veleevano, Savla poiskati in mu deliti dušno pomoč.

Ako tedaj mož, ki je po čudežu izpreobrnjen in izvoljen za svetovnega apostola, ne dobi obširnega odgovora od Gospoda, kaj mu je storiti, ampak se mu veli, obrniti se do pobožnega moža, moramo iz tega posnemati, da je volja božja taka, po kateri se imamo tudi mi ravnati. Zatorej so tudi v katoliški cerkvi vselej in povsod postavljali take moše, s katerimi se ima vsakdo posvetovati, kaj volja božja zahteva od njega — to so spovedniki. Kolikor je človeku mar, da bi po volji božji uravnal svoje življenje, toliko bolj si bode prizadeval, da dobi pobožnega in razsvetljenega spovednika. Samo lahkomišljenec si bo raje drugačnega iskal in svojo dušo postavljaj v nevarnost, ali nad njim se utegnejo izpolniti besede Kristusove: „Če slepec slepca vodi, obadva v jamo padeta.“ Kako je pa Elizabeta ravnala?

Tisti čas je bil na Turinškem duhovnik, Konrad z imenom, ki je skoraj sveto živel, pa tudi bil prav ojster. Tega Konrada si je Elizabeta izvolila za spovednika. In ker je Gospod rekel: „Karkoli boste zvezali na zemlji, bo zvezano v nebesih, in karkoli boste razvezali na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih“, je hotela Elizabeta ne samo, da jo odvezuje njenih grehov, ampak hotela tudi, da jo zavezuje, to se pravi, hotela mu je biti popolnoma pokorna. Iz tega namena je storila posebno obljubo, da hoče spovedniku biti pokorna v vseh rečeh, ki ne segajo v pravice njenega soproga. Ohranila so se tudi še pravila, katera je Konrad napisal svoji bogoljubni spovedenki.

Takó-le se glasé:

1. *Potrpežljivo prenašaj zaničevanje v radovoljnem uboštvu.*
2. *Prizadevaj si zlasti, da boš ponižna.*

3. *Ne maraj človeške tolažbe in mesenih sladnosti, ker nakopljejo duši večno trpljenje.*

4. *Bližnjemu bodi vsikdar usmiljena.*

5. *Vedno imej Boga v srcu in misli nanj.*

6. *Zahvaluj se Bogu, da te je s svojo smrtjo rešil pekla in večne smrti.*

7. *Ker je Bog zate veliko trpel, tudi ti potrpežljivo nosi križ.*

8. *Bogu se vso posveti, svoje telo in svojo dušo.*

9. *Pogostoma se spominjaj, da si delo božjih rok, in zato si prizadevaj, da bi bila na vekomaj zedinjena z Bogom.*

10. *Kar češ, da ti bližnji podeli in odpusti, tako tudi ti njemu; in kar češ, da ti ljudje storijo, stori jim tudi ti.*

11. *Misli vedno na to, kako kratko je človeško življenje in da umrjejo stari in mladi. Zato vedno želi nebeškega življenja.*

12. *Svoje grehe vedno skesano obžaluj, in prosi Boga, naj ti jih odpusti.*

Konrad je bil skoraj ostrašljive ojstrosti. Stan, bogastvo, spol, mladost, lepota, vse to pri njem nič ni veljalo; gledal je samo na neumrjočo dušo. Zato pa z deželno grofinjo kot svojo spovedenko ni ravnal nič milejši, morda še trji, kakor bi bil ravnal z najubožnejšo beračico. Vzgled bom povedal. Konrad je nekdanj grofinji ukazal, da pride k neki pridigi, ki jo je imel v Izenaku. Grofinja pa ni prišla. Konrad ji dá sporočiti, da ker je bila tako nepokorna, odslej noče nič več opraviiti imeti ž njenim dušnim stanom. Drugi dan gre grofinja k njemu in se opravičuje s tem, da jo je bila obiskala ravno njena svakinja, da je bila torej zadržana. Prav lepo je prosila spovednika, naj ji odpusti, če je grešila. Odpusti ji, naloži pa tudi ojstro pokoro; kaznen je zadela tudi njene služabnice, ker so bile krive, da je bila gospa nepokorna.

Imenitne osebe, blagorodni ljudje, zlasti pa ženske, ki bi se pri spovedi samo rade pogovarjale, te bi si imele iskati prav ojsrih spovednikov, na primer tako ojsrih, kakor je bil sv. Janez Krstnik v svojem življenju in svojih pridigah. Po tem potu resnobe bi se dala pregnati mehkužnost, brezdelnost, nečimernost, občutljivost in domišljavost. Potem bi dobile čvrstega duha in bi znale, kakšno je trdno in vrlo, jedrnato in zdravo življenje krščansko.

„Savel vpraša: Gospod, kaj češ, da storim?
Gospod mu odgovori: Vstani ter pojdi v mesto,
ondi ti bo povedano, kaj ti je storiti.“

(Dj. ap. 9, 6. 7.)

Tanka vest.

Za svojo spovedenko je pobožni Konrad neizrečeno skrbel — skoraj preveč. Ker je bil tako ojster, se mu je zdel nepravichen neki davek, ki so ga podložniki morali grofu plačevati, davek za knežjo mizo ali živez. Konrad ni mogel potrditi, da žulijo marsikatero ubogo družino, ki morda sama nima dosti živeti, in ji nakladajo davke zato, da bogatim grofovim gostom pripravljajo pojedine in krasne gostije. Ravno tako je imel deželni grof marsikateri kos sveta, ki so si ga bili njegovi predniki pridobili siloma, ali pa sicer prisvojili po krivici. Konrad je dejal svoji spovedenki, da katere jedi pridejo na mizo iz dohodkov onih zemljišč in iz dohodkov onega davka, od tistih ne sme ničesar užiti, ako se noče udeležiti krivega blaga.

To je bila jako neprijetna reč in zelo težka naloga. Elizabeta ni mogla, da bi ne bila klicana k takim gostijam; in vendar je imela vedeti o vsaki jedi, iz katerih dohodkov je napravljena. Zakaj jesti je smela samo od tega, o čemur je vedela, da ni iz tistih davkov in krivičnih dohodkov, ampak iz pravičnih kneževskih prihodkov. Knez sam pa je bil druge misli, češ, on stvari ne more izpremeniti.

Veliko je ljudi in gospodarjev, ki od svojcev ali od svojih podložnih oistro zahtevajo, postavim od žene, od otrok, od poslov itd., da se ti ravna po volji in po glavi trinoškega gospodarja, a ne po svoji vesti in po svojem prepričanju. Razume pa se, da tako blag mož, kakor je bil grof Ludovik, ni zahteval kaj takega, ker ni mogel biti tak satansk gospodar. Zato pa svoji soprogi nikakor ni branil, da bi se ne zdržala tistih jedi, katere so ji bile po spovednikovem navodu prepovedane.

Elizabeta je hodila v kuhinjo in popraševala po jedilih, odkod so, da bi vedela, ali jih sme uživati ali ne. Včasih se je pripetilo, da je bila polna miza jedi, da je pa Elizabeta jedla le suh kruh ali pa bila lačna. Tudi služabnice so jo posnemale v tem ter se niso hotele takih jedil dotakniti. Kadar je pa zvedela, da so jedi iz pravičnih do-

hodkov, je bila vsa oveseljena, je tleskala z rokami in dejala: „No, danes nam bo pa dišalo“.

Mi smo katoliški kristjani, torej se moramo tudi mi včasih zdržati jedi, ako tudi jih imamo dosti, in bi jih radi uživali. To veleva cerkev o zapovedanih postnih dnevih. Kdor prestopa postno zapoved, in nima drugačne pravice, ta ravno tako greši kakor tisti, ki uživa krivično ukradeno blago. Tak človek posnema Evo, ki je trgala prepovedani sad; tak sega po tem, kar je prepovedanega, in jé, kar se jesti ne sme. Gospod je dal cerkvi oblast, dajati zapovedi, rekoč: „Kar boste zvezali na zemlji, bo zvezano v nebesih“; in potem: „Kdor cerkve ne posluša, vam bodi kakor nevernik“. — Ravno tako je greh, če kaj takega ješ ali piješ, o čemur veš, da ti ne bo dobro storilo, ali da ti bo delalo izkušnjave. Ravno tako je greh, če se udajaš nezmernosti in zapravljaš denar za osladno pijačo in jed. Pri takih izkušnjavah se moraš pač odločiti za Boga, ki veleva zmernost, ali pa za trebuh, ki ti hoče gospodariti. Tukaj boš potem hitro spoznal, kako je s tabo, kaj te vlada in kdo je tvoj Bog.

„Kraljestvo božje ni jed in pijača, ampak pravica, mir in veselje v svetem Duhu.“

(Rim. 14. 17.)

Tretji red.

Ko si Elizabeta še ni bila dobila ojestrega spovednika, Konrada iz Maribora, ki bi jo vodil po poti popolnosti, je imela drugo dušno podporo, namreč vodila takoiimenovane tretjega reda.

Na Italijanskem v mestu Asisi je bil mlad trgovčev sin, ki sicer ni bil razuzdan, posebno pobožen pa tudi ne. Vedno je bil dobre volje, pa rad je zahajal v vesele družbe. To dobro pa je imel, da je bil usmiljen do ubogih, in da nikomur ni odrekel daru, kdor ga je prosil miloščine. Ravno tisto leto, ko je bila Elizabeta rojena, se je bil izpreobrnil tudi ta mladenič, ter bil od sv. Duha duhovno prerojen. Ta mladenič je bil pozneje veliki svetnik, sveti Frančišek Asiški. V kratkem času se je bilo zbralo okoli njega veliko mož in mladenčev, ki so vse razdali, da bi živeli samo Bogu in samo njemu služili. Živel so v pobožnih družinah, v srčni ljubezni do bližnjega. Sredi noči so vsta-

jali in skupno molili. Ravnali so se po vodilu: „Moli in delaj!“ Ničesar niso imeli, in ničesar niso hoteli imeti. Ubožnost so ljubili pred vsem. Vsak je imel le eno obleko, z vrvjo prepasano, katero je nosil, dokler je bila za kaj. Ako so vsakdanjskega kruha več priprosili, kakor je bilo vsakemu treba, so ga delili revežem. Živel so v resnici prav apostolski, in bili so kvas ali sol, s katero je hotel Bog poboljšati tedanje izpridené kristjane.

Frančišek je hodil po mestih in vaseh, oznanjujoč Kristusa. Beseda tako svetega moža je privabila veliko poslušalcev in jim globoko segla v srca. Veliko ljudi ob njegova spola je bilo pripravljenih, zapustiti vse pozemsko in se pridružiti Frančišku. Toda bile so ovire, okoliščine, ki so nekaterim branile stopiti v Frančiškov red; ali so morali skrbeti za onemogle stariše, ali tudi sicer niso mogli zapustiti svojih družin. Da bi tudi tem ljudem njih dobra volja rodila kaj sadu in ne ostala nerodovitna, jim je Frančišek sestavil vodilo, predpis, t. j. pravila za take, ki morajo med svetom biti, ki pa vendar hočejo spokorno živeti in biti deležni zasluženja Frančiškovega reda. Vodilo so razni papeži odobrili in potrdili, tem pa, ki ga sprejmejo in po vodilu živé, so podelili mnoge odpustke. Udom tega reda se pravi tretjeredniki ali terciarji, in so, kakor pravimo, tretji red.

Dolžnosti ali zaveznosti, ki jih prevzamejo tretjeredniki, so ob kratkem te-le: Najprej morajo popraviti krivico, se spraviti s sovražniki, obiskavati bolnike, če morejo, in sploh deset božjih zapoved natanko izpolnjevati. Nosijo se po svojem stanu, priprosto, ponižno, brez lepotičja, in zlasti nič svilnatega. Ogibati se imajo vseh očitnih veselíc, na pr. iger, gledališč, plesov itd. V sredo, petek, in saboto se zdržujejo mesenih jedi; o petkih in kvaternih dnevih pa se tudi še tako postijo, da se le enkrat nasitijo. O velikih praznikih v letu hodijo k spovedi in k sv. obhajilu. Vsak dan molijo sedmere dnevnice, kakor jih imajo v svojih bukvicah, če pa teh ne, molijo v enem dnevu 54 očenašev, tudi lahko med delom, in gredó k sv. maši, če vtegnejo. Ako so take okoliščine, jih zamore spovednik katere teh zaveznost oprostiti. Tudi nihče pod grehom ni zavezan, kdor se vodila natanko ne drži, ampak izgubi samo zasluženje, če vodila ne izpolnjuje. — Vsi tretjeredniki so pa zlasti zavezani, da živé prav krščansko, lepo in vzpodbudno.

Ker je sv. Frančišek svoje brate pošiljal po vseh deželah, prišli so tudi na Nemško, v Izenak. Elizabeta, ki je bila že sama tako uboga v duhu, se je prav veselila takega reda, ki si je pred vsem izvolil uboštvo. Zato je frančiškanom postavila samostan v Izenaku, in z dovoljenjem svojega soproga je prosila redovnike, da bi jo sprejeli v tretji red. Po takem je bila Elizabeta prva oseba, ki je v teh krajih stopila v tretji red. Njena pokorila in njene pobožne vaje so bile že poprej ojestrejšje in večje, kakor jih zahtevajo nova pravila; ali ker se je z redom sklepala, je imela njena molitev, njeni posti, in druga dobra dela veliko višjo vrednost, zato ker jih je opravljala v duhu pokorščine in združena z vsemi redovnimi ndi.

Če je že tako sveta oseba, kakršna je bila sv. Elizabeta, spoznala za dobro stopiti v tretji red, da bi se lažje varovala in ogibala nevarnosti posvetnega življenja: je korak, ki ga je ona storila, toliko bolj svetovati vsem tistim, ki morajo živeti med svetom, in ki vsak dan čutijo in izkušajo, da so slabi in grešni ljudje. Taki naj imajo kak držaj, kako naslonilo, kako podporo. Taka podpora bi bil zlasti previdni, natanki, ostri spovednik, ali takega ni povsod dobiti. So še drugi ljudje, ki se imajo veliko pokoriti, ki pa doslej ničesar niso storili. So zopet taki, ki sklenejo pokoro delati, se poboljšati, in opravljati dobra dela; toda njih sklepi so podobni cvetju bolnega drevesa: vsako spomlad požene obilno cvetja, ki pa vsako leto odpade, še preden se pokaže sad. Drugim pa, in teh je največ, posvetni vrišč in svet sam vedno globlje in vedno širje napolnjuje dušo in izganja Boga iz nje.

Pravila ali vodila tretjega reda so pa ravno pravi pripomočki zoper vse take nevarnosti. Razen tega je vodilo tako ustvarjeno, da se lahko po njem ravnajo tudi svetni ljudje, ker jim ni treba zavoljo tega zanemarjati drugih svojih opravil. Po drugi strani imajo vodila tudi še to dobro, da varujejo človeka lahkomišljenosti, mlačnosti, napuha in drugih grehov, in tako človeka vodijo k bogoljubnemu življenju, ter mu ne nakladajo pretežkih bremen.

„Moj jarem je sladak, in moje breme je lahko.“

(Mat. 11, 30.)

Človeški otrok.

Nekaj ur od mesta Izenaka je Križigrad, kamur je bila gospa Elizabeta šla, ko je bila na porodu. L. 1222., tri dni po Marijinem spočetju, je dobila prvo dete, dečka. Blagi knez ga je bil vesel, in zato je mislil, kako bi pokazal Bogu svojo hvaležnost, pa da bi še drugim koristila. Brez odloga je hitel iz Maribora v Križigrad. Pot pa je vodila čez vodo Vêro. Čez Vêro je bil postavljen lesen most, ki ga je voda odnašala, kadar je zelo naraščala. Ludoviku pride zdaj na misel, da bi dal čez vodo postaviti kamniten most. Ta most stoji še zdaj, zraven pa je prizidana lepa kapela, ki potnika vabi, naj postoji, stopi vanjo in pomisli, je li na pravem potu k Bogu.

Marsikateri pobožni stariši bi lahko ravno tako svoje veselje naznanili, ko bi n. pr. ob potu postavili dostojen križ, ki bi memogredočim na tihem pridigal, ali ko bi kaj dali za kako ubožno cerkev, ali ko bi kak živ tempel božji popravili, ko bi kakega ubožnega otroka sprejeli, ko bi kako siroto oblekli, ali pa sicer storili kako dobro delo Bogu v zahvalo. Kaj takega bi novorojenemu otroku gotovo prineslo več blagoslova in obilneje sreče, kakor če napravljajo drage in nezmerne botrine, da se ljudje opijanjajo in žalijo Boga.

Grof je dal otroku ime Herman, v spomin na svojega rajnega očeta, ki je bil tudi Herman. Bogoljubni zakonski par je Bog pozneje blagoslovil še z dvema hčerkama, s Sofijo in Jerico. Tudi tukaj je pokazala Elizabeta svojo posebno pobožnost. Kakor hitro je mogla v cerkev, se je napravila v volneno obleko, vzela otroka v naročje ter šla peš in bosa po dolgi kamniti stezi doli po hribu v cerkev sv. Katarine, ki je bila zunaj mesta Izenaka. Ondukaj je položila na oltar svoje dete, eno jagnjiče in eno svečo, pa molila tako: „O Gospod Jezus Kristus, Tebi in Tvoji Materi darujem dragi sad svojega telesa. Moj Bog in moj Gospod, kakor si mi jih dal, tako Ti jih zepet dajem iz celega srca. Le tega Te prosim danes, le edine te milosti Te prosim, da tega otročička, z mojimi solzami porojenega, sprejmeš za svojega služabnika in prijatelja, in da mu dodeliš sveti svoj blagoslov.“ Ko je Elizabeta potem prišla domu, dala je kaki ubožni osebi tisto obleko in tisti plašč, ki ga je imela na tem potu.

Kadar otroka nesó v cerkev, je vse veselo; saj je začetek mladega življenja. Stariši želé in upajo, da bi bil otrok lep, brihten, ročen in dobro preskrbljen, da bi jim kdaj delal veselje, in da bi jim bil podpora v starih dneh — toda le ena sama želja je potrebna, vse druge želje so ničevne, želja namreč, kakor jo je bila izrazila Elizabeta, ko je vsakega otroka bosa prinesla v cerkev, ko ga je Bogu priporočala in zanj prosila Boga in želela, da bi bil pravi otrok božji. — Kadar pride človek na svet, se meni tako zdi, kakor bi bil sedel v nagliča (brzovlak). Brez prenehanja se vozi, neskončno hitro se vozi, noč in dan, od postaje do postaje, in tako dolgo drvi naprej, dokler se ne ustavi pri zadnji postaji. Katera pa je ta? Ta je pokopališče, in v tem čakališču počiva telo in čaka vstajenja. Duša gre še dalje, do postaje, ki se ji pravi sodba, zakaj sv. pismo pravi: „Po smrti je sodba“. Uboštvo ali bogastvo; lepota ali grdoba, ravna postava in sključeni udje, mladost in starost, težave in veselje, visoke in nizke službe, težko in lahko delo, cvetoče zdravje ali pa vedna bolehnost — vse to strašno hitro hiti. Toliko da se človek zavé in že postaja izgine; ničesar ne more obdržati, ničesar ne sabo vzeti. Samo nekaj je, kar sabo vzameš, ne le na pokopališčno postajo, ampak še naprej, do sodne postaje, in to nekaj je tvoje edino posestvo, veš kaj? — tvoja dobra in huda dela, in pa tvojo dušo, a ne táko, kakršna se ljudem kaže, kakršna je na videz, ampak táko, kakršna je v resnici pred vsevednim in svetim sođnikom. To ti bo odločilo ali neizrečeno trpljenje ali neizrečeno veselje, in sicer tako dolgo, kakor dolgo bode Bog v nebesih.

„Vse meso se stara kakor trava, in kakor list na zelenem drevesu. Eni odpadajo in drugi rastejo; tak je zarod iz mesa in krvi: eni umró, drugi se rodé.“

(Sir. 14, 18. 19.)

Križ ljubezni.

Veliko sto let so imele takozvane nemške dežele in deželni knezi skupnega glavarja, cesarja. Tedanji cesar je bil Miroslav II. Ta je šel z vojsko v Italijo, in torej je poklical tudi grofa Ludovika, naj pride s svojimi ljudmi. Zdaj prvokrat se je imel grof za dalje časa ločiti od svoje

ljubljenje soproge, ker je imel s cesarjem iti čez planine v Italijo. Bilo je ob koncu zime l. 1226.

To leto pa nastane velik stradež, ki nikjer hujši ni razsajal ko na Turinškem, in ki je trajal skoraj dve leti. Reveži so se povsod okoli klatili, po poljih in po gozdih, ter iskali korenin, lešnikov, češminja, dernulj, medvedovih hrušic, jagod in zelišč, da bi si vsaj nekoliko utešili silno lakoto. Živali, ki so pocepale lakote, in katerih mesa se sicer nihče ni dotaknil, še take živali, konje, osle, pse itd. so slastno uporabljali. Ali še te pregrde in preostudne hrane je zmanjkalo, in veliko ljudi je pomrlo strašne, počasne, bridke smrti za lakoto.

Ako že navadni človek ne more gledati mirnega srca tolikega siromaštva, ampak se mu taki nesrečniki smilijo v srce, kako je še le ta stiska bolela usmiljeno, ljubezni polno, deželno mater Elizabeto! — Po noči in po dnevu si ni dala pokoja. Nesreča in stiska veliko tisočev ljudi se je takorekoč zbirala v njenem srcu. Ravno takrat je bilo prav veliko denarja, 64.000 zlatnikov, v grofovi zakladnici, kup, za kateri je bil prodal neko veliko posestvo. Elizabeta ni pomišljevala kar nič, da bi ves ta denar za ubogo ljudstvo ne porabila. Zatem so prišle na vrsto grajščinske shrambe in žitnice, v katerih je bilo spravljenega nezmerno veliko zrna. Dvorjani in grajščinski ljudje so dobrotni grofinji dajali pomisliti, da bo treba cele grajščine in mesta prodati ali zastaviti, če bodo hoteli žitnice zopet imeti tako napolnjene. Ali take besede in takšni oziri niso pri Elizabeti nič izdali, češ, zdaj gre za to, da ljudje, naši bližnji, ne pomrjo za lakoto. Njena ljubezen do bližnjega je bila tako odločna, tako uspešna in delavna, da je vsak dan vpričo nje 900 revežev dobilo jesti.

Ko se deželni grof Ludovik povrne s pota, jeli so mu hišnik, zakladničar in drugi uradniki črniti Elizabeto, rekoč, da to ni dobrodelnost, ampak zapravljalivost, da njegova žena vse razmetava, da gre vse na nič. Ludovik pa jim odgovori: „Pustite, naj moja ljuba Elizabeta revežem kaj dobrega stori. Kar zavoljo Boga stori dobrega, naj nihče ne ugovarja: če mi le treh gradov kam ne odda, pa sem popolnoma zadovoljen. Jaz pač dobro vem, kaj pravi sveto pismo, da gospodu Bogu zelo dopadejo posebno tri reči, in da jih še ljudje veliko čislajo, te so: 1. edinost med brati, 2. ljubezen in zvestoba med našimi bližnjimi, 3. zakonska dva, ki si ne delata navskriž.“

Zveličar naš pravi, da mora vsak dan svoj križ zadeti, kdor hoče hoditi za Njim. Veliko je ljudi, ki vsaj včasih pravijo: „Jaz nimam križa; kako ga hočem zadeti?“ — Zgodba, ki si jo zdaj bral ali slišal, ti dá na to prav dober in lep odgovor. Bogata, občespoštovana, ljubljena kneginja Elizabeta sama takrat tudi ni imela križa. Toda njena ljubezen do bližnjega ji je naložila veliko in težkih križev, naložila ji je pravi Kristusov križ, križ, da je za druge vse prenašal in radovoljno vse trpel. — Kolikor bolj in kolikor resnejši izpolnjuješ zapoved ljubezni, toliko bolj in toliko resnejši zadevaš križ, tako da ga imaš vsak dan dosti nositi. Zakaj ljubezen te priganja, da zvesto izpolnjuješ apostolov klic:

„Nosite bremena eden drugega, in tako boste izpolnili Kristusovo zapoved.“ (Gal. 6, 2.)

Pamet in sočutje.

Poznal sem tako dobrodušne in usmiljene ljudi, da so vsakemu dali, kdorkoli jih je zaprosil, brez pomisleka in kar so imeli pri rokah. Taki ljudje imajo sicer dober namen, toda njih darovi so pogostoma zavrženi, ker podpirajo samo lenobo, nerednost in pijanstvo. Po takem oni zametavajo darove, s katerimi bi lahko pomagali drugim, ki so jih vrednejši in potrebnejši. Tudi Bog vsakemu ne dá, kar bi bilo in kar ga prosimo. Zakaj pa ne dá? Ne zato, kakor bi ne mogel ali ne hotel, saj je dosti bogat pa tudi usmiljen, ampak zato ne, ker Bog daje modro, in odreče modro, kakor vidi, da je človeku koristnejši.

Ker Elizabeta ni dajala samo iz prirojene dobrotljivosti, ampak ker jo je vodil Kristusov duh, zato pri nji tudi ne najdemo slepega dajanja, razsipanja, ampak razumnost in rednost in premišljenost. Mlada kneginja je resno prevdarila, kolikim bi bilo pomagati, kako dolgo, kako in pa s čem. Vsakemu revežu je dajala samo toliko hrane, kolikor mu je bilo treba tisti dan. Morda je bila Elizabeta sama izkusila, da ubogi niso vselej dobri gospodarji, in da si ne vedó prihraniti, če imajo več kot za en dan. Da bi pa ubogi ljudje s pripravljanjem še stroškov ne imeli, jim ni dajala žita ali moke, ampak je dajala kruh v gradu peči. In po takem je sleherni dan po tisoče ljudi privabil na dvorišče, da dobijo kruha od Elizabete, ki je bila takorekoč

živa roka božje dobrotnosti. Ravno tako je velela delati obleko, ali jo kupiti na trgu, in potem jo je razdelila tistim revežem, kateri so je bili potrebni.

Pa ti še niso bili vsi. Bilo je še veliko stotin drugih, ki so bili tudi potrebni, ki so bili pa tako bolni ali stari ali slabotni, da niso mogli navkreber. Elizabeta ni bila izmed tistih, ki se za uboštvo zmenijo šele takrat, ko je že prav grozno, in ko že povsod vanje vpije, ampak ona je mislila in skrbela še za druge reveže, ki se skrivajo, ki se sramujejo, in ki so pogostoma najpotrebnejši. In kateri so bili prav posebno ubogi, tem je sama nosila jedi, ki so ostajale grajščinskim. Celó v najbolj oddaljenih krajih dežele je skrbela za siromake. Ker ni bilo njenega moža, je ta čas vladala sama, in vsem deželnogrofovskim uradnikom zapovedala, da se imajo vsi dohodki obrniti v podporo siromaškim podložnim. Uradniki bi se bili radi ustavljali, kazavši na vsakršne pomisleke in zadržke, toda Elizabeta se ni dala premakniti, ampak je hotela, da se njen ukaz natanko izvršuje. Vrh tega je dala prodati vse svoje bisere in pa vso dragotino, in s izkupljenim denarjem je pomagala daljnim siromakom. Ko je pa pošel denar, stiska pa še ni nehala, je dala ubogim tudi svojo stanovsko obleko in knežje dragocenosti, opominjala pa je bolnike: „Ne imejte teh reči, da bi pasli nečimernost, ampak obrnite jih za svojo potrebo, zraven pa pridno delajte. Zakaj pisano je: Uživaj sad svojih rok, in kdor ne dela, naj tudi ne je“.

Ker je pa veliko večji dobroti, če ubogim tako pomagamo, da si z delom kruh služijo, kakor če ga živimo in ga pustimo brez dela pohajati, zato je hotela Elizabeta revežem preskrbeti dela. Ko se je bližal čas žetve, je sklicala vse siromake, ki so bili za delo, dala je vsakemu srajco in srp, ter jih poslala na njive žet. Da bi se po polji ne obodli, dala je tudi vsakemu par novih čevljev.

Kolikor več ima kdo z reveži opraviti, toliko bolj zadeva tudi pravo pot, kako bi se jim pomagalo. Od svete Elizabete se moremo učiti pravo in razumno pot, kako nam je treba biti dobrotnim. Tedaj 1. Če more siromak delati, storiš mu večjo dobroto, če mu preskrbiš dela, da si ž njim služi kruh, kakor če ga živiš in pustiš brez dela. 2. Velikrat je primernejše, da siromakom to, česar je treba, na pr. hrane, obleke, kupiš sam, kakor če jim daš kar denarja v roke, češ, naj si potrebno sami preskrbé. 3. Ako podpiraš

kako ubogo osebo, ali ubožno družino, ne daj ji naenkrat vsega, kar si ji namenil, ampak dajaj ji od časa do časa. 4. Tvoja dobrotnost bodi razumna tudi v tem, da ne daješ samo tistim ki k tebi zahajajo, ampak da obiščeš skrite siromake. Marsikak človek, ki še nikdar ni beračil, pride na pr. po bolezni v veliko stisko, in vendar si ne upa koga poprositi. V Londonu se zgodi skoraj vsak teden, da tak, ki se ne more več preživeti, léže in čaka — dokler ga lačna smrt ne umori. Tiho prenašana stiska je pogostoma veliko večja kakor tista, ki vpije na glas.

„Ne obračaj svojega očesa od siromaka, in če te prosi, ne daj mu vzroka, da te kolne. Zakaj, če te kolne po bridkosti svojega srca, bo njegov Stvarnik slišal njegovo prošnjo.“

(Sir. 4, 5. 6.)

Obiskovanje bolnikov.

Prežigrad stoji na hribu, pod hribom pa mesto Izenak. Razen bolnišnice sredi hriba za 28 bolnikov je dala Elizabeta še eno bolnišnico postaviti pred mestom, ki še zdaj stoji. Vsak dan, četudi je bilo najslabše vreme, je šla mlada kneginja po hribu, svoje siromake v bolnišnicah obiskat.

Hodila je od postelje do postelje in izpraševala vsakega bolnika, kako mu je in česa mu je treba. In ravno tiste, katerih bolezen je bila najgnusnejša, je oskrbovala s posebno gorečnostjo. Podajala jim je hrane ali zdravila, jim rahljala ležišče, je prenašala in popravljala, jim čedila obraz, nos, usta, in brisala jih s svojim zagrinjalcem. Elizabeti je bilo že prirojeno, da ni mogla trpeti pokvarjenega in nečistega zraka in hude sape in smradu. Takrat pa še niso imeli tako dobrih priprav, kakor jih imajo dandanes po dobrih bolnišnicah, da se neprijetni in zoprni duh odpravi. Zato se je včasih zgodilo, da so služabnice Elizabetine padle v omotico, stopivši v bolnišnico, ali pa so na glas mrmrale, da je toliko gnusnega duha po bolniških sobah. Elizabeta pa je samo sebe zatajila ter hodila po izbah semtertja, kakor bi nikakršnega slabega duha ne čutila. Je pač čutila, kako hudo je bolniku, če vidi, da se studi ljudem. Take neprijetnosti in zoprnosti je Elizabeta toliko ložeje prenašala v duhu ljubezni, kolikor ostrejše je poko-

čila svoje lastno telo, in kolikor hujše si ga je devala v sužnost.

Če je imela Elizabeta še kaj časa, hodila je po okolici iskat ubožnih hiš, v katerih je sama stregla bolnikom in drugim siromakom. Nekdaj pride v uborno kočo, v kateri je bil bolnik, nikogar pa, da bi mu bil postregel. Bolnik zdihuje, da bi rad mleka, da pa sam ne more vstati in pomolsti kravo. Deželna grofinja predobrega srca gre sama v hlev, da kravo pomolze, in bolniku prinese mleka. — Ali ni Bog veliko raje videl kneginjo v kravjem hlevu, kakor marsikako imenitno oblečeno in našopirjeno osebo, ki šumeče in složno sedi v cerkveni klopi?

Pripoveduje se, da so bili včasih na krajih, kjer so bili zakopani zakladi, kûpi grdih reči, na pr. črepinj, jajčjih lupin, oglovja, kebrov itd.; če je pa kdo zanje prijel, so se pa izpremenile, pravijo, v čisto zlato in srebro. Tako se le pripoveduje; a vendar je ta pripovedka gola resnica, če jo obrnemo na siromake. Kdor ubogih in bolnih in gnusnih ljudi ne zaničuje, ampak jih takorekoč prime, to se pravi, jih ljubeznivo sprejme, temu se to dejanje izpremeni v zlato večnega plačila, tukaj na zemlji pa že v srebro lepega in plemenitega veselja. Zveličar zato govori: „Delajte po mojem nauku, pa boste videli, da je iz Boga.“ Elizabeta se je tega velikrat prepričala. Ko je stregla revežem in bolnikom, je občutila tak mir in tako veselje, da je zato molila na glas in hvalila Boga. Nekaterе besede iz takošne molitve so se ohranile tudi še zapisane: „O Gospod, ne morem Te zadosti zahvaliti za to, da mi dovoliš sprejemati uboge ljudi, te Tvoje najljubše prijatelje, in mi dopustiš, da jim strežem.“

Tukaj pristavlja kapucin od Kohema lepi opomin: „Tukaj pa vsakega prosim, kdor kaj ima, naj nekoliko posnema veliko radodarnost te kneginje in naj po svojem premoženju opravlja dela usmiljenja. Velikih pokor, dolgega bdenja, veliko molitve, ojestrega posta in težkih križev in drugih takih reči ne zmorete in ne marate: pa vsaj usmiljeni bodite, da dosežete zveličanje. Mislim, da ni lajšega pripomočka, se za svoje grehe pokoriti, kot dajati ubogajme.“

„Pridite, blagoslovljeni mojega Očeta, prejmite kraljestvo, ki vam je pripravljeno od začetka sveta. Zakaj bolan sem bil, pa ste me obiskali.“

(Mat. 25, 34. 35.)

Smrtna postelj, grob.

Silni prizor vidiš in tiho pridigo čuješ, če stojiš zraven umirajočega človeka. Nekateri kristjani radi obiskujejo umirajoče. Tukaj gledajo čudni strah in silno težavo, kako človeško življenje gre h koncu. To stori, da so potem ponižnejši in srečnejši in resnobnejši, da za posvetnost in pozemnost ne marajo, in da se skrbneje varujejo greha. — Še drug vzrok je, zakaj hodi veliko dobrih kristjanov k umirajočim, namreč zato, da bi kaj pomagali dušam, ki so v tako neskončno veliki stiski. Sv. pismo pravi: „Kamor drevo pade, ondukaj obleži,“ t. j. kakršna je duša tisti hip, ko se loči od telesa — je li v smrtnem grehu, ali pa v milosti božji — taka ostane na vse veke. Po vsej pravici sklepamo, kadar molimo češčenomarijo: „Sveta Marija, prosi za nas grešnike zdaj in ob naši smrtni uri.“ Umiranje se ne imenuje zastonj smrtni boj.

Trpljenje in telesne bolečine, ko se življenje razdira in ko se duša trga od telesa, bi še ne bilo tako hude; ali duša, ta je v strašnem boju, ta je v grozni nevarnosti. O smrtni uri pridejo še pogostoma velike izkušnje, dvomi o veri, nejevoljnost na Boga in na ljudi, grešni občutki iz stare navade, obupne misli. Hudobni duh človeka zadnjikrat napada, zato ga pa tudi napada z vso silo, da bi odtrgal dušo od Boga. Ljudje, katere je izpreobrnila bolezen ali smrtna postelj, zlasti ljudje, ki so dalje časa živeli v grehu, so v posebno veliki nevarnosti, da v težkem zadnjem boju vendar le obnemojejo. Zakaj grešna navada, kakor pravi sv. Janez Zlatoust, je hudič, ki si ga človek sam vstvari, in ki pride v dušo, kakor hitro se ž njim ne boruje. Zatorej je veliko vredno, da okolistoječi pomagajo duši, ki je v najhujšem boju, ki ima pred sabo smrt in sodbo, da ji pridejo z molitvijo, z branjem in prigovarjanjem na pomoč.

Lepo je v življenju sv. Elizabete, da je delala vse tisto, karkoli je kdaj ljubezen dobrih kristjanov izumila in storila. Določno stoji zapisano o nji, kako goreče je iskala umirajočih, da bi jim pri strašni poti v večnost kaj pomogla. Po cele ure je molila in prosila Boga za umirajočega, naj mu dodeli srečno zadnjo uro. In ko je smrtni boj že pojemal, je storila dobra kneginja nekaj, česar bi tudi najbližnji sorodniki ne bili storili — poljubila je umirajočemu ali pa že umrlemu obraz, na katerem je stal še smrtni pot. In še ni zapustila mrliča. Oblekla ga je spo-

dobno v mrtvaško obleko, katero je bila dostikrat sama naredila.

Zdaj pa, bravka, pomisli, kakšen razloček je med teboj in med njo; med teboj, kadar kaj lepega vežeš ali šivaš, morebiti da lepoticíš svoje telo ali da svoje stanovanje olišpaš, ali kadar kaj delaš in meseno in poželjivo misliš na tistega, kateremu si delo namenila — in pa med njo, med kraljičino Elizabeto na Prežigradu, ko je napravljala obleko mrličem in ubožnim ljudem. Kaj ne, kako različno je v božjih očeh tvoje delo in pa njeno delo! Elizabeta je delala za pokop, za grob, pa tudi za večnost — in ti za nečimernost, za pohujšanje, za greh. Mrliška obleka res da prej strohni kot tvoje lično vezenje, ali onkraj groba je pač veliko vredna, je draga — kaj boš imela za svoje vezenje, za svoje umetno pletenje? Koliko bo veljalo tvoje delo onkraj groba? Pomisli malo!

Ker je v Elizabeti prebival duh božji, tudi v tem oziru bogatih ljudi ni več čislala kot ubožnih. Ni mogla trpeti, da bi bili mrličem iz bogatih in imenitnih družin dajali nove in drage obleke, da bi strohnele v grobu, ampak si je vsikdar prizadevala in pogostoma se ji je tudi posrečilo, da so obleko razdelili ubogim. Ubogi so ji bili tako ljubi, tako pri srcu, da je šla najrajši ubogim za pogrebom. Tudi tukaj vidimo, kako se ločijo otroci božji od posvetnih ljudi. Za pogrebom bogatega mrliča gredó posvetnjaki dokaj radi, v obilnem številu, pogovarjajoči se; pogreba ubožnih se pa ogibljejo, in za takim pogrebom gredó samo ljudje, ki so sami ubožni, in med potjo molijo rožni venec.

„Svoj kruh sem dajal lačnim, in svojo obleko ubogim; in če sem videl koga izmed mojega ljudstva mrtvega, sem ga pokopal.“ (Tob. 1, 17.)

Materina ljubezen.

Kdor ima Kristusovega duha, pri tem se bo posebno kazal tudi v tem, da ima sveto, spoštljivo ljubezen do otrok. Razen Najsvetejšega v tabernaklu nimamo ničesar vidnega na zemlji, kar bi Bogu dopadalo tako gotovo in tako zeló, kakor je nedolžni otrok. Če ljubiš otroka, in ga prav ljubiš, tedaj se v otroku srečujeta dve ljubezni, tvoja in božja, in takrat smeš reči, da si z Bogom v pravi edinosti,

da si ž njim v lepem soglasju. To pa ne velja o tistih, ki ljubijo samo svoje otroke in morda tudi še druge, ki so posebno lepi, ki so čedni, ki so lepo napravljeni. To ni prava ljubezen, ampak je le počutna ljubezen; taka pa božji ljubezni kar nič ni podobna, in nima ž njo kar nič opraviiti; saj tudi žival ljubi svoje mlade. A tuje otroke ljubiti, ki so napačni, grdi in nadležni, ki nimajo nič prikupljivega, ta ljubezen je iz krščanske vere, in taka prebiva v vsaki duši, ki je posvečena z živo vero in ljubeznijo božjo.

Elizabeta je bila ustanovila poseben zavod ali napravo za uboge sirote, sirotno hišo ali sirotišnico. Za te uboščeke je skrbela tako materinsko, kakor bi bili njeni otroci. In ravno tiste, ki so bili najodljudnejši, najgabljivejši in najbolj pokvečeni, je imela najraje ter jim stregla posebno ljubeznivo, čedila jih je ter jemala na svoje naročje. Bila jim je kakor prava mati. Ne samo, da jih je kakor svoje otročiče z vsem potrebnim preskrbovala, ampak je mlada srčeca še drugače razveseljevala, dajavši jim vsakovrstnih majhnih daril. Nekdaj je zanje nakupila v mestu mnogo takih igračic: piskrčkov, prstančkov, konjičkov, vozičkov itd. A ko se pelje v grad, se na veliki skali prevrne voz in čudno: sama se ni kar nič ponesrečila, pa tudi otročje stvarice se niso nič potrle — kakor bi bili angeli varhi ubožnih otrok varovali in na rokah nosili njo in vse, s čemur je hotela razveseliti otroke.

Kadar je Elizabeta prišla v sirotišnico, so otroci prišli k nji, jo prijemali za roke in obleko rekoč: „Mati, mati!“ Po pravici so imenovali ubogi sirotljeji dobrotno kneginjo svojo mater, saj tudi vsemogočni Stvarnik nebes in zemlje dopušča, da ga mi, ubogi grešniki, imenujemo očeta. Neki pisatelj iz tedanjega časa primerja tó-le: „Kakor se mlada piščeta zbirajo pod kokljine peroti, tako so se zbirali tudi ubogi málički pod perotmi njene maternosti, mirnosti in skrbljivosti.“

Elizabeta je imela tudi svojih otrok in jih je ljubila in skrbela zanje, kakor more le mati skrbeti za svoje otroke — pa, kar je ubogim siroticam storila in kar je na njih ljubila, to je bilo pred svetim Bogom boljše in čistejše zlato, kakor le prirojena materina ljubezen. Bog je Oče vsakemu otroku, naj si je brezpodoben, turast ali celó trapast — to je gotovo, Bog je položil vanj v človeško truplo demant neumrjoče duše; zato Bog toliko ceni njega, kdor zavoljo njega sprejema sirotnega otroka.

„In nato prime otroka, ga postavi med nje, in objemši ga jim reče: Kdor sprejme katerega teh otrok na moje ime, mene sprejme; kdor pa mene sprejme, ne sprejme le mene, ampak tudi tega, ki je mene poslal.“ (Mak. 9, 36. 37.)

Ali si ti, moj bravec, v tem oziru tudi že kaj storil? Ali tvoja vera ni še dospela tako daleč? Ali tvoja ljubezen še ni segla tako daleč? — V kakšnih okoliščinah pa si? Če nisi v takem stanu, da bi mogel siroto k sebi vzeti in jo krščansko izrediti, si morda pa vendar v takem, da podpiraš naprave za take otroke, ali pa da otroka pošlješ v kako dobrotno hišo in zanj plačuješ, za takega zapuščenega otroka, ki je v nevarnosti, da se zgubi, pokvari, naposled pa dušno in telesno pogine. Veliko je mogoče takemu storiti, ki ima kaj krščanskega duha in pa resno voljo. V Neapolju imajo ljubeznivo navado, da, če kaki družini otrok odmrje, si namestu njega drugega poiščejo, ga vzamejo v hišo, ga izrejajo in oskrbujejo, kakor da bi bilo tuje to sirotče njih lastni otrok. Glejte, tako dela, tako se kaže lepota krščanstva. Ali bi od mojih bravecev nihče ne mogel kaj takega storiti?

Zakonska zvestoba.

Deželni grof Ludovik se je italijanski vojski pridružil s svojimi vojaki, ker je cesar Miroslav zahteval tako. Ker so se pa te stvari le vlekle, je Ludovik prosil cesarja, naj mu dovoli nekoliko odpusta, nekaj časa, da gre v svojo deželo, pogledat k svojim ljudem, kako in kaj da je. Na potu se mladi grof poda k nekemu knezu, s katerim je bil prijatelj, čegar ime pa ni znano, morda ga iz vestnosti nihče ni zapisal, da bi kneževo ime ne bilo na škodi. Ludovik, deželni grof, je bil na dvoru tega kneza z velikim veseljem sprejet, izkazovali so mu vsakršne časti, in njemu na čast pripravljali veselice in gostije. Bodisi, da so bili tedanji knezi tako nenravni in tako izprideni, da se niso sramovali pregrehe ter jo imeli za dovoljeno kratkočasje in razkošje, bodisi, da so hoteli grofa poskusiti, če je res tak poštenjak; ko je stopil grof v svojo spalnico, vidi tukaj mlado in lepo osebo. Toliko da jo Ludovik ugleda, in pri tej priči pokliče svojega spremljevalca, viteza Vargila, ter

mu ukaže, naj osebo nevtegoma odpravi. Potem pa mu reče: „Resnično: Ko bi prešestvo pred Bogom tudi greh ne bilo, in ko bi sramota ne bila pred ljudmi, vendar bi tega ne storil zavoljo moje ljube Elizabete, da bi je ne razžalil, in je ne pripravil ob mirno srce“.

Drugi dan se je hotel knez, pri katerem je Ludovik bival, s to rečjo pošaliti ž njim, a Ludovik mu odgovori: „Vedite, stric, da bi jaz za vse rimsko cesarstvo ne storil takega greha.“

Prešestvo je, najsi bodo okoliščine kakršne hočejo, greh izmed največjih grehov, ker zvestobo zakonsko tirja brez ozira in ojstro najprej volja božja in potem blagor ljudi. Tako ojstro je to prepovedano, da je že celo poželjiva misel po drugi ženski smrtni greh, kakor govori naš Gospod.

Toliko je pa gotovo, da moški je toliko manj v nevarnosti tolike hudobije, kolikor razumnejša je njegova zakonska žena, in kolikor bolj si zna pridobivati moževo srce. K temu pa ni treba posebne lepote in lišpa v obleki, ampak največ je treba dušne lepote, čednosti.

Tako je bilo pri sv. Elizabeti. Bila je tako čednostna, tako lepega in prijetnega vedenja, da jo je mož visoko spoštoval. Pri vsem tem pa je bila vedno prijazna do njega, ter se njemu na ljubo vedno spodobno in prijetno oblačila, dasitudi ji je sicer lepa obleka bila zoprna. Marsikatera žena je sicer poštena, delavna, pridna, po drugi strani pa je tako čudna, tako odujna, nesnažna in razbrsana, da se možu gabi. Druge res na to mislijo, da se lično napravijo, ali njih duša nima nič lepega, ampak je madežna, in taka se gnjusi ne le Bogu, ampak tudi možu. Zlasti pa je ženska ljubosumnost, neprijaznost, gospodujočnost in ženska prepirljivost največ kriva, če moževo srce ne bije za njo. Ker mož pri drugih ljudeh in pri drugih osebah nima slišati očitanja, pač pa nahaja mnogo prijaznosti, zato ga vleče od doma, od svoje družine k tujim ljudem; tukaj pa se vnemajo kriva nagnenja, in tako se zgodi, da kmalu pade v greh. Sevéda, mož zavoljo tega nima nikakršnega izgovora, ali ženska je tudi veliko kriva, če vse tako počenja, kakor sv. Elizabeta ni ravnala.

„Svet bodi vsakemu zakon, in čista bodi zakonska postelj; nečistnike in pregrešnike bode pa Bog sodil.“
(Hebr. 13, 4.)

Srčna rana.

Vojska je nekaj strašnega, ker toliko ljudi stori nesrečnih, in ker jim povzroča toliko siromaštva, kakor nobena druga nesreča ne. Kar pa je posebno pogubljivo, je to, da je vzrok vojski tolikrat pregrešen in malopriden. Častiželjnost ali pa lakomnost velikih gospodov vžgé strašanski požar, krvavo moritev. Gospodje sami so v varnem zatišju, ali veliko tisoč mladenčev in mož je prisiljenih, da se kot vojaki moré, da drug drugega sekajo, streljajo in pobijajo, in pogostoma še sami ne vedó, čemu. — Tisto stoletje, ko je živela sv. Elizabeta, in že poprej, je bila tudi velika in dolga vojska, toda veliko plemenitnejša in boljša, ko največ drugih vojsk. Zakaj prvič ni bil nihče na tako vojsko siljen, drugič je bil pa vzrok lep in vzvišen, tedaj ne grda samopridnost kakega kneza, ampak vernost celih národov.

Takrat namreč je vel po krščanskih deželah čudovit duh vernega navdušenja. Bilo je, kakor bi se bilo krščanskim ljudstvom tožilo po sveti deželi: Španci, Italijani, Angleži, Francozi, Nemci, in bojda tudi Slovani, so presrečno želeli, da bi tiste kraje, v katerih je naš Zveličar živel in trpel, vzeli nevernikom ter ondukaj ustanovili krščansko vlado. Kar so sicer storili le posamni možje, namreč da so svoje življenje zastavili za vero, podavši se med nevernike, to je takrat storilo tisoče in tisoče ljudi vsakega stanu. Zapuščali so družino in dom in vse, kar je pozemeljskemu človeku dragega in ljubega, ter so šli čez morje v tuji del sveta, prenašali največje težave, ter si izvolili silovito smrt.

Lahko si mislimo, da tako veren, pobožen in blag človek, kakor je bil deželni grof Ludovik, ni mogel strpeti, da bi bil obsedel doma, ter doma složno in dobro živel, pa gledal, kako se napravlja v boj toliko mož iz vsakega stanu, in celo dečki da idejo za božjo reč na vojsko zoper nevernike. Pa že tudi iz njegove rodovine so bili nekateri v taki vojski. Ko tedaj leta 1227 cesar Miroslav II. krščanstvo pokliče, naj se zbira jeseni na križarsko vojsko v sveto deželo, sklene tudi Ludovik, da pojde na vojsko. Ker pa vé, da v tako imenitnih in velikih početjih ni, da bi se dal voditi le svoji pameti, gre tudi še k hildesheimskemu škofu Konradu, ter se pogovarja ž njim zavoljo tega. Ker pa škof potrdi grofov sklep, stori Ludovik za trdno obljubo ter sprejme od škofa znamenje te obljube, to je križ.

Tisti namreč, ki so se zavezali, da pojdejo na križarsko vojsko, so dobili znamenje križa iz rdečega sukna ali prtenine urezano, in to znamenje so si pripenjali na desno ramo, da so se po njem spoznavali vsi vojščaki cesarske vojske. Ker je pa bila gospa Elizabeta ravno pred porodom, in ker je Ludovik dobro vedel, kako strašno hudo bi jo zadela taka novica, ji je ni hotel povedati, dokler je ni pripravil nanjo. Zato si križa ni dal pripeti na ramo, ampak ga je dejal za zdaj v žep, ki so ga po tedanji šegi nosili na pasu.

Nekega večera sta bila obadva skupaj, grof in njegova soproga, ter se prijazno pogovarjala. Kakor igraje seže Elizabeta v grofov žep, češ, kaj neki ima notri. Notri pa dobi križ, znamenje, po katerem je vsakdo vedel, da se je zadevnik obljubil na križarsko vojsko. Ko bi ji bil mož nanagloma umrl, ne bi je bilo moglo tako strahovito prestrašiti, kakor jo je ta križ. Kakor bi bilo treščilo vanjo, omedli ter se nezavestna zgrudi na tla.

Uboga žena! Trpljenje in strah in tudi slutnje so nagloma privihrale nad te in so te vrgle, ko si ugledala križ. In še več: že v enem letu ti bó prinesel rdeči križ, ki si ga bila našla v žepu svojega soproga, še veliko hujšega, toliko hudega, da ga tvoje prestrašeno srce niti slutiti ni moglo! To znamenje, znamenje križa, je bilo takorekoč majhno gorčičino zrno, iz katerega je imelo prirasti velikansko križevo drevo najhujšega in najbridkejšega trpljenja.

„Ne boj se tega, kar imaš še trpeti. Bodi zvest do smrti, in jaz ti hočem dati krono življenja.“

(Skriv. raz. 2, 10.)

Udana v križ.

Ko se zavé, jo grof tolaži. To se vé, da je ni tolažil z neresničnimi izgovori, s praznimi besedami, kakor so tega vajeni posvetni ljudje, ampak tolažil jo je z Bogom, z ljubeznivim verskim prigovarjanjem. Grof je rekel svoji soprogi: „Jaz grem na križno vojsko iz ljubezni do Gospoda našega Jezusa Kristusa. Menda pač ne boš zoper to, če zdaj storim za Boga tisto, kar bi imel storiti za cesarja in za državo, ko bi bilo treba“.

Elizabeta dolgo ničesar ne reče, ampak le ihti. Naposled se ojunaci in pravi: „Ljubi brat, če ni zoper Boga,

ostani doma; če pa je, naj se zgodi, zakaj zoper njegovo voljo bi te ne hotela zadržavati.“ — Ludovik odgovori: „Ljuba sestra, dovoli mi, da grem, ker sem obljubil, da pojdem.“ — Dobra gospa zdaj svojo voljo uda v božjo voljo in reče: „Zoper njegovo zapoved te ne želim doma. Bog ti dodeli storiti, kar je njegova volja. Sebe in tebe sem mu darovala. Božja milost in pomoč bodi vedno s tabo; to ti vsikdar želim, v imenu božjem podaj se na pot.“

Težak sklep, velik dar srce hudo zadene. Ubogi človek mora skoraj počivati, kakor bi bil dobil veliko rano in izgubil mnogo krvi. Obadva, deželni grof in Elizabeta, posedita še nekoliko, a brez besede, molče, tiho, zatopljena v težke misli.

Kaj sta si pač mislila krščanska zakonska? Pač, kako preskrbeti otroke. Ko se je bila prva bolečina nekoliko ohladila, pogovarja se pobožni par, kako bode z otrokom, kateri se ima roditi, ko oče odide. — Zmenila sta se, da bosta otroka, ki ga pričakujeta, tudi darovala Bogu, in da naj se v kakem samostanu pripravlja za duhovski stan. Dobra stariša sta si pač tudi mislila, da otroku brez očeta nikjer bolje biti ne more, kakor če se takoj od mladih nog odreja v samostanu in se v kakem redu navadi nramnega in bogoslužnega življenja.

Bog ne zameri, ako človek, uboga stvar, tisti hip, ko pade nanj težak križ, zastoka in se velike bolečine joka. Ali več imaš krščanskega duha, prej se bodeš zopet razmamil in ohrabil, in se udal volji božji. To je tudi bistvo krščanskega življenja, nekaj tako potrebnega, da mora biti, namreč to, da ne delamo samo dobrega, ampak da tudi bridkosti potrpežljivo prenašamo. Kristus je veliko dobrega storil, pa je tudi veliko hudega prestal. Koristil nam je pa obakrat, dobro delajoč pa hudo trpeč; tudi s trpljenjem nam je storil veliko dobrega. Zato pa tudi vsemodri Bog skrbi za to, da je dosti trpljenja na svetu, sicer bi bilo strašno slabo na zemlji, ker bi ljudje pozabili na Boga.

„Kdor pa ne zadene svojega križa in ne gre za mano, ni mene vreden.“ (Mat. 10, 38.)

Bridko slovo.

Ko je bil deželni grof uredil svoje domače stvari, je sklical vse kneze in barone in gospode, ki so mu bili

podložni, določeni dan v Križigrad. Tudi mnogo vojakov je prišlo, veliko meščanov in kmetov. Tukaj jim razodene svoj namen, da pojde na vzhod, v jutrove dežele, Bogu na čast, svoji duši na zveličanje, in kristjanom v sveti deželi na pomoč. Nato jim zatrjuje, naj mirno med sabo živé, naj bodo krščanski do ubogih ljudi, zlasti pa naj gledajo, da vladata pravica in mir. Prosi jih dalje, naj molijo zanj, pa veliko, da bi ga Bog varoval nesreče in zdravega pripehljal nazaj, če je to njegova sveta volja; kajti volji nebeškega veličanstva, je djal, podvrže on sebe, in nje in vse, kar ima dragega. Naposled jim priporoča svojo dobro, občeljubljeno soprogo, Elizabeto, svoje ljube otročiče, svoje drage brate, svoje prijatelje, svoje ljudstvo in svojo deželo; vse pa, kar z dobrim srcem zavoljo časti presvetega imena božjega zapušča, vse to priporoča varstvu Najvišjega.

Ves zbor je bil osupnjen, potrtn, v skrbih. Vojaki, sicer trdi kot kamen, in vitezi, trdni kot jeklo, so bili ginjeni. Premagani od bolečine, niso se mogli zdržavati solz. Jokali so po svojem preljubem in dragem deželnem gospodu, ki ga bodo pogrešali, kdo ve kako dolgo, ali pa ga celo izgubili za vselej.

Da bi pa ljudje takorekoč videli z očmi, kaj Ludovika nagiba, da se podaja na tako dolgo in težavno pot v jutrove kraje, na križarsko vojsko, je dal deželni grof v Izenaku predstavljati in ljudem kazati Kristusovo trpljenje. Poprej je bila namreč po mnogih krajih navada, da so Kristusovo trpljenje očitno, predstavljali ali kazali tako kakor zdaj po gledališčih posvetne reči. Še zdaj napravljajo vsakih deset let v Amergavi na Bavarskem take predstave, da kažejo Gospodovo trpljenje; zadnja taka predstava je bila l. 1900. In tudi po drugih krajih napravljajo take predstave. Trpljenja pa, ki nam ga kažejo podobe ali slike križevega pota, tukaj ne kažejo v slikanih podobah, ampak v živih podobah, na ljudeh. Veliko ljudi se zato pripravlja in vadi, da bi z besedo in z dejanjem prav očitno in prav jasno pokazali gledalcem vse tisto, kar nam sv. pismo pripoveduje o Kristusovem trpljenju. Taka verska igra se človeka pogostoma neizrečeno prime, in Kristusovo trpljenje se ljudem tako vtisne v srce, da ga ne pozabijo, ampak še dolgo živo pomnijo.

Takrat je bilo tudi več samostanov v Izenaku. Deželni grof je šel po vseh, jim dajal darila ter redovnike prosil, naj molijo zanj in mu prosijo božjega blagoslova. Nekaj

ur od Izenaka stoji samostan z imenom Rajnardovo. Deželni grof Ludovik je ta samostan posebno rad imel, ter mu izkazoval svojo posebno prijaznost, benediktinci pa so mu bili prav prisrčno udani. Zato se je hotel od njih še posebej posloviti. Iz tega namena jezdi k njim z ženo, z materjo, otroki in bratom. Ko je bila služba božja končana, so benediktinci ljudem dajali blagoslovljeno vodo, in ker so tedaj stopali iz klopi, se knez poda k njim in vsakega posebej pozdravi, starčke in mladenče. Najmanjše šolske dečke pa, ki so hodili na kor pet, je jemal v svoje naročje, in vsakemu poljubil čelo. Toliko ponižanje je bilo duhovnikom že nekoliko preveliko, silno ginjeni začno vsi ihteti in se na glas jokati; in veliko je bilo stoka in joka, da bodo izgubili najdobrotljivejšega svojega gospoda. Dobri deželni grof, sicer tako možat in hraber vitez, se zdaj začne tudi sam jokati. Po nekolikem premolku pa dé: „Naprej že vem, prijatelji moji, da se ne jokate in ne žalujete zastonj. Zakaj po mojem odhodu bodo na vas planili dereči volkovi, ki bodo grizli in trgali vas in vaše reči. Vem pa tudi, da bo Oče nebeški gotovo še o pravem času razlil črez vas svoje usmiljenje, ki vam ga zdaj in vsikdar goreče želim.“ — Te in enake besede govoreč, je odhajal, poslovivši se od njih. Mnihi so ga spremljali do vrat in z veliko žalostjo in solznih oči še dolgo gledali za njim.

Grofove besede so se izpolnile. Ko njega ni bilo, vnele so se vojske v deželi, in rajnardovski samostan je silno veliko trpel.

„In zdaj vas priporočam Bogu, in besedi njegove milosti, ki vas more potrditi, in vam dati dednino z vsemi posvečenimi.“ (Dej. ap. 20, 32.)

Še hujše.

Šmalkalde so bile tisti kraj, kamor so se imeli svetega Janeza dan sniti vsi, ki so se bili odločili, da pojdejo na križarsko vojsko. Tudi je hotel Ludovik tukaj vzeti slovo od vseh svojih. Pa tudi sicer se je bilo sešlo veliko ljudstva, ki je želelo še enkrat videti svojega ljubljenega vladarja.

Ludovik najprej ljubeznivo blagoslavlja svoja brata, zlasti starejšega, Henrika, ter ju prosi prav lepo, naj spodobno skrbita za mater, za njegove otroke in njegovo ženo. Brata se jokata, in vse za trdno in sveto obetata. Ludovi-

kova otročička pa, ki sta komaj vedela, kaj se godi, sta se tudi jokala in očeta objemala, ter mu nedolžno klicala: „Lahko noč, ata, stokrat lahko noč, preljubi ata!“ — Pač res, otroka sta imela prav, da sta očetu voščila lahko noč, zakaj res je prišla dolga, dolga noč.

Ko se Ludovik obrne k Elizabeti, ki mu je bila najdražje na svetu, ga je poslavljanje bolelo tako silno, da samega ihtenja ni mogel izpregovoriti besedice. Z eno roko prime njo, z drugo se oklene matere, obedve molče pritisne na srce, ju poljublja, in več ko pol ure ne more storiti drugega, kot neprenehoma jokati. Morda slovojemanje samo še ni bilo tako bridko in ni tako bolelo, da bi mu bilo dušo tako prehudo stiskalo. Morda je slutil in že zdaj občutil, kako se bo godilo njemu, in kaj čaka njegovo ženo in otroke njegove.

In mati in žena sta se ga držali trdno oklenjeni, kakor bi ga nikdar ne hoteli izpustiti, in kakor da bi bili hoteli siloma zabraniti ločitev. Elizabeta je vpila na glas: „Gorje mi, ubogi zapuščeni ženski!“ Brata grofova in drugi vitezi so obdajali to žalujočo skupino, ljudje so se okoli gnetli, in nihče se ni mogel premagati, da bi se ne bil posolzil; glasno tugovanje in ihtenje se je čulo povsod. In ker so se bili semkaj sšli tudi še drugi možje in sinovi, da bi šli z vojsko na drug del sveta, bili so tudi te njih svojci in sorodniki spremili semkaj, da bi se tukaj poslovili še enkrat od njih, morebiti za dolgo ali za vedno. Zato je nastalo žalovanje brez konca in kraja, neznansko tugovanje in plakanje, čuli so se zdihljeji bolečine, bridko ihtenje in vpitje, in vseh oči so takorekoč plavale v solzah. Vse se je jokalo, vojaki in ljudstvo, moški in ženske in otroci, visokorodne osebe in ljudje nizkega stanu. Tako je bilo to zbirališče takrat, ko se je vsakemu po vsi pravici storilo inako, prava „dolina solz“, kakor se naša zemlja sploh imenuje.

Povsod in vsikdar in neprenehoma se ljudje v ljubezni zraščajo. Posebno je pa družina takorekoč eno telo, posamni domači pa njeni udje. In ti udje se neprenehoma trgajo od telesa, in to trganje strašno boli, ta pa, ki je trga narazen, je smrt. Koliko strahu in gloječih skrbi morajo po več dni in po več tednov prestajati domači, ako imajo koga izmed sebe na bolniški postelji, preden umrje! Kako skeli in kako pekoča je tista bolečina ob času, ko umira! In kako dolgo še po smrti in pogrebu naprej tli in žge velika žalost in stok in zdihtovanje!

Smrt je tista neusmiljenka, ki te, ki so si najljubši
in najdražji, neprenehoma reže narazen, neprenehoma na-

pravlja bolečine, in to grozno delo opravlja noč in dan,
brez prenehanja. Vsak dan umrje ljudi 80 do 90 tisoč;

samo v glavnem mestu Angleške, v Londonu, jih vsak teden umrje okoli 1500. Vsak hip, vsak trenotek umrje en človek, okoli čegar smrtne postelje navadno stoji njegovi domači in se topé v solzah. Ta vedna ločitev stori, da neprenehoma teče srčna voda, solze, kri duše. Ko bi bile vse solze skupaj, ki so bile na zemlji že jokane, kako široko in kako globoko jezero bi naredile! In ko bi se stakale vse solze, ki tekó vsaki dan in vsako uro po celi zemlji, kako velikkanska reka same grenke vode bi nastala!

Kako pa to, da predobrotni in preusmiljeni Bog gleda in pusti toliko gorjâ in toliko solzâ na zemlji? To je grenki sad greha, trnje in osat, s katerim so vsi ljudje opleteni, in kateri se je opletal celó okoli svete glave vélovenega Sina božjega. To trpljenje je pa tudi pokora našim grehom, je sredstvo ali pomoček, s katerim nam Bog grení zemljo, da se je preveč ne oprijemljemo, je pomoček, s katerim nam Bog budi in potresa srce, da hrepenimo po boljši domovini, po tisti, kjer ni ločitve in kjer ni bolečine.

„In Bog bo obrisal vsako solzo z njihovih oči: smrti ne bo več; ne žalovanja, ne tugovanja, ne bolečin ne bo več; zakaj prvo je proč.“

(Raz. 21, 4.)

Najhujše.

Naposled se jima knez izvije iz rok, in le z veliko težavo prispe do svojega konja, zakaj od vseh strani je sulo ljudstvo k njemu, nekateri da bi mu podali roko, drugi da bi se le njegove obleke dotaknili. Ko je deželni grof s svojimi križarskimi vitezi že odhajal, se Elizabeta še ni mogla toliko premagati, da bi ga bila že zdaj zapustila in že zdaj se ločila od njega. Zato ji Ludovik dovoli, da ga spremlja do deželne meje. Molcé, v globoki žalosti, v tihotni bolečini sta jezdila drug poleg drugega, kakor bi bil drug drugemu šel za pogrebom, in le zdaj pa zdaj se je komu iz globočine srca prikradel kakov zdihljej. — Ko pridejo na mejo, ubogo srce mlade gospe nikakor ni moglo, da bi se bilo že zdaj ločilo od njega. Zato ga spremi še en dan naprej. Ali ko je ta dan pretekel, ji je bilo pri srcu kakor poprejšni dan; ni se mogla od njega ločiti, in tedaj ga spremlja zopet en dan naprej. In ko je bil konec tudi temu dnevu, se skoraj še ni mogla odločiti, da bi bila

zapustila svojega soproga. Mislila je, če bi ne bilo bolje, ko bi šla kar z njim na križarsko vojsko. To bi ji bilo skoro najljubše; po drugi strani pa jo je opominjala dolžnost, da skrbi za otroke in za deželo, in da se torej vrne. Volja božja pa je bila sveti gospi vendar še več kot vse drugo, in ta misel je odločila. Zdaj pristopi k deželnemu grofu tudi še zvesti vitez Vargila, rekoč; „Gospod, čas je, pustite milostni gospej vrniti se domu; enkrat mora vendar biti.“

Kako ljub in drag je človek komu, to se pogostoma spozna šele tedaj, ko se imata ločiti. Kako bridko, skoraj obupljivo, je marsikatero ženo ali matere žalovanje, kadar izgubi svojega otroka ali pa moža! Vsaka pozemska ljubezen, četudi je prava, hoče biti drago plačana. Cena je večkrat toliko večja, kolikor večja je bila ljubezen, cena, t. j. bolečnost poslavljanja. Deželni grof in Elizabeta sta zdaj silno zajokala. Trdno sta se oklenila, kakor bi se nikdar ne mislila posloviti. Veliko je trpel vitez Vargila, preden je Ludovika pripravil do tega, da se je zares jel poslavlјati. Naposled ji Ludovik še pokaže svoj pečatni prstan in pravi: „Preljuba moja sestra, vidiš, tale prstan, v katerem je vdolan žlahten kamen, v kamen pa vrezano jagnje božje z zastavico, naj ti bo znamenje, kako in kaj je z mano. Kdor ti prinese pismo, zapečateno s tem prstanom, temu le verjemi, naj ti že sporoča, da živim, ali pa da sem mrtev. Moja preljubezniva Elizabeta, moj dragi zaklad, moja golobica, vsemogočni Bog nebeški naj te blagoslavlјa, tebe in sad tvojega telesa. Z božjo pomočjo naj se vse tako zgodi, kakor sva si obljubila. Ne pozabi me v svoji molitvi. Zdrava bodi, dalje se ne morem muditi, ker me gospodje čakajo. Bog bodi vsikdar z vami!“ — Ludovikov spovednik, ki pripoveduje to slovo, ljubko dostavlja še to:

„S temi besedami se je ljubezen ločila od ljubezni, knez od svoje preljubljene gospodinje. Ah, kdo si more misliti, s kolikim ginjenjem, s kolikim ihtenjem, in s koliko žalostjo sta se ločila! Obeh srce je silno trpelo. Zdihozanja, jokanja in vročih solza ni manjkalo. Jokala se je žena in jokala se je mož, in device so vile roke, k nebu jih povzdigujoče. Vsi so prosili Očeta v nebesih, naj dá, da se blagi knez zopet zdrav povrne.“

Plemeniti križni vitez, Ludovik, se zdaj ohrabri, ter moški s svojo vojsko odjezdi. Elizabeta pa še dolgo gleda za njim, in potem, ko ga z očesom ne doseže, se na pol mrtva vrne s svojimi služabnicami. Bila je kakor smrtna

senca, saj jo je bridka bolečina in žalost tako silno stiskala. Vrnila se je, kakor bi bila moža spremila na pokopališče, in kakor bi ga bili raynoka zasuli.

Ko pride na Prežigrad, odloži vso knežjo lepotijo — morebiti za vselej — ter se napravi v črno vdovsko obleko. Zdaj išče le samote in tihote ter se potaplja v morje turgovanja, tako da je nihče ne more tolažiti.

Menda misli marsikateri bravec, da bi se imela tako pobožna žena vendar že izjokati in se zopet pomiriti, saj druge žene ravno tako izgubljajo može, pa se vdajo v to, kar mora biti, in se zopet zravnajo, in marsikatera je še celó vesela. Ali Elizabeta je bila še prav mlada žena, prav nežna in ne dosti izkušena, imela je mala dva otroka in enega še pod srcem. Njen mož je bil najboljši človek izmed vseh tedanjih moških. Živela sta v najlepši in najblažji ljubezni med sabo. Pomisliti je, da ljubezen, ki jo je imela sv. Elizabeta do svojega moža, ni bila samo prirodna, ampak da je bila tudi krščanska ljubezen v Bogu in z Bogom združena; Ludovik je bil tako dober kristjan, tako pobožen in bogoljuben človek, da takega in boljšega ni bilo v celi deželi. V čem pa je Elizabeta iskala tolažbe, ko je bila v tolikem trpljenju? Rajnardovska pisma dajo na to lep odgovor: „Osamljena kneginja se je popolnoma obrnila k Bogu, in svojim poprejšnim dobrim delom je dodajala še boljših.“

„Kakor trava sem požgan, in posušilo se je moje srce, ker sem pozabil jesti kruh svoj. Zaradi glasnega mojega vzdihovanja tiči kost ob mojem mesu. Podoben sem pelikanu v puščavi; tak sem kakor ponočna sova v podrtini.“ (Ps. 101, 5-9.)

Smrt, kje je tvoja zmaga?

Deželni grof Ludovik je odjezdil s svojimi ljudmi in je kakor mož med moško družbo in na potovanju k sv. grobu znotraj veliko manj trpel kakor uboga kneginja na Prežigradu, kjer jej je bridka bolečina ujedala srce noč in dan. Sploh rečeno, na svetu je tak red ali taka uredba, da ima ženska navadno več trpeti kot moški.

Deželni grof Ludovik je bil vojvoda križevnikom iz srednjega Nemskega, ter je svojo vojsko peljal skozi Frankovsko, Švabsko, Bavarsko in Tirolsko v Italijo doli do

Brindizija, kjer je bil cesar Miroslav z armado šestdeset tisočev, in kjer je čakal dohajajoče križevske čete. Ko deželni grof Ludovik dojde semkaj, ga cesar sprejme prav častitno, in dasitudi je bil najmlajši knez, posvetoval se je cesar vendar najbolj ž njim, kako bi bila vojska spraviti v sveto deželo. Cesar ga vzame sabo na otoček sv. Andreja, da bi se na skrivnem in na tihem pomenkoval ž njim, bržkone gledé vojnih črtežev. Med križniki je bilo pa dosti takih, ki so bili iz mrzlih krajev, in ker niso bili vajeni strahovite laške vročine, se je izcimila kužna bolezen, na kateri je pomrlo veliko vojakov. Ludovik jo je čutil že na otoku. Vendar pa je šel s cesarjem še do Otranta, obiskat njegovo soprogo Jolanto. A ko se je vračal, se je bolezen hujšala tako, da je komaj prišel do svoje ladje. Leže v postelj, naredi oporoko, ter želi biti previden. Jeruzalemski patrijarh mu podeli poslednje olje in potem sv. Rešnje Telo, katero knez sprejme z veliko gorečnostjo, s trdno in celo vero kristjana, vpričo svojih vitezov in svojega zvestega moštva.

Svoje mlado in lepo življenje je Ludovik daroval Bogu že tedaj, ko se je odločil za križ. Bog pa je že zdaj segel po tem daru. Vzel mu je pozemsko življenje, a mu dal zanj lepše večno življenje. Ko se je Ludovik poslavljal od svoje preljube žene, mu je bilo strašno bridko. Zdaj pa, ko se je imel posloviti od zemlje, ni čutil nikakršne bridkosti. Zakaj smrt ga je peljala k Tistemu, katerega je bolj ljubil kot ženo in otroke, peljala ga je k Bogu, pri katerem je upal, da najde kdaj tudi svojo pobožno Elizabeto. Božja milost mu je pobožno srce že naprej oprostila vseh tistih vezi, ki bi ga bile vezale na zemljo. Ker je bil pravi božji vojščak, je bil popolnoma pripravljen na poziv svojega najvišjega gospoda, pripravljen ubogati najvišjega zapovednika nebes in zemlje, kdaj mu poreče zapustiti mesto na zemlji ter stopiti na mesto v nebesih.

Vedoč, da bode zdaj umrl, naroči Ludovik nekaterim vitezem, naj njegovi družini sporočé, da je umrl, njegovi ženi pa nesó prstan z vdelanim jagnjetom božjim. Vse, ki so stali okoli njegove postelje, je prosil za božjo voljo in pri sveti Devici, naj se ga spominjajo v molitvi, in ako se srečno povrnejo s križne vojske, naj sabo vzamejo njegove ostanke domu na Turinško ter je pokopljejo v Rajnardovem.

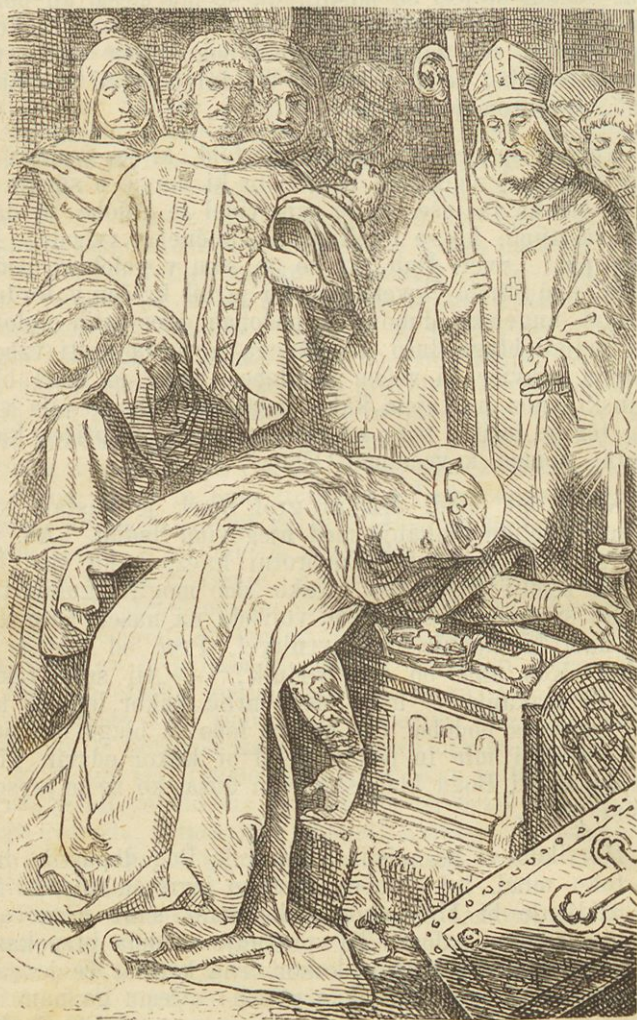
Ko je pa umiral in čakal nebeškega veselja, je videl golobe bele kakor sneg, ki so letali okoli njegove postelje, in je rekel: „Glejte, glejte te golobčke, ki so belejši od

snega.“ Okoli stoječi so mislili, da se mu meša, ali bolnik zopet zakliče: „S temi svetlimi golobi poletim.“ In ko te besede izreče, res zapusti njegova bogoljubna duša svojo pozemsko obleko, telo. Umrl je tri dni po mali gospojnici l. 1227., star komaj 27 let.

Njegov spovednik, kaplan Bertold, ki je svojega gospoda spremljal na križni vojski, in ki mu je o smrtni uri stal na strani, ta piše, da je sam videl te golobe in da je gledal za njimi, ko so leteli proti solnčnemu vzhodu. Prištevja pa: „Sveti Duh, ki se je sam v golobovi podobi prikazal nad Sinom človekovim, ko je bil krščen v Jordanu, je poslal angelske duhove v podobah presvetlih golobov, da so peljali blago dušo nedolžnega gospoda proti vzhodu, k solncu pravice in večne svetlobe. Tako je umrl blagi krščanski knez na tujem kakor popotnik, ker je bila volja božja, ter se ločil s tega nesrečnega sveta, in prišel, kakor za trdno upamo, k večnemu Očetu.“

Ko je bil mladi deželni grof umrl, je nastalo silno jokanje in veliko plakanje med njegovimi ljudmi. „Ah, predragi gospod, pobožni in dobrotni knez, kako smo brez tebe na zemlji zapuščeni! Kako smo mogli izgubiti tebe, ki si bil svetloba našim očem, vojvoda na našem potovanju, ki si nam bil upanje naše vrnitve! Proč od nas je vsa tolažba! Kdo nam bo zdaj vodnik?“ — Ali sredi takega hrupa in plakanja je ležal blede mrlič kakor lepa iz marmorja izsekana podoba, čez katero lepo in blago obličje je razlit prečudni mir in pokoj, dejal bi kakor odsvit, ki ga je zapustila od Boga blagoslovljena duša, ko se je preselila v večni pokoj.

Marsikdo si bo mislil: Zakaj je Bog dopustil, da je umrl tako mlad, tako dober in tako izvrsten knez? Njegovo življenje bi bilo mnogim koristilo, smrt njegova pa napravlja tolikim žalost! To vprašanje se dela in pokazuje v duši marsikatero družine kakor črna krtina, če je vanjo smrt segla po koga. Marsikdo potoži: „Čemu ga nam Bog ni pustil? — Na to naj odgovarja sv. apostol Pavel (Rim. 11, 33. 34): „Kako neizvedljive so Tvoje sodbe, in kako nepreisljivi Njegovi potje! Kdo pozna misel Gospodovo, ali kdo Mu je bil svetovallec?“ — Ti siromaško človeče, ti bodeš vprašalo neskončnega Boga in njegove naredbe bodeš sodilo s svojo budalostjo? Ali te ni sram? Ali se ne bojiš?

„Dasi je kmalu končal, vendar je preživel mnogo let. Zakaj njegova duša je bila Gospodu dopadljiva; zato je hitel, da ga odvede iz sredi hudobnosti.“

(Modr. 4, 13. 14.)

Grozna žalost.

Vitezi, katerim je umrjoči deželni grof naročil, naj povejo na Turinškem, da je umrl, so se odpravili na pot. Šele k zimi dospejo na Turinško, ravno ko je Elizabeta pričakovala tretjega otroka. Nekateri pametni in razumni možaki so dejali, da je treba še nekoliko počakati s takim sporočilom, in so moževo smrt prikrivali, da sv. Elizabeta porodi in se nekoliko okrepi. Njena tašča Zofija je vsem poslom ostro prepovedala, da nihče nima mladi gospi o tem kaj črhiniti, ali sicer kaj žugniti, kako žalostna novica je prišla. Tako je tudi bilo. Mati, brata in vsi grajski in dvorni služabniki so jokali in žalovali po tako dobrem gospodu, če Elizabete ni bilo nikjer blizu. Če je bila pa vpricho, je vsakdo skrival svojo žalost in se pritajil, kakor bi ne bilo nič posebnega.

Naposled se je moralo pa vendar zgoditi. Šesti teden, so mislili, bo Elizabeta dosti krepka, da sliši strašno poročilo. Mati se je že davno izjokala in se je torej sama pripravljala, da bi Elizabeti z lahke strani in rahlo sporočila smrt njenega soproga. Z nekaterimi razumnimi gospemi se poda k Elizabeti v sobo. Elizabeta jih prijazno sprejme po navadi, nič posebnega ne sluteča. Ko vse posedejo okoli nje, pravi stara mati Zofija: „Ljuba-moja hči, bodi trdnega srca in ne žaluj preveč, če te je po volji božji zadela nesreča, pravzaprav pa mojega sina. Saj veš, da je samega sebe in vse svojč izročil Bogu.“ Ludovikova mati je govorila te besede brez solz in brez žalovanja, in torej dobri Elizabeti še na misel ni prišlo, da ji bodo naznanili smrt njenega moža. Mislila je, da je morda vjet, in zato reče: „Če je moj brat vjet, bo rešen z božjo in svojih prijateljev pomočjo. Moj oče nam bodo gotovo pomagali, in tako bom potolažena.“

Zdaj ji pokaže stara mati poslani prstan in dé: „Bodi potrpežljiva, moja preljuba hči, pa vzemi ta prstan, ki ti ga je poslal; umrl je.“ — Zdaj zakliče Elizabeta: „Ah, ljuba gospa, kaj pravite?“ — „Umr! je“, ponovi mati. — Elizabeta zdaj obledi in zdaj zopet zardi; roke se ji poobesijo, zdaj jih krčevito sklene in zdihuje z zamolklim glasom: „Ah, gospod Bog, ah, gospod Bog, zdaj je ves svet, in vse, kar ima ljubega, zdaj mi je vse umrlo.“ Ta notranja bolečina, kakor tleč ogenj, jo je splašila in okoli gonila, da se je po grajskih sobanah in dvoranah podila,

kričaje: „Umr! umrl, umrl!“ V obednico priletevši, se naslani na steno in potok solz se ji udere kakor dež po velikem viharju. Mati in gospe pridejo za njo, jo peljejo od zidu in ji pomagajo, da se vsede. Kakor so znale, jo tolažijo, toda Elizabeta le joka in zdihuje in dé: „Zdaj sem izgubila vse. O moj preljubljeni brat, o moj pobožni soprog, ti si umrl in me pustil v revščini! O kako bom živela brez tebe? Ah, jaz uboga, brezpomožna vdova, ah, jaz uboga ženska! Zdaj me tolaži Ti, ki vdov in sirot s svojo milostjo ne zapustiš! Ah, moj Bog, tolaži me! Ah, moj Jezus, podpiraj mojo slabost!“

Gospe jo primejo za roke in jo peljejo v sobo. Omahujoča gre ž njimi. Ko pa pride v svojo sobo, pade kakor omedlela na tla. Ko jo zopet vzdignejo, začne vnovič jokati in žalovati. Tolika neskončna žalost je ginila tudi staro deželno grofinjo, gospe in vse druge grajske prebivalce, in osem dni je vse od kraja žalovalo, plakalo in jokalo, kakor da bi bili šele zdaj zvedeli, da je deželni grof umrl. Vendar je bila bolečina in žalost Elizabetina neprimerno večja kakor žalovanje vseh drugih.

Marsikateremu bralcu, ki nikdar nikogar ni zelo ljubil, in ki torej tudi bridke bolečine Elizabetine ne more doumeti, se bode zdelo, da bi se bila imela tako krščanska duša, kakor je bila Elizabeta, vendar bolj utolažiti, in ne toliko žalovati, zlasti ker ni bila brez svetega Duha in njegove pomoči. Ali pomisli, da je bila Elizabeta podobna plamenu, ki ga močan veter za trenotek skoraj ugasne, ki pa potem toliko silnejši zagori. Če vidimo, da je šele 20letna gospa od nesreče premamljena, bomo jo pozneje tudi videli, kako veličastno zmaga vsako bridkost, in kako dosega najvišjo stopnjo popolnosti.

Kar je bilo še pozemskega in morebiti nezmernega v njeni ljubezni do svojega moža, to se je zdaj vnelo in zgo-relo, in ta ogenj jo je očiščeval, da je izginila najmanjša nepopolnost iz te svete duše.

„Jaz sem prava vinska trta, in moj Oče je vinogradnik. Vsako mladiko na meni, ki sad daje, jo očisti, da še več sadú rodi.“

(Jan. 15, 1. 2.)

Trtnik že trto obrezuje, preden je pognala popke. Predolge ročice in vijavke, ki ne rodè grozdja, odreže, da bi rodovitnim mladikam ne jemale rodivne moči. In kakor da bi trto bolelo, in kakor da bi čutila in se jokala, se prikažejo srebrne kapljice na obrezanih delih, in se zopet prikažejo, če jih obrišeš. Ravno tako dela nebeški Oče s kristjani, ki so prave mladike na božji vinski trti. Jezusu Kristusu. Človeka obrezuje in odstrani od njega vse tisto, kar nasprotuje popolni ljubezni božji, in kar zadržuje še večjo rodovitnost dobrih del. Ali tako obrezavanje pogostoma zelo, zelo boli, in marsikaka solza se utrne.

Prvi rez, katerega je nebeški trtnik storil na blagi trti, na duši gospe Elizabete, je bil ta, da se je ločila od svojega soproga; drugi rez je bil ta, da je zvedela njegovo smrt; tretji rez pa pride zdaj, in ta sega v mozeg.

Vnebovpijoče.

Če smrt pograbi katerega izmed domačih, je družina zelo žalostna, in skoraj ni misliti, da bi se velika žalost čez nekoliko izpremenila v grdo ostudno strast. Žalibog, da kaj takega ni nič redkega, in da se dobiva tako pri navadnih ljudeh kakor v imenitnih hišah, namreč to, da se za ranjkega zapuščino zlahtniki trgajo, prepirajo, sovražijo, preganjajo. Nekaj takega, in sicer prav grdega, se je godilo na Prežigradu.

Elizabeta je imela sinčka, Hermana. Ta je bil edini in pravi naslednik svojemu očetu, ki bi vladal deželno grofijo. Deželni vladar Ludovik sam je ukazal, preden je umrl, da Elizabeta vlada toliko časa, dokler Herman nima postavnih let, brez katerih ne more prevzeti vlade; deček je imel zdaj pa šele pet let.

Kakor je hudič peljal Zveličarja na visoko goro, mu pokazal vse kraljevine sveta in mu dejal: „Vse to ti dam, če padeš pred me in me moliš,“ ravno tako je hudič poslal svoje pomagače s podobno izkušnjo k Henriku, svaku mlade vdove. Izprideni in spačeni, hudobni in nepoštèni dvorjani in grajski služabniki so Henriku prigovarjali, da je deželna grofija pravzaprav njegova last, ker on je najstarejši knez te rodovine. Ker je njegov brat Ludovik umrl, je torej dežela njegova, kneza Henrika, ne pa dečka Hermana. Grajski zlikovci so ga priganjali, naj se ne obotavlja, ampak se spotoma polasti dežele. Da se pa to

zgodi, treba je najprej, da odpravi vdovo ž njenimi otroci iz grada in iz mesta Izenaka.

Na Prežigradu bivati je prav lepo, in okolica je kakor nekaj rajskega. Morda je Henrik, gledajočemu po prelepi deželi, znotraj hudič prigovarjal: „Vse to ti dam, če me moliš“. In Henrik je res molil zlodeja za to ceno, to se pravi, sklenil je, da se siloma polasti dežele, svojega brata ženo in otroke pa zapodi, zlasti ker je tako početje odobral tudi še njegov drugi brat, Konrad. Vendar sta se brata sama še sramovala, da bi bila svoji svakinji povedala v obraz kaj takega. Skrila sta se, svojim služabnikom pa sta dala povelje, naj izvršijo stvar.

Če hoče kdo komu storiti kaj prav hudobnega, tedaj se prav togoti, drugemu očita krivico, da prav daje sam sebi. Tako so delali nesramni Henrikovi malopridneži. Namestu da bi bili od kake strani ali s kako prizanašljivostjo povedali ubogi vdovi, kaj jo čaka, so predrzno prilomastili v njeno sobo. V sobi sta bili Elizabeta pa stara mati Zofija. Zdajci jo začno zmerjati, češ, da je izsesala deželo in jo pahnila v beraštvo, da je pograbila deželne blagajnice, da je sleparila svojega moža, da je neumno zapravljala in beračem dajala potuho. Temu bo zdaj konec. Odslej zanaprej, so rekli, je Henrik gospodar v deželi, ona pa se mora za kaznen za svoje prestopljeje takoj pobrati iz grada.

Kaj takega brati je lahko. Pa misli, da bi se bilo tebi prigodilo kaj takega, kakor se je tej kneginji, kraljičini na tujem, daleč od svoje domovine, ki je ravno pred kratkim pretrpela največjo bolečino, da ji je zavoljo nje še zdaj krvavelo srce, ki je komaj z otročje postelje vstala, ki je imela tri majhne otročiče. Pa še zima je bila, hud mraz, sredi zime.

Na tako zmerjanje in na tako strahovito napoved, pa od ljudi, ki so bili doslej njeni podložniki, ni vedela uboga vdova ničesar povedati, samo prosila jih je, naj imajo potrpljenje ž njo vsaj nekoliko časa. Stara mati Zofija pa, ki poprejšna leta Elizabeti ni bila vselej dobra, ta je bila vsa razdražena nad toliko hudobnostjo. Oklenila se je Elizabete z obema rokama in vpila: „Pri meni bo ostala; nihče je ne bo proč gonil! Kje sta moja sinova? Jaz bom ž njima govorila!“ — Pa ravno to so hoteli zaničljivi nevredneži ubraniti, in dejali so: „Nič tega; takoj se mora odtod pobrati!“ Nato jo zagrabiyo in obedve kneginji siloma narazen razklenejo. Grozovitnost je bila tolika, da zapuščena kneginja niti najmanjše stvarice ni smela vzeti sabo. Kakor je

bila, tako so jo zapodili iz grada. Na grajskem dvorišču so jo čakale že dve dekli s tremi otročiči. Ko je stara mati videla uboge sirotice, se ji na novo užali srce, in po vsaki ceni hoče govoriti s sinovoma. Tudi zdaj ni mogla nič opraviti, zakaj rekli so ji, da sinov ni doma. Skrila sta se bila kakor netopirja. Hudobno delo, ki sta je storila, ju je plašilo, da sta bila hrabra viteza boječa. Razjarjena in osramočena je bila mati, ker je imela tolikanj hudobna sina, ker sta tako grdo in nečloveško ravnala z Elizabeto in njenimi otroci, in na ves glas je vpila, zakaj so jo ločili od nje. Grajska vrata se odpró — Elizabeta stopi čez prag — in grajska vrata se zapró, in blaga kneginja stoji pod milim nebom zapuščena.

„Bog, zakaj si me pozabil, in zakaj hodim žalosten, ko me sovražnik psuje? Zakaj si žalostna moja duša, in zakaj me motiš? Zaupaj v Boga, ker še Ga bom hvalil, mojega Zveličarja in mojega Boga.“ (Ps. 41, 10. 12.)

Žalost, stiska, sila.

Zapodena iz knežjega grada, kateri ji je bil dom že od četrtega leta, je stala nesrečna vdova pred zaprtimi grajskimi vratmi na puščobnem kraju. S peterimi skelečimi ranami v srcu gre v zimskem mrazu po hribu. Ni še ugasnila žalost, da je izgubila varha-moža, in že je njo samo zadela taka sramota in zaničevanje, kakršna se kneginji še nikdar ni primerila. Vrh tega je morala pa še gledati svoje tri otročiče, kako prezebajo hudega zimskega mraza in se jokajo. Revnejši je bila kot najrevnejša beračica, pa nikamor ni vedela pod streho stopiti. Dojenčka vzame na roke, druga dva pa vzameta dekli.

Nečloveško je bilo, da je bila knežja vdova iz svoje hiše zapodena, ali še hujše se ji je godilo v mestu Izenaku. To mesto je bilo polje, po katerem je Elizabeta sejala najbogatejšo setev svojih dobrot. Ko je pa zdaj v hudi zimi potrkala tu in tam in poprosila prenočišča, se ji je godilo ravno tako, kakor Mariji Devici v Betlehemu; povsod so jo odganjali in pred njo zapirali vrata. Kako to? Saj ga ni bilo Izenačana, kateremu bi Elizabeta ne bila kaj dobrega storila! — Deželni grof Henrik je dal namreč ostro povelje,

da je ne sme sprejeti in prenočiti noben meščan. Takemu groznemu povelju pa, četudi je vladarsko ali knežje, povelju, ki naravno nasprotuje zapovedi božji, nima biti nihče pokoren. Tukaj velja: Bogu nam je treba pokornejšim biti kakor ljudem. Izenačani so pa narobe počenjali: krivičnega človeka so se bolj bali kot Boga. Vse mesto se je omadežalo s tako grdo malopridnostjo, da je najboljšo ženo in najusmiljenejšo gospo pustilo brez pomoči po mestnih ulicah tavati, z majhnimi otročiči prezebat, in veliko solz jokati. Mogoče da so ljudje še iz oken pogledavali, in neusmiljenci pasli svojo radovednost na nji, ki je skrbela za nje in za deželo kakor mati, ki je bila njihova vladarica. Odpirali so okna, vrat pa nihče ni odprl, in vendar se nam smili celo zmrzujoči pes, da ga spustimo noter.

In tako je stala najblažja in najsvetejša kneginja, ki so jo kdaj nosila nemška tla, zunaj, na cesti, v silni revščini, brez podstrehe ali kakega zatišja, da bi v velikem mrazu ne trepetala. Gotovo je veliko trpela zavoľjo hudega mraza, ali še več je trpelo njeno srce, da pri svojih podložnih, katere je imela tako rada in katerim je storila toliko dobrega, da pri svojih ljudeh ne najde usmiljenja. Ravno v tem je pa Zveličar svojo ljubo hčer počastil, da je občutila nekoliko tega, kar je Zveličar prestal. Sv. pismo namreč pravi o božjem Sinu:

„V svoje je prišel, ali svoji Ga niso sprejeli.“
(Jan. 1, 11.)

Kristusova pevka.

Naposled pride uboga reva na koncu svojega križevega pota k neki uborni hiši in jokaje prosi podstrehe. Gospodar je ni mogel odgnati, ker je bila hiša za tujce in prenočišča iskajoče. In vendar je ni hotel čez noč imeti v pravi hiši, vsaj ne deželne grofinje, menda se je bal, da bi mu vladar Henrik ne zameril. Blizu pa je bil nekakšen hlev, kjer je imel gospodar staro šaro in pa svoje svinje. Gospodar svinje izžene venkaj, hlev pa ponudi za prenočišče dose-danji vladarici, deželni kneginji.

Doslej je vedno zdihovala: „Vse so mi vzeli, in nič drugega mi ne ostane kot molitev in Bog.“ Ko je bila pa zdaj v svinjaku, se je moč božja pokazala nad njo. Kakor se po divjem viharju oblaki vlečejo za gore, in se na za-

hodu jasni in na modrem nebu zasije solnce, in se prikaže mirna, prijazna mavrica: tako je bilo zdaj v duši dobre gospe Elizabete. Po dnevu nezmernega psovanja in grdega ravnanja, v mrzli zimski noči, v največji revščini, v hlevu ji je došla velika nebeška veselost: prečudna tolažba svetega Duha ji je napolnila srce, tako da še spati ni marala.

Opolnoči pa začuje, da zvoní v frančiškanskem samostanu. Zvonilo je k zornicam, zakaj o tem času so vstajali redovniki, da so hvalili Boga namestu spečih ljudi. Elizabeta se zravna ter gre na svoj najljubši dom, v cerkev. Bila je pri službi božji. Deželna grofinja Elizabeta sama je bila ustanovila samostan; zato je mislila, da ima tudi pravico, da ji mníhi izpolnijo neko željo. — Kdor sicer še tega ni slišal ali bral, bi sam od sebe gotovo nikoli ne uganil, kaj je Elizabeta pozelela, kajti le sveti Duh ji je mogel kaj takega navdihniti. Prosila je namreč frančiškane, naj zapojó zahvalno pesem in sicer v zahvalo za vse težave in nadloge in bridkosti, s katerimi jo je Bog zdaj blagoslovil.

Tako se je tudi zgodilo, in ta opolnočna zahvalna pesem, zapeta v frančiškanski cerkvi izenaški, je Boga poveličevala tako visoko, kakor hvalivno petje najvišjih angelov, v nekem oziru pa še bolj; zakaj angeli pojó svoje hvalnice v velikem zveličanju, Elizabeta pa v vsem svojem življenju gotovo nikdar pred Bogom ni bila veličastnejša, kakor je bila veličastna to "uro, ko je bila uboga in zapuščena, ko je v mrzli zimski noči prezebala, ko je bila v frančiškanski cerkvi, kjer ji je ljubezen božja ogrevala srce, in kjer ji je bilo srce polno hvale božje.

O rajčici, neki ptici, pravijo, da kadar nevihta razsaja in silno dežuje, leti tako visoko, dokler ne pride v tako visočino, kjer je vse mirno in jasno. Tako je storila Elizabeta. Stori tudi ti tako. Ako veliko trpiš, povzdigni svojo dušo nad vse črne oblake, tja gori do Očeta, ki deli tolažbo, in hvali ga, pa se ne zmeni, kaj je spodaj, povelíčuj ga z ravno tisto zahvalno pesmijo:

„Tebe hvalimo Boga, Tebe spoznavamo Gospoda. — Tebe, večnega Očeta, vsa zemlja povišuje. — Tebi vsi angeli, Tebi nebesa in vse moči nebeške, — Tebi kerubi in serafi neprenehoma prepevajo: — Svet, svet, svet, Gospod Bog sabaoť! — Nebo in zemlja sta polna slave Tvojega veličanstva. — Tebe preslavna apo-

stolov truma — Tebe zbor prerokov časti — Tebe hvali mučencev družba belo oblečena. — Tebe po širokem svetu slavi cerkev presveta. — Očeta veličastva neskončnega. — Častitnega pravega tvojega edinega Sina. — Svetega tudi Duha tolažnika. — Ti si kralj slave, o Kriste! — Ti si očetov Sin večni. — Da nas odrešiš, se včlovečiš, ni Ti preslabo truplo Device. — Ti smrti si želo iztrgal, Ti vernim odklenil si vrata nebeška. — Ti sediš na božji desnici v slavi Očetovi. — Vemo, da bodeš prišel nas sodit. — Torej Te prosimo, usmili se svojih služabnikov, kateresirešilssvojo drago krvjo. — Daj, da v družbi Tvojih svetih večno dosežemo slavo. — Reši, o Gospod, ljudstvo svoje, in blagoslovi svoj delež. — Vodi tiste, in povzdigni one na vekomaj. — Dan sleherni Tebe slavimo, — In hvalimo Tvoje ime na veke, in na vekov veke. — Blagovoli Gospod, dandanašnji nas varovati greha. — Usmili se nas, o Gospod, o usmili se nas. — Izkaži nam svojo milost, o Gospod, kakor smo v Te zaupali. — V Te, o Gospod, sem zaupal, na vekomaj ne bom osramoten.“

Drago kadilo.

Ko so redovniki odpeli zahvalno pesem, poklekne Elizabeta ter hvali Gospoda na glas zato, da je zdaj popolnoma revna, kakor je bil sam reven v betlehemskelem hlevu. Navadni človek, če je v nesreči, dobi kmalu izkušnjava, češ, toliko hudega je preveč, in tolikega trpljenja jaz nisem zaslužil. Ako je pa človek res pobožen, pa sam vidi, koliko je vreden križ, in kolikor pobožnejši je, toliko bližje je Bogu, in kolikor bližje pri Bogu, toliko natančnejši spoznava, kako draga, kako visoka je cena zlatemu božjemu križu. Taka je bila z bogoljubno Elizabeto. Molila je tako-le: „Gospod, Tvoja volja se zgodi! Včeraj sem bila še deželna grofinja, vladarica, ter imela gradove in grajščine. Danes pa sem beračica, in nihče me noče sprejeti. O, da bi Ti bila bolje služila, o Gospod, ko sem bila še kneginja. O, da bi bila zavoljo Tebe delila več milošnje zdaj bi zavoljo tega samo sebe blagrovala; tega

pa žalibog nisem storila. Moji otroci so knežjega rodu, zdaj so pa lačni in polegajo po tleh, kjer niti slame ni. To mi teži srce. Zaslužila sem, da jih vidim trpeti, in bridko obžalujem. Sama pa, o Bog, nisem vredna, da si me izvolil in mi dodelil milost uboštva.“

V tej molitvi je dvoje znamenitega: Elizabeta ceni uboštvo, od Boga ji poslano, kakor drag nebeški dar, kateri dar prejeti se komaj vredno šteje, kakor so se drugi svetniki nevredne šteli mučenstva, ker so mučenstvo imeli za veliko milost. Po drugi strani pa toži Bogu, kako jo boli trpljenje nedolžnih otrok; a to materino trpljenje, pravi, si je pač zaslužila s svojimi grehi. In celo zastran svojih dobrih del se obtožuje ta pobožna duša, kakor bi ne bila storila dosti dobrega, in kakor da ne bi bila zadosti goreča.

Kako sladko, kako milo je pač tako srce, da kipi taka molitev iz njega, molitev, ki se vzdiga k nebu kakor žlahtno kadilo! Kako je pa naše srce dostikrat tako brezupno in kljubljivo, če je zadene kako trpljenje! Taka molitev, kakor svete Elizabete, je gotovo pred Bogom blaga dišava, naša molitev pa dostikrat hud smrad. O da bi bilo tudi naše srce tako utrjeno v Bogu, da bi mogli tudi v največjem trpljenju po vzgledu sv. Elizabete v resnici vzklikniti s sv. apostolom Pavlom:

*„Kdo nas bo ločil od ljubezni Kristusove?
Žalost ali strah ali pregnanstvo ali lakota ali
nagota ali nevarnosti ali meč?“* (Rim. 8, 35.)

Kdo je tako ubog?

Elizabeta je svoje otroke z deklama vzela sabo v cerkev in tukaj ostala do dne. Ne smemo pa misliti, da je bilo tako ravnanje kakšna pobožna nepremišljenost, kakor bi bila zanje premalo skrbela; tisti razriti hlev ni bil nič boljše zavetje pred mrazom kakor cerkev. Kadarkoli je dobra Elizabeta pogledala svoje otroke, lačne in mraza drhteče, je prehudo zbolelo njeno materino srce. Zdaj je morala misliti na to, kako bode pomogla otrokom, ki so jo prosili kruha pa vedno bolj zmrzovali, in zopet se poda na tisto bridko in neusmiljeno pot po mestu. Dolgo hodi okrog, in trka in trka in prosi lepo, da bi otrokom dobila kaj jesti — toda povsod je našla zapahnjena vrata in zaprta srca, povsod so jo odganjali in ji kazali pot naprej,

pa nji, ki nikdar ni berača praznega spustila. Ubogi vdovi je moglo to zavoljo tega pri srcu tako bridko biti, kakor da bi bila pred vsako hišo udarjena v obraz, ali pa kakor bi jo bil kdo sunil z nožem. Kakor debela in mrzla megla je neusmiljenost ležala nad vsem mestom. Vsi so se sramotno bali novega prežigrajskega vladarja.

Na svetu ni stanu, kateremu se je manj bati, kadar gosposka kaj nekrščanskega ukaže, kakor je stan katoliškega duhovnika. Po modri naredbi, da mora sam ostati, je tudi od sveta neodvisnejši kot drugi ljudje, ki se morajo zavoljo družine ozirati na vse strani. Tudi zdaj je bil neki ubog duhovnik, ki se je predrznil, zapuščeno kneginjo z otroci vzeti pod streho, dasi je bil deželni grof kaj takega prepovedal. Duhovnik pa, sam ubožen, knežji družini boljši postelje nikjer ni mogel pripraviti, kakor na slami. Elizabeta pa je to nasteljo vzela za ljubo in bila zanj hvaležna. Kar je imela še kaj vrednega pri sebi, je zunaj pozastavila, da sebi in otrokom dobi najpotrebnejše hrane.

Ko so pa na Prežigradu zvedeli, da je pregnana deželna grofinja dobila podstreho pri nekem duhovniku, si novi vladar sicer ni upal, kaznovati duhovnika zavoljo krščanskega dela, vendar tudi ni trpel, da bi Elizabeta bivala tam. Dá povelje, da se ima preseliti k nekemu grajskemu gospodu. Ta dvorjan je imel v mestu prostorno hišo in še več drugih pohištev. Ali njegovo družino in njegove ljudi so poznali, da prav posebno sovražijo vdovo Elizabeto. Bržkone so bili ti ljudje ravno tisti, o katerih služabnica Juta pripoveduje, da so Elizabeto, ko je bila še v samskem stanu, najbolj opravljali in črnili in zoper njo šuntali, in od katerih je imela vsikdar največ trpeti.

Elizabeta se tedaj napoti v to hišo. Ali namesto da bi bili kneginji odkazali kako spodobno stanovanje, in ji tako žalostni stan nekoliko polajšali, ravnala sta ž njo, grajski gospod in njegova gospa, prav grdo. Odkazeta ji tesno, temno čumnato, beznico, dasi je bilo dosti prostora in več stanovanj. In ko Elizabeta poprosi gospodarja, da bi njeni otroci dobili kaj jesti, da bi zakuril in se otroci pogreli, odreče ji kar naravnost. Bilo je pa grozno mraz po noči, in to je znano, da človeka bolj zebe, če je še tešče in lačen. In tako je morala ta kneginja in ubogi otroci prestajati strašno noč, noč polno trpljenja in lakote in mraza in siročine, tako noč, kakršne daleč in daleč okrog ni treba prestajati največjemu siromaku. Ko se zdani, ni hotela

Elizabeta ostati na tem ostudnem kraju, zakaj hujši bi ji nikjer ne moglo biti. Zahvalila se je golim stenam, da so jo varovale vsaj vetra in piša. Dejala pa je: „Iz srca rada bi se zahvalila tudi ljudem, da bi le vedela zakaj.“

Kam naj se pa zdaj obrne? K dobremu duhovniku ni smela, ker tega vladar ne trpi; drugi meščani izenaški je pa nočejo sprejeti. Po takem premisleku ji drugega pač ne preostaja, kakor da se vrne zopet v tisti kraj, kjer je prvikrat prenočevala, v hlev.

Posvetni človek je ves zavzet za taka stanovanja, ki so lepo in krasno opravljena, in marsikatera družina si domišljuje, da je posebno imenitna in posebnega spoštovanja vredna, če stanuje v bogato olepšanih sobah. V Izenaku pa sedi imenitna gospa v hlevu, v katerem so bile še ravno kar svinje, in ta plemenita gospa zmrzuje. — Pa gotovo je, da takrat na vsem svetu ni bilo lepšega gradú, ne krasnejše dvorane, da ni bilo prebivanja, ki bi bilo v očeh božjih lepše in plemenitejše, kakor je bil oni hlev — zavoljo sv. Elizabete. Med uzroki, da je bila padla v tako globoko revščino, je bil tudi ta, da je bila silno usmiljena do ubogih. Na Prežigradu so namreč dejali, da z Elizabeto zato ravnajo tako, recimo nečloveški, ker je bila tako grda zapravljivka, ker je ves denar razmetala. Ali — kneginja, na najslabšem kraju, v temnem svinjaku, brez mize in stola, brez peči in postelje, pa zato tako revna, ker je bila do ubogih zmeraj tako usmiljena — glej: to je plemenito, to je lepo pred Bogom. Božja pota so čudna. Marsikaterega bogatina je Bog posadil v revščino za kazen, da ubogim ni bil usmiljen: naj bi sam poskušal, kako je uboščeku pri srcu. Elizabeta pa je prišla v največje siromaštvo za plačilo, da je bila ubogim tako usmiljena. S tako bridkim trpljenjem ji je bila usmiljenost šele poplačana in venčana, kakor je bila usmiljenost Tobiju in Jobu poplačana in venčana s trpljenjem. In kakor je potrpežljivi Job v svojem trpljenju bil Bogu prijetnejši kakor takrat, ko je bil zdrav in bogat in češčen in je dobro delal: ravno tako je bila Elizabeta dopadlivejša in prijetnejša Bogu, ko je bivala v hlevu, kakor pa ondaj, ko je bila v dvorani svetlih vitezov na Prežigradu. Po zunanjem je Elizabeta na toliko došla Kristusa, da je mogla reči kakor Zveličar:

„Lisice imajo jame, in ptice pod nebom gnezda; Sin človekov pa nima, kamor bi položil glavo.“ (Mat. 8, 20.)

Temen oblak.

Sv. Elizabeta je rada prenašala svoje uboštvo in sramoto pred svetom, katero ji je bil naklonil Bog, pa še zahvaljevala se mu je zato. Pa, če že navadna mati bolj skrbi za svoje otroke kakor zase, kako hudo je bilo pri srcu šele materi, kakršna je bila sv. Elizabeta. Danes, ko to pišem, je božič. Presveta Devica je bila tudi brez doma, brez strehe, v mrazu in v hlevu je porodila božje dete. Pa ker je bila Marija zmiraj tako popolnoma sklenjena z Bogom, ker je bila vse svoje življenje tako popolnoma udana v voljo božjo, kakor noben človek na svetu ne: smemo tudi misliti, da je bila tiho udana v siromaštvo, in da je celo molila preveliko uboštvo novorojenega kralja sveta. Drugače pa je bilo s knežjo vdovo v Izenaku. Vedno imeti pred očmi uboge otročice pa gledati, kako trpé lakoto in mraz in drugo gorjé, pa slišati, kako jo kruha prosijo in se jokajo, da pa dostikrat nima ničesar, s čemur bi je potolažila, to je bil ljubezni polnemu srcu mlade matere včasih vendar le neizrečeno velik križ, zlasti kadar se je žarek nebeške tolažbe skrival za oblake. Vsaka mati, ki to bere, si pač sama lahko misli, kolik križ in siroččina je, imeti dojenca, šele nekaj tednov starega, pa v hudem zimskem mrazu drugega stanovanja ne imeti kot hlev, pa nikjer ne iskricice ognja, da bi se le voda pogrela!

V toliki nadlogi, ker je imela zapuščena vdova siroččino svojih treh otrok vedno pred očmi, jele so ji vzhajati vsakovrstne misli in izkušnje. Jela je dvojiti, omahovati in misliti, kje neki je ljubezen božja, da jo tako pusti — in iz njenega bolesi polnega srca se je pač pogostoma vzdignil klic proti nebu: „Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil!“

Morda se bode ta ali oni bralec temu čudil, češ, take omahljivosti pa pri sv. Elizabeti vendar ni bilo pričakovati; saj še ni dolgo, kar je dala Bogu zahvalno pesem zapeti zato, da jo je djal v največje uboštvo. — Posvetni ljudje in slabi kristjani tako mislijo. Menijo namreč, da morajo redovni ljudje in zlasti bogoljubnejše osebe kar naenkrat imeti vse popolnosti, ter se čudijo, če zapazijo tukaj ali tamkaj še kakšno človeško slabost. Kaj takega tirjajo zato, ker sami še nikdar niso poskušali, da bi si pridobili kako popolnost. Zato tudi nič ne vedó, kako počasi in težko se pride do popolnosti.

Sicer pa sv. Elizabeta tudi v teh izkušnjavah ni omahnila, ampak se je pokazala pravo kristjanko. Izkušanemu biti, še ni greh; saj se je celo Zveličarju približal hudič, da ga je izkušal. Elizabeta ni v te izkušnjave nikdar privolila; in ko bi bila, bila bi zares nezaupljiva in malosrčna proti Bogu in ž njim nezadovoljna. Pač pa je res, da so take izkušnjave njeni duši prizadevale novo trpljenje, zakaj borenje z izkušnjavami ni tako lahka reč, in zato se je bala, da je bila premalo čuječna, in da je torej zaradi velike bridkosti res imela nekoliko grešne misli. Iz tega vzroka tudi molimo: In ne pelji nas v izkušnjavo.

Pa, kadar sila prikipi do vrha, se milost božja že glasi. Bog je obudil poštenim ljudem zunaj Izenaka dobrotna srca, ki so prišli in dejali, da vzamejo k sebi otroke, in da bodo skrbeli zanje. Elizabeta, ki je bila brez vsakršne pomoči, kaj pa je hotela drugega početi, kot ponudbo sprejeti? In tako je bila zamenila eno bolečino za drugo: bolelo jo je, ko je videla stradajoče in prezebajoče otroke, in zopet jo je bolelo, ko jih je oddajala v tuje roke. Njeno materino srce je pač še dalje časa krvavelo, ker so ji bili vsi trije otroci iz njenega naročja takorekoč iztrgani. Pozneje ji je v srcu zopet potihnilo, v duši se ji je zjasnilo, in prijaznost božja je zopet posijala vanjo.

Že po zunanjem je človeško življenje podobno popotovanju v prav neznane kraje. Popotnik nikdar ne ve, kam in na kaj bo zadel, če parkrat prestopi, ali bo našel biser, ali bo naletel na strupeno žival, ali bode prišel v smrtno nevarnost. Tako tudi ti ne veš ob začetku leta, in še ob začetku enega dneva ne, kaj vse se ti bode med letom ali med dnevom prigodilo, in kako in kaj bode s tabo konec leta ali konec dneva. Elizabeta, ki je bila kneginja, deželna grofinja, vladarica, imenitna gospa, kraljeva hči, Elizabeta na pr. pred nekaj meseci pač ni mislila na to, da bo vdova, da jo bodo palmili v največje uboštvo, da ne bode imela ne strehe ne kruha, ne za se, ne za otroke, in da se bode morala ločiti celo od svojih otrok.

Pa tudi po notranjem se s človekom tako godi. Prvo noč, ko jo je stiskala najhujša bridkost, se je v srcu zapuščene vdove razodelo veličastvo sv. Duha, tako da ji je srce prekipevalo veselja, in da si je z zahvalno pesmijo naredila duška. Nekoliko potem pa so ji dušo obiskavale grenkosti, jo strašile skrbi, in napadale izkušnjave, in vendar se niso okoliščine izpremenile. — Človeška duša ima

namreč tudi svoje vreme. Tudi največji svetniki niso imeli vedno jasnega neba v sebi, dokler so bili privezani na zemsko življenje. Prav otročje pa je, če si v veseli pobožnosti, in če misliš, da ti bo ta dušni stan vedno ostal, in če v takem velepobožnem stanu delaš goreče sklepe in nezmerne namene, — po drugi strani pa je ravno tako nespametno, če se človek vda malosrčnosti in obupljivosti zato, ker je včasih prav suh v molitvi in brez veselja za svoje dolžnosti.

Taki premeni dušnega vremena se štejejo h krščanskemu življenju. Zdaj te Bog vabi in vzpodbuja k bogoljubnemu življenju, zdaj zopet hoče, da mu zvesto služiš v megli in bridkosti in dušni suhoti. In ravno takrat delaš največje korake ter imaš največji dobiček, kadar nimaš nikakršne tolažbe, in se vendar boriš z izkušnjavi, z nezaupnostjo in nezadovolnostjo. V takem stanu pa vsak dan in vsako uro govori: To mi je prav in to mi je dosti, da delam in trpim, kar je volja božja.

„Sin, ko vstopiš Bogu služiti, stoj v pravici in strahu in pripravi svojo dušo za izkušnjo. Ponižaj svoje srce in potrpi, nagni svoje uho in vsprejmi umne besede, in ne prenašli se ob času nadloge. Nosi, kar ti naklada Bog, skleni se z Bogom in potrpi, da na koncu vzraste tvoje življenje.

(Sir. 2, 1 - 3.)

Lepa celo v blatu.

Elizabeta je sčasoma vse pozastavila, kar je imela še kaj vrednega pri sebi, da bi sebe in otroke za silo preživel. Ko je pa poslala tudi zastavnina, jela je presti. Vemo pa, da tako delo vrže le malo zaslužka, in vendar si je celo od tega pičlega zaslužka od svojih ust pritrgavala, da je izpolnjevala svojo lepo strast, namreč da je dajala ubogajme. Poprej je okoli in okoli sipala dobrote; zdaj pa je bil le še kak krajcar, ki ga je utrpela. Ti so bili pa gotovo toliko vredni kakor vinarja evangeljske udove, ki sta imela pred Bogom večjo vrednost kakor zlato in srebro, ki so je dajali bogataši od svoje preobilnosti.

Kraljičina in deželna kneginja je bila po takem v svojem nekdanjem glavnem mestu Izenaku sirotna delavka, ki je živela o delu svojih rok. Naleteti je imela tudi še na

tako grdo ravnanje, kakor se ne pripeti najzaničljivejšemu in najubožnejšemu človeku. V mestu Izenaku teče potok, ob katerem so bili takrat naseljeni strojarji, kakor stanujejo še dandanes. Voda je imela malo odtoka, in je bila zato precej globoka in zelo nečedna. Mosta črez potok ni bilo, namestu njega so bili v potoku položeni veliki kamni, da se ga je moglo po suhem prekoračiti. Nekega dne, ko hoče Elizabeta črez ta potok, sreča staro beračico, ravno tisto, ki je bila nekaj bolna, in katero je bila deželna kneginja oskrbovala, ji stregla in ji pogosto dajala milošnjo. Namestu da bi bila ta beračica počakala na oni strani, da Elizabeta pride črez, ker je bila že na kamnih, pa tudi beračica stopi nanje, gre proti svoji dobrotnici ter jo sune tako hudo na stran, da se slabotna, sestradena gospa Elizabeta vsa prevrne v blatni potok. Vrh tega jo je beračulja pa še zmerjala ter vpila: „Tukaj je ravno prav zate; leži le. Če se poprej nisi obnašala, kakor se spodobi, ko si bila še deželna grofinja, pa bodi zdaj revna in leži v blatu. Jaz ti ne pomagam iz njega!“

Zveličar je učil, da moramo biti kakor otroci, ako hočemo priti v nebeško kraljestvo. Pri otrokih pa zlasti misli na njih ponižnost in priprostost. Ali ko bi bil kdo tako počel tudi z najdobrosrčnejšim in najpriprostejšim otrokom, da bi ga bil prijel in nalašč vrgel v nečeden potok, gotovo bi bil otrok ves nejevoljen in bi se bil jokal na vsa usta. Kako se je pa kneginja obnašala? Ker je bila tako nezaslišano zasramovana, ali je kar jeze skipela? Ne! Ali se je morda vsaj jokala, da jo vsakdo psuje? Ne! Ali je zaničevanje tiho trpela? Ne! — Ljuba sveta Elizabeta je bila priprostejša in ponižnejša kot najboljši otrok. Namestu da bi bila beračico ozmerjala, kakor bi vsakdo storil, ji je še skoraj prav dajala. Mokra in vsa oblatena vstane, se nasmehne in dé: „Prav se mi godi, čemu sem pa nosila zlato in bisere.“ Nato gre, mirna in vesela, kakor bi nič ne bilo, na kraj, kjer je tekla čista voda, in si ondukaj osnaži svojo obleko.

Kako lepa je bila pač Elizabeta pred nebeškimi duhovi tudi v svoji siromaški oblateni obleki! Njena duša se je bila že očistila vseh človeških madežev kakor solnčni žarek, ki se tudi v blatu ne omaže, ampak se sveti še v njem. Če pomislimo take prigodke, smemo reči tudi o nji, kar je rekel sv. Pavel o sebi in drugih apostolih:

„Zdi se mi, da je Bog nas apostole najzadnje postavil kakor obsojence, da bi nas gledal svet, angeli, pa ljudje.“

(I. Kor. 4, 9.)

Notranje življenje.

Blizu mojega doma je živel star grobar. Bil je gluhi, in vendar je znotraj slišal pogostoma tako lepo godbo, da je naravno dejal: ko bi mi bilo dano na izbiro, ali gluhemu biti ali pa godbe ne slišati, bi bil rajši gluhi.

Nekaj podobnega se nahaja pri veliko svetnikih. Kolikor bolj so bili takorekoč gluhi in slepi za pozemeljsko, in kolikor manj so imeli dušo navezano na zemljo, toliko bolj se jim je že na zemlji znotraj odpiral nov svet, lepši svet, začetek nebeškega življenja. To nahajamo tudi pri sv. Elizabeti. Ko je prestala toliko pekoče bolečine, bridkih težav in vsakršne stiske in sramote, se ji je vse pozemsko pristudilo, in vse življenje in vse ljubljenje v njenem srcu se je obrnilo navzgor. Zdaj je dobivala pogosto milosti, da je imela prikazni razodenja in nebeško tolažbo.

Nekega dne v postu je klečala v cerkvi, nekoliko slo- neča na steni, in je dolgo in nepremakljivo gledala na oltar. Ko pride v svoje bomo stanovanje, odtešča se nekoliko, slabotna pa se začena potiti, sede na klopi ter dene svojo glavo svoji dekli Izentrudi v naročje. Pa ni bila omotična, ali da bi bila hotela spati, ampak je imela oči neprenehoma obrnjene proti oknu in k nebu. Naposled se ji obraz začari, in slađek smeh se ji vidi na ustih. Črez dobro uro pa zameži in prelije veliko solz. Potem jih zopet odpre in se zopet smehlja tako prijetno in prijazno kakor prej. To jokanje in to smejanje, zdaj to, zdaj ono, je trajalo do večera, vendar je bilo smehljanje pogostejše. Doslej je vedno molčala, zdaj pa izpregovori. „Da, Gospod, Ti hočeš z mano biti, in jaz hočem biti s Tabo, in nikdar se nočem ločiti od Tebe.“

Izentruda je bila sv. Elizabeti posebno ljuba prijateljica, zatorej je zmeraj tiščala v svojo gospo, naj ji vendar pove, s kom je govorila. Elizabeta ni hotela nič povedati. Ker jo pa dekla toliko prosi, se dá naposled preprosi in reče: „Nebo sem videla odprto, in mojega slađkega Gospoda Jezusa, kako se je nagibal k meni in me tolažil zavoljo velikih težav in bridkosti, ki me stiskajo. Gledaje mu v

obličje sem bila vesela in se smejala; kadar je pa svoje obličje obrnil, kakor bi hotel oditi, sem se jokala. Potem se me je pa zopet usmilil, mi zopet pokazal svoje sveto obličje, in k meni obrnivši se je dejal: „Ako hočeš z mano biti, hočem jaz biti s tabo. Jaz pa sem odgovorila, kakor že veš.“

Kakor letajo čebele po cvetočih vrtovih in dišečih gozdih, in se potem vračajo z voskom in s strdjo, ravno tako so letale misli pobožne Elizabete noč in dan v nebo k Bogu in njegovim svetnikom, ter so ji od onod prinašale višje spoznanje in večje milosti. Kadar je bila v pobožnost zatopljena, je dobivala veliko razodenj in nebeških prikazen, pa jih je večjidel skrivala, kolikor je mogla. Sama je rekla, da v takih rečeh je trebe človeku biti prav opreznemu, da se vanj ne vkrade kakšen napuh.

Po drugi strani je pa dosti prikazen in razodenj, ki drugim ljudem zelo koristijo in je vzpodbujajo. Zato so nekaterim svetim osebam spovedniki velevali, naj prikazni povedó ali pa zapišejo, tako na pr. je bilo s sv. Terezijo.

„Naše življenje pa je v nebesih, od koder pričakujemo tudi Zveličarja, našega Gospoda Jezusa Kristusa.“
(Fil. 3, 20.)

Mati božja.

Kdor se dan na dan prav s Kristusom obhaja in se ga oklepa s celim srcem, temu je nemogoče, da bi tudi matere njegove ne videl. Saj je rekel angel Gabrijel: „Gospod je s tabo“; da bi ne videl matere Marije, ki je ž njim tako sklenjena, kakor še največji angel ne. Kolikor bolj je tedaj v Elizabeti uspevala ter rasla ljubezen do Jezusa Kristusa, in kolikor bolj jo je Kristus ljubil, toliko bolj je bila te ljubezni, te zveze deležna tudi mati Gospodova. Takšno je občestvo svetnikov.

V frančiškanskih letopisih so zapisana še razodenja, ki jih je sv. Elizabeta imela od preblazene Device. Nekaj jih bom postavil semkaj: „Ko sta me oče in mati pustila v templu, sem pogostoma premišljevala, kaj Bogu prijetnega bi mogla storiti, da bi mi dal svojo milost. Poučevali so me v postavi mojega Boga, in od vseh zapovedi božje postave sem posebno tri ohranila v svojem srcu, namreč: Ljubi Gospoda svojega Boga iz vsega srca in iz vse svoje

duše in iz vseh svojih moči; potem: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe; in nato: Sovraži svojega sovražnika.

Te zapovedi sem vtisnila moji duši, ter sem precej spoznala, da so v njih vse čednosti. In to ti povem, da duša nobene čednosti ne more imeti, če Boga ne ljubi iz vsega srca, zakaj iz te ljubezni izhaja vsaka milost. Ta milost pa ne ostane v duši, če sovražnikov svojih, t. j. hudobij in pregreh, ne sovraži, ampak se razide kakor voda. Kdor hoče tedaj dobiti milost božjo in jo ohraniti, mora svoje srce pripraviti, da ljubi in da sovraži. Zato hočem, da delaš tako, kakor sem delala jaz sama. Jaz sem vstajala o polnoči, hodila pred oltar, in prosila sem Boga tako goreče, tako silno koprneče, in tako ljubeče, kolikor sem le mogla, prosila tiste milosti, da bi mogla izpolnjevati tiste tri zapovedi in pa vse dele postave.

Prvič sem ga prosila milosti, da bi mogla izpolnjevati zapoved ljubezni božje. Drugič sem prosila milosti, da bi mogla bližnjega ljubiti tako, kakor Bog hoče, sploh da bi mogla ljubiti vse tisto, kar Bog ljubi in kar On ceni. Tretjič sem prosila, naj mi dodeli, da sovražim vse, kar On sovraži. Četrtič sem ga prosila ponižnosti, potrpežljivosti, srčne dobrotnosti in pohlevnosti, in vseh čednosti, ki bi me delale lepo pred Njim. Petič sem prosila Boga, naj mi dá doživeti tistega časa, kateri bode rojena presrečna devica, ki bode rodila Sina božjega. Prosila sem ga, naj mi ohrani oči, da jo vidim, ušesa, da jo slišim, roke, da ji strežem, noge, da ji služim, kolena, da molim božjega Sina v njenem naročju. Šestič sem ga prosila milosti, da bi ubogala zapovedi in naredbe najvišjega duhovnika črez tempel. Sedmič sem prosila Boga, naj tempel in vse svoje ljudstvo ohrani svoji službi“.

Ko je Elizabeta slišala te besede, je rekla: „O presladka Devica, jeli nisi bila polna vseh milosti in čednosti?“ Devica odgovori: „Bodi ti povedano, da sem se zdela sama sebi ravno tako dolžno, zavržljivo in milosti nevredno kakor ti; in zato sem prosila Boga milosti in čednosti.“

Bilo je ponoči, ko ji je presveta Devica rekla to-le: „Z mano je delal Gospod kakor citrar z mnogostrunami citrami, ko strune prebira, da lepo soglasno donijo, in zraven poje. Tako je tudi Bog ubiral mojo dušo, mojega duha, moje srce in vse moje telesne počutke. Ko sem bila po njegovi modrosti urejena tako, so me angeli nesli v naročje Boga Očeta. Ondukaj pa sem dobivala toliko tolažbe in

veselja, toliko poživljenja in okrepčanja, toliko sladkosti in blagosti, da mi niti na misel ni prišlo, da sem bila že kdaj na zemlji, in da sem jo že kdaj videla. Z Bogom in z njegovimi angeli sem bila pa tako prijateljica, da se mi je zdelo, kakor bi bila vedno prebivala v tem veličastvu.“

„Ko sem pa zadosti dolgo bila tamkaj, me je Bog Oče dal angelom nazaj, ki so me zopet nesli tja, kjer sem bila poprej molila. In ko sem se zavedla in videla, da sem na zemlji, in ko sem se spomnila, kje da sem bila, vžge se tak ogenj ljubezni božje v meni, da sem objemala zemljo, kamene, drevesa in vse stvari, ter sem je poljubljala iz ljubezni do tega, ki jih je ustvaril. Zato se mi je zdelo, da sem dekla vseh žená v templu. Želela sem biti podložna vsem stvarjem iz ljubezni do najvišjega Očeta, in to se mi je pogostoma zgodilo. Tudi ti bi imela tako delati.“

„Nekdaj pa, ko sem ravno mislila, da se nikdar nočem ločiti od Boga, vstanem pa grem čitat, da bi našla kaj takega, kar bi mi krepilo dušo. Ko odprem bukve, zadenem na tisto vrsto Izaijevo, ki pravi: „Glej, devica bo spočela.“ Ko sem iz nje spoznala, da si bo Sin božji izvolil devico, iz katere se bo rodil, sem v svojem srcu precej sklenila, iz spoštljivosti in ljubezni do te device si svoje devištvo ohraniti, sebe se ji dati za dekle in ji služiti, in je nikdar ne popustiti, ko bi imela tudi po vsem svetu za njo kot tujka hoditi. Neke noči pa, ko sem pobožno molila, sem goreče prosila Gospoda milosti, naj mi dá živeti toliko časa, da bom to devico videla s svojimi očmi, da ji bom stregla s svojimi rokami, da se bom nji uklanjala in ji služila. In glej, videla sem svetlobo svetlejšo od solnca, in iz te svetlobe začujem glas, ki mi dé: „Pripravljaj se, da rodiš mojega sina. In glas še dostavi: Znaj, tisto podložnost, ki jo hočeš ti iz ljubezni do mene izkazovati drugim, hočem jaz, da jo drugi tebi izkazujejo. In jaz hočem, da si mati mojega sinu, gospa in gospodovalka, da je tvoj, in da ga daješ vsem, katerim se bo tebi zdelo. Ne moje milosti, ne moje ljubezni, ne mojega sina ljubezni ne dobi tisti, ki tebe ne bo ljubil, in kdor te ne bo spoznaval mater mojemu Sinu, ne pojde v moje kraljestvo.“

„Odslej sem se popolnoma vdala hvali božji, tako da mi ni bilo nikdar dosti, dasitudi sem ga hvalila in častila noč in dan. Prav za trdno sem upala, da se bode izpolnila božja obljuba, in goreče sem prosila Boga Očeta in déla: Najusmiljenejši, najmilostnejši in najdobrotnejši Oče.

ker Ti dopade, da porodim Tvojega Sinu, dodeli mi, Te prosim milostno duha modrosti, da me pouči, kako mu bom po volji služila; dar uma, da me razsvetli, spoznati njegovo voljo; dar sveta, da bom previdno ravnala ž njim; dar moči, da bom mogla njegovo božanstvo spoštljivo prenašati; dar vednosti, da bom znala vsakega, ki bo ž njim občeval, razumno poučiti; dar strahu, da bom ponižna in da mu služim v dolžni spoštljivosti. To so darovi, katere sem od Boga Očeta prosila, preden mi dá svojega Sina. Premisli zdaj pozdravljenje, ki mi ga je Bog poslal in angel prinesel, in spoznala boš, da so se mi izpolnile vse prošnje.“

Ko je bila sv. Elizabeta nekaj zatopljen v molitev, prikaže se ji sveta Devica in ji pravi: „Ti misliš, ljuba moja hči, da imam in da sem vsako milost dobila brez dela; pa ni tako. Jaz ti povem, da brez velikega dela, brez stanovitne molitve, brez gorečega koprnenja, brez iskrene pobožnosti, brez obilnih solz in brez pogostnih skrbi nisem dobila od Boga nikakršnega daru, nikakršne milosti in nikakršne čednosti, zakaj prizadevala sem si, kakor sem najbolje znala in mogla, da bi mu bila dopadla v besedah, dejanjih in mislih. Izjemam le tisto milost posvečenja, po kateri sem bila v telesu moje matere posvečena. In sveta Devica še pristavi: „Vedi, da nobena milost brez molitve in telesnega trpljenja v dušo ne pride.“

„Veš li, zakaj čednosti vsakdo enakomerno ne dobi? Zato, ker ta ne zna tako ponižno prositi kakor oni; ker si čednosti, ki si jih je bil izprosil, ne zna tako skrbno ohraniti. In zato hoče Bog, da temu, ki nima, pomaga ta, ki ima. To ti povem zato, ker hočem, da pridno in pobožno moliš za svoje in drugih zveličanje.“

„Jaz sem mati lepe ljubezni, strahu božjega, spoznanja in svetega upanja.“ (Ekl. 24, 24.)

Zveličar je blizu.

Čistejša je duša, rajši ž njo Gospod govori. Tudi o tem pripovedujejo stara izročila:

„Nekega dne, ko je bila Elizabeta hudo zasramovana, zateče se vsa pretresena k molitvi ter prisrčno in jokaje moli za vse tiste, od katerih je bila kdaj razžaljena; goreče je prosila Boga, naj ji za vsako razžaljenje milostno podeli kako veselje. Ko je že s trudom molila, sliši glas, ki

ji pravi: „Nikdar še nisi do mene pošiljala tako dopadljivih molitev, kakor so te. Predrle so v globočino mojega srca. Zato ti odpustim vse grehe, katere si kdaj storila v vsem svojem življenju z besedami ali z dejanji.“ In ko ji glas zaporedoma našteva vse grehe, pravi pri vsakem: „Ta greh ti odpustim.“ Služabnica Kristusova vpraša sedaj, kdo je ta glas, in odgovori se ji: „Jaz sem Tisti, pred čegar noge se je vrgla Marija Magdalena v hiši gobavega Simeona; tudi svojo milost ti zopet podarim.“ In ko je premišljevala, po kateri poti bi imela hoditi pred Bogom, ji odgovori Gospod, ki vidi na skrivnem: „Zaupaj na Boga, pa delaj dobro.“

„Ko je nekega dne grenko objokavala svoje grehe, se ji prikaže tolažnik Jezus ter jo tolaži s temi besedami: „Ne muči se dalje, moja preljubljena hči, zakaj vsi grehi so ti odpuščeni. Na vseh udih in delih svojega telesa, s katerimi si razžalila svojega Stvarnika, sem jaz trpel. Če si ga razžalila z rokami, za to sem bil jaz pribit na križ za roke in za noge; če si ga razžalila z glavo, zato so jo meni opletli s trnjem, da je kri tekla z vsakega trna; če si ga razžalila z očmi, zato so jih rabeljni meni zavezovali, stiskali, tlačili in grdo spačili; če si ga razžalila z ušesmi, zato sem moral jaz s svojimi poslušati glasove preklinjalcev; če si ga razžalila z jezikom, zato mi je mojega razjedal grenki žolc in ostri kis; če si ga razžalila s svojim obličjem, zato sem jaz svoje ponujal udarcem, in svoji lici trinogom, da so je s šibami mesarili; če si ga razžalila s svojim srcem, zato je bilo moje srce prebodeno s sulico; če si ga razžalila s svojim životom, zato je bil moj na vse strani razbičan. Meniš li zdaj, da se tvojim grehom ni zadostilo, kolikor treba? Zate sem prenašal trpljenje in zate sem prestajal bolečine.“

Ko je zopet nekokrat molila, vidi pred sabo z dušnimi očmi prav belo in prav svetlo toda pohujšano roko, dolgih prstov in z veliko rano sredi dlani. Elizabeta jo spozna, da je Kristusova, in ko je premišljevala, kako da je roka tako sloka in tanka in shujšana, začuje besede: „Zato je taka, ker sem ponoči bdel in molil do utrujenja, po dnevu pa hodil po mestih in vaseh, oznanjeva je kraljestvo božje.“ In glas še pristavi: „Vedi preljuba hči, da si čista vseh grehov.“ Ona pa odgovori: „Če sem tako posvečena, zakaj pa ne jenjam Te žaliti?“ Na to sliši besede: „Ko bi Me ne žalila, pozabila bi na Me, in hujši bi bila kot peklenski

duhovi, ki verujejo in se tresejo. Zato sem te le posvetil po meri dodeljene ti milosti, s katero Me ljubiš tako, da bi raje umrla kot grešila.“ — Te besede je slišala Kristusova služabnica tako natanko in tako razločno, da je dejala: „Rajši hočem umreti kakor tajiti, da niso resnične.“

Kaj imamo pa misliti o takih notranjih prigodkih in o takih prikaznih? — Da niso to, kar je pravo razodenje božje, je gotovo. Če ima kdo razodenja ali prikazni, ki so nasprotno tudi enemu samemu nauku sv. krščanske vere ali sv. cerkve, je to znamenje, da taka razodetja niso od Boga, in da so zavreči. Zakaj prav veliko je domišlij, ki prihajajo iz bolne krvi in bolnih živcev. Take domišlije prihajajo pa celo od hudiča, ki se izpremeni v podobo angela. Tako na pr. niso nič vredne tiste prikazni in tista razodenja, ki jih imajo osebe, ki se ne odlikujejo po čistem življenju, po veliki ponižnosti in po izkušeni ljubezni do Boga in do bližnjega; take prikazni niso drugega kot nevarne sanje. — Pa če imajo tudi svete osebe take prikazni, katoličan ni dolžan, jih verjeti. Prav gotovo je samo to, kar uči trdna skala in močni steber resnice, namreč to, kar uči sv. cerkev. Pač pa so tiste prikazni, ki jih bremo v sv. pismu nove in stare zaveze, prave, ker so razodete od Boga.

„Štefan pa, ki je bil poln svetega Duha, pogleda v nebo, vidi slavo božjo in Jezusa na desnici božji, in reče: Jaz vidim nebesa odprta, pa Sinu človekovega na desnici božji.“

(Dj. ap. 7, 55.)

Svetel pogled.

Deželni grofinji Zofiji se je po pravici zdelo zelo sramotno in za vso knežjo rodovino grdo, da bi njena sva-kinja hodila kakor beračica po Izenaku. Prizadevala si je zato, da bi svojega sina pregovorila, in da bi se ta premislil. Ker so bile pa vse besede zastonj, si ni znala drugače pomagati, kakor da je na tihem sporočila v samostan v Kicingi, kako se godi mladi udovi Elizabeti. V tem bogatem samostanu je bila prednica Mehtilda, teta sv. Elizabeta po materni strani. Bilo je že oktobra, ko Mehtilda zve o nesreči svoje žlahtnice Elizabete. Tedaj je že cele tričetrtil leta v Izenaku preživela v siročini. Prednica precej pošlje

v Izenak dva voza po Elizabeto. Našli so jo v cerkvi, kjer je najraje bila. Morda je Elizabeta ravno prosila Boga kake pomoči, ko dobi povabilo, kakor odgovor, da je njena prošnja uslišana. Teta je hotela bolje preskrbeti ne le za njo, ampak je želela tudi, naj Elizabeta pripelje svoje otroke seboj. Ker je Elizabeta upala, da vidi svoje otroke in jih obdrži pri sebi, zato je sprejela ponudbo.

Ko Elizabeta dospe v Kicingo, pride ji naproti opatinja Mehtilda, njena teta, in jokaje ter ihté jo objame, spominjajoča se, koliko hudega je prestala njena sorodnica. Zdaj dobi ona z otroci spodobno stanovanje v bogatem samostanu. Najrajši bi bila ostala prav sama ter opravljala kot redovnica samostanske pobožnosti, vaje in druge ostrosti reda. Toda skrb za otroke ji tega ni dopuščala. Duh usmiljenja pa ji še tudi ni dal mirovati. V kicinškem mestu je bila bolnišnica, katero je samostan ustanovil; ta je bila Elizabeti najljubši kraj, kamor je zahajala vsaki dan, bolnike oskrbovat na duši in na telesu.

Elizabeta je bila dva meseca v samostanu, ko dobi neko povabilo od bamberskega nadškofa Egberta. Ta je bil brat opatinji Mehtildi in torej stric sv. Elizabeti. Menda je zvedel o njeni osodi šele, ko je bila došla v Kicingo. Nadškofu se ni zdelo spodobno, da bi bila Elizabeta s svojo družino vedno stanovala v samostanu; zato ji je hotel sam preskrbeti primernejši kraj. Elizabeta se vda želji svojega strica, ter zapusti samostan z otroci in s svojima zvestima služabnicama Gudo in Izentrudo.

Mehtilda, ta dobra gospa, je že veliko žalosti in trpljenja doživela s svojo rodovino. Njen brat Henrik je bil pregnan ter je moral bežati iz dežele, ker se je bil udeleževal pri umoru kralja Filipa; in ta kralj Filip je bil v rodu njenemu drugemu bratu, vojvodi Otonu. Njena sestra Jedert, mati sv. Elizabeti, je bila umorjena. Njena sestra Neža je bila sedem let v nesramni zvezi s Filip-Avgustom, kraljem francoskim, ker se je bila ž njim poročila, ko je njegova prava žena še živela. Pred kratkim pa je dobila žalostno poročilo, da njena uboga žlahtnica Elizabeta hodi kakor beračica po Izenaku; in še ta tolažba, da jo je imela pri sebi v samostanu, ji je ogrenela, ko se je bila Elizabeta ločila od nje.

Po božji posebni naredbi pa se je zgodilo, da je opatinji Mehtildi, akotudi jo je iz lastne rodovine zadela marsikatera žalost in bolečina, vendar došlo neko čudovito ve-

selje in sicer tako posebno, kakršnega pač še nikdar ni bilo. Opatinja je namreč za kakih 20 let preživela svojo žlahtnico Elizabeto, in tudi še doživela čas, ko je bila slovesno v Rimu prišteta med svetnike. Opatinja je dala pri samostanu sezidati kapelo na čast sv. Elizabeti. In tako je opatinja svojo Elizabeto, kateri je živi kot zapuščeni vdovi dajala streho in živež, po smrti častila kot slovečo svetnico, ter jo v svojih potrebah klicala na pomoč.

„Glej, v miru se mi je tuga in bridkost obrnila; ljubeznivo si rešil mojo dušo iz jame pogina.“
(Iz. 18, 17.)

Obljuba.

Ko pride Elizabeta v Bamberg, ponudi škof svoji bogoljubni žlahtnici, da jo hoče peljati k njenemu očetu na Ogersko. Elizabeta pa tega ni hotela, morda zato ne, da bi se na kraljevem dvoru ne umotala v posvetno razveseljevanje. Velik dobiček ima, kdor ne mara posvetnega veselja, blaga in časti. Tak dobiček je Elizabeta imela, in torej je skrbela, da ga ne izgubi. Tudi o drugem namenu škofovem ni hotela Elizabeta ničesar slišati. Mislil je namreč, da tako mlada in zala vdova stori najbolje, če zopet stopi v zakon, zlasti ker je upanje, da jo cesar Miroslov II., vdovec, vzame za ženo.

So take okoliščine, v katerih vdovci in vdove dobro storé, če se vdruživé oženijo ali omožé, na pr., če ima mož majhne otroke, pa ne ve prav, kako bi jih oskrboval in izrejal; ali pa še prav mlada vdova, ki se ne more odločiti, da bi tihotno in bogoljubno živela: za tako je boljše, da zopet stopi v zakon, kakor da bi po družčinah in veselicah posedala in pošte prenašala. Kjer pa ni takih okoliščin, ki bi kazale drug zakon, tedaj je veliko lepše in spodobnejše, da se ostali zakonski z drugim ali tretjim zakonom ne priklepa še tesneje na zemljo, ampak da svoje srce obrača k Bogu, in živi samo Njemu. Celo poganski Rimljani so dejali, da druga možitev ali ženitev ni nič kaj lepega.

Bogoljubna vdova Elizabeta je bila žalostna, ko je zvedela, kaj ji želi njen stric nakloniti, zato mu pohlevno odgovori, da hoče raje ostati sama in tako služiti Bogu. A škof pravi, da je še premlada, da bi sama med svetom

ostala; da je trpela že dosti preganjanja in da kadar on umrje, ne bo imela nobene pomoči, in potem bodo zopet prišle vse nadloge nad njo. Elizabeta mu na to odgovori: „Moj ranjki mož me je prav rad imel, in je bil vedno moj zvesti prijatelj in varih; jaz sem bila deležna njegove časti in njegove moči; imela sem bisere in dragocenosti, vse veselje sveta; ali jaz sem bila vedno misli, kar pač tudi sami dobro veste, da je veselje sveta nečimerno in minljivo. Zato hočem zapustiti tako veselje in Bogu plačevati dolgove svoje duše. Saj dobro veste, ljubi stric, da so pozemske dobrote naposled samo bolečine in bridkosti, ki umoré dušo. Jaz pa želim iz srca, da bi bila pri svojem Zveličarju.“

Elizabeta je storila slovesno obljubo, še ko je bil njen mož živ, da se nikdar več ne bo omožila, ko bi Ludovik umrl pred njo. Svojemu stricu pa o tem ni nič povedala, ker se je bržkone bala, da bi jo s svojo višjo oblastjo ne odvezal te obljube. Sama pa je hotela z obljubo ostati vezana, ker je imela še vedno isto misel kakor takrat, ko je storila obljubo; dosegla je tudi še toliko popolnost, v kateri se ljudje že na tej zemlji za možiteve in ženiteve zmenijo tako malo kakor angeli v nebesih. Njeni dve služabnici sta ž njo vred storili obljubo vedne zdržnosti. Bali sta se, da bi stric njune gospe vendar naposled ne pregovoril v kak zakon. Elizabeta pa jima odločno pove, da se kratkomalo ne bo možila; rekla je: „Jaz sem obljubila Bogu in svojemu možu, ko je bil še živ, da za njim nočem nobenega drugega. Bog, ki preiskuje srca, in pozna skrivnosti, vé, da sem obljubo storila s čistim, priprostim, ravnim srcem. Na njegovo usmiljenje zaupam; On me bo varoval zoper vse naklepe ljudi in tudi zoper silo. Obljube nisem storila pogojno, samo za ta slučaj, če bo prav mojim sorodnikom in prijateljem; obljuba je bila prostovoljna, določna, in brez vsakega pogoja, da hočem po smrti svojega ljubljence ohraniti čistost na čast svojemu Stvarniku. In ko bi me kdo zoper mojo voljo silil v možitev, ugovarjala bi s srcem in z ustmi, in ko bi moja branitev nič ne izdala, bi si skrivaj odrezala nos, da bi se vsakemu studila.“

Ta slučaj, namreč da bi bila v nov zakon siljena, zdel se je mladi vdovi tako strašansk, da je trepetaje in jokaje pomislila nanj. Goreče je prosila Boga, naj jo varuje, da ohrani svojo obljubo. Tudi k devic Devici se je zatekla, in jo v tej zadevi prosila pomoči.

Tako imenitna obljuba, kakor je obljuba vedne zdržnosti, naj se stori le tedaj, kadar jo je dovolil razumen spovednik. Zakaj, če je storjena, je potem sveta dolžnost jo držati, zakaj obljuba je dar darovan Bogu. Hostija na oltarju se po darovanju ne sme porabiti kot navadni kruh, ravno tako se dar obljube ne sme vzeti nazaj. Obljube delati ni nihče dolžan, ker z obljubo se več stori, kakor je zapovedanega; če so pa obljube storjene, potem je ostra dolžnost, se jih držati. Kdor stori prave in resnične obljube, in tako nekaj svoje prostosti daruje Bogu, stori Bogu prijetno delo.

Škof odloči Elizabeti gradič v neki vasi v stanovanje, dokler se ta stvar povoljno ne reši. Zdaj pa mili Bog, ki ga je Elizabeta neprenehoma pomoči prosila, vso stvar obrne tako, da je bila rešena vseh daljnih skrbi.

„Ako ne storiš obljube, ne bo na tebi greha. A kar ti gre iz ust, ono drži, in stôri, kakor si obljubil Gospodu, svojemu Bogu, in kar dragovoljno in s svojimi ustmi izrečeš.“

(V. Mojz. 23, 22. 23.)

Krona pa kosti.

Ko je bil Ludovik, Elizabetin mož, umrl, so njegovi tovariši zavili truplo v dve beli voščeni rjuhi ter ga pokopali v Otrantu na obrežju. Turinški vitezi gredó naprej v Jeruzalem ter opravijo v cerkvi sv. božjega groba daritve in molitve, kakor jim je bil umirajoči deželni grof naročal. Ko se pa zopet vračajo, gredó preko Italije, da vzamejo kosti vladarja sabo na Turinško. V Otranti odkopljejo grob pokojnika, in denejo truplo v vrelo vodo, da bi kosti odstopile. Bile so bele kot novo pali sneg. V tistih časih je to bilo znamenje, da ranjki svojega zakona ni omadeževal. Nato dajo narediti rakev, položé kosti vanjo, jo pritrdijo na mulo, ter gredó v svojo domovino. Pred rakvijo pa je nesel eden velik srebrn križ, z dragimi kameni udet. In kadar so na svojem potu prenočevali v kakem mestu, so rakev postavili v cerkev, priskrbeli redovnikov ali drugih pobožnih oseb, ki so celo noč peli mrtvašnice in opravljali druge molitve.

Tako se je pomikal ta pobožni spreved skozi Italijo proti domu. Ko niso bili več daleč od Bamberga, nazna-

nijo vitezi svoj prihod škofu. Ta pa nemudoma pošlje Elizabeti poročilo, naj pride še ona. Med tem pa zbere vso svojo gospodo in svoje duhovne, ter gre v sprevodu s šolarji in z veliko množico ljudi grofovim ostankom naproti. Tudi sosedni vitezi, grofi, gospoda, kmetje, so dospeli, da bi bili priče mrtvaške slovesnosti. Med zvonjenjem in med petjem duhovnikov in redovnikov se pomikajo z rakvijo v slavno prestolnico bambersko, kjer so se celo noč vršila slovesna mrtvaška opravila. Ludovikov spovednik piše: „Pri ti slovesnosti se je slišalo zdaj petje, zdaj branje, molitve, zdaj jokanje, ihtenje in plakanje. Prav je, da molimo za tiste, ki so se s pravo krščansko vero ločili s tega sveta.“

Drugi dan pride Elizabeta s svojima zvestima deklama, ali bolje rečeno, s svojima ljubima prijateljicama, Gudo pa Izentrudo. Peljejo jo k rakvi ter ji jo odpro. Kakor bi trenil, se vname silni plamen ljubezni in bolečine, kateri je bil prej videti, da se je ohladil in popolnoma ugasnil pod pepelom vdovstva in pokorjenja. Vsa prevzeta se vrže črez kosti, je goreče poljubljuje in moči s solzami. Tako je bila premamljena silne bolečine, da se je škofu in njegovemu spremstvu zdelo potrebno, jo odstraniti od rakvije.

Ah, ubogo človeško srce! Tolikrat si človek misli, to in to je popolnoma odpravljeno in korenito izkopano, in vendar more kak dogodek vse to na novo vžgati. Kar pravimo tukaj gledé tega prirojenega občutka, ki se ne more grajati, to velja še veliko bolj o grehu. Človek misli, da je že veliko let, kar je odmrli kaki poprejšni strasti, da jo je popolnoma zatrl, da se je nima nič več bati — ali mahoma se kaj zgodi, pride kaka huda izkušnja, in stari greh vstane od mrtvih, oskruni dušo ter zapusti žalostno kesanje.

Če je pa Elizabetina duša skoraj omahnila, jo je vendar kmalu močnejša ljubezen, ljubezen do Boga, krepko podprla. In tako je privrela kakor čista studenčnica iz malo poprej skaljenega vira neka molitev, kakor lepši še nikdar ni prišla ne iz ust, ne iz srca nobene krščanske žene.

Kaplan Bertold, ki je bil zraven, piše o tem prizoru tako-le: „Vsa se je tresla po vsem životu, ko je videla raznešene kosti svojega preljubega soproga. Dasi je bila v veliki žalosti, je vendar mislila na dobrotnost božjo, in roke in oči proti nebesom povzdignivši je dejala: Gospod, zahvalim se Tvoji milosti in Tvoji usmiljenosti, da si ubogi svoji dekli izpolnil veliko željo, in da si me v moji bridkosti

tako milostno potolažil, ker si mi dal videti predrage kosti mojega preljubznivega brata in prijatelja. Akotudi sem ga imela raje ko vse stvari na svetu, vendar ne žalujem, da se je Tebi daroval, da je šel sveti deželi na pomoč, in po Tvoji volji v tuji deželi končal svoje življenje. Gospod, Ti pač veš, ko bi bila Tvoja sveta božja volja, da bi mi bilo ljubši njegovo življenje, njegova ljubezniva navzočnost in prijazno obličje, ko vse veselje, vse blagosti, časti in sladkosti sveta. Raje bi bila imela, da bi bila vse svoje žive dni v uboštvu preživela ž njim in ž njim hodila beračit, samo da bi bila mogla videti njegovo lepo življenje. Zdaj pa, preljubznivi Gospod, nočem nič želeti zoper Tvojo božjo voljo: njega in sebe izročim v Tvojo božjo voljo. In ne hotela bi ga v življenje poklicati zoper Tvojo sveto voljo, ko bi ga mogla tudi z enim samim lasom.“

„Ljubezen je močna kakor smrt, plamen ljubezni mogočen kakor grob; žar njen kakor žar ognja, kakor plamen božji.“ (Vis. pes. 8, 6.)

Tako se je izpremenila skeleča bolečina v čisto vdanost v božjo voljo: ohrabri se, se zdrži solz, ter tiho odide iz cerkve. Tukaj je bil lep vrt. Elizabeta sede na travnati griček in čaka vitezev, ki so prinesli grofove kosti. — Zakaj pa ni raje bogoljubna gospa počakala v hiši božji? Zato ne, ker je imela take misli in take prevdarke, ki so sicer pravi, pa vendar ne gredó v cerkev in med službo božjo, kakor tudi darovne živali niso šle v preddvor Jeruzalemskega templja. Kaj pa je bilo takega?

Brezdno enega leta.

Ko pridejo vitezi iz cerkve, jih deželna grofinja naprosi, naj pridejo k nji. Vstane pred njimi z veliko spoštljivostjo in ponižnostjo, ter jih prosi, naj posedejo k nji na travo, ker je tako slaba, da ne more dalje stati. — Kar je njo samo zadelo, bi bila rada zamolčala vsa psovanja in krivice, katere je pretrpela. Ali dolžna je bila skrbeti za svoje uboge otroke. Zato jim pripoveduje in milo potoži, kako neusmiljeno in grdobno sta ž njo ravnala njena žlahtnika, Henrik pa Konrad, in koliko siromaštva je s svojimi otroci prestala v Izenaku. Viteze je prosila za božjo voljo, naj se vendar usmilijo njenih zapuščenih ubogih otrok. Tudi njen stric, škof, pristopi ter potrdi Elizabetine besede,

vitezem pa resno prigovarja, naj pomagajo vdovi in njenim otrokom do njih pravice in njih lasti, sicer ne dovoli, da bi kneževe kosti in deželno grofinjo peljali na Turinško.

Blagi vojaki, slišavši take novice, so bili zavzeti in srditi. Škofu zastavijo svojo besedo, da se hočejo krepko potegniti za knežjo vdovo in za njene otroke. Zahtevali so pa, naj gre Elizabeta, kot prava deželna vladarica, z njimi na Turinško.

Drugi dan ima škof slovesno veliko opravilo, pri katerem je bilo vse mesto bamberško, in potem so odhajali vitezi z vdovo in s kostmi njenega soproga proti rajnardovski opatiji, kjer je hotel biti Ludovik pokopan. Še pred enim letom je Ludovik ondi jemal slovo ter šel od ondod s svojo soprogo in svojimi vitezi, da se napoti v sveto deželo. Ah, kako je zdaj vse drugače! Ah, kaj se ni pogreznilo v žrelo enega leta! Kostmi mladega kneza neso zdaj v skrinji tjakaj pokopat, kamor je živ tako rad zahajal, in kjer je bil tako pobožen. Duša njegova pa je šla v boljšo sveto deželo kakor je Palestina, kjer ne gleda le groba Kristusovega, ampak uživa v večnem veselju vstalega Zveličarja samega. Mlada vdova je bila obakrat v veliki žalosti, zdaj in tedaj. Že tedaj je šla za njegovim pogrebom, ko ga je spremljala iz Rajnardskega. Med tem pa je zapuščena góspa sama občutila ostre zobe hinavskega sveta. Veliko hudega preganjanja je bila trpela, odkar ji je smrt pobrala podporo. Vitezi pa sabo nič drugega niso prinesli kot pepel tistega upanja, ki so ga stavili v osebo ranjkega deželnega grofa.

Prihodnost, v katero se steka človeško življenje, je pač kakor tuja dežela, v katero slepec tava. Nihče ne ve, kaj pride jutri; mogoče, da pride velika nesreča ali pa celo sama smrt. Ljudje si voščijo veselo novo leto. Ali kaj pomaga samo to voščilo! In vendar more vsakdo veselo, srečno leto imeti, naj že pride črezenj bolezen ali smrt. Naj se le res iz srca potruži, da bode v mislih, željah, dejanjih služil Bogu, potem bo vse dobro, tudi najhujše trpljenje mu bode čist dobiček.

„Vemo pa, da onim, ki Boga ljubijo, vse na dobro gre, svetim, ki so poklicani po božjem sklepu.“

(Rim. 8, 28.)

Ljubezen še po smrti.

Na dolgo in široko se je bilo razvedelo, da so križarski vojaki prinesli ostanke grofa Ludovika, katere bodo pokopali v rajnardovskem samostanu. Tukaj se je pokazala tudi prav posebno resnica, da spoznamo šele tedaj, koliko smo koga radi imeli, ko ni več med nami, ko je že umrl. Neštevilno veliko ljudi, vsakega stanu, je bilo privrelo vkup, da bi videli vsaj še rakev, v kateri počivajo kosti njih nekdanjega preljubljenega gospoda. Vsa dežela je bila na nogah: grofi, baroni, hlapci, meščani, kmetje, bogati in ubogi, plemeniti in priprosti, iz gradov in iz mest in vasi so šli h pogrebu. Celo opati in škofje so bili prišli, da izkažejo zadnjo čast njemu, ki je na križarski vojski svoje življenje dal za sveti grob. Prišla pa je, kakor drugače biti ni moglo, tudi vsa žlahta ranjkega. Tukaj, pred nemo rakvijo, v kateri je bil ranji, je stala njegova mati, deželna grofinja Zofija, njegova soproga Elizabeta, njeni otroci in ranjkega brata, Henrik pa Konrad. Globoko ginjeni so bili ne samo žlahta, ampak tudi ljudstvo; celo grofi in vitezi so žalovali tako, da so se silno solzili in na glas jokali. Duhovščina je pela psalme, pa je morala večkrat prenehati, toliko je bilo jokanja in plakanja po ljubem gospodu. Bertold piše o tem: „Ko so šli mnihi iz samostana v sprevodu mrliču nasproti, bi imeli peti, pa so se bolj jokali; izgubili so tolažbo svojo.“ Več dni so se opravljale mrtvašnice, darovale sv. maše, in milošnje delile, da bi bilo ranjkemu pomagano.

Prav lepo in tolaživno je v katoliški veri to, da vernike uči in navaja, kako morejo svojo ljubezen celo ranjkim izkazovati ter jim pomagati, da ranjkemu koristi, in da jim bo hvaležen. Ker nič nečistega ne pride v nebesa, in ker neizrečeno redko kdaj odraščeni človek umrje ves čist, mora njegova duša, če ni zavržena, najprej ostati zunaj nebes in trpeti tudi pokoro. Katoliška cerkev pa ve iz apostolskega izročila, da se z molitvami, z mašami z dobrimi deli, ki se opravljajo za ranjkega, trpljenje polajša in okrajša. Zato je tudi vsaka dobra krščanska družina prav goreča, kadar opravlja dobra dela ljubezni za katerega svojih umrlih udov. Pri pogrebu, na pokopališču, pri službi božji, doma in drugod moli in deli milošnjo za ranjkega, da bi mu Bog dodelil večni pokoj.

„Napravi pa biro, ter pošlje 12.000 drahem srebra v Jeruzalem, da naj se opravi daritev za grehe mrtvih.“
(II. Mak. 12, 43.)

Rakev z ostanki deželnega grofa so deli v zidan grob, nanj pa kamen. Toda lepši in blagši spomin, kakor je bil kamen, si je bil ranjki postavil v srcih svojega ljudstva. Deset let je srečno vladal deželo. Meščan in kmet sta mirno in varno živela ter hodila po svojem pravilu. Prej in potlej pa je v deželi gospodovala vojska, moč, krivica, nerednost, uboštvo in siromaštvo. In namestu da bi bil ljudstvo drl, kakor dela marsikateri vladar, je zanje skrbel, in ko je pretila slaba letina, je s svojo soprogo Elizabeto mislil le na to, kako bi pomanjšal stradež. Kolikor hujši se je pozneje ubogim Turinčanom godilo, toliko lepši in prijaznejši so se spominjali svojega najboljšega kneza, ki so ga kdaj imeli. Ko je bil živ, dejali so: Ludovik mili, a po smrti njegovi so dejali, da so imeli Ludovika svetega.

Grom resnice.

Pri poslednji sodbi se mora čudno goditi, tudi ne gledé na sodnika samega. Kako se bodo po vstajenju gledali zlasti oni, kateri so bili v življenju tesneje zvezani? Kake misli, občutki in kaki pogledi bodo švigali semtertja, kakor žarki severne zore, ali pa kakor bliskajoča strela o hudem viharju! In kakšne besede se bodo slišale, hvaležne besede, tožilne in kletvinske, med temi, ki so živi bili skupaj! Nekaj temu nekoliko podobnega je bilo v Rajnardovem. Središče, takorekoč namestnik najvišjega sodnika, je bil pozemski ostanek Ludovikov, njegove bele tihe kosti.

Pač so se tudi že med službo božjo marsikaterega misli in oči obrnile na ranjkega, in marsikdo se je posolzil spomnivši se, koliko hudega je trpela preganjana vdova. V srcih imenitnih grešnikov, deželnih grofov Henrika in Konrada, sta pač že hudo vrela in kipela sram in kesanje, ko sta cele ure stala pred kostmi svojega brata in pred njegovo živo vdovo, katere nista več videla, odkar sta jo bila zapodila s Prežigrada. Njen tihi pogled jima je bil kakor vnebovpijoča, srce trgajoča tožba, strahovit udarec na njuno vest. Srce vitezev pa je bilo polno bolečine, da so izgubili svojega ljubljeneega vodnika in prijatelja. Mogoče pa tudi, da se je v njih srcu kuhala jeza nad toliko ne-

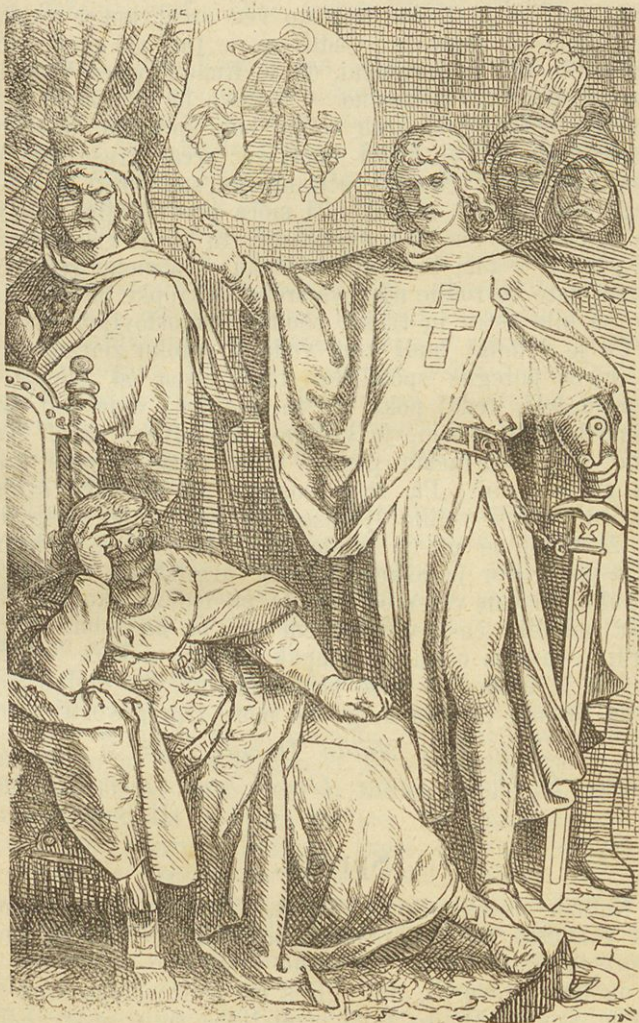
človeškostjo, katero sta brata doprinesla nad ubogo, zapuščeno svakinjo.

Ko so po božji službi ranjkega grofa kosti častno pokopali, jeli so vitezi misliti na obljubo, ki so jo bili dali bamberskemu škofu in deželni grofinji Elizabeti. Neki vitez, Rudolf Vargilski, zbere svoje tovariše ter jim pravi: „Zdaj velja, da dokažemo zvestobo, katero smo prisegli našemu blagemu knezu in naši gospi Elizabeti, ki je pretrpela že toliko uboščine, sicer se bojim, da bi si ž njo ne zaslužili večnega pekla.“ Vitezi so bili vsi misli, da se je treba krepko potegniti za vdovo in njene sirote, ter izvolijo izmed sebe štiri gospode, ki naj imajo besedo. Nato se podajo vsi v dvorano, kjer so ravno bili Henrik pa Konrad s svojo materjo Zofijo. Deželnega grofa obstopijo na okoli; bili so navzočni še drugi poštenjaki. Rudolf, vitez Vargilski, po prime besedo ter grofa Henrika nagovori tako:

„Čuli smo govorico, da smo vsi prav žalostni. Iz srca nas je sram, da se pri tebi najde tolika nepoštenost in tolika krivičnost, in o tebi pripoveduje. Ah, ljubi gospod, kaj si storil, in kdo ti je kaj takega svetoval? Žalostno vdovo svojega preljubega brata, in blago kraljičino ogrsko, katero si imel po vsi pravici tolažiti, čislati in spoštovati, to si ti prav nepošteno in hudobno pregnal iz njenega stanovanja, iz njene lasti in posestva, kakor bi bila malopridnica in grdobnica, da je sirota živela v ubožnosti in pomanjkanju, ter si jo pustil beračiti v velikem siromaštvu. Sirote in otroke svojega brata, katerim si imel biti zvest skrbnik, te si zlobno zapodil od sebe. Treba jih je bilo od matere vzeti ter od nje jih ločiti, ker zavoljo uboščine ni mogla skrbeti zanje. Tega te tvoj pokojni brat, čednostni vladar, ni učil, kateri bi nikdar ne bil pripustil, da bi se bilo najmanjšemu njegovih podložnikov v njegovi deželi zgodilo kaj takega.“

Henrik molči na te besede, in sramote ne vedoč, kaj bi odgovoril, pobesi oči k tlem. Vargilski vitez pa zopet povzame besedo: „Gospod, pa čemu si se bal bolehn, zapuščene, žalostne ženske, ki je bila v tej deželi brez prijateljev in brez sorodnikov? In kaj hudega bi ti bila storila sveta in čednostna gospa, ko bi bila ostala v tvojem gradu? Kako grdo je pač, če se kaj takega pravi celó na tujem! Sramota, da morajo naša ušesa o tebi slišati kaj takega! Prav hudo si storil in razžalil si Boga, to je kar gotovo, samega sebe onečastil, vso deželo turinško si osra-

motil, in knežjo rodovino si pripravil v slabo ime. Resnično, jaz se bojim, da bi maščevanje božje ne prišlo nad

deželo, če se ne spraviš z Bogom, in se s čednostno gospo tvojo sestro in svakinjo Elizabeto, zlepa ne poravnaš, in

ji tega ne povrneš, kar si krivično prikratil nji in bratovim otrokom.“

Višjemu govoriti tako, kakor je govoril blagi vitez Vargila, za to je treba pogosto več srca, kot v vojski s sovražnikom se bojevati. Čudili so se tudi vsi grofi, vitezi, in kateri so bili še navzočni, da je Rudolf, vitez Vargilski, knezu govoril tako pogumno. — Gotovo bi bilo manj greha na svetu, in ljudje bi greh veliko bolj spoznali, obžalovali in popravljali, ko bi drugi imeli več srca, grešnikom njih krivico razkazati. Seveda, očitjanje ne sme vreti iz osebne jeze ali sovražnosti, ampak biti mora pred božjim obličjem, Bogu na čast, ljudem pa v zveličanje. In ker je vrli križarski vitez govoril v tem krščanskem duhu, v pomenu resnice in ljubezni, zato so rodile njegove srčne in krepke besede, dasiravno so bile ostre in trpke, vendar blagoslovljen sad.

Če je v dolgi hudi zimi voda v potoku zmrznjena do dna, in če potegne spomladna topla sapa od zahoda ter veje po deželi, tedaj poka in se taja led, voda sili skozi pokneno ledeno skorjo, jo vzdigne ter odnese sabo. Tako je bilo srce deželnemu grofu: trdo, mrzlo, temno kakor dolga zimska noč. Pa že o pogledu na ostanke svojega brata, in videvši veliko ljubezen in žalovanje neštevilnih ljudi, že tedaj se mu je tajalo srce. In zdaj je prihrumel neustrašeni govor junaškega viteza Vargilskega na njegovo srce kakor močan veter od zapada na ledeno skorjo. Nemo posluša nekoliko časa, v njegovem srcu pa natihome vre, pa ne srdito zavoljo očitjanja, ampak zavoljo pekoče bolečine vesti. In iz globočine duše pridró mu na lice obilne solze, tako da ihtenja in joka dolgo ne more izpregovoriti besede.

„Nato reče Natan Davidu: Ti si tisti človek. In David pravi: Grešil sem zoper Večnega.“
(II. Sam. 12, 7.)

Sprava.

Henrik je bil silovit človek. Taki ljudje so pogosto močni v hudem, pa tudi popolni in krepki v dobrem, kadar se izpreobrnejo. Ko se mu silno vzburjeno srce umiri toliko, da more govoriti, dé: „Res mi je iz celega srca žal, kar sem storil. Da pa pred očmi ljube moje sestre Elizabete zopet zadobim prijaznost in prijateljstvo, hočem rad storiti vse, kar od mene tirja, in vi imejte v tem vso moč, kolikor je denarja in blaga.“

Vitez Vargila odgovori: „Gospod, vaši kneževski pravici in časti se pač spodobi, da to storite, če hočete popraviti, kar ste zagrešili, ter odvrniti jezo božjo.“ Na to pravi deželni grof: „Vse hočem storiti, kakor mi boste rekli.“

Rudolf vitez Vargila na križarski vojski ni imel te sreče, da bi bil pomagal pridobiti Jeruzalem. Zato je imel pa zdaj drugo, še večjo srečo, da je namreč premagal močno trdnjavo — dušo zaslepljenega kneza. Zdaj se poda vitez s svojimi vojnimi tovariši k knežji vdovi ter ji sporoči, kako je njen žlahtnik šel v se, spoznal svojo krivico, in da je zdaj pripravljen vse rad storiti, kar bo zahtevala. Vitezi se posvetujejo, kaj bi zahtevali in tirjali od grofa. Elizabeta pa je sklenila drugače. Dejala je: „Njegovih gradov in mest in vasi, dežele njegove in ljudi in ničesar, kar dela skrbi in bridkosti, ne maram, zakaj s takimi stvarmi si človek nakopava le skrbi, posvetno nečimernost in lenobo v službi božji. Samo to, kar mi po vsi pravici po mojem ranjkem možu gre dote, za to prosim, naj mi to dá, da po svoji volji obrnem, Bogu na čast, ter v svoje in svojega bližnjega zveličanje.“

Da zdaj vse spravijo v dober red, gredó vitezi zopet k deželnemu grofu Henriku ter mu sporočé, kako spravljivo je Elizabeta sprejela njegovo ponudbo, in peljejo samega k Elizabeti. Njegova mati, stara deželna grofinja Zofija, in njegov brat Konrad gresta ž njim, da se doseže popolna sprava in mir.

Srce človekovo je, kakor pravi sv. pismo, bojazljiva in kljubljiva stvar. Če je človek storil krivico, se mu zdi, da je neprenesljivo, da je sramota, če obstoji svojo krivico. A ravno to je prava poštenost in znamenje, da je človek krenil na boljšo stran, če se toliko posili, da prosto in odkrito obstoji, da je storil krivico. To zmago čez se si je priboril tudi Henrik. Bržkone svoje svakinje, odkar jo je bil pregnal s Prežigrada, ni še videl v obraz. Ko je pa videl zdaj blede in sirotno ženo svojega brata, mu je vest kakor žareč nož prerivala dušo. Za božjo voljo jo prosi, naj mu odpusti prizadeto ji krivico, da mu je iz srca žal, in da ji hoče zvesto povrniti vse, kakor je prav. Tudi mati in grofov brat prosita, naj vse odpusti in pozabi, kar se je zgodilo. — Kdo ve, če ni morda Bog ranjkemu Ludoviku privolil, z dobrim duhom navdati svoje sorodnike, da so prišli do spoznanja, kesanja, dobre volje in pomirjenja.

Kako pa je milosrčna in dobrodušna Elizabeta sprejela te prošnje, si lahko mislimo; pa je tudi natanko zapisano, kaj je storila. Namesto odgovarjati z besedami, odgovorila je s solzami. Glasno jokaje objame svojega svaka.

V solzah se raztopi najgloblje bitje človeško. Henrik, njegov brat, njegova mati in vsi križarski vitezi, vsi so jokali. Blaženi duh ranjkega in pa angeli v nebesih so se pač veselili teh solz, kakor se mi po dolgem in hudem viharju veselimo lepe mavrice na nebu.

„Usmiljenost in resnica sta se srečale; pravica in mir sta se poljubila.“ (Ps. 84, 11.)

Naveličana.

Zdaj naredé pogodbo, po kateri bi imela Elizabeta s svojimi otroci prebivati na Prežigradu, mladi Herman prevzeti vladu po svojem očetu v haski in turinški deželi, a med tem, dokler ne doraste, njegov stric Henrik oskrbovati vladu.

Kdo bi si bil kdaj mislil, da bode soproga deželnega grofa, ogrska kraljičina, tako sramotno pregnana s Prežigrada, iz svoje prestolnice? Ko je bila pa zapodena, in ko je v Izenaku beraški živela, bi si ne bil nihče mislil, da se bode smela kdaj povrniti na Prežigrad. In vendar se je zgodilo to in se je zgodilo ono. Ravno v tem se posebno dobro vidi božja rōka, da marsikomu prihodnost kaj prinese, na kar nikdar ni mislil, in da pogostoma ne pride, česar je tako želel, ali česar se je bal. Zavoljo tega je veliko vredno, vsikdar in povsod se držati prav Boga. Zakaj On je večni, ki vsakega usodo vidi in drži, in ki nikogar ne zapusti, kdor sam Njega ne popusti.

Henrik je v dejanju pokazal, da se je izpremenil; ravnal je s svojo svakinjo dobrotno in ljubeznivo ter je nikakor ni oviral, ko je hotela svoje pobožne vadbe imeti in siromakom pomagati. Kadar so bile gostije na Prežigradu ali sičér kaki godovi, tedaj se jim je Elizabeta odtegnila. Pred svetom je bila opravičena zavoljo tega, ker je bila vdova; pred Bogom pa se je ogibala vsake družčine in veselice, dobro vedoča, da po tej poti se pride v največjo nevarnost odtujiti in ohladiti se za Boga. Podobna je bila evangeljskemu kupcu, ki je v njivi našel zakopan zaklad, pa vse dal, da je to njivo kupil. Ta zaklad je

ljubezen božja čez vse, cena pa, ki jo moramo zanjo dati, je posvetno veselje.

Pa še drug skriven vzrok je imela Elizabeta, zakaj se je odtegovala veselicam. Kdor v bogastvu živi, z ubogimi se pa sam nikdar ne peča, ta le je in pije, se redi in živi brez pomisleka. Kdor pa deli milošnjo, ta tudi sam ubogih poišče in gleda s svojimi očmi, kako se jim godi: ta včasih vendar pomisli, kako ima sam krasno obleko, lepo stanovanje, draga jedila, da pa njegov bližnji, njegov brat še potrebnega nima. Zato se Elizabeta ni hotela udeleževati grajskih godovanj.

Ali take misli in tako življenje se posvetnjaku neprijetno zdi, postavim kakor bi pri kaki gosposki gostiji v sredi med ploščke in steklenice na mizo postavil velik križ namestu cvetičnega šopka. Ne gre skupaj. Človek je iz dveh življev, iz dveh stvari, ki sta si pogostoma druga drugi zoperni, ki se med sabo bojujeta: živo telo in pameten duh. Ako je telo ali poželjenje, to je počutnost, zavladala in potlačila duha, tedaj je na videz mir in človek živi brez notranjega boja ali kakega razdvoja po svojih željah. Če pa takemu zabeljenemu posvetnjaku tak človek pride pred oči, ki gospoduje svojo počutnost in poželjivost ter jo ima pod nogami, in pri katerem gospoduje duh: tedaj se posvetnežu zopet oglasi zatrta in zamorjena vest, kakor bi hotela vstati od mrtvih in zakričati na glas; zavoljo tega jim je prav čudno in strahovito pri srcu. Zato hočejo take bogoljubne ljudi spraviti s poti, da bi zopet zadobili prejšnji pokoj; zažadi tega ne morejo ne videti ne slišati nič duhovskega.

Tako se je godilo tudi na dvoru v Izenaku. Mlado kneževsko vdovo imeti vedno pred očmi pa gledati, kako zaničuje vse posvetno veselje, uboštvo in uboge pa čez vse ljubi, to je bilo dvorjanom kakor bridka pridiga o pokori, ki jim je v veselje prilivala pelina. Elizabeta je bila tedaj sovražena od dvorjanov, kakor je bila že tudi poprejšne čase. Ali to sovraštvo so ji kazali kar naravnost, ker se jim od njene dobrote ni bilo ničesar bati in ker ni imela nikogar, ki bi jo branil. Še obiskovali je niso, in v obraz so ji metali psovke, češ, da ni pri pameti, da je nora, da je kmetica. Ker je pa Elizabeta s svojim bogoljubnim življenjem zadobila tisti mir, o katerem Gospod pravi: „Mir vām dam, ki ga svet ne more dati“, je bila vendar pri vsem tem jivljenju mirna in vesela. Ali še temu so

dvorjani podtikali zlobo. Dejali so: Tej vdovi je šla smrt soproga pač malo k srcu, sicer bi ne mogla biti tako vesela; da ji je kakor nalašč umrl, da more tem lažje razmetavati denar. In celó stara mati Zofija je bila nezadovoljna ž njenim obnašanjem, ter ga ji je hudo očitala.

„Ko bi bili od sveta, tedaj bi vas svet kot svoje ljubil; ker pa niste od sveta, in sem vas jaz odbral od sveta, zato vas sovraži.“

(Jan. 15, 19.)

Navzdol, naprej, navzgor.

Že poprej smo povedali, da si je bila Elizabeta izvolila najostrejšega duhovnika za spovednika, Konrada iz Maribora. Zares pobožne osebe se bojé, v važnih zadevah ravnati po svojih mislih in željah. Zato veliko molijo in prosijo Boga, da jih vodi po pravi poti; pa so tudi pokorne spovedniku, če se jim je posrečilo, dobiti razumnega, spokornega mašnika. Tu jim velja Gospodova beseda do apostolov: „Kdor vas posluša, mene posluša.“

Tako je storila tudi Elizabeta. Njeno srce jo je gnalo, da bi bila kolikor mogoče popolna in sveta. Iz tega namena razodene svojemu spovedniku tri poti, po katerih méni hoditi; ali stopiti v samostan k frančiškankam, ali sama kot puščavnica živeti, ali pa beračiti od hiše do hiše. So stvari, o katerih bode pobožnejši kristjan pač mislil, da jih zmore, katerih pa drugemu nikdar ne bode prisojal, nikakor dovolil. Konrad je živel radovoljno prav ubožen ter se priprosto oblačil; vendar je knežji vdovi vse te ponudbe zavrnil ter jo ostro pokaral, ko ga je le še jokaje prosila, naj ji dovoli katero teh potov. Konrad ji tudi zaradi tega ni dovolil, ker je hotel, da Elizabeta s svojimi dohodki pomaga siromakom in poplača nekatere dolgoe, katere je bil zapustil njen soproga.

Elizabeta je zdaj delala vsaj to, kar ji spovednik ni prepovedal. Ko je leto na Prežigradu preživela, se odpove grajskemu življenju ter prosi svojega žlahtnika Henrika, naj ji v svoji deželi odkaže kakšen kraj, kjer bi mogla tiho živeti in opravljati dela pobožnosti in usmiljenja. Henrik ji ponudi tržič Maribor kot dohodek. Takrat je bilo sedanje mesto le tržič, ki niti svojega duhovnika ni imel. Zahvali se svojemu svaku in pravi, da je s tem krajem

zadovoljna. Z denarjem pa, ki ga ji je bil dal za prvo potrebo, je Elizabeta dala sezidati bolnišnico.

V Mariboru ne dobi Elizabeta nobene hiše, da bi mogla s svojimi prebivati v nji. Zato gre s svojimi otroci in z Gudo pa Izentrudo v sosedno vas Verdo. Tukaj pa ni bilo dobiti drugega stanovanja kot neko staro, razpadeno, kmečko bajtico, ki baje ni imela ne strehe, ne zapahov pri vratih in oknih. Iz te podrtije naredijo ženske nekaj šotor, ker so šibje in protje in drugo vejevje čez kočo nadjale; pa jim to proti solncu in prepihu in dimu ni nič pomagalo, da so Elizabeto prav zelo bolele oči. V tem siromaškem stanišču si je Elizabeta pripravljala vsakdanji živež, uboren je bil kakor hišica sama.

Dosti ljudi je na svetu, ki nimajo boljši kakor sveta Elizabeta in njeni zvesti služabnici v revni koči v Verdi. Razložek pa je v tem, da je Elizabeta vzrastla v knežjem bogastvu, in da je torej pomanjkanje čutila vse huje kakor uboštva navajeni človek. Zlasti pa je siromaščina deželne grofinje zato tako častitljiva, ker si jo je sama izvolila. Kakor je Zveličar zavoljo nas zapustil nebeško veličastvo ter se podal v betlehemski hlev, tako je hotela njegova zvesta služabnica v malem zavoljo njega storiti ravno tisto, zapustiti knežji dvor in živeti v največjem uboštvu.

„Blagor ubogim v duhu, ker njih je nebeško kraljestvo.“

(Mat. 5. 3.)

„**Odpove se vsemu.**“

Med tem si je dala Elizabeta v Mariboru postaviti hišico iz lesa in ilovice prav tik frančiškanskega samostana, ter se je potem z otroci in deklama preselila vanjo. Ker ji spovednik nikakor ni dovolil, da bi bila stopila v frančiškanski red, ali pa si beračila kruha, je hotela vsaj obljubo tretjega reda ponoviti in povikšati z očitnim ponovljenjem.

Veliki petek, ko je bil Kristus nag na križ pribit, poteró v ta spomin z oltarjev ves kinč in vso lepoto. Tudi zvesta naslednica Kristusova je hotela veliki petek se iznebiti vsega, kar je bilo še pozemskega na nji. Nekaj mesecev preden je šla Elizabeta iz Izenaka, je položila svoje roke v frančiškanski kapeli na posvečeni oltarni kamen in storila obljubo, da se odpove svoji volji, vsemu posvetnemu

lišpu in vsemu, kar svetuje Zveličar zapustiti. Franciš-
kanski prednik ji odstriže lase, jo ogrne s sivo haljo in

jo prepaše z vrvico. Rosa, v sivem spokornem oblačilu,
prepasana z vrvjo — taka je zdaj obleka, v kateri

se je ogrska kraljičina odslej pa do svoje smrti kazala svetu.

Včasih človeka vest opominja, naj stori ali opusti, kar se mu zdi, da je prav težko, n. pr. nevarno znanje razdreti, s sovražnikom se spraviti. Človek meni, da je skoraj nemogoče, in vendar mu nekaj ne dá pokoja. V takem dušnem stanu se prav očitvidno pokaže, kako resničen je izrek svetega pisma: „Kar je nemogoče ljudem, to je mogoče Bogu“. Le prav srčno prosi Boga tiste moči, ki ti manjka, in prej ali slej se bo v tebi izpremenilo tako, da boš brez velikega truda, in celó veselo, storil to, kar se ti je prej zdelo, da ti ni mogoče.

To se je pokazalo tudi pri sv. Elizabeti. Sama je čutila, da ji manjka zlasti treh stvari, brez katerih ne more storiti novega, velikega koraka, da bi odločno zaničevala svet. Zato je prisrčno molila, da bi zadobila te tri milosti: 1. da bi vse posvetno popolnoma zaničevala; 2. da bi srčno prenašala vsako zasramovanje in obrekovanje; 3. da bi svojih otrok nezmerno ne ljubila. Čez nekaj časa pa reče svojim deklama: „Gospod je uslišal mojo molitev. Glejta, vse prijetnosti sveta, ki sem jih nekdanj ljubila, se mi zdé kakor smeti. Bog vé, da me otroci moji ne skrbijo bolj kakor vsak drug človek. Oddala sem jih Bogu, on naj stori ž njimi, kar se mu dopade. Zdaj sem tudi še vesela, če me kdo zasramuje, obrekuje in zaničuje. Ničesar več ne ljubim kot samega Boga.“ Da take besede niso bile samo izmišljene, to je Elizabeta pokazala v dejanju. Odločila se je tudi še od tega, od česar se materino srce najtežje loči; vdala se je v to, da so ji še majhne otroke odpravili od nje.

„Vsak, kdor hiše ali brate, ali sestre, ali očeta, ali mater, ali otroke, ali zemljo zapusti zavoljo mojega imena, mu bode stotero povrnjeno, in pa večno življenje bo dosegel.“ (Mat. 19, 29.)

Jerica

je bilo ime najmanjšemu Elizabetinemu otroku. Bila je še le dve leti stara, ko so jo dali v ženski samostan v Starogradu. Elizabeto so ostro grajali, da je tako majhnega otroka dala od sebe in poslala v samostan, zlasti ker je bil novo ustanovljeni samostan še reven. Ali mati se je

na kratko opravičila s tem, da sta z možem, preden je odšel na križarsko vojsko, naredila obljubo, da bosta upa-nega otroka v kakem samostanu posvetila službi božji.

V življenju prav veliko svetnikov najdemo to, da niso le več dobrega storili in več hudega prevzeli, kakor velewa krščanska dolžnost, ampak da so včasih storili tudi kaj takega, kar se zdi, da je zoper navadni red, in po čemur se drugi nikakor ne smejo ravnati. Pa božje misli in božja pota so veliko višja kakor misli in pota ljudi. Ravno duh božji nagiba svetnike pogostoma k takim delom, ki se popolnoma ločijo od ravnanja navadnih kristjanov. Tudi Elizabeta je ravno v tem, v čemur je bila od sveta posebno hudo karana, zadela pravo, ker je delala po volji božji. Izmed vseh treh otrok je samo Jerica živela tako srečno, da je naposled umrla v sluhu svetosti.

Elizabeta je zdaj pa zdaj obiskala svojo hčerko; od Maribora do Starigrada je kakih 7 ali 8 ur. Nekdaj se otrok o polnoči prebudi in pravi služabnicam: „Jaz pa slišim, da v Mariboru zvoni umrlemu; menda so mi zdaj umrli moja ljuba mati.“ In res je Elizabeta umrla ravno tisto uro v Mariboru. Drugo sporočilo pravi, da je otrok v svoji sobici videl svojo mater, ki se mu je bila prikazala. Jerica je imela tedaj šele štiri leta. Rastla je v samostanu kakor cvetka v tihem mirnem vrtu. Od ranjce svoje matere je imela Jerica voljo za vse dobro, da je bila vsako leto svetejša; potem moč dobrega zgleda, in naposled molitev duše, pred božjim prestolom stoječe in ovenčane z vencem zmage. Mi smemo pač misliti, da osebe, ki sveto umrjejo, pogostoma svojim na zemlji s svojo prošnjo več dobrega dosežejo, kakor so jim mogle koristiti žive.

Jerica, žlahtna hčerica svete matere, si je pridobila zlasti one čednosti, v katerih se je Elizabeta bila tako zelo odlikovala: v ljubezni in usmiljenju do bližnjega in v ostrosti do same sebe. Omenimo le to: bila je vajena, da je spala ves post do cvetne nedelje na slami, veliki teden pa na črepinjah, da bi bila deležna Kristusovega trpljenja. Svoje telo pa je trla in križala s postom in bdenjem. V samostanu je postavila bolnišnico za bolehnne in nadložne, ter je sama opravljala najnižja opravila, in tako je bila prava hči najbolj usmiljene krščanske žene Elizabete. Jerica je bila komaj 21 let stara izvoljena že za predstojnico v samostanu. Ker so v ta samostan sprejemali hčere iz plemenitih rodovin in najimenitnejših družin, zato jim je

pogostoma dejala: „Kolikor blagorodnejša je katera, toliko ponižnejša naj bo v vsem“, ter je to tudi sama z vzgledom pokazala. Zlasti je imela dar in gorečnost, da je spravljala v sovraštvo živeče osebe.

Jedert je bila okoli 50 let samostanska predstojnica, ter je samostan povzdignila v vsakem oziru. Dala je tudi sezidati lepo veliko cerkev, v kateri je bila pozneje pokopana in od papeža Klemenca VI. prišteta zveličanim. Cela stoletja je ostala v tako blagem spominu, da so dali celo lutranski plemenitniki vsako leto obhajati službo božjo. — Toliko je gotovo, da je Jedert, ki je bila še otrok samostanu takorekoč podarjena, tako lepo in častitljivo živela, kakor malokdaj kaka ženska na zemlji. Božji blagoslov je počival nad detetom, ki so ga stariši izročili Bogu.

„Mir vam zapustim, svoj mir vam dam; ne dam ga, kakor ga svet da.“ (Jan. 24, 27.)

Herman.

S človekom ni tako kakor z živaljo. Menda živalica ostane po življenju in po podobi vedno taka, kakršna je bila stara žival. Mogoče je, da so stariši prav malovredni, otroci pa vendar postanejo dobri, zakaj vsakdo ima svojo prosto voljo, a ne od starišev dobljeno voljo, in milost božja je še prostejši, ki veje, kjer hoče. Po drugi strani pa se tudi sveti stariši nikakor ne morejo zanašati na to, da bodo njihovi otroci taki, kakor so bili sami. Zakaj prosta volja se lahko tudi na hudo obrne, in svet pa njegove izkušnje so strahovita moč, ki je že marsikatero dušo prevladala in pogubila. Sicer se druga dva otroka Elizabetina nista zvrгла, zdi se pa, da nista bila nič kaj posebna kristjana. In njuno življenje je bilo polno nepokoja in muke kakor skoraj vseh, ki so na videz visoko postavljeni, potem pa zavozijo v strugo posvetnih skrbi. Kar se o njih ve, to je prav žalostna zgodba.

Po smrti svojega brata Ludovika je vladal Henrik. Herman, sin rajnega grofa Ludovika, je imel zdaj 16 let; Henrik mu je torej moral odstopiti deželno vlado. Kar se vé o življenju tega mladega vladarja, to se na kratko pove, kakor je bilo tudi njegovo življenje kratko.

Herman se oženi s Heleno, s hčerjo bravnšvajskega vojvode Otona. Obetal si je lepo in prijetno življenje na

dolgo let. Maribor, dozdej tržič, je Herman povzdignil, da je postalo mesto, in še druge dobre naprave v Hasiji so bile njegovo delo. Zlasti pa je skrbel za meščanski in kmečki stan. S tem pa si je nakopal sovraštvo marsikaterega velikaša, ker jim je branil, da kmetov niso mogli tako stiskati in dreti kakor doslej. In gotovo bi bil dobrosrčni knez ukrenil še veliko dobrega, ko bi svojega mladega življenja tako prezgodaj ne bil sklenil. 18 let je bil star, ko mu je bila zavdala neka dvorjanska gospa, Berta Sepaška, in tako je umrl mladi vladar v istem gradu, v katerem je bil rojen, na Križgradu.

Herman je še na smrtni postelji želel, naj ga pokopljejo v Mariboru poleg njegove svete matere. Toda Henrik tega ni trpel, ter je dal mrliča prenesti v Rajnardovo, v grobišče deželnih grofov, in sicer iz malo čudnega vzroka. Ker so že nekaj let pripovedovali, da se na grobu svete Elizabete godijo čuda, se je vladeželjni Henrik bal, da bi Hermanovo truplo ne oživel, ko bi ga deli zraven njegove svete matere. Po smrti mladega deželnega grofa namreč, ki ni zapustil otrok, je bila vlada in dežela zopet pripadla Henriku. Dà, nekateri so ga celó imeli na sumu, da bi bil mladi knez ostrupljen po njegovem prizadevanju, zlasti, ker Henrik tega hudodelstva nikdar ni dal preiskovati in kaznovati. Ko bi res to bilo, to ga je bil poprejšni duh pokore popustil, kakor se godi navadno pri grešnikih, če dolgo živé in ostanejo med svetnim ropotom.

V rajnardovskih letopisih je zapisano: „Zgodilo se je pa, da je bila Berta z veliko drugimi deželnimi plemenitaškimi zraven . . . , kar začne mrlič vpričo vseh iz nosu krvaveti. Ko je pa to videl Rudolf vitez Vargila in drugi vitezi in veliko imenitnih mož, so jeli vsi jokati in na glas klicati: „Ven s to hudobno čarodejko, ki nam je našega gospoda tako zlobno vzela in končala. Ali njeni prijatelji so jo na tihem odvedli.“ Tako žalostno in tako hitro je izginil moški rod slavnih knezov Ludovika in Elizabete.

„Človek ne pozna svojega časa. Kakor se ribe z mrežo lové, in kakor se ptice v nastave lové, tako se človeški otroci lové v hud čas, kadar nenadoma pride nad nje.“

(Prid. 9, 12.)

Zofija.

Henrik je bil takrat oženjen, a je ostal brez zaroda, kar so mnogi tako razlagali, da je kazen; imeli so pač prav. Zakaj dvorjani, ki so ga naščuvali k hudobnosti proti njegovi žlahtnici, so ga zlasti motili s to vabo, naj se oženi, in potem deželo zapusti svojim naslednikom, sicer jo dobi njegovega brata sin. Henrik je umrl na Prežigradu. Mrliča so imeli prinesiti v Rajnardovo. Ali zdajci nastane tako strašanska viharska divjava, da so rakev le z največjim trdom s Prežigrada prenesli doli v Izenak. Tukaj pokopljejo mrliča v samostanu sv. Katarine, zakaj nemogoče se je zdelo, da bi pri takem bučanju nevihte prišli do Rajnardovega samostana. Na tak način je nebo samo zabranilo, da Henrik ni počival poleg Hermana. Če njega ni pustil pokopati tam, kjer je Herman želel, namreč v Mariboru pri njegovi materi, naj nima tudi Henrik zdaj biti pokopan ondi, kjer si je želel.

Zdaj je bil ves moški zarod dosedanjih grofov turinških in haskih izmrl. V najbližnjem sorodu je bila Zofija, prva hči sv. Elizabete. Ta je vzela brabantkega vojvoda ter imela sina Henrika. Za tega je zdaj Zofija zahtevala, da bi vladal v deželi, katero je imel njen oče, njen brat in naposled njen stric. Ali drugi knezi so se vlade ravno tako lastili, opirajoči se na vsakršne pretveze, da bi jo bili razkosali. Ker je pa vojvodici soprog umrl že čez eno leto, je morala vdova sama priboriti pravice svojemu šele tri leta staremu sinu. Ko pride na Turinško iskat svojih dednih pravic, dejalo je nekaj stanovalcev, naj jih Bog ovaruje, da bi jim vladale babe in otroci; senca dosedanjega gospodarja, mejnega grofa mišenskega, so dejali, da več velja kot meč otrokov. Na Haskem, zlasti v Mariboru, je več opravila. Stopila je pred zbrane meščane s sinom v naročju ter rekla: „Preganjana od svojih sovražnikov, zapuščena od veliko mojih podložnikov se zatekam k vam. Vaši zvestobi in vašemu varstvu izročujem vnuka sv. Elizabete.“ Meščani prisežejo pri Bogu in pri sv. Elizabeti, da hočejo dati kri in življenje za Zofijo in njenega sina. In res so ji Mariborci in drugi Haščani zvesto pomagali v bojih proti upornim vitezem in grofom, ki so ropali in delali silo po nesrečni deželi.

Drugače se je godilo vojvodici v Izenaku. Meščani so držali z deželnim grofom mišenskim ter se branili, svojo

pravo vladarico spustiti v mesto. Tolika nehvaležnost do njenih starišev jo zelo razsrdi. Vojvodinja prime za sekiro ter udari nekaterekrat po zaprtih orehovitih mestnih vratih. Naposled se tako zmenijo, da se bosta v dominikanski cerkvi v Izenaku pogovorila Zofija pa mejni grof mišenski. Določeni dan se snideta vsaki s svojim spremstvom. Zofija reče deželnemu grofu: „Prosim te, ljubi žlahtnik, daj meni in mojemu sinu deželo, katera ti je bila z dobro vestjo zapupana.“ — Grof odgovori: „Prav rad, ljuba žlahtnica.“ — Ko je pa rokavice slačil, da bi ji nato segel v roke, ga svetovalci odvedejo na stran, ter mu pravijo: „Kaj pa delaš, gospod, da puščaš rodovitno deželo in pa nepremagljivi Prežigrad? Ko bi bilo mogoče, da z eno nogo že v nebesih stojiš, z drugo pa na Prežigradu, tedaj bi moral nogo iz nebes potegniti k oni na Prežigradu. Spodobi se, da najprej poskrbiš za svoja dva sina.“ — Mejni grof se dá pogovoriti in obrnivši se k Zofiji pravi: „Jaz ti dežele ne morem dati nazaj, jaz moram gledati na to, kar mi svetujejo grofi in vitezi, ki so v deželi, in na to kaj je za me in za te najbolj pravično.“

Zdaj pa Zofija sili na to, naj mejni grof mišenski z 20 poštenimi vitezi priseže, da je dežela po pravici njegova. Mislila je, da nobenih 20 možakov ne more dobiti, ki bi bili pripravljeni, na tak način priseči. Zofija dá tudi eno rebro svoje matere, sv. Elizabete, položiti na oltar, da bi bilo priseganje toliko slovesnejše. Toda mejni grof in vseh 20 spremljevalcev pristopi drug za drugim, in roko položivši na rebro, priseže, da mu gre Turinška bolj po pravici kakor sinu deželne grofinje Zofije. Zofija se bridko joče, udari skupaj z rokami, raztrga rokavice ter je vrže kvišku, rekoč: „Bog naj čuva in sodi. O ti sovražnik vsake pravice, ti iznajdnik vsake hudobije, tebe mislim, hudič, vzemi rokavice s krivičnimi svetovalci vred.“ — V nekem letopisu je zapisano še to, da rokavice so res izginile, in da izmed vseh 21 mož ne eden ni srečno umrl.

Sploh je videti, da je imela Zofija več duha od svojega odločnega, viteškega očeta kakor pa milega duha svoje matere Elizabete. S pomočjo vojvode Albrehta bravnšveiskega, kateremu je dala svojo hčer Elizabeto za ženo, se je devet let vojskovala za svoje pravice v takozvani dedni vojski. Potem pridejo pa nad njo same nesreče; sin in hči ji umrjeta, Maribor pogori, mogunški škof jo izbóci. Več izenaških svetovalcev in meščanov, ki so bili držali z

Zofijo, je dal mejni grof usmrčiti; enega svetovalca, pravi kneževi rodovini posebno zvestega, so vlekli na Prežigrad, dejali na metalnico, ki ga je treščila doli v mesto. Še umirajoč je dejal: „Turinška je pa vendar Zofijina in brabant-skega otroka.“

Ali tudi zaveznik Zofijin, njen žlahtnik Albreht, je grozno drl in pustošil turinško deželo, naposled pa so ga vjeli in šele čez poldrugo leto si je mogel z veliko denarjem kupiti svobodo. Zofija sama se je morala odpovedati pravicam na Turinško záse in za svoje naslednike; le haska dežela ji je ostala. Umrla je l. 1284, stara 60 let, ter bila pokopana v cerkvi sv. Elizabete v Mariboru. Vse njeno življenje ni bilo drugega kot velika nit samih nepokojev, nevarnosti, težav in prizadevanj, da bi svojemu sinu priborila pravice.

Da je največ ljudi poklicanih, med svetom živeti in delati, se pač ne dá tajiti. Herman je imel biti deželni vladar, Zofija pa mu bi imela braniti pravice. Ali strašno se moti, kdor misli, da ima ta več veselja in užitka, ki med svetom živi, ki ima visoko službo, ali celó vladarstvo, kakor pa ta, ki se odteguje svetu in živi samo Bogu. Četudi ne gledamo na to, kako se človek med svetom pripravlja za večnost, ker se prav težko godi, moramo spoznati, da je Jerica v svojem samostanu imela gotovo več srečnih let, kakor sta jih imela njeni brat Herman in njena sestra Zofija med svetom.

*„Dvignejo se — za trenotek — pa jih ni;
padajo kakor drugi, in se požanjejo kakor vrh
od klasa.“*

(Job. 24, 24.)

Povrnimo se pa zdaj k materi teh otrok.

Demant v krpah.

Ko je bila ilnata koča v Mariboru dogotovljena, se preseli Elizabeta z Gudo in Izentrudo vanjo. Te dve služabnici sta bili že davno Elizabetini prijateljici in sta bili tudi v tretjem redu. Tukaj je živela zdaj deželna grofinja v prečudnem uboštvu. Navaden človek si vedno želi, da bi bil premožnejši, zlasti da bi bolje pil in jedel in se oblačil, da bi bil imenitnejši; naša kraljičina pa je vedno hrepenela, da bi bila v vsem najubožnejša. In res je to dosegla tako, da v Mariboru ni bilo ubožnejšega človeka.

Kolikor je imela premoženja, ki ga po spovednikovem ukazu ni smela popolnoma oddati, je vse naklonila ubogim in pa dobrotnim napravam, sebi pa ni privoščila kar nič. Kolikor je bilo sami treba, da živi, si je pridobivala z delom, ki je pa malo neslo. Predla je namreč volno, ker drugega ni znala. Volno je dobivala iz starogorskega samostana, in za to, kar je napredla, je dobivala prav majhno plačilce. Pri tem pa je bila še tako vestna, da je nekaj denarja poslala nazaj, ker ni mogla popresti vse poslane volne. Pa če je bila tudi bolna, vendar je hotela še delati; in ako so ji preslico vzeli, da bi se preveč ne gnala, je pa volno rahljala in pripravljala za delo. Hotela je namreč z malim zaslužkom ne le sebe preživiti, ampak tudi še kak dar dati cerkvi.

Hrana ji je bila navadno neosoljena in nezabeljena, v sami vodi kuhana zelenjava katero si je kuhala sama, kakor je znala. Če so ji prinesli boljših jedi, jih ni ona zavžila, ampak nesla jih je ubogim in bolnikom. — Prav borna je bila njena obleka. Krilo je imela iz grobega, nepobarvanega sukna, kakor so ga tedaj nosili samo kmetje pa ubogi ljudje, ter je bila prepasana kar z navadno vrvjo. Ko je imela pa svojo obleko strgano, zlasti na komolcih, jo je krpala z zaplatami, ne gledè, kakšne so; ravno tako je delala s svojim plaščem. Krpati pa je morala toliko pogostnejše, kolikor manj je vedela, da ji pri kuhi ali pri grenju padajo iskre na obleko — tako zeló je bila vtopljena v svete misli. Pa še ta neprilika je bila, da je znala tako slabo šivati kakor kuhati. In vendar je včasih po zimi še to siromaško obleko dala ubogim, tako da je morala dostikrat ostati doma pri peči, ker ni imela potrebnega odeva.

Zgodi se pa, da kralj Andrej po romarjih zvé, kako uborno da živi njegova hči Elizabeta. Kralju se o tem stori tako milo, da jame jokati in tožiti svoji gospódi. Zdaj pošlje nekega grofa z vitezi in hlapci na Turinško z naročilom, naj mu hčer pripeljejo nazaj. Ko pride grof v Maribor, poizveduje o Elizabeti, čemu tako beraški živi. Nek gospodar mu pravi: „Saj ji dobro gre; in če tako ubožno živi, ne dela zato, kakor bi bila ubožna, ampak ker je pobožna in ponižna. Vsak, ki ima ž njo kaj opraviti, se čuti nekako poboljšanega; vse mesto Maribor in njegovi dohodki so njena lastnina; toda ona nič ne vpraša po hiši in po mestu, ampak stanuje pri bolnišnici, ki jo je dala

sama postaviti.“ Nato prosi grof gospodarja, naj pri Elizabeti popraša, če bi mogel z njo govoriti. Gospodar jo ravno najde, ko je predla volno. Ko gospodar naznani, da so prišli poslanci od njenega očeta, in ko grof stopi v malo hišico in vidi preuborno oblečeno kraljičino, kako sama dela, se silno zavzame, povzdigne roki ter pravi: „Je-li kdaj že kdo videl, da bi bila kraljeva hči predla volno?“

Grof sede in pripoveduje Elizabeti, da ga je poslal njen oče, ker želi, da bi se povrnila domu, da bi tukaj v toliki uboščini ne živela, in da bi se ji doma pri kralju, njenem očetu, godilo dobro. Elizabeta pa nato odvrne, da svoje ubožnosti ne zamenja niti za vso očetovo kraljevino, da se ji je bilo res doslej godilo slabo, da pa zdaj prav ničesar več ne želi, ne blaga, ne časti; da je sklenila, ogibati se nemirnega sveta, na svojo molitev se zanašati, in se vso izročiti Bogu. — Pa res je prav imela; saj to uboštvo ni bilo prisiljeno. Elizabeta je bila v Maribor prinesla okoli 16.000 goldinarjev, katere ji je bil deželni grof Henrik dolžan (onih dôb pa se je za en goldinar več dobilo, ko dandanes za desetak); razen tega je imela še dohodke Maribora in okolice. In ves ta denar je obrnila v to, da je sezidala in opravila veliko hišo za bolnike in uboge, ki so od blizu in od daleč sulj skupaj.

Čemu pa toliko uboštvo, zakaj se mu je kneginja prostovoljno podvrgla? Veliko ljudi, ki so jo videli v presiromaški opravi, je naravnost dejalo, da je deželna grofinja znorela. In tudi narsikatera oseba, ki to bere, bo mislila, da je nespametno in pregnano, tolikšno pomanjkanje trpeti. Ali pred vsem je pomniti, da kristjan na svetnikih ničesar ne sme obsojati zavaljo tega, ker sam v sebi ne čuti srca in moči, da bi storil kaj takega. Kdor v zatajevanju samega sebe jako nizko stoji, naj ne sodi teh, ki v premagovanju poželenja in ljubezni in zvestobi do Boga stojijo veliko višje. V prostovoljnem uboštvu je že nekaj duhovno imenitnega, svoboda in moč duše je že, od sveta kolikor mogoče malo potrebovati. Še večjo važnost pa ima uboštvo v krščanstvu. Greh je na svet prišel po tem, da prva človeka nista imela dosti z rajskim bogastvom, in da sta mu še pridejala prepovedani sad. In zato smo bili odrešeni po nasprotni poti, po poti bolečine in vsakršnega trpljenja, a tudi po poti največjega prostovoljnega uboštva. V hlevu je bil rojen, ubog je bil naš Zveličar vse svoje žive dni, na križu ni

imel, s čemur bi bil pokril svojo nagoto, in kamor bi bil dejal svoje utrujene ude in položil svojo umirajočo glavo. Zato pa so radovoljno ubožni taki, ki so Zveličarju najbližnji, ki so njegovi posebni prijatelji. Oni so ubožni — ne zato, kakor bi bili dolžni biti ubožni, ne zato, da bi si pridobili več zasluženja, ampak ubožni so iz gole in blage ljubezni do Zveličarja. Zakaj močna ljubezen ima to posebnost, da ji dopada vse dejanje in nehanje ljubimca. To je vzrok, zakaj pristrčno pobožni kristjani za Zveličarjem hodijo v zatajevanju, v ubožnosti in s slehrnim križem. Lepota na križu je magnet, ki je vleče na se.

Da uboštvo posebno veliko pomaga k svetosti, dokazuje to, da Bog veliko dobrih ljudi pusti v uboštvu, in da so ubogi vsikdar in povsod raje sprejemali krščanstvo, in raje krščanski živeli, kakor pa bogati. Najžlahtnejša rastlina, vinska trta, daje najboljšo pijačo, če raste bolj v pustih tleh, če se ji porežejo pohotne rastlike in potrga preobilno perje.

„Čujte, ljubi moje bratje, ni li Bog izbral siromakov tega sveta, da naj bodo bogati z vero in dedniki kraljestva, katero je obljubil tem, ki njega ljubijo?“
(Jak. 2, 5.)

Otrok pri 24 letih.

Kako je sv. Elizabeta do zadnje sledi zatrla vso nečimernost, vso lepoželjnost, vso ošabnost, vidi se že iz tega, kar smo povedali o njenem prostovoljnem uboštvu; zakaj kakor je prosto uboštvo lepo pred Bogom, in kakor bo kdaj slavno poveličano — tako je pred svetom zaničevano in črteno, ravno tako, kakor je posvetnjaku ostudna stara in potrgana obleka. Elizabeta pa je izkušala svojega Zveličarja posnemati še z drugače prostovoljnim poniževanjem. Deklama ni dovolila, da bi jo bile imenovala po imenitnem imenu, po stanu, ampak morali sta jo klicati samo s krstnim imenom, in pa tikati jo. Kar sta imeli sicer deklj opraviti, n. pr. pomiti posodo, po hiši počediti, pometati, to je plemenita gospa najraje sama storila. In da bi ji to delo ne odšlo, je deklj poslala po kakem opravku; ko pa sta se vrnila, je bilo njuno delo že storjeno.

Sploh je hotela Elizabeta, da je rajši sama drugim stregla, ko bila postrežena. Da sta deklj ž njo vred jedli,

in pa iz ene sklede, ni treba praviti. Elizabeta jima je dejala: „Naše življenje je najbolj zaničevano, pa če bi vedela, kako se še bolj zaničevano živi, bila bi si izvolila tako življenje.“

Nekaj posebnega v življenju sv. Elizabete je tudi to, da si je izvolila zeló ostrega Konrada za spovednika. Zakaj? To je storila, da se je tudi v tem zatajevala. Ta čudni duhovnik ji je nalagal taka poniževanja, ki bi danes bila nezaslišana. Konrad je bil oster in goreč duhoven; ali vse njegovo dejanje je bilo tako nekako pretrdo, da je bilo nekako grozno. Elizabeta ni le pri njem spovedi opravljala, ampak je bila njegovemu vodstvu tudi pokorna. Recimo pa, da je bilo njegovo brezobzirno ravnanje s knežjo vdovo premišljeno. Spoznal je bil namreč, da Elizabeta ima od Boga poklic, da postane velika svetnica, zato ji je hotel dati podlago vse svetosti na zemlji, to je najglobljejšo ponižnost.

Elizabeta je imela svojo hčerko v starogorskem samostanu. Nekdaj pa redovnice prosijo Konrada, naj Elizabeti dovoli, da vidi, kakšno je znotraj v samostanu. Bila je pa cerkvena postava, da je svetna oseba, ki prestopi samostansko zaprtino ali klavzuro, izobčena. Konrad je morda mislil, da se vé samo po sebi, da Elizabeta ne sme čez tisto zaprtje, in zatorej pravi, naj le gre, ako hoče. Elizabeta je menila, da te besede pomenijo dovolitev, ter gre čez prepovedani prag. Konrad pa jo pokliče nazaj, in pokazavši ji knjigo, v kateri je prisegla mu biti pokorna, jo dá tepsti. Pozneje je dejala Elizabeta: „Take kazni moramo radi prenašati, zakaj z nami je kakor s trstjem, ki raste v potoku. Kadar potok naraste, tedaj se trstje skrivi in se potopi, čezenj teče voda, ne zlomi se pa ne. Kadar pa voda upada, zravna se tudi trstje ter raste veselo in krepko naprej. Tako moramo biti včasih tudi mi uklonjeni in ponižani, da se potlej še krepkeje zravnamo.“

Zveličar naš je rekel: „Ako ne boste kakor otroci, ne morete v božje kraljestvo.“ Drugikrat pa sam razloži, da ta otročnost pomeni ponižnost. Nepokvarjeni otrok ne gleda na stan, ampak se ubogim otrokom ravno tako rad pridružuje kakor imenitnim. Otrok se ne sramuje nikakega dela, ampak se veseli tudi nizkega. Nemehkužen otrok se dá rad kaznovati in nič ne zameri. Vse to najdemo tudi pri Elizabeti, samo ta razloček je, da je otroku kaj takega prirojeno, Elizabeti pa je to lepo

otročnost rodil sv. Duh in prosta volja. Taka ponižnost je veliko duhovnejša in žlahtnejša od prirojene otrokove ponižnosti; vsaj je tudi staro vino vse nekaj drugega in boljšega kot mlado vino, mošt. Morda je Bog ravno zato tako naredil, da je Elizabeta dobila tako ostrega, brezobzirnega moža za dušnega vodnika in svetovalca, ker je hotel svetu pokazati, kako lepa je duša, katera je tako ponižna kot mlado priprosto dete.

„Resnično Vam povem, ako se ne izpreobrne in ne boste kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo. Kdor se torej poniža kakor ta otrok, ta je največji v nebeškem kraljestvu.“

(Mat. 18, 3. 4.)

Poljubljej iz usmiljenja.

Navadno mislimo, da osebe, ki so ostre do sebe, so do drugih tudi rade ostre. To je res, če se kdo iz skoposti ali mračnosti ubožno oblači in živi, tak bo silil še svoje otroke, naj se vadijo hudega pomanjkanja. Pa je tudi še tak pobožen post, v katerem je ljubezni malo, farizejstva pa veliko. Taki ljudje mislijo, da se jim resen obraz pa osorno vedenje še prav podá in povišuje njih svetost. Toda kjer post izvira iz pravega krščanskega duha, ondi je človek oster proti sebi, pa mil proti drugim. Če je bila Elizabeta ostra proti sebi, zato njena ljubezen do drugih ni pojemala. Elizabeta si je pri svojih ustih pritrgovala, da bi toliko več dajala ubogim. Bolnišnica, katero je dala v Mariboru sezidati, je bila hitro polna bolnikov. Vsak dan je šla z deklama vanj, ljubeznivo oskrbovala bolnike, jim dajala zdravila, obezovala jim ture in rane. Kolikor odurnejši je bil bolnik, kolikor gnjusnejša njegova bolezen, toliko rajši mu je kneginja streгла. In celó tako se je zatajevala, da je rane in ture najgabnejšim bolnikom še poljubovala.

Marsikak bralec ali bralka bo grajal kaj takega, češ, to je nespametno in prenapeto. Ali pomisli, da tega od tebe nihče ne zahteva; da pa tudi ti ne zahtevaj, da bi Elizabeta se ponižala na stopinjo tvoje mlačnosti, če se ti nočeš povzdigniti na visočino njene krščanske ljubezni. Ko bi ti bil v takih turih, da bi se vsakemu studil, in celó samemu sebi, pa bi prišla kraljičina in ti gnojnine polju-

bovala, kaj ne, kako bi ti bil ginjen in potolažen, da se toliko poniža! In ali tega ne dela dan na dan tudi naš Gospod in Zveličar, ko pride tudi k najbolj ostudnemu in že napol gnilemu človeku, in ga takorekoč poljublja, ko se mu v sv. obhajilu dá zavžiti? Zvesta učenka Gospodova je tedaj prav natanko izpolnjevala besede njegove: „Kdor hoče za mano priti, naj zatajuje sam sebe, ter hodi za menoj.“

Še iz drugega vzroka je Elizabeta tako ljubeznivo ravnala z bolniki. Priganjala jo je k temu živa vera in pa živa ljubezen do Jezusa Kristusa. Da je zlasti gobavim bolnikom, ki so posebno zoprni, posebno rada stregla, storila je iz ljubezni do Zveličarja, ki je dejal: „Karkoli ste storili najmanjšemu izmed vas, to ste meni storili.“ Sama je čedila gnusne bolnike, jih brisala, jim postelje rahljala, jih odevala, kakor bi bili sami njeni lepi otroci. Včasih je dejala deklama: „Nam je pa res prav dobro, da smemo svojega Gospoda tako omiti in mu postiljati.“ Nekdaj pa je dekla odgovorila: „Vam je morda res dobro pri takih gobavih, komu drugemu pa ne vem, kako bi bilo.“

Česar imajo navadni ljudje premalo, namreč ljubezni in veselja, da bi obiskovali gnusne bolnike, ali jim stregli, tega je imela Elizabeta več kot dosti. Pa ne samo, da si je dala vsak dan pri bolnikih veliko opraviti, še v svojo majhno stanovanje jih je jemala, pa take, ki so bili prav gnusno bolni. Tako na pr., je vzela k sebi sirotnega dečka, ki je imel krvavo grižo. Dela ga je v svojo posteljo, je bdela pri njem, ga velikrat po noči prevzdigovala, kakor tirja krvotok. Svoje onesnažene rjuhe je potem sama prala. Ko deček umrje, vzame k sebi gobavo deklico, ji streže, jo pere in vsako jutro oblači, dokler spovednik ne izvé, in ji tega ne prepove. Dasi je bil oster, vendar ni maral, da bi se z gobavimi pečala in njih otekline poljubovala, boječ se, da bi se ne okužila. Ta prepoved pa, katero držati ji je velevala pokornost, ji je dela tako težko in njeno milosrčno srce mučila tako, da je hudo zbolela.

„Zdaj pa ostane vera, upanje, ljubezen, to troje; a največja med temi je ljubezen.“

(Kor. 13, 13.)

Dušna oskrbnica.

Milodarnost do bližnjega prihaja ali iz prirojenega sočutja, ko se človeku omehča srce, kadar vidi veliko siromaštvo, ali pa izhaja ta dobrodelnost do bližnjega iz neke verske samopridnosti, če kdo gleda samo na dobiček, ki ga krščanska vera obeta dobrim delom. V prvi usmiljenosti je premalo vere, v drugi pa premalo ljubezni. Načem pa poznam, da imam pravo krščansko ljubezen, ki me žene k usmiljenim delom? Prav lahko na tem, če mi je dušna potreba bližnjega vsaj toliko mar, kolikor njegove telesne potrebe. Kdor ima živo krščansko vero, ta bi rad vsako dušo kakor svečo na čast božjo prižgal, da bi ga spoznavala, ljubila, hvalila in na vse veke slavila. Takšno usmiljenost, ki ne gre samo do človekove kože, do telesnih potrebščin, ampak ki gre globokeje, noter do duše, to usmiljenost nahajamo pri sv. Elizabeti tako razvito, da je bila prava dušna oskrbnica.

Ako Bog človeku pošlje bolezen, hoče ž njo nekaj doseči: bolezen naj človeka od greha odteguje, pa bližej k Bogu priteguje. Največ bolnikov pa na to ne misli. Zato pa svoje trpljenje prenašajo nekako zamolklo, nekako topomno, ker si drugače ne vedó pomagati, in po takem jih bolezen ne očiščuje, bolezní jim niso vice, da bi se grehov očiščevali, ampak velika muka brez koristi, iskra iz pekla, ki si ga že tukaj sami delajo. Elizabeta pa je hotela pomagati, da bi bilo trpljenje in bolezní trpečim siromakom tudi v dušno zveličanje. Opominjala jih je, naj se pripravijo za sv. zakramente, da se z Bogom spravijo, da bodo vdano prenašali bolezen, in se tako pripravijo na srečno smrt, ali pa, ko bi ozdraveli, na boljše življenje. Bolnikom je kazala, kako naj sklepajo svojo bolezen s trpljenjem Kristusovim, da se spokoré za svoje grehe, ter je z bolniki in za nje molila. Srca bolnikov pa so se besedam preblage gospe toliko raje odpirala, kolikor več si je bila pridobila njih hvaležnosti in ljubezni, ko je bolnikom poprej skazovala telesne dobrote. Žalostne duše bolnikov je naravnavala kakor ovenele in zapuščene rastline. Ravno s tem pa jim je donášala najlepši blagoslov iz nebes, mir božji.

Elizabeta pa ni bila samo dobrotnega srca, ampak tudi krščansko krepkega ter se ni bala, grajati in svariti, kjer je bilo treba. Nekega dne pride k nji slepec ter prosi, da bi bil sprejet v bolnišnico. Elizabeta je bila takoj pri-

pravljena ga sprejeti, pa mu ob enem tudi na srce položi, naj poskrbi še za ozdravljenje svoje duše z dobro spovedjo. Nato pa slepec zareži in zmerja, da je strašno velik praznoverec, kdor bolnike le tedaj sprejema v bolnišnico, ako opravijo spoved. Elizabeta mu pa te nesramne besede tako zavrne in ga tako posvari, da je bil takoj ves drugačen, da ponižno poklekne in se navzočemu Konradu lepo spové.

Sicer pa Elizabeta ni delala tako, kakor se na svetu pogostoma godi, da bi bila samo ubogim in nizkim ljudem budila vest ter jim jo izpraševala, imenitnim pa le na srce govorila, prav lepo in sladko. Nekdaj pride k nji neka gospa, vitezinja, da bi se o neki zadevi pogovorila ž njo. Sabo je imela pa tudi dvornega dečka pri 14. letih, ki je bil po tedanji noši kratko pa ozko oblečen, in se hotel s svojo brhkostjo nekaj skazovati. Ko sta se bili gospi pogovorili, obrne se kneginja k mladeniču ter mu reče: „Ljubo dete, ti se v svoji mladosti oblačiš preposvetno, ter imaš napuh in nečimernost v svoji obleki. Namestu svetu služiti, spoznavaj svojega stvarnika ter njemu služi, potem se ti bo na duši in na telesu godilo toliko bolje. Povej mi, ljubo dete, je li moj in tvoj Gospod Kristus tudi nosil tako obleko, ko je prišel v vsej ponižnosti za nas svojo kri prelit?“ — Mladenič odgovori: „Ljuba gospa, molite, da mi Bog dodeli milost, njemu služiti.“ — Elizabeta pravi nato: „Ali bi res rad, da bi jaz zate prosila Boga?“ — On potrdi: „Dà, prav rad bi.“ — „Dobro tedaj, odgovori ona, potem moraš tudi ti svoje srce tej milosti odpreti; pojdi, greva v cerkev.“ Mladenič poklekne s svojo gospo vitezinjo pred oltar, Elizabeta pa nekoliko bolj proč.

Ko nekoliko časa tako molijo, naenkrat pravi mladenič Elizabeti: „Nehajte gospa, zdaj imam dosti gorečnosti za Boga.“ Elizabeta pa ne jenja, ampak le še moli. Zdaj kriči mladenič: „Nehajte gospa, jaz ginem, ves gorim, srce mi poka.“ Pa je bil res tako vroč, da je bil videti, kakor bi bil ves ognjen. In ko gospi pogledata, kaj mu je, ga vidita vsega potnega, in njegovo kožo skoraj pekočo. — Ta čutna vročina, ki je mladeniča topila, je bila takorekoč le znamenje, le podoba ali prilika božje ljubezni, ki se je bila užgala v mladem srcu na silno molitev sv. Elizabete. Ta ljubezen pa je gorela v njem naprej in naprej, in naposled stopi mladenič v duhovni red. Elizabetina služabnica je pričala, da se je kaj takega pogostoma zgodilo, če je bogoljubna vdova za koga molila.

„Zatorej ljubeznivo sprejemajte eden drugega, kakor je tudi vas Kristus ljubeznivo sprejel na slavo božjo.“
(Rim. 15. 7.)

Čudeži.

Zveličar je dejal, ko se je od svojih posljavljal: „Kar boste Očeta v mojem imenu prosili, vam bo dal.“ Veliko je poukov in razlag o tem, kaj se pravi moliti v Jezusovem imenu. Znana mi je pa ena sama razlaga, po kateri je molitev vselej uslišana: Kadar človek prav pogostoma prejema sveto obhajilo in vedno in prisrčno misli na Jezusa Kristusa, in si prizadeva prav zvesto za Njim hoditi, tako da je človek z Zveličarjem po duhovno združen, da je živi ud njegov — tedaj moli tak človek v Kristusu in s Kristusom. Kristusov duh sam moli iz take duše, zato usliši Oče nebeški tako molitev, in včasih jo usliši celó nad naravno mejo, t. j. čudovito. Take čudovito uslišane molitve niso pri svetih in s Kristusom združenih ljudeh nič nenavadnega. Cerkev svetnika šele tedaj častiti dovoli, če se morejo dokazati taki čudeži molitve.

Že dogodba z mladeničem, ki se je bil na Elizabetino molitev izpreobrnil, je čudovita. Bog pa je pokazal tudi z zunanjimi čudeži, kako ljuba in močna je molitev njegove zveste hčere Elizabete. Nekdaj najde pred bolnišnico na stopnici dečka, ki je bil ves nadložen. Bil je gluh in mutast, roke in noge pa mu je bila kostnica ali protin tako zveržila, da je lazil kakor žival po vseh štirih, če se je hotel ganiti. Otrokova mati ga je pa dela pred bolniška vrata, da bi ga deželna grofinja videla in skrbela zanj. Ona sama pa sramovaje se, biti mati taki siromaški pokveki, jo je pobrala stran.

Ko Elizabeta dečka zagleda, usmili se ji v srce in k njemu se sklonivši pravi: „Ljubo dete, kdo te je prinesel semkaj?“ Ker ji gluhonemi deček nič ne odgovori, vpraša ga znova, in božaje ga prijazno dé: „Kakšno nadlogo pa imaš? Ali mi je nočeš povedati?“ Deček jo samo gleda in z glavo giblje, pa ne izpregovori besede. „Ždaj ji pride na misel: kaj, ko bi bil obseden, in za' o se ji še bolj smili. Vedoča pa, da je z Gospodom, svojim Bogom zedinjena, glasno reče: „V moči našega Gospoda Jezusa zapovem tebi in onemu, kar je pri tebi, da nehaš molčati in mi poveš,

odkodi si.“ Na te Elizabetine besede deček takoj ozdravi vseh svojih nadlog. Zravna se po koncu ter jame pripovedovati, kako da je bil od rojstva gluhi in mutasti in ves nadložen, kako ga je mati prinesla semkaj, in kako mu je Bog zdaj kar hipoma dal sluh, govor in zdrave ude.

Kadar je človek nepričakovano rešen dolgega trpljenja, kadar v duši po dolgoletnem gorju vzide solnčno toplo veselje, tedaj se prikažejo solze. Otrok se zdaj joka ter hvali Boga, da ga je čudovito rešil iz telesne nadloge in mračnosti duha. Taka dušna tema je pri gluhtonemih otrocih navadna, nimajo nič prave svetlobe v glavi. Ozdravljeni deček pravi: „Nič nisem vedel o Bogu, vsi moji čuti so bili otrpnjeni; nisem se zavedal, da sem človek; zdaj šele vem, da imam pamet; neumnější sem bil kot žival, zdaj znam govoriti o Bogu. Blagoslovljeno bodi vprašanje vaših ust, ki mi je od Boga zadobilo toliko milost.

Elizabeta je pač spoznala, da se je tu zgodilo čudo na dečkovi duši in telesu. Ko bi bila še katera iskra napuha tlela v nji, bi ji bilo ravno to čudovito ozdravljenje vnelo hudobni plamen, plamen duhovnega napuha. Zgodilo pa se je nasprotno. Elizabeta se je bila ustrašila, ter jo je hudo zaskrbelo, da bi ji svet ne dajal časti, katera se spodobi le Bogu samemu. Molila je roko božjo, ki je segla v to stvar, jo hvalila in jokala z dečkom na kolenih. Nato mu dá nekaj denarja za pot domov, in pravi: „Zdaj se pa hitro povrni k svojim starišem, o meni pa jim ničesar ne povej. Noč in dan se varuj greha, in vedno misli na trpljenje, ki si je doslej prestajal. Vsikdar moli za me, tudi jaz bom za te.“ Po teh besedah odide.

Zdaj pride zopet dečkova mati. Kako silno pa ostrmi, ko vidi, da otrok hodi in govori. Vpraša ga, kdo mu je dal, da govori. Otrok pravi: „Neka gospa v grobi obleki mi je ukazala, v Jezusovem imenu govoriti.“ Mati se hitro poda na pot, da bi še došla to gospo; pa je ni mogla doiti, le od daleč jo je videla in spoznala za sveto deželno grofinjo, potem pa se je vrnila in povsod oznanjevala ta čudež.

Ako je Elizabeta poprej slovela po svoji veliki radodarnosti, in pozneje po svojem nenavadnem življenju, da so od blizu in daleč jo hodili gledat, je sedaj še bolj, ker se je razvedelo, da njena molitev dela čudeže. Od vseh strani so prihajali nadložni in bolniki, jo prosit pomoči. Velika ponižnost svete gospe se je nad tem po eni strani izpodtikala, po drugi strani pa vendar svojega premilega srca

ni mogla toliko zatajiti, pa bi jih bila odpravljalala, poskusila pa ne, je li se jim da z molitvijo kaj pomoči. Da bi ne trpela njena ponižnost, usmiljenja pa tudi ne opustila, je molila, naj Bog preljubemu svetemu Janezu na čast in na njegovo prošnjo ozdravi bolnika. Ko je bil nekdanj bolnik po taki molitvi na mah ozdravljen, poklekne pred sv. Elizabeto, da se ji zahvali. Pa tudi ona poklekne zraven njega, ter hvalo odvrča od sebe in jo daje Bogu, da je uslišal prošnjo sv. Janeza.

Ko bi bilo med kristjani več svetosti in več verne molitve, bilo bi tudi več čudovito uslišanih molitev.

„Gospod reče: Ko bi imeli vere za goršično zrno, in rekli temu dobu: izrui se, in vsadi se v morje — poslušal bi vas.“ (Luk. 17, 6.)

Silovita po molitvi.

Poleg bolnišnice je dala Elizabeta zidati tudi cerkev. Kaj rada je vanjo zahajala zlasti opoldne, ker je bilo tu v hiši božji vse tako samotno in tihotno, in ker je nihče ni motil v molitvi in premišljevanju. Ko pride nekega dne opoldne v cerkev, vidi slepca, kako po cerkvi okoli tiplje. Oči je imel tako zvene in posušene, da jih že nič videti ni bilo. Elizabeta ga nagovori in vpraša, kaj da tukaj sam dela in česa išče.

Slepec odgovori: „Mislil sem iti k ljubi gospi, ki je tolažnica ubogim ljudem, da bi dobil kaj ubogajme. Zdaj sem pa v cerkvi opravil svojo molitev, in potlej sem šel okoli, da bi vedel, koliko je dolga in široka, ker videti je, žal, ne morem.“ — Elizabeta pravi: „Ali bi jo rad videl?“ — Slepec odgovori: „Ko bi bila volja božja, seveda bi jo rad videl. Ali jaz že od mladih nog ne vidim, in solnca še nikdar nisem gledal. Ne vem, pravi slepec, kaj naj počnem. Moliti ne morem nepretrgano, med ljudi pa tudi nočem, ker jih ne vidim. In tako se moram okoli plaziti, dasitudi se mi ne poda. Raje bi delal, ko bi videl, kakor prosil milošnje. Tako pa na zemlji nikomur ne koristim, si ne morem sam pomagati, ter sem jetnik božji. Ure, ki so drugim kratke, so meni strašno dolge. Če sem med ljudmi, se ne morem ogniti greha. Če pa sam posedam, ne morem, da bi ne jokal sam nad seboj. In celo, kadar molim, mučijo me zle misli.“ — Elizabeta ga tolaži, rekoč: „Bog je naredil

tako, pa tebi v prid. Morda bi bil ti napuhnjjen in velik grešnik.“ — Nato pravi slepec: „Rad bi se varoval vsakega greha, in s težkim delom si služil kruhek, in nikoli bi ne pozabil, kaj sem pretrpel, samo ko bi izpregledal.“

Dobri gospi se je slepi mož jako smilil v srce, zato mu pravi: „Pa prosi Boga, da te razsvetli, jaz ti hočem pomagati.“ Zdaj se slepcu zazdi, da je ta, ki ž njim govori, ona ljuba gospa, katero išče, sv. Elizabeta. Pred njo pade in dé: „O milostljiva gospa, usmilit se me!“ — Elizabeta ga opominja, naj si zbudi prav živo vero ter zaupa v Boga, ki je storil že veliko več. Poklekne, moli, in njena molitev je prodrla v srce božje in prisilila milost, da so slepcu oživele oči; mrkle, trohle očesne kožice postanejo lepe, svetle oči.

Mož se takoj zravnja, pogleda okoli sebe, gre k sveti Elizabeti in pravi: „Gospa, Bog bodi zahvaljen; veliko milost mi je dodelil; zdaj lepo in svetlo vidim, vaše besede so resnične.“ Sv. Elizabeta pa je zdaj storila, kakor je bil storil njen ljubi Gospod Jezus Kristus. Telesno ozdravljenje se ji ni zdelo najimenitnejše, in zato je takoj mislila na dušo preveselega moža in dejala: „Ker si zdaj zadobil pogled, zato služi Bogu in ne greši. Delaj, bodi pobožen, pošten in ponižen človek.“

Elizabeta je šla zopet obiskat svojo hčerko Jerico v starogorskem samostanu. Na poti pa ji zakliče nek siromak: „Že 12 let sem obseden; dopusti le, da se dotaknem robu tvoje obleke, pa mora hudobni duh od mene.“ Od kodi je vedel ta nesrečni mož, da mu bode Elizabeta pomogla, in da je ona uborno oblečena žena sveta deželna grofinja? Vsakemu človeku je dan angel varih, ki ga varuje oblasti hudobnih duhov. Po božjem neizvedljivem sklepu je bil obsedenec obseden od hudega duha. Zdaj pa je prišel čas njegovega rešenja, in zato ga je morda angel varih navdal s to mislijo in s tem zaupanjem. Elizabeta poklekne poleg obsedenca očitno na cesto, moli zanj ter ga blagoslovi v imenu Jezusovem, in na to je bil takoj rešen hudega duha in njegovega trpljenja.

„Veliko premore goreča molitev pravičnega.“

(Jak. 5, 16.)

Povsod nehvaležnost.

Nameri se, da Elizabeta na poti zadene na žensko osebo, ki je bila v takem stanu, v katerem ženska najbolj potrebuje pomoči in skrbi. Da je Elizabeta na mah poskrbela za porodnico, se razume samo ob sebi. Žensko spravijo v bolnišnico in deželna grofinja sama je hotela otroku biti botra. Vsak dan je obiskala otročnico, spodbudno ž njo govorila, in ji dajala primernih jedil. Ko se ženska v enem mesecu pokrepi, dá ji Elizabeta svoj plašč, svoje čevlje, in pa jedi in denarja na pot. Njena ljubeznivost je bila tako skrbliiva, da je celó kozuhovino od plašča svoje služabnice odparala, da bi otrok ne prezebal. Ženska se zvečer poslovila od svoje dobrotnice, češ, da se bo drugo jutro zgodaj podala na pot s svojim možem, ki je bil prišel med tem časom. Dobra gospa veli, jima še slanina in moke na pot dati, in ko je šla zjutraj v cerkev, si še ni dala pokoja. Svoji služabnici je dejala: „V žepu imam še nekaj tolarjev, še to naj bo siromašni ženi pa otroku popotnica; pojdi, pa jima daj še ta denar.“

Služabnica gre, toda matere ne najde, pač pa otroka. Grda babnica je odnesla pete, dojenca pa pustila. Taka je bila zahvala, katero je dala svoji blagi dobrotnici.

Ako navadni človek s svojo prirojeno dobrotnostjo tu in tam izkazuje dobrote in pogostoma zanje dobi nehvaležnost, ali pa na ubogih opazi marsikaj slabega, tedaj pogostoma izgubi veselje, da bi še komu storil kaj dobrega. Misli si: samo goljufajo me, hvaležen pa nihče ni. Ali zdaj pa ti sebe poprašuj: kaj nisi bil tudi ti vsak dan nehvaležen svojemu največjemu dobrotniku? In kaj bi bilo s tabo, ko bi Bog milostljiv bil samo takim, ki so brez greha? Mar ni videl največje nehvaležnosti sveta, še preden je svojega ljubega Sina poslal na zemljo? — Tudi v tem oziru se kaže Elizabeta pravega otroka božjega. Ko ji sporočijo, kaj je zlobna babura naredila, ne reče žal besede, le dojenec jo zaskrbi. Zato veli služabnici: „Teci, pa prinesi otroka, da se mu kaj ne primeri.“ In Elizabeta je potem tudi storila, kar v takih zadevah zahteva pravica. Mestnemu županu pove, kako in kaj, naj dá ušlo žensko iskati, da pride po otroka. To se precej zgodi. Ali če so tudi iskavci tekali po vseh cestah, naposled se vendar vsi vrnejo brez osebe.

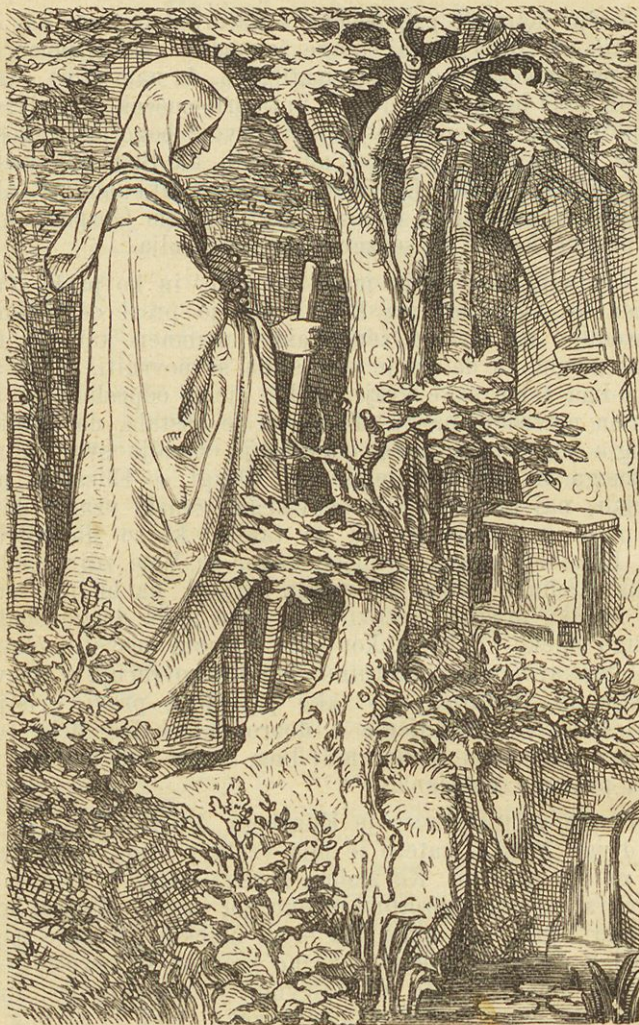
Kadar naravni pripomočki, s katerimi bi radi kaj dosegli, nič ne izdajo, tedaj ostane še nadnaravni pripomoček, s katerim vsemogočnega Boga nagibamo, da nam stori, česar iz svojih moči ne moremo doseči, in ta pripomoček je molitev. Služabnica, ki je uspešnost molitve svoje bogoljubne gospe poznala iz izkušnje, ji reče, naj moli, da Bog všlo mater otroku pripelje nazaj. Elizabeta je bila k taki molitvi takoj pripravljena, vendar je dejala: „Jaz ne vem Gospoda drugače prositi, kakor da se zgodi njegova volja.“

Čez eno uro vidijo moža, ki teče, in ko pride, vrže se pred sv. Elizabeto na kolena ter jo prosi odpuščenja. Pripoveduje, da s svojo ženo kakor okamenen kar več naprej ni mogel, in da ga je vest silila se povrniti. Vprašan, kje da ima ženo, pove kraj. Ljudje, tjekaj odposlani, jo res dobijo in privedejo nazaj. Tudi ona je obstala, da nikakor ni mogla naprej, ter prosi odpuščenja zavoljo svojega nehvaležnega in grdega obnašanja. Drugi so Elizabeti prigovarjali, naj brezsrdni in nehvaležni ženski vzame darovani plašč in čevlje pa jih dá takim, ki so jih potrebnjši. Elizabeta pravi: „Storite, kakor se Vam zdi“. Dobra deželna grofinja vendar ni mogla strpeti, da bi bila trdosrdno žensko prazno odpravila, in zato ji dá drugo obutev in drugo obleko. Zakaj kakor prav hudobni posvetni človek pogostoma svojemu dobrotniku dobrote povračuje z nehvaležnostjo in razžaljenjem, tako povračuje pravi kristjan nehvaležnost in razžaljenje z dobrotami, kakor dela tudi vsak dan milijonom ljudem mili Bog, čegar duh navdaja in oživlja pravega kristjana.

Drugo nehvaležnost je Elizabeta doživela tudi še od neke druge ženske, katero je bila vzela v svoje stanovanje in je za njo skrbela. Ko zlobna ženska ozdravi, vstane po noči, ukrade svoji dobrotnici obleko, pa izgine. Zjutraj hoče Elizabeta vstati, pa nima, da bi se oblekla, in zato mora obležati v postelji. Njeno pobožno srce pa se zavoljo tega ni jezilo, ampak dejala je pohlevno: „Zahvalim Te, ljubi Gospod, da sem Ti zdaj podobna; zakaj tudi Ti si nag in gol prišel na svet, ter si nag visel na križu.“

„Bodite popolnoma, kakor je vaš Oče nebeški popolnoma.“

(Mat. 5, 48.)

Elizabetini studenec.

Zveličar se je včasih odločil od ljudi, šel na samotni hrib, da bi se ondakaj pogovarjal le s svojim nebeškim Očetom. Tako si je tudi Elizbata odpočivala po težavni

oskrbi bolnikov, da je svojega ljubega Gospoda v samoti poiskala, in po cele ure v molitvi in premišljevanju prebila pri Njem.

Proti juterni strani mesta Maribora, ob znožju obraščenega hriba je Elizabetini studenec, radi tega tako imenovan, ker je sv. Elizabeta pogostoma prav sama zahajala semkaj, da bi tu prav pobožno molila, in da bi je svet kar nič ne motil. Vso pot pa, kratki dve uri dolgo, je molila en sam očenaš. Njen duh ga je takorekoč glodal in oživiljal, ker je premišljevala neskončno bogastvo in globočino skrivnosti očenaševih. Zakaj očenaš ni le molitev božja, ampak je tudi pridiga naši duši. — O kako lepo bi bilo, kako veličasten prizor bi imeli, ko bi mogli videti vse misli in vse občutke, katerih je bila ta bogoljubna gospa, razsvetljena od sv. Duha, vsa polna od dveurnega očenaša, ki jih je iz njega srkala, kakor čebela iz cvetja srka med! — Kako ubog in nag na duši je pač posvetnjak, kateremu je molitev težavna, skoraj dušna tlaka, katero krči, kolikor more, ali pa vso opušča! Kako bode takemu na onem svetu, kjer je zveličanje, večna pobožnost in molitev.

Molitev sv. Elizabete pri onem studencu je ostala kakor seme, ki je stoletja rodilo sad. Nad studencem so postavili kapelo, in vanjo so hodili molit. Davno že kapele ni več, molitev ondukajšna pa je še ostala. Ljudje iz sosednje vasi se zbirajo tu vsako nedeljo in praznik, ter opravljajo tu svojo skupno pobožnost. Priroda sama je napravila tempel: visoka gozdna drevesa so stebrovi, strop je nebo, zelena trava je tlak, in mesto oltarne podobe imajo ljudje spomin na svetnico v svojih srcih; orglje nadomestuje šumenje studenca in vetrov v vrhovih dreves — in pač gotovo prebiva duh blažene Elizabete veliko rajše tukaj sredi pobožnih molivcev kakor pa v krasni kameniti cerkvi, nji na čast v Mariboru sezidani, v kateri pa ni presvetega Rešnjega Telesa, ker je cerkev v luteranskih rokah.

„Kakor jelen hrepeni po studencu, tako hrepeni moja duša po Tebi, o Bog! Moja duša je žejna Boga, močnega, živega.“ (Ps. 41, 1. 2.)

Prednebeška dvorana.

Pa tudi sicer je Elizabeta rada hodila ven na polje, da je sama pod milim nebom opravljala svojo pobožnost.

Da pa Elizabeta ni hodila zato na polje in v gozd, da bi se bila ob enem tudi nekoliko pošetala in izprehodila, razvidimo iz tega, da je šla k studencu v gozd, akó tudi je bilo najgrše vreme. Če je pa včasih kristjan zunaj, v svobodni prirodi, v velikem krasnem templu, ki si ga je Bog sam postavil, posebno k pobožnosti povzdigovan, vendar zavoljo tega cerkve nikakor ne zanemarja, ker tukaj, v cerkvi, je še kaj svetejšega. Bog v cerkvi ni samo pričujoč, kakor je povsod, ampak tukaj je navzočen tudi Jezus Kristus, Bog in človek. Večna luč nam kaže kraj, kjer v šotoru (tabernaklu) prebiva, nas čaka in neprenehoma vabi: „Pridite k meni vsi, ki trpite in ste obteženi, jaz vas bom okrepčal.“ Tu klečiš in moliš pred pravim živim Jezusom, ki s svojim božanstvom in človeštvom prebiva v borni ponižni podobi posvečene hostije. Tu s svojo navzočnostjo neprenehoma cerkev blagoslavlja in posvečuje, verne v cerkvi neprenehoma oblagodarja in pomiloščuje. Ravno zato mora pa tudi vsak kristjan vedeti in upati, da v cerkvi pred najsvetejšim zakramentom njegova molitev zadobi večjo in silnejšo moč po našem priprošniku Jezusu Kristusu.

Čista duša sv. Elizabete je to takoj čutila in tako ravnala. Elizabeta ni le redoma hodila v cerkev k skupni službi božji, ampak je tudi sicer po cele ure ostajala v cerkvah, in celo pozno v noč. Opazili so tudi na nji, da kadar je v cerkvi opravljala svojo pobožnost, da so ji bile oči in noge tako nepremakljivo vzdignjene, kakor bi bila izrezana podoba. In celo ostri Konrad je pisal papežu, da pred Bogom priča, da še ni kmalu našel gospe, ki bi bila v premišljevanju tako izurjena kakor naša gospa Elizabeta.

„Glej, prebivališče božje med ljudmi! Med njimi bo prebival, in njegovo ljudstvo bodo, in Bog sam bo pri njih kot njih Bog.“

(Skriv. raz. 21, 3.)

Občestvo svetnikov.

Dasitudi je bila Elizabeta svojega duha vtopila globoko v Boga in živela v Bogu, vendar in morda ravno zavoljo tega je pridno in zvesto častila svetnike. Z veseljem je poslušala njih življenje, svetkovala praznike svetnikov, častila njih ostanke in njim na čast prižigala svečice in

kadilo. Saj to drugače tudi biti ni moglo; zakaj tesnejši je duša z Bogom združena, pristrčnejše tudi ona ljubi in časti, kogar Bog posebno ljubi in časti, namreč svetnike. Zato se pa tudi ponižni kristjan rad priporoča priprošnji svetnikov.

„Molitev pravičnega veliko premore“, in tedaj v nebesih največ. To uči izkušnja. Pri največ svetnikih se navadno pokazuje, da po svoji smrti veliko več čudovite pomoči delijo tem, ki se jim priporočajo, kakor so je delili, dokler so živeli še na zemlji. Če Bog dopusti, da se ljudje na zemlji ne le udeležujejo njegovih dobrot, ampak tudi njegove dejanske ljubezni, koliko več bo to dopustil še-le svetnikom v nebesih. In strašno je nespameten kristjan, ki svetnikov zato ne časti, kakor da bi to Bogu ne bilo ljubo. Bogu je jako ljubo, če kličemo na pomoč tiste, ki so njegovi najljubši otroci, ki so njegovi bratje in prijatelji, da bi ti našo slabo molitev pri Bogu podprli in priporočili.

Kdor svetnike časti, izvoli si rad take, ki imajo kaj podobnega ž njim. Tako si je tudi Elizabeta, ki je vse žive dni imela toliko trpeti, izvolila apostola Janeza in Marijo Magdaleno, ki sta stala pod Jezusovim križem, pred vsem pa največjo mučenico sveta, Mater božjo. Kdor pa blažene Device Marije ne časti, Matere našega Odrešenika, tak kristjan menda ne veruje v Kristusa, tak človek menda nima pameti. Kdor tega ne stori, v tem ni Očetovega duha, v tem ni Kristusovega duha, v tem ni svetega Duha. Zakaj ravno ta sveti Duh je preblaženi Devici navdal poveljavno pesem, v kateri pravi:

„Glej, odslej me bodo blagrovale vsi rodovi.“
(Luk. 1, 48.)

Huda zamenjava.

Kakor je Zveličar ljubil vse ljudi, med njimi pa zlasti svoje apostole, katerim je rekel, da so njegovi prijatelji in njegovi otroci, med apostoli pa zopet posebno sv. Janeza, tako je tudi sv. Elizabeta vsem ljudem dobro hotela, in katerim je mogla, tudi dobro storila, a najljubši sta ji bili njeni prijateljici Guda in Izentruda. Ko bi Elizabeta tudi ne bila imela tako ljubeznivega srca, kakor ga je, bila bi vendar rada imela obe služabnici, ki sta ji bili toliko let zvesti, ki sta ž njo vred trpeli toliko preganjanja in siro-

maštva. Izentruda je bila Elizabeti tako ljuba, da ji je njena gospa zaupala vsako svojo misel in vsak gibljaj svojega srca. Guda pa je bila 5 let stara, ko je bila Elizabeti družica. Obedve, Izentruda in Guda, sta bili priča Elizabetine krasote in pozemske sreče, ko je kneginja s svojim soprogom prebivala na Prežigradu. Obedve sta šli ž njo v največje siromaštvo, ko je bila po zimi iz grada pregnana in je po Izenaku hodila od vrat do vrat. Obedve sta šli ž njo na tuje v Bamberg; obedve sta ž njo vred storili oblubo čistosti, ž njo vred stopili v tretji red, ž njo vred se odpovedali vsaki posvetni dobroti ter si ž njo vred izvolili borno kočo in borno življenje v Mariboru. Edini počitek, nedolžni oddihljaj sv. Elizabeti je bil ta, da se je prijazno pogovarjala s svojima ljubima dušama. Vsemu prijetnemu, kar ima svet na ponudbo, celo svojim otrokom se je mlada kneginja junaško odpovedala; edino, kar je še imela, sta bili te dve služabnici.

Zdaj pride pa Konrad ter vzame svoji sveti spovedenki še zadnjo tolažbo. Najprej se je morala Izentruda ločiti od svoje ljube gospe, nekoliko za tem pa tudi Guda. Pokorna, a tudi v bridki žalosti in s premnogimi solzami se loči Elizabeta od svojih dragih družic. Strogemu spovedniku pa ni bilo še dosti, da je ubogo kneginjo težko ranil, naložil ji je na ramo še hujši križ. Dobil je dve prav zoperni osebi, da bi bile Elizabeti tovarišici. Eni je bilo ime Elizabeta; bila je neomožena, sicer ne vsa brez vere, ali zagovedna, zarobljena in groba, zraven pa tako strašno grda, da bi bili ž njo strašili otroke. Druga, Irmengarda, je bila gluha, stara vdova, čudno prepirljiva ženska, taka ropotirka, da ji nikdar ni bilo nič po volji; vedno je imela veliko mrmrati, brnožeti in zmerjati. Pri eni se ji je bilo vaditi ponižnosti, pri drugi pa potrpežljivosti.

Konrad je storil svoji spovedenki, kar Bog vsako leto stori milijonom ljudi. Kadar vzame Bog starišem njih edino dete, srečno omoženi soprogi moža, mladi hčerki njeno mater, ubogemu bolniku dolgoletnega dobrotnika, pač ta bolečina ni manj pekoča, kakor je bila Elizabetina. Vemo pa, da Bog take vezi le z modrostjo trga, in tudi Konrad je imel dobre namene, ko je Elizabeto razločil od prijateljic, namreč: da bi Elizabeta bila vedno popolnejša v pokorščini, v zatajevanju in ponižnosti.

Marsikaj, kar samo na sebi ni grešno, lepša življenje kakor bršljin drevo, kar pa vendar zmanjšuje višje dušne

moči in ljubezen božjo. Zdaj pride vrtnar, preveže vjedavno rastlino ter jo s koreninami in mladikami potrga z

drevesa. Tudi Konrad je hotel zadnje ostanke naravne pozemeljske ljubezni iztrgati iz duše, ki je bila očitno iz-

voljena, da doseže najvišjo stopnjo krščanske popolnosti. Mnogi bodo obsojali Konradovo početje. Jaz nisem Konradu sodnik, pravim pa, da ga zagovarja Izentruda sama, ki je morala zapustiti svojo ljubo gospo. Ona ga naravnost brani, rekoč: „To pa je storil Konrad, učenik blagega spomina, iz prave gorečnosti in dobrega namena, ker se je bal, da bi me ne govorile o poprejšni posvetni lepoti, in da bi se Elizabeta ne kesala. Odtegnil ji je vso človeško tolažbo, katero je dobivala od naju, da bi se držala le samega Boga.“ — Tudi ostri samostanski redovi tirjajo, da se človek loči od svojih najljubših. Elizabeta pa, ki je bila pripravljena stopiti v najostrejši red, je pokazala, da je kos vsaki redovski ostrosti; dvojno to izkušnjo je slavno prestala. Včasih sta prišli Izentruda pa Guda svojo ljubo gospo Elizabeto obiskat. Elizabeta pa se je tako natanko držala pokorščine, spovedniku svojemu obljubljeni, da si brez njegovega dovoljenja ni upala ne besede izpregovoriti z njima.

Zdaj je imela Elizabeta priliko se vsak dan in vsako uro vaditi v ponižnosti in potrpežljivosti, in res je te vaje izvrstno opravljala. Dopustila je svojima tovarišicama, da sta ž njo tako počenjali, kakor bi ne hotela prenašati nobena dekla. Sama je pometala in snažila hišo, in vsako neprijetnost in trdo delo sta prepustili Elizabeti. Če je kuhala in se pri tem zatopila v sveta premišljevanja, da se je po naključju kaka jed pokazila, tedaj sta jo ženski hudo prijeli, ji očitali, da nič ne zna, ter jo ozmerjali. Z nebeško potrpežljivostjo je prenašala sv. Elizabeta grdo ravnanje ter je z novima tovarišicama ravnala z največjo prijaznostjo; zapovedala jima je, naj jo tikata, naj ž njo jesta iz ene sklede, kakor sta prej Guda pa Izentruda. Tako ljubeznivo in milo ravnanje je naposled jelo tudi neotesano srce teh oseb mečiti, da sta jeli spoštovati čudovito gospo.

Navadnemu človeku posvetnjaku je tako ravnanje kneginje preponižno in previsoko; umeti ga ne more, in zato se mu zdi nespamet in norost. Kristjan pa ravno v tem vidi, kako se je Elizabetina duša očistila, da je brezbojna kot kristal in da jo je z veliko čistostjo presvetljeval duh Kristusov, ki je dejal:

„Zadenite moj jarem, pa učite se od mene, ker jaz sem pohleven in od srca ponižen, in naši boste pokoj svojim dušam.“

(Mat. 11, 29.)

Pokorščina proti usmiljenosti.

O obnašanju teh dveh robotih služabnic naj še O. Kohem kaj pove. Ta pravi o znanih deklah: „Te dve sta ji prizadeli veliko trpljenja in zaničevanja, grajali sta vsako njeno pobožno vajo in ji napravili marsikako jezo pri njenem spovedniku. Te dve dekli sta bili tako poredni, da skoraj nič nista postregli svoji gospi, ampak sta jo pustili, da si je sama kuhala, pomivala posodo in čedila hišo. Če kdaj jed ni bila dobro kuhana ali je bila prismojena — zakaj sv. Elizabeta nikoli ni bila kuhala, ne se učila kuhati — sta grdo zasramovali sveto gospo ter se spakovali, da še juhe ne zna skuhati.

Spovednik ji je prepovedal toliko milošnje dajati, ker se je bal, da bi ji denarja ne zmanjkalo. Usmiljena mati pa je bila tako milosrčna do ubogih, da je vsakemu veliko podelila, in ko bi morala tudi sama sebi pritrpati. Malopridni dekli pa sta nanjo pazili in prežali, kdaj bo kakemu siromaku kaj dala; in ako je samo en sam novce preveč dala, povedali sta to njenemu spovedniku in svojo gospo zatožili, da mu prelamlja pokorščino. Nato pride duhovnik v hišo, jo ošteje in ji naloži ostro pokoro. — Elizabeta pa je padla na kolena, se obtožila svoje nepokornosti in prosila odpuščanja. O pač velika potrpežljivost, o pač velika ponižnost!

Ko sta poredni dekli svojo gospo zopet zatožili, da izda preveč denarja, ji spovednik z močjo svete pokorščine prepove, da nobenemu beraču nima več dati, kot en sold na enkrat. To je bilo radodarnemu srcu prav velika bolečina, in raje bi bila opravila najhujšo pokoro kakor to težko pokorščino. Pa kmalu je dobila pomoček, kako bi mogla več dati, pokorščine pa ne prestopiti. Če so berači tožili, da jim tako malo dá, dejala je: „Meni je zapovedano, da več nimam dati kot en sold. Ako pa čez nekoliko časa zopet pridete, tako mi ni prepovedano, vam dati zopet en sold.“ — Pohlepni berači so se te ponudbe dobro posluževali, šli so enkrat ali dvakrat okoli bolnišča, pa se vrnili beračit en sold. Izdajski dekli sta tudi to povedali spovedniku, in ta pobožno gospo zopet hudo zavrne ter ji prepove, da odslej zanaprej ne sme izdati ne vinarja, ne solda.

Kaj misliš, da je usmiljena mati zdaj storila? Denarja sicer ni dajala, pa je dajala precejšnje kose kruha. To duhovniku zopet ni bilo prav, in zato ji ukaže, da nikdar

ne sme dati velikega kosa, temveč le košček; in ko je nekemu beraču dala dva ali tri koščke na enkrat, bilo ji je tudi kruh dajati prepovedano. V vsem tem pa je hotel duhovnik poskušati njeno pokorščino in jo vaditi v potrpežljivosti.

Ker ji je bilo tedaj prepovedano dajati milošnjo, jela je zdaj bolnikom in gobavim streči, jim zdravilne kopeli pripravljati, njih rane in gnojnine poljubljati. Spovednik se je bal, da bi zaradi svoje nežne telesnosti ne zbolela ali ne našla kake bolezni, zato ji prepove z gobavimi boleznimi se pečati, ali celo ture in gnojnine poljubovati. Usmiljeni materi ni bilo mogoče, se zdržati usmiljenih del; zakaj usmiljenost je bila ž njo vred spočeta ter je ž njo vred rastla. Zato pusti nalezljive bolnike, pa toliko bolj skrbi za ozdravljive bolnike, posebno pa za one v svoji bolnišnici. Svoji dekli je semkaj jemala in napravljala bolnikom močne kopeli, jih nosila iz kopeli v postelje, jih čedila, jim donášala jedi, ter jim stregla z vsem potrebnim. Svojima deklama je dejala: „O kako dobro nam je, da moremo svojega Gospoda v teh kopelih omiti in osušiti.“ Tako je opravljala sv. Elizabeta dela usmiljenja in je v tem opraviu ostala stanovitna do smrti.“

„Ljubezen vse prenese, vse veruje, vse upa, vse pretrpi.“

(I. Kor. 13, 7.)

Trka.

Na vse zadnje je bila duša sv. Elizabete očiščena vsega pozemskega in grešnega, lepa kot čisto zlato. Božja podoba v nji je bila dovršena do nebeške lepote; zato je bil tudi čas, da je bila iz mračne delavnice na zemlji prestavljena v nebeško dvorano, v tempel najvišjega Boga. Zadnji čas je imela že tukaj na zemlji nebesa, in blaženi mir je nosila v svoji duši. Te svete gospe nikdar niso videli ne jezne, ne nevoljne, ne žalostne. V nadlogah ni bila samo popolnoma vsa potrpežljiva, ampak njeno obličje se je tedaj še posebno zasvetljevalo v samem veselju in prijetnosti, kakor če kdo piha v ogenj. V velikem svetem soglasju božjem in njegovih duhov je bila kakor čisto ubrana struna. Pač pa se je prav pogostoma jokala, toliko pogosteje, kolikor bližje je bila koncu svojega življenja. Ali sedaj ni pretakala solzá kakor poprejšnje čase, solzá bolečine in tuge,

ampak njene solze so bile solze nadnaravnega notranjega zveličanja. Celo stara, čudna vdova Irmengarda je dejala,

ko je bila zaslišana: „Nikdar se ji obraz ni nabral v gube ali izpremenil, kadar je jokala, ampak solze so tekle

kakor iz studenca, obraz pa ji je ostal vedno prav jasen in prijazen.

Bilo je leta 1231. Elizabeta je bila v nekem stanu med bdenjem in spanjem; zakaj kdor se hudo posti, tudi malo spi. Njene misli pa so se vzdigale po noči in po dnevu kakor blago kadilo k Bogu. V takem pobožnem stanu se ji zdi, da vidi Kristusa v prečudni lepi svetlobi, in kakor bi ji dejal z ljubkim, milim glasom: „Služabnica moja, čas je, da se ti povrne tvoje delo, tvoje uboštvo, in tvoja zapuščenost, ki si jo prenašala zavoljo mene. Pridi k meni, mila prijateljica, moja ljuba izvoljena nevesta, na prestol večnosti, ki ti ga je moj Oče pripravil od začetka.“ — Elizabeta je čutila prav določno, da ona prikazen ni sama domišljija, ampak da ji naznanja gotovo smrt.

Precej drugo jutro pripravi vse za svoj pogreb. Nato gre k svojim bolnikom, jih blagoslovi ter vesela razdeli, kar je še imela, med nje in pa med dekle. Ta čas tudi Konrad, njen spovednik, nevarno zboli ter ima trpeti velike bolečine. Naznani ji, naj bi prišla k njemu. Ko ga Elizabeta zavoljo bolezni miluje, ji pravi: „Moja ljuba gospa in hči v Bogu, kako mislite po moji smrti uravnati svoje življenje, koga si boste izvolili vodnika svojemu zveličanju?“ Elizabeta odgovori mirno in določno: „Ni treba, da vprašate; jaz bom umrla pred vami; vi boste ozdraveli, a jaz bom v kratkem v večnosti; zato ne potrebujem drugega vodnika od vas, ki mi vas je dal Bog.“

Že četrty dan, odkar je bila govorila te besede, je tako zbolela, da se je morala vleči v posteljo. Dva tedna je imela hudo mrzlico, a po duši je bila vsa radostna, ter je neprenehoma molila. Nekega jutra se obrne z obrazom proti steni, in bila je videti, da spi. Zdaj zasliši njena prijateljica neizrečeno ljubko petje, ali kakor pravi staro pismo, „slišala je neizrečeno sladko popevanje“, kakor da bi prihajalo iz grla bolne gospe, in vendar niti ust ni odprla. Čez uro se obrne sv. Elizabeta naprej in pravi: „Kje pa si, moja ljubljena?“ — Služabnica odgovori: „Tukaj sem; ali, moja gospa, kako pa ste mogli tako lepo peti?“ — Svetnica vpraša: „Je-li si tudi ti kaj čula?“

Ko ji dekla potrdi, da, ji bolnica pové: „Med mano in med steno je sedela lepa ptičica, ter mi je dolgo in preljubeznivo prepevala, tako da me je mikalo ž njo peti, sladka ljubezen me je nagibala k temu. Ptičica mi je tudi razodela, da bom tretji dan od zdaj umrla.“ — Star pi-

satelj pravi: „Gotovo je bil njen angel varih, kateri je napeval večno veselje.“

„Glej, stojim pred vratmi pa trkam; kdor čuje moj glas ter mi odpre, uidem k njemu ter večerjam z njim in on z mano.“

(Skrivn. raz. 3, 20.)

Pred nebeškimi vratmi.

Tedaj samo še tri dni hoda je imela kneginja do prehoda na drugi svet. Dasitudi ji je Bog preljubeznivo, najprijetnejše naznanil njeno smrt, vendar je še to ped časa tako resno porabila, kakor ga le more ponižna, bogoljubna, spokorna kristjanka. V njeni duši je bilo oboje, k čimur opominja drugi psalm, „veselo popevanje in velik strah pred sodbo neskončno svetega Boga“. Zakaj v resnici je celo sveti človek še ubog grešnik. Četudi ne gledamo na zagreške, katerih se ne morejo iznebiti tudi najboljši kristjani, vendar je njih ljubezen, zvestoba, njih hvala in molitev, ki jo dajejo najsvetejšemu Bogu, še veliko premajhna, da bi zadostovala neskončno velikemu božjemu veličanstvu. — In kdo more izreči, da je vselej poslušal in storil to, v kar ga je nagibala milost božja?

Elizabeta je zahtevala, da je nikomur več ne pusté obiskati. Celo žlahtnih gospa, ki so jo sicer pogostoma obiskovale, ni pustila pred se. Le „domači in nekatere pobožne redovnice so smele biti pri nji. Sama je povedala zakaj, rekoč: „Zdaj hočem biti z Bogom sama in premišljevati svoj konec, misliti na ostro sodbo in na vsegamogočnega sodnika.“ Jela je zdaj premišljevati, jokala je nad svojimi grehi in prisrčno je prosila Boga, naj ji bo vendar usmiljen. — Kako vse drugače pa delajo posvetni ljudje! Če so si vest omamili, in z zamoteno vestjo živeli, skrbijo drugi za to, da v taki omočenosti tudi umrjejo. Bolnike hodijo neprenehoma obiskavat, obiskovalci pa mislijo, da so prav dolžni bolniku izbijati vse misli na smrt, naj je tudi očitno, da je nevarno za njega. In tako bolnik neskončno dragi poslednji čas potratí s pozemeljskimi stvarmi, mislimi in zadevami — in smrt ga najde in ga prime nepripravljenega: „Kakor živiš, tako boš umrl.“

Med tem je bil Konrad toliko okreval, da je mogel v nedeljo zjutraj po zornicah obiskati svojo duhovno hčer

in jo zadnjikrat spovedati. Ali pri vsi svoji skrbljivosti in vsi svoji ostrosti ni našla Elizabeta ničesar, česar bi se že zdavnej ne bila skesala in spovedala. Po spovedi jo vpraša duhovnik, kako bo z njenim imetjem in pohištvom.

Gost dim človeka duši in ga skelí v oči, da ne more gledati; ravno tako vznemirja to vprašanje ali ta skrb neštevilo veliko umirajočih. Mesto da bi v tako imenitni uri, kakor je smrtna ura, gledali le naprej, k Bogu in svojemu Zveličarju, gledajo pa nazaj, na posvetno, in njih uboga duša se ukvarja, kako bodo svoje imetje podelili, pod nogami jim pa že zmanjkuje tal, in v nekaterih trenutkih se bodo pogreznili v morje večnosti. Ko je človek še zdrav, tedaj je čas prevdajati in svoje premoženje uravnati z oporoko.

Sv. Elizabeta se je zdavnej že tudi po ti strani pripravila na smrt, in zato se je zdaj čudila, kako jo more spovednik kaj takega vprašati. Rekla je: „Saj veste, da tisti dan, ko sem vam obljubila pokorščino, sem se bila odrekla najprej svoji volji, na to svojim otrokom, potem pa vsakemu veselju in svetu. Le na vaše povelje sem bila nekaj pridržala, da plačam dolgove in delim milošnjo. Vsemu bi se rada odpovedala, in pa v sobici v milošnji živela, katero bi bila vsak dan od drugih ubožnih ljudi priprosila, ko bi mi bili vi dovolili. Kar sem doslej še na videz imela, namenila sem že davno ubogim. Razdelite le med nje, kar je še, le slabe suknje moje ne, ker v tej hočem biti pokopana. Oporoke ne delam, ker moj dedič je Kristus.“

Edino, kar si je bogapolno srce želelo, je bilo to, da jo pokopljejo v cerkvi frančiškanskega bolnišča, ki ga je bila ona ustanovila. Želela je, naj mrtva ondi počiva, kjer je živa storila toliko dobrega.

„Pa je res velik dobiček, bogoljubnemu in zraven pobožnemu biti; saj nismo ničesar prinesli na ta svet, tedaj tudi z njega ne moremo ničesar odnesti.“

(I. Tim. 6, 5. 6.)

Svita pa mrači se.

Bilo je dné 18. novembra, v nedeljo, ko je bila Elizabeta opravila svojo zadnjo spoved. Po daljšem pogovoru s svojim spovednikom je bila še pri sv. maši, ki se je brala v njeni hišici, in tako se je pred njenimi očmi vršila

skrivnostna ponovitev sv. daritve na križu, katera daritev je tudi nji pridobila blaženo smrt. Nato prejme sv. poslednje olje in sv. obhajilo.

V najpobožnejšo molitev zatopljena je ležala tiho in nepremakljivo do večera. Zdaj naenkrat pa se ji odpre kakor zasut studenec. Elizabeta je bila sicer tako previdnih besedi in tako molčeča, zdaj pa so vrele kar same od sebe iz njenih ust pobožne in vzpodbudne besede. Zdaj je obširno pripovedovala zgodbo, kako je Gospod Lazarja obudil od mrtvih; potem je pa govorila prečudno in globokomišljeno o Kristusovih solzah, in sicer o trojnih solzah, katere je solzil na grobu Lazarjevem, o pogledu Jeruzalema in na križu. Ko so okolistoječi slišali take besede in pomislili, da se bode draga ljuba duša v malo urah ločila, jeli so vsi jokati. Umirajoča pa jim je povedala besede, katere je Kristus govoril na svoji smrtni hoji: „Hčere jeruzalemske, ne jokajte se nad menoj, jokajte se nad seboj.“

Mislil boš, da je te besede izgovorila igraje, kakor so ji ravno prišle na misel, ker je ravno Kristusa in njegove solze premišljevala. Ali to ima tudi globokejši pomen. Kakor se navadno blaznik, človek, ki je znorel, nekaj dni pred smrtjo zopet zaveda, tako pride tudi pametnemu človeku ob smrti neka višja zavednost; in v ti zavednosti vidi strašno bistro, kako ničevno je vse pozemsko in kako velikanska je večnost. Tako sveti osebi pa, kakor je bila sv. Elizabeta, so se pač odprla prav nadnaravna spoznanja, kadar se odpirajo vrata večnosti, in kadar duh pogleda nekoliko v njo. In tako je njena duša prav jasno videla, da je sama le še nekoliko stopinj oddaljena od večnega pokoja in večnega zveličanja, da pa okolistoječi, ki so jo objokavali, ostanejo še veliko let na zemlji, da bodo še marsikaj pretrpeli in marsikatero nevarnost prestali, in da po smrti pridejo v neizrečeno hudo očiščevanje vic, katerim brez svetega življenja tudi boljši kristjan ne uide. V vsaki sveti duši pa živi Kristus. Ko je težko nosil breme križa, ko je prestajal najhujše trpljenje, tedaj je bolj mislil na trpljenje jokajočih žen kakor na svoje. Ravno tako je tudi milosrčno, Kristusu podobno srce umirajoče Elizabete bolj premišljevalo težave in stiske navzočih kakor svojo prihodnost. In tako je povedala svojim ljubim prijateljicam ravno tiste besede, katere je Gospod izrekel na svojem križevem potu: „Hčere jeruzalemske, ne jokajte se nad menoj, jokajte se nad seboj.“

Sedaj je Elizabeta zopet omolknila za dalje časa. Ali spomnite se škrjanca! Že prav pozno je, svetloba večernega solnca pojema, sedaj se škrjanček še enkrat vzdigne kvišku v zrak, da se poslavlja od umirajočega dneva, in da večnemu Bogu prepeva večerno hvalo pa pozdravlja zvezdni svet na nebu.

Ravno tako je sklenila tudi sv. Elizabeta svoje življenje, ki je bilo v vsakem oziru čista hvala božja; premislila je ne v žalostnem borenju s smrtjo, ampak z veseljem in hvalo božjo. Naenkrat slišijo nenavadno sladko petje od bolnice, akoravno ustnic ni premikala. Petje je bilo tihotno, podobno žvenklanju v veliki daljavi. Ko navzoči začudeni o tem poprašujejo, odvrne Elizabeta: „Ali niste slišali, kako so angeli peli z mano? In jaz sem ž njimi pela, kakor sem mogla“. Nato zopet utihne. Brali pa so ji z obraza, kako je njena duša polna svete pobožnosti in zveličavnega veselja. Nebesa so bila v nji, še preden je prišla v nebеса.

„Kristus je moje življenje, in smrt je moj dobiček.“
(Fil. 1, 21.)

Hudič.

Sveto pismo uči prav določno, da so v nevidnem svetu duhov tudi hudobni duhovi, hudiči. Krščanska izkušnja nam na tisočerih krajih to potrjuje, ne s čutnimi prikaznimi, ampak s tem, kar hudič dela in kar je že storil. Koliko hudobni duh izkuša navadnega človeka, to zdaj ne spada sem. Izkušnja pa uči, da osebe, ki imajo živo krščansko vero, ki so tedaj bolj kot drugi od zemlje odzdignjene in v duhovni svet povzdignjene, da one določneje vidijo satanovo delavnost. Ko sta bila še prva dva človeka sveta, zalezoval ju je hudič. Kristus je bil v puščavi od hudiča izkušan. Hudič je apostola zmotil, da je milega Jezusa izdal, da je sam obupal in sam sebe umoril. Sveti apostol Pavel pravi, da mu je Bog hudiča pridružil, da ga (apostola) ponižuje. In od tod prihaja, da se pogostoma prav pobožni kristjani v molitvi in o najsvetejših trenutkih božje službe zamislijo v najgrša bogokletstva, katerih se sami ustrašijo. Od kodi prihaja, da človek nima grešne izkušnje, na priliko v jezo, kakor tedaj, kadar je naredil nasprotni dobri sklep, na pr., da bo potrpežljiv, pohleven itd.

Svete osebe so od hudobnih duhov posebno izkušane, ker jih hudobni duhovi veliko srditeje črtijo, in ker tudi Bog to zadnjo izkušnjo dopušča, ko je čutnost in svet in sploh vse izkušnjave navadnega človeka, ko je vse to že popolnoma premagano. Ker je pa vse življenje izkušnja, in ker se ta izkušnja končuje o smrtni uri, zato mora takrat biti še poslednja, na vekomaj odločilna poskušnja. Ta trenotek nategne in napne hudi duh vse moči; oblasti duhov se borijo na vso moč. Zato se včasih tudi zgodi, da duhovi prestopijo mejo nevidnosti, in da jih umirajoči vidi. Mnogim umirajočim svetnikom se je prikazal ne samo Kristus in svetniki, ampak tudi hudič. Tako se je umirajočemu svetniku, ki smo ga bili z Elizabeto že primerili, to je sv. Martinu, prikazal satan. Svetnik mu je rekel: „Kaj stojiš ti tukaj, divja zver, hudobnež, ti mi nič ne moreš. Jaz pojdem v naročje Abrahamovo.“ — Nekaj podobnega je bilo tudi pri sv. Elizabeti. Slutivši, da jo bo peklenski duh še strašil, je dejala pričujočim malo pred polnočjo: „Kaj bi storili, ko bi se nam prikazal hudič?“ — Mahoma pa na glas zavpije: „Proč, proč, hudobni duh, zakaj odpovedala sem se ti!“ In kmalu pove: „Glejte, že beži odtodi.“

„Trezni bodite pa čujte, zakaj vaš sovražnik, hudič, hodi okoli, in išče, koga bi požrl.“

(I. Pet. 5, 8.)

Pravi rojstni dan.

Zdaj pa je imelo pasti zagrinjalo, ki je to sveto in bogoljubno dušo še ločilo od nebes in neskončnega veličastva božjega. Zagrinjalo med nami in med večnostjo je namreč pletenica našega telesa. — Proti polnoči se je umirajoči Elizabeti obraz jel svetiti tako, da ga ni bilo mogoče pogledati, kakor bi se imela že zdaj izpolniti beseda Zveličarjeva: „Svetniki se bodo v kraljestvu mojega Očeta svetili kakor solnce.“ Elizabeta izpregovori: „Zdaj se bliža ura, ko je Devica Marija rodila Zveličarja. Govorimo zdaj o Bogu in o Jezušku. Polnoči je bilo, ko se je Zveličar rodil, ko je v jaslih počival, in ko je v svoji vsemogočnosti ustvaril novo zvezdo, kakor je prej še niso videli nikdar. On hoče tudi mene rešiti grdega sveta. Zdaj vemo tudi čas, ko je Kristus vstal, obudil mrtve, in vjete duše izpe-

ljal iz ječe. Naj tudi mojo dušo sprejme v svoje roke.“ Videti je bilo, da ji je sredi smrtne ure čedalje boljši;

rekla je: „Jaz sem sicer slabotna, trpljenja pa nobenega ne čutim.“ Nato glasno in prav prisrčno moli za vse navzoče, in še veliko govori z ognjeno ljubeznijo o Bogu.

In potem zakliče: „O Marija, pridi mi na pomoč. Zdaj je čas, da vsegamogočni Gospod k sebi pokliče te, ki so njegovi prijatelji. Ženin gre po nevesto.“ S tihim glasom veli, naj bodo vsi tiho, nagne svojo glavo in umrje tako milo, kakor še nedolžno dete mirno zaspi.

Bilo je, kakor da bi bili nebeščani sami v trumah prišli po neskončno ljubo dušo! Zakaj razširjal se je po hiši nenavadno prijeten duh. V višavah pa se je slišalo prečudno petje, po nekem sporočilu so bile besede, ki jih prepeva cerkev v dnevnicah sv. Neže: „Kraljestvo sveta sem zaničevala zavoljo ljubezni Gospoda, mojega Jezusa Kristusa. Njega sem videla, Njega sem ljubila, v Njega sem verovala.“

Lepši je življenje, lepša je smrt — ali pravzaprav to še smrt ni, ampak le breme telesa se odloži. Nam ubogim ljudem ni dovoljeno, da bi pogledali in videli, kake skrivnosti ima smrt. Brez moči smo vsi, ter stojimo pred njenimi vratmi in čakamo, skoraj bi dejal, kakor čeda ovac v ograji, dokler mrzla roka zdaj tega, zdaj onega, kdaj tudi mene in tebe, ne potegne vun in ne porine v temni hodnik smrti, iz katerega vodi izhod v večnost, in ta izhod je zdaj še vsakemu nepoznan.

To pa je gotovo, če je človek iskal Boga, v Boga upal in Boga ljubil, prav, pošteno, zares in pa stanovitno do konca — temu je smrt neskončno lep dan, blažen, rojstni dan v večno življenje. Tako je bilo pri sv. Elizabeti. In ko bi preljubljena duša od papeža tudi še ne bila prišteta med blažene in svete, vendar bi jo blagrovali, vendar bi častili to sladko, zvesto, zlato srce, dobro sveto gospo Elizabeto. In ko to pišem, veselim se nebes, v katere je prišla, in ako mi Bog dá milost kakor desnemu razbojniku, da bi smel tudi jaz iti vanje, veselim se še posebno zavoljo tega, da bom smel gledati to žlahtno svetnico, kako je presvetljena in prečiščena v neizmerni ljubezni do bližnjega in v lepoti božji.

„Resnično, resnično vam povem: Kdor moje besede izpolnuje, vekomaj ne bo videl smrti.“

(Jan. 8, 51.)

V nebesa.

Marsikateremu človeku se zemlja zdi, da je mrzla, nečedna ječa, kaznilnica poostrena z lakoto, lastno telo

pa, da je kakor bodeča spokorna srajca. Tako se je zdelo tudi sv. Elizabeti, posebno zadnji čas. Že v tem oziru se ji je smrt zdela odrešnica. Nji je smrt storila tako dobroto, kakor če zaprtemu orlu odpreš vrata. Z neznanskim veseljem bo zletel iz zapora in stiske ter se vzdignil visoko nad planine, do čistega modrega nebeškega stropa, gledat v oči ljubemu solncu.

Navadni človek se trese in trepeti, kadar umira, zlasti zaradi tega, ker ima stopiti v strašno neznani svet, kjer ne vé, kako se mu bode godilo, a stopiti prav sam in brez orožja. Včasih pravi kak bolnik: „Da bi le ponoči ne umrl“, in s tem pove, kako ga je strah mraku in temote, ki pokriva njegovo prihodnost. Povsem drugačen je pravi kristjan. Ta stopa na drugi svet, ki mu nikakor ni ptuj, kjer ima marsikatero znanje, zlasti pa enega, ki ga vleče kakor sv. Pavla, ki je dejal: „Kristus je moje življenje, smrt pa moj dobiček.“ Taka je bila tudi z sv. Elizabeto. Najsrečnejše trenutke v svojem življenju je imela takrat, ko je sama pobožno molila, ko se je bila odločila od hruma in šuma sveta, ko se je z duhom preselila v tisti tihi svet, kjer biva sam Bog, kjer na dušo kane včasih kaplja tako sladka, tako blažena, da presega vse veselje sveta. Zdaj je smela uživati neskončno radost tistega zveličanja, ki ga je včasih le slutila.

Tužno je videti, kako so žejni posvetnega veselja celo ubožnejši ljudje, kako tekajo za njim in naj je veselje še tako nepomenljivo; bodisi ples ali godba, ali pa boljši požirek, boljša jed, kako sobno okrasje ali kako boljše oblačilo. In tudi še to, kar si bogati z veliko denarjem nabavijo, da bi si polajšali življenje, o kako je tanko in nezadostno — njih hiše in njih vrtovi, njih lišp v obleki, njih kočije, njih gledališča in plesišča, zabavne knjige, njih kopeli in njih vedrivna potovanja! Pred višjimi duhovi je vse to siromaška, žalostna malenkost, odrezki pisanega papirja. Naposled pa se jih, ko preteče nekaj časa, človek sam naveliča. To ne zadovoljuje človeško srce, ker vse to je le preveč podobno svinjski hrani, s katero bi si bil rad izgubljeni sin utolažil svojo lakoto, pa je ni mogel. Človeško srce silno hrepeni, da bi bilo polno dobrega in vesellega. In zdaj jih koplje največ v zemljo, da bi si tukaj v zemlji izkopali srečo in veselje. Ali tukaj tega ne dobijo, kakor tudi otrok ne dobi zvezde, če v vodo seže po njo, ko vidi zvezdin odsvit v vodi. Elizabeta pa od mla-

dosti svoje sreče ni iskala zdolej, v zlatu, ampak je gledala kvišku ter zgoraj iskala miru. Zato ji je smrt storila nekaj takega, kakor bi jo bila rešila teže, da je mogla svobodna in vesela splavati tjakaj, kamor si je že dolgo želela.

Še nisem pri koncu. Pred več leti sem obiskal 15letno deklico, ki je bolehalo za sušico. Veliko je trpela, pa vendar je trpela udana v božjo voljo. Preden jo smrt reši, pade v omotico; ko pa se zave, jela je tarnati kakor človek, ki je hipoma izgubil vse svoje premoženje. Pravila je, kako je bilo v nebesih, kako neizrečeno lepo je gôri, pa da se je morala zopet vrniti v to žalostno življenje. — Nebesa niso le srečen občutek, ki ga je mogoče povsod imeti, blažen občutljaj v telesu in zunaj telesa; ampak nebesa so nov svet, so tak svet, kakor si ga zemljani niti misliti ne moremo: „Oko ni videlo, uho ni slišalo, srce ni občutilo, kar je Bog pripravil tem, ki ga ljubijo.“

Ko bi si še ne rojen otrok domišljeval, kako mu bo na svetu, čegar luč ima zagledati, mogel bi si pač prav malo misliti in te misli bi se malo vjemale sè svetom, kakršen je. Ne mogel bi si misliti ne gorá ne gozdov, ne hiš ne mest. Ne mogel bi si misliti, kakšen je glas človeški ali orgelj ali zvonov. Ne mogel bi si misliti, kako lepa je spomlad, kako diši njeno cvetje, kako prijazno je njeno zelenje in perje in trava, kako ptičice pojó vsaka po svoje; o vsem tem bi otrokova duša ne mogla nič znati, ker je od vsega zaprta. Zdaj si pa mislimo, da je človeška duša na zemlji to, kar otrok v materi; in kakor pride otrok, ki zapusti svoj zapor, na veliko lepši svet, tako tudi človeška duša, ko je zapustila telo, pride v svet, ki je neskončno veličasten.

Kaj ne bi imel Bog toliko moči, da bi ustvaril nepopisljivo lep svet? Saj morejo že ljudje narediti iz divje goščave, iz kužljivega močvirja lepo obdelan kraj, cvetični vrt. Kakšna lepa velika cerkev — iz česa je? Ni li iz robatih skal, skorjatih debel, in nje slikana okna iz raztopljenega kameničja? Najlepša zlata ura, ki kaže tako natanko uro in minuto, ali ni bila prej groba ruda? Videl sem nekdanj umeten ogenj po noči, ki se je izpreminjal v prečudno lepe rdeče, zelene, modre, zlate zvezde, naposled pa se je v tmino vsulo polno cvetja iz same luči in svetlobe. Pa iz česa je bila očesom tako lepa igra? Iz žvepla, vitrijola in drugih rudnin. Ako že siromaški, v

primeri z najmanjšim angelom slaboumni človek kaj tako lepega more narediti iz neznatne zemljice — česa ne bi mogel storiti šele vsegamogočni Bog s svojo neomejeno močjo in s svojo neskončno modrostjo? Bogu ni meje v ljubezni, v modrosti, v moči, v lepoti — in zato tudi ni meje njegovemu veličastvu, katero se nahaja v velikih stanovanjih nebeškega Očeta. In najlepši in najveselejši, kar onkraj prebiva, je sam Bog.

Zares, Bog sam! Vse dobrote in lepote sveta, vsa ljubkost in prijetnost človeškega obličja, vsa sladkost čudovito lepega petja in godbe, vsa krasota miglajočega neba po noči, vsa veleslavnost angelov, vse neskončno veličastvo nebes in vse zveličanje v nebesih — vse to je le senca tega, kar je Bog. Bog je solnce, je srce nebes, in ta Bog sam hoče biti naš neizrečeno veliki delež. V visoki pesmi je po priliki popisano prečudno življenje in zveličanje duše, katera ljubi Boga; in če je že prilika tako prijetna, kako bo šele živa resnica!

Gledati Boga v svetlobi in ljubezni božji, to je tako nekaj neizrekljivo lepega in veselega, da nebeški duhovi tega vekomaj nimajo dosti. In že čez milijon let je nebeškim duhovom gledanje božje tako lepo in radosti polno, kakor jim je bilo takoj od začetka. Zato tudi pravijo, da največje trpljenje duš v vicah je to, da Boga ne gledajo; te duše pa imajo goreče želje po svojem Očetu, po Bogu.

Ali tudi v nebesih je velik razloček: „V hiši mojega Očeta je veliko stanovališč.“ Katera duša je bila bolj popolna, katera je bolj goreče ljubila Boga, opravljala več dobrih del, več trpljenja udano prenašala, ta uživa tudi več zveličanja v nebesih. Kdor obilno seje, bo tudi obilno žet. Žalostna Mati božja ali pa apostol Pavel, ki je delal več kot vsi drugi apostoli, uživa pač drugo, neskončno večje zveličanje, kakor tista otrokova duša, ki je takoj po otrokovem krstu in smrti prišla v nebesa, in ni okusila težavnosti pozemelskega življenja.

Po takem je morala tudi Elizabeta priti v prav posebno zveličanje. Njeno življenje ni bilo podobno samo vencu biserov, prepolno je bilo dobrih del usmiljenja. Elizabeta za svojo pobožnost in dobrodelnost ni le trpela najhujša obrekovanja in preganjanja, ampak njeno življenje je bilo prav posebno podobno Kristusovemu, kakor mu še nikdar nobenega človeka ni bilo. Kakor je Sin božji zapustil veličastvo svojega Očeta, se je ponižal in vzel podobo hlapca

na se, tako se je tudi sv. Elizabeta odrekla kneževstvu in bogastvu, se ponižala ter se potopila v veliko človeško uboštvo, ker je postala dekla, da bi stregla ubogim in bolnikom. Dobrotljivi Bog bi gotovo ne bil dopustil, da bi bilo srce njegove zveste hčere s tolikimi trni razbodeno in njeno življenje s tako težkimi križi obteženo, ko bi ji ob enem ne bil pripravil neskončno morje veselja in zveličanja, kakršnega tako trpljenje onkraj zasluži. In zares, ko bi mogel kdo le en hip videti ono srečo, ki jo Elizabeta zdaj uživa, temu bi se zdela vsa lepota sveta, vse njegove dobrote in radosti, kakor temna, tužna noč, preprežena z mrzlo meglo.

„Oni gledajo njegovo obličje, ter imajo njegovo ime na svojih čelih. Noči ne bode; svetlobe od luči in svetlobe od solnca jim ni treba; zakaj Gospod Bog jih bode obseval, in kraljevali bodo vse večne čase.“

(Skriv. raz. 22, 4. 5.)

Telo pa obleka ostaneta.

Gospod in Zveličar je to sveto dušo vzel v nebesa, v nebeško veselje, telo pa je obležalo, drugi okoli njega so plakali, jokali in se solzili. Ko je Elizabeta izdihnila dušo, ali da bolje rečem, ko je njena duša zapustila telo, omile so, po tedanji navadi, ženske njeno truplo. Nato je oblečejo v sivo suknjo, katero je Elizabeta zadnji čas nosila. Hotela je Kristusu dopasti, in v svoji modrosti je izprevidele, da mu bolj dopade in da je lepša, če ubožna pride preden; in zato je imelo tudi njeno telo biti ozaljšano z uborno obleko uboštva, na priliko, kakor tudi sicer dajo mrliču v roke rožni venec ali križec, v znamenje, naj bi tudi duši bilo dobro.

Obleko, v kateri je hotela biti pokopana, si je Elizabta sama odmenila. Pa tudi drugo, kako naj se ž njenim truplom zgodi, je bila prav primerno porazdelila. Elizabeta je bila prva na Nemškem, ki se je dala sprejeti v tretji red sv. Frančiška, ter je bila tudi posebna prijateljica in dobrotnica temu redu. Ravno zato so tudi frančiškani njeno telo prenesli v kapelo bolnišnice. Mala ta cerkvice je bila doslej pravi dom njeni duši. Tukaj je vsaki dan preživela z Bogom, tukaj dobivala tolažbo, srčnost, moč in veselje iz svoje pobožnosti in iz sv. zakramentov.

Pravilna prikazen na svetu je, da to, kar ima človek na sebi dobrega, ljudje nikoli bolj ne spoznajo in ne čutijo, kakor tedaj, kadar jemlje slovo ali pa umira. Včasih je človeku tako, kakor bi mu kdo rezal nogo ali roko. Ko se je zvedelo, da je ljuba gospa Elizabeta umrla, hruli so ljudje od vseh strani skupaj. Okoli in okoli ni bilo drugega slišati kot žalovanje in plakanje brez konca in kraja, zlasti ubogih in bolnikov, ne samo zato, ker jih je zapustila tista gospa, ki je bila sama ljubezen in prijaznost.

Ker verujemo v vstajenje mesa, zato verni kristjani tudi mrtvo truplo častimo. Mrliča pokopavajo med molitvami in v blagoslovljeno zemljo; trupla svetnikov pa so bila vsikdar v veliki časti. Ko so truplo gospe Elizabete postavili v kapeli, je bil velik stok in jok. Vse se je trlo, da bi dobilo od nje kaj spomina, bodisi od suknje, las ali nohtov.

Od daleč in od blizu so ljudje drli skupaj, in da bi jim preljube gospe ne vzeli prezgodaj, so jo pustili na odru v cerkvi še cele štiri dni. Elizabetino lice pa tudi ni bilo mrtvaško lice. Od velikih nadlog in težav ji je lice poslednji čas upadlo, da se je lepota lica zmanjšala, ali mrtvi se je lepota zdaj zopet povrnila. Pravi čudež, ki se tudi sicer pri svetih osebah ponavlja, je bil pa ta, da na truplu celo čez štiri dni nikakega sledu trohnobe ni bilo; še prav lepo in sladko je dišalo truplo.

Četrty dan se je vršilo mrtvaško opravilo in pogreb. Neizmerno veliko ljudi se je zbralo skupaj. Nikomur pa ni bilo mar, da bi bil za ranjko molil; zakaj vsakdo je bil v srcu prepričan, da je Elizabeta zveličana in med svetniki. Zato so pa toliko bolj častili in hvalili Boga, da je bil ustvaril tolikanj lep vzgled svoje ljubezni in usmiljenosti. Že zdaj so stoteri in tisočeri klicali sv. Elizabeto na pomoč ter se ji priporočevali, naj jim še z naprej naklanja svojo pomoč v dušnih in telesnih potrebah.

„Seje se strohljivo, nestrohljivo pa bo vstalo; seje se neznatno, veličastno pa bo vstalo; seje se slabotno, vstalo pa bo močno.“ (I. Kor. 15, 42. 43.)

Nebeške ptičice.

Noč pred pokopom je bila v kapeli tudi opatinja nekega vnanjega samostana. Ta hip pa zasliši opatinja in

še druge osebe, ki so bile zraven, so slišale neizrečeno prijetno petje. Opatinja gre z navzočimi iz kapele pogledat, kje neki tako lepo pojo. Pa vidijo na strehi kapele polno majhnih ptičic, kakršnih po tistih krajih še nikdar niso videli. — Nekateri so dejali, da so bili angeli. Ali tudi priroda in njene ptice-pevke so delo Vsegamogočnega, kakor so tudi angeli. In kakor ptičke Boga slavijo s svojim veselim nedolžnim petjem, tako morda pač tudi Gospod stvarjenja ž njimi včasih kako dušo poveličuje, katera je posebno podobna Bogu in mu posebno prijetna.

Nekaj podobnega kakor pri sv. Elizabeti se je zgodilo ob smrti sv. Frančiška. Tisto noč, ko je v samostanu umrl, priletelo je veliko škrjancev, katere je zlasti rad imel in katere je večkrat klical, naj hvalijo ž njim Boga. Letajoči okoli samostanske strehe so gnali toliko ponočno žvrgolenje ranjkemu na čast, da je bilo skoraj misliti, ptiči so postali angeli, ali pa so se angeli izpremenili v ptičice. — Nekaj takega se je zgodilo tudi ob smrti drugega svetnika iz frančiškanskega reda, ki je slovel po svoji najslajši ljubezni do Boga in do ljudi. Ta mož je bil sveti Solan iz Španije. Ko je v samostanu v Limi umiral, sedle so mnogovrstne in prav lepe ptičice na omrežje pred njegovim oknom ter so pet ur neizrečeno milo prepevale ter se niso dale odgnati po ljudeh, ki so hiteli vkup. Svetnik pa je izdihnil svojo dušo s svojimi navadnimi besedami: „Hvaljen Bog“.

„Kateri s solzami sejejo, bodo želi z veseljem.“
(Ps. 125, 5.)

Obraz svete Elizabete.

Zdaj, ko je njeno telesno življenje dovršeno, naj pokažemo tudi njeno podobo. Neresnična je trditev, da se dá že iz vsakega obraza spoznati, kakšna duša je pod njim; to ni res. Marsikdo ima tak obraz, po katerem bi bilo soditi, ta in ta je prav pohleven, v resnici pa je zdražljiv, srdit in sovražnih besedi. Po drugi strani je pa zopet mogoče, da ima kdo grd in neprijeten obraz. Ako pa človeka natančneje spoznaš, moraš ga ljubiti in spoštovati njegov značaj in potem skoraj ne vidiš, da na njegovem obrazu ni lepote.

Duša in njene lastnosti pa vendar vplivajo in delujejo

na obraz, vsaj memogredè, za nekoliko trenotkov. Najlepši obraz ima nekaj zopernega, grdega, ako v človeku

divja jeza ali kaka druga huda strast; nasproti pa je tudi grd obraz milejši, ako je človek do drugih prijazen, dobrohoten in ljubezniv.

Ako je pa človek leta in leta udan kaki čednosti ali pa kaki strasti, tedaj bo tisto, kar se je v duši porodilo, počasi predrlo ven in se kolikor toliko pokazalo na obrazu. Zato se pogostoma zgodi, da mladenič prav lepega obraza, ko se je udal nepoštenemu življenju, izgubi zadnjo sled lepote, da dobi divji in zversk obraz. Po drugi strani pa se dobijo stari ljudje, ki so pravzaprav lepši kakor so bili v mladosti. Dobrotnost, v kateri so mnogo let živeli, je izpremenila in olepšala naposled celo njih pogled in njih obličje.

Kako pa je z obrazom sv. Elizabete v tem oziru? Najstarejša njena slika je v stolni cerkvi v Mariboru v velikem oltarju. Ta podoba je fino iz kamena izsekana, okoli dveh čevljev velika. Ker so to cerkev začeli kmalu po njeni smrti zidati, smemo misliti, da je podobar, ki je delal to podobo, deželno grofinjo sam z obličja poznal, in da je dal svojemu delu pravo podobnost. V obrazu te podobe pa je ravno to najbolj izraženo, kar se je v duši in v življenju sv. Elizabete razcveto do najvišje popolnosti: sveta resnoba in pa dobrota na lepem mladem obrazu.

Sicer bode pa telo vsakega človeka šele po vstajenju zadobilo svojo popolnoma podobo in zunaj se bo kazalo tako, kakršna je njegova duša. Bolj je duša po grehih razdejana in ognušena, ko pride na onkraj pred sodnika, toliko grše bo tudi telo, s katerim se mora združiti po vstajenju. Nasproti pa, čim lepša je duša po čednostih in dobrih delih, lepše bo tudi telo, s katerim se bo po vstajenju pokazala pred vsem svetom. Njeno telo bode podobno tisti nebeški lepoti, v kateri se je bil izpremenjen Gospod pokazal na gori Tabor. Zato bi bilo neskončno pametnejši, da bi take osebe, ki se rade lišpajo in lepoticijo z grdim okrasjem, raje mislile na to, da bi bile znotraj lepo ozaljšane s pobožnostjo in čednostjo. S tem bi imele veliko dobička za svojo neumrjočo dušo, in pa tudi v svoje telo bi položile kal neskončne, večno lepe mladosti.

„Naše ponižano telo bo izprepodobil, da bo enako telesu njegove slave, z močjo, po kateri si more vse podvržeti.“
(Fil. 3, 21.)

Zdaj pa se povrnimo od podobe svete Elizabete k njeni osebi.

Prijateljstvo še na oni svet.

V rajnardovskem samostanu, kamor je bil deželni grof Ludovik tako rad zahajal in kjer je bil tudi pokopan, je bil neki samostanski brat, Volkmar po imenu, ki je kot izučen mlinar oskrboval samostanski mlin. Bil je posebno pobožen in svet mož. Nalagal si je najostrejša pokorila, ter na golem nosil železen oklep, da bi vso pohotnost v sebi zatrl. Deželna grofinja je pogostoma romala na grob svojega ljubljenelega soproga. Ob tej priliki je spoznala tega meniha, kateri se ji je bil priljubil zato, ker je opazila na njem nenavadno bogoljubnost. In ker je bila sama tako priprosta in srčno ponižna, si je mislila, tako dober kristjan, kot je ta menih, bi ji utegnil pač tudi kaj k zveličanju pomôči. Priporoči se tedaj njegovi molitvi ter sklene ž njim duhovno prijateljstvo, podavši mu roko. Iz ponižnosti, da ga kneginja toliko čisla in se toliko poniža, zardi brat v obraz, ter skoraj ne more, da bi podal kneginji svojo grobo, od mlinarskega dela trdo roko.

Neki dan pa brat Volkmar popravlja mlinsko kolo. Zdaj potegne veter, kolo se zavrti, mu zgrabi roko, razkolje in jo stré. Trpel je grozno velike bolečine, katere pa je prenašal krščansko potrpežljivo. — Ponoči pa, bilo je dné 19. novembra, ravno ko je Elizabeta umrla, je bil Volkmar v cerkvi, kjer je bdel in molil, in na glas stokal od prevelikih bolečin. Ta trenotek pa zagleda pred sabo služabnico božjo, Elizabeto, krasno oblečeno in žarečo v neizrečeni svetlobi. Prikazen ga prijazno ogovori: „Moj brat Volkmar, kaj delaš, kako ti je?“ — Menih se zeló začudi, ko spozna v bliščeči svetlobi kneginjo; vendar ni mislil, da bi bila umrla njegova duhovna prijateljica, in zato pravi: „Ali kako je, moja gospa, da ste zdaj tako lepo in svetlo opravljeni, saj ste imeli sicer navado, da ste se jako priprosto nosili?“ — Nato mu ranjka odgovori: „Stan sem izpremenila.“ Rekši te besede, prime ga za roko, s katero ji je nekdanj segel v roko, sklenivši duhovno zvezo, in katera je bila zdaj hudo poškodovana. Ko se brat dotakne Elizabetine roke, ga nekaj silno pretrese tako, da se skoraj zgrudi; ob enem pa tudi čuti, da ima roko zdravo. Prikazen izgine. Zdaj je hvalil Gospoda, da mu je po Elizabeti dodelil zdravje.

Zveze, katere imajo posamni ljudje med sabo, bodi po telesni sorodnosti, ali možitvi, ali ženitvi, ali po čutni lju-

bezni, se na onkraj ne raztegnejo vse — ali duhovna so-
rodnost, prijateljstvo in ljubezen, ki jo imajo samo duše

med sabo, in katera je utrjena v Kristusu, take vezi pa
po smrti ne prenehajo. Misliti smemo, da je popolnoma
gotovo, da ljubezni, ki s telesom nima nič opraviti, ampak

ima v Bogu svoj vzrok in svoj pomen, da take ljubezni smrt ne izbriše in ne uniči kakor počutno ljubezen.

„Bog ni Bog mrtvih, ampak živih; zakaj v Njem vsi živé.“
(Luk. 20, 38.)

Drobtine iz nebes.

Marsikatera družina je že izkusila, da če kdo izmed družine umrje, ki je bil posebno pobožen, na primer, kak bogoljuben otrok, da v hišo pogostoma dojdejo posebne milosti, postavim, na enkrat je rešena kake velike skrbi, ali kak lahkomišljenec ali trdovratnež se izpreobrne. Poznati je, da molitev ranjcega pred Bogom v nebesih več velja, kakor je mogla veljati na zemlji. — To najdemo zlasti pri svetnikih, tudi pri sv. Elizabeti, da so po smrti pred Bogom več izprosili kakor tedaj, ko so živeli na zemlji.

Kakor je zveličana Elizabeta takoj po svoji smrti pomagala benediktinskemu bratu, tako je še drugim čudovito pomogla, ako so se zaupljivo priporočali priprošnji ranjce. Neki redovnik iz cistercijanskega samostana je imel že 40 let neko dušno bolezen, bridkosrčnost, otožnost; naj je bral ali molil, kar je hotel, in kakorkoli so ga tolažili, vse je bilo zastonj. Taka dušna muka je pa veliko hujša, kakor so telesne bolečine, ker gloje dušo, vir človeškega življenja. Zdaj mu pa pride na misel, kaj ko bi se zatekel k tako sveti in usmiljeni duši, kakor je blažena Elizabeta, ali bi mi ne pomogla? Takoj drugi dan po njenem pokopu gre k njenemu grobu, poklekne ter se prisrčno priporoča v predobrotno srce ranjce. In po molitvi mu je bilo tako pri srcu, kakor je na videz mrtvemu, ki je v ozki rakvi zabit, ko se zbudi, pa si velikega strahu sam ne more pomoči, ako se mu na enkrat vzame pokrov s rakve. Menih je bil olajšanega srca, popolnoma ozdravljen. Po takem je mogla Elizabeta, ki je bila na zemlji toliko stiskana in žaljena, ki je pa v nebesih s svojo priprošnjo potolažila martikaterega nesrečnika, reči z apostolom:

„Hvaljen bodi Bog in Oče našega Gospoda Jezusa Kristusa, Oče usmiljenosti in pa vse učehe, ki nas tolaži v vsaki stiski, da bi mogli tolažiti one, ki so v vsaki stiski, s tisto tolažbo, s katero nas same tolaži Bog.“
(II. Kor. 1, 3. 4.)

Peklenski požar pogašen.

Neki ostromen cerkveni učenik pravi: „Izpreobrnjenje grešnikovo je večji čudež kakor obujanje Lazarjevo in celó večji kot ustvarjenje sveta.“ Po prošnji sv. Elizabete so se čudovito ozdravljale dušne bolezni. So strasti, ki dušo tako hudo vjedajo kakor sam mrčes iz pekla, kakor črv, ki je zmiraj lačen in ki vedno glode, strast, ki je lačna vedno novih grehov. Konec tega grešnega žrtja je večno pogubljenje, če usmiljenost božja in pa vsemogočnost še o pravem času uboge duše ne reši in ne potegne iz hude strasti kakor goreče poleno iz ognja.

Velik gospod, imeniten po rodu in vzvišen po stanu, je padel v ostudni greh zoper šesto zapoved. Tudi tukaj je bilo, kakor je rekel Zveličar: „Kdor greh dela, je suženj greha.“ Nesrečni ta gospod še ni zapadel popolni otrpnenosti, še mu je vest hudo očitala ter ga strašila. Ali dobri sklepi, katere je vselej pri spovedi naredil, bili so po silni izkušnji takorekoč mahoma podrti, poplavljeni, odnešeni; in pogosteje je zmogla izkušnja, močnejši je bila grešna navada. To pa vsakdo spozna, da kolikor višji je stan, ki se mora tega greha varovati, toliko ostrejša kazen mu tudi preti.

Skoraj bi že bil obupal ali pa se zazibal v smrtni greh. Zdaj pa milost božja posije vanj, pride mu na misel, iskati pomoči na grobu sv. Elizabete, pri kateri jo jih je toliko našlo v telesnih potrebah. Tukaj moli prebridko in z velikim zdihovanjem. Njegov duh in pa njegova vest sta ga tožila zavoljo omadežanega življenja in zavoljo onesnažene duše. Tukaj moli dolgo, veliko ur, joka in plaka, ter obžaluje svoje pregrehe, tukaj na grobu preusmiljene gospe — ta silno obteženi grešnik.

Tudi največji grešnik sme prositi Boga in naj Ga tudi res prosi; zakaj Bog gleda tudi še na največjega grešnika, sicer ne z dopadenjem, pa vendar z usmiljenostjo ter čaka njegovega izpreobrnjenja.

Pa tudi ne smemo pozabiti, da je neskončni Bog tudi neskončno svet, in da molitev iz prav nečedne duše mu je blizu tako prijetna, kakor komu besede človeka, ki ima hudo sapo. Le molitev pravičnega veliko premore. Kdor pa ima hudo vest, ta pač sam dosti ne zaupa v svojo molitev. Iz tega ozira je nauk katoliške cerkve tako tolaživen, namreč nauk, da grešni človek more svojo grešno

molitev popraviti in poboljšati z molitvijo pravičnih, da jo takorekoč pozlati in stori pred Bogom prijetno, če svetnike kliče na pomoč, naj njegovo molitev se svojo podprô in potrdijo. Tudi ni brez ponižnosti, ako se grešnik svetnikom priporoča, naj bi njegovo molitev prav podpirali.

Ta gospod je tudi že večkrat molil, da bi bil te strasti rešen, ki ga je vedno hujše mučila. Ko je pa dolgo in goreče molil na grobu sv. Elizabete, dobi določeni odgovor, odgovor namreč, da je strta veriga njegove strasti in da je svoboden kristjan. Notranji ta odgovor je bil tudi resničen, ker ga je potrjevalo njegovo lepo življenje. Svojemu spovedniku, Konradu, je še večkrat povedal, da od tiste molitve je nečista poželjivost v njem ugasnila, in da zdaj nima več tako silnih izkušnjav, in če ga včasih kake majhne napadejo, jih prav lahko premaga.

Ljudje veliko bolj želijo, da bi bili rešeni telesnih nadlog kakor pa dušne bolezni. Človek je že tako ustvarjen, da se drži bolj čutnega kakor dušnega in da se veliko bolj briga za zunanje in telesno. Pa še veliko drugih grešnikov je bilo, ki so iskali pomoči na grobu sv. Elizabete, da bi bili rešeni svojih hudih strasti in grehov. Mnoga poročila nam naravnost pripovedujejo, kako so bili rešeni napuha, ali jeze, ali zavisti, ali skoposti in drugih glavnih grehov. Pa tudi ni majhen nepokoj in majhno trpljenje, kadar se grešna navada in pa žaljena vest borita v duši.

„Hvala bodi Bogu, da zdaj vi, ki ste bili sužni greha, od srca poslušate nauk, ki sem vam ga oznanjal.“

(Rim. 6, 17.)

Reši nas hudega.

Trojna stiska človeka na zemlji silno tare: telesno trpljenje, skrb ali žalost duše, tretja najhujša stiska pa je grešna navada, znamenje peklensko. Videli smo, kako je Elizabetina priprošnja rešila prosilce te trojne stiske. Samostanski brat je dobil zdravo roko, cistercijski redovnik mir vesti, nesrečni gospod pa zdržnost.

Ali to je bil le začetek najmnogoterejših prečudnih ozdravljenj, ki so se godile na priprošnjo svete Elizabete. Neka nora oseba je nekdanj zinila prav pametno. Dejala je: „Vsaka duša, ki pride v nebesa, povekša nebesa; in vsaka duša, ki pride v peklo, zmanjša peklo.“ Obrnimo

te besede na svet, pa recimo: „Vsak grešnik več hudega prinese na svet, svetnik pa vsak več dobrega.“ Resnica teh besedi se je pokazala na sv. Elizabeti že na živi, še bolj pa na mrtvi. Poslušajmo očividca. Takrat je živel cistercijski redovnik, Cesarij po imenu, ki je bil najboljši pisatelj tedanjega časa. Zato so ga nagovarjali Konrad in še drugi, naj popiše čudovito življenje sv. Elizabete Bogu na čast in kristjanom v vzpodbudo. Cesarij je odgovarjal, da ni vreden, se lotiti takega dela. Ker so ga le še prosili, se je udal in zaupajoč na milost božjo in pomoč sv. Elizabete je opisal njeno življenje. On piše:

„Ker je hotel dobrotni Bog razodeti zasluženje svoje dekle, poveličeval je njen grob s tolikimi znamenji in čudeži, da je iz raznih krajev ljudstvo vrelo skupaj, prosit zdravja ali pa molit. Slepí, hromi, gluhi, božjastni in bolniki vsake vrste so ondi zadobili zdravje in celo mrtvi so bili menda obujeni. Ne samo iz mogunškega okraja in trirskega, ampak tudi iz daljnih krajev, iz kolonjske, bremenske in devinske škofije so vreli ljudje v Maribor, da bi zadobili zdravje ali pa molili. Kateri so se vračali, so druge srečavali, in kateri so ozdraveli, so došlim oznanjevali božjo moč. Darovali so prav veliko in z onimi darovi je bila nad svetim grobom zidana cerkev. Takrat sem bil tudi jaz tam in ne pomnim, da bi bil svoj živ dan toliko ljudstva videl skupaj, kolikor ga je bilo tedaj v Mariboru. Brez velikega truda ni nihče prišel v cerkev ali pa iz nje. Glejte, tako se je Elizabeta izkazala pomočnico: na zemlji je pomagala ubogim in siromakom, zdaj v nebesih pa milostno uslišava te, ki iščejo njene priprošnje.“

„Blagor ti, dobri in zvesti hlapec; ker si bil v malem zvest, te bom postavil čez veliko; pojdi v veselje svojega Gospoda.“ (Mat. 25, 21.)

Čuden je Bog v svojih svetnikih.

„Čez veliko te bom postavil“, glasi se Gospodova obljuba. Pri sv. Luku (12, 44.) Gospod še več obeta zvestemu hlapcu: „Resnično, povem vam: Postavil ga bode čez vse svoje dobro.“ Té Gospodove besede prav določno pravijo, da duša, ki po smrti preстане sodbo pred Bogom, zadobi oblast in gospodarstvo. Če imajo po sv. pismu angeli moč kaj storiti na zemlji, zakaj bi te

moči ne imele tudi angelsko čiste duše, ki so prej bivale na zemlji? Zato je vse po redu božjem in njegovemu gospodarstvu primerno, da njegovi zvesti hlapci in dekle zamorejo kaj storiti na zemlji.

Zapisanih je veliko število čudežnih ozdravljenj, ki so se godile na prošnjo sv. Elizabete. In ti čudeži so prav popolnoma gotovi in dokazani. Stvar je namreč taka. Kadar se v Rim sporoča, da je ta in ta oseba nenavadno sveto živela, da so se po njeni priprošnji godili čudeži in da se naj zato uvrsti med svetnike, tedaj začnejo o tem silno natančno in ostro preiskavati. Kateri so bili čudežno ozdravljeni, ali pa sorodniki in očividci, morajo svoje besede potrditi s prisego, sicer govorjene besede ne veljajo nič. In celo zdravniki, ki so bolnike zdravili, morajo biti zaslišani, kaj in kako mislijo o tem ozdravljenju. Sploh moramo reči, da najvestnejši sodniki hudodelstva ne morejo skrbnejši preiskavati, kakor se preiskava svetnikovo življenje. Kakor se ondi zagovornik postavi, ki hudodelnika brani, tako postavijo svetniku ugovornika, ki spravlja na dan vse pomisleke zoper življenje in čudeže tega, ki se ima razglasiti za svetnika.

Ko je imela deželna grofinja turinška biti postavljena v vrsto svetnikov, se to ni lahko in hitro zgodilo. K grobu ranjce so ljudje vedno mnogoštevilnejši prihajali in vedno se je govorilo o novih čudežnih ozdravljenjih. Konrad je menil, da je zdaj čas, da stvar naznani papežu ter priporoča, da se Elizabeta proglasi za svetnico. Dasitudi je bil papež Gregor IX., še ko je bogoljubna kneginja živela, veliko slišal o njeni čudoviti ponižnosti, dobrotljivosti in prostovoljnem uboštvu, vendar ni takoj odobril in potrdil Konradovega predloga, ampak je naročil Konradu, naj z mogućim nadškofom in z drugimi to stvar natanko preiskuje in potem sporoči v Rim.

Zgodi se, kakor je papež zahteval. Konrad je z prižnice oznanil, da naj se oglasijo vsi, kateri so na priprošnjo ranjke deželne grofinje nenadoma ozdraveli, ali sicer kako pomoč zadobili. Na to je prišlo prav veliko ljudi, kateri so iz hvaležnosti in na čast sv. Elizabete povedali milosti, katere so zadobili na njeno priprošnjo. Kar so pripovedovali, to so potrdili s prisego. Konrad je vse natanko zapisal, pisma pa poslal v Rim. To poročilo je še dosedaj ohranjeno.

V tem pismu je o življenju sv. Elizabete naštetu 34 čudežev, kateri so se zgodili po njeni smrti in kateri so bili potrjeni s prisego. — Ohranilo se je še drugo poročilo o 58 čudežnih ozdravljenjih, ki so se zgodila na priprošnjo sv. Elizabete, a niso zaprisežena. Gotovo je bilo še veliko drugih čudežnih vslišanj, ki se pa niso naznanila, ker niso mogli vsi ozdravljenci dospeti v Maribor, ali pa, ker niso vedeli za Konradov poziv. — Jaz pa mislim, da je še dandanes uslišana marsikatera molitev, ki je opravljena z zaupanjem na čast sv. Elizabete; zakaj ona je še dandanes Bogu tako ljuba in prijetna kakor prve dni po svoji sveti smrti.

„*Veliko premore goreča molitev pravičnega.*“
(Jak. 5, 16.)

Volk in jagnje.

Konradovo prizadevanje, da bi bila njegova hči svetnica oklicana, ni imela uspeha, ker je prezigodaj izgubil življenje; ubili so ga v gozdu. Zato mu je pa Bog obudil takega namestnika, o katerem bi živ človek ne bil mislil, da se bode poganjal za Elizabetino zasvetničenje. Tudi tukaj je Bog pokazal resnico Salamonovih besedi: „Kakor potok je kraljevo srce v Gospodovi roki; kamor hoče, ga napelje.“

Povedali smo poprej, kako je bil tudi Konrad, najmlajši brat deželnega grofa, deležen hudodelstva, ko je Henrik svojo sorodnico-vdovo tako sramotno preganjal. Če drugega ni bil kriv Konrad, vsaj tega je bil, da se zanj kar nič ni potegnil; vsled svojega ravnanja je bil vlado haske dežele dobil v svoje roke. Ta gospod je bil strasten, bojaželjen človek, ki ni prenesel razžalitve, če se zanj ni maščeval. Nekdaj, na priliko, se je sporekel z mogunškim nadškofom Zmagomirom, ter se spozabil tako daleč, da je celo škofa osuval z rokami. Potem je zbral veliko vojsko, planil v nadškofovo deželo, oropal in razrušil več vasi ter se tako maščeval nad nedolžnimi podložniki.

Tudi mesto Ericlar je bilo last mogunškega škofa. Konrad gre s svojo vojsko nad to mesto, je oblega, požge predmestja, podre mline in mostove. Naslednje pa zažene še ogenj v mesto ter je naskakuje, dokler se ne uda. Veliko prebivalcev je pomorjenih, vse mesto izropano, stolnica,

vse cerkve in samostani požgani; vormški škof, prošt, mnogo korarjev in okoli 200 vojakov je bilo ujetih; knjige, kelihi, cerkvena oprava, ostanki svetnikov so bili povsod raztrešeni; in celo presvete hostije so hudobneži zmetali na tla. To se je zgodilo leto po Elizabetini smrti.

Po tem grozovitem vojaškem delu se vrne deželni grof s svojima pajdašama na svoj grad. Nekega dne pa pride v grad neka ženska, morda beračit, ki je bila zaradi svojega vlačugarstva ostudna pogledati. Deželni grof jo sreča in dobro ošteje, zakaj tako grdo živi. Videti je, da je bil v tem oziru, kar njega zadeva, čist, dasi je bil sicer bolj divji in neukrotljiv. Ženska se jame jokati in pravi, da jo je le najhujša sila prignala tako daleč. Deželnemu grofu se smili nesrečna stvar, zato ji ponudi, da hoče zanjo skrbeti, če oblubi, da ne bode več nesramno živela.

Kadar se človek ohrabri za kako prav dobro, bogoljubno dejanje, tedaj ga Bog pogostoma poplača že v sredi njegovih grehov z največjo milostjo na zemlji, z milostjo pravega izpreobrnjenja. Taka je bila tudi tukaj. Po noči ni mogel spati; take misli so se mu snule in motale po duši, ki so podile spanec od njega. Jel je misliti, kako je grešnico oštel in ji očital grehe, in jel je čutiti, kako to oštevanje in očitanje zadeva njega samega. Notranji glas mu je ostro govoril: „Ti imaš veliko več odgovarjati nego li ona uboga žena, katero je velika sila pahnila v pregrehe. Tebi pa je dal Bog vsega dosti, a zahvalil si se mu pa z velikimi grehi“. Tako je vjedalo vso noč njegovo dušo, vsaj strah in svinčene skrbi človeku ne dajo spati, ko bi tudi hotel. — Staro poročilo prav lepo in naravnost pravi: „Zdaj pa se je kesal deželni grof Konrad, ker je spoznal svoj greh, ki ga je storil nad Friclarčani, katerih je veliko usmrtil.“

Drugi dan pove svojima tovarišema, kaj ga je vso noč tako hudo peklo. In čudno — tudi ta dva viteza sta imela tisti strah in tiste skrbi vso noč; oster plug — spomin na prihodnji odgovor, — je razoraval njuno dušo. Ker so imeli vsi trije pa vsi ravno tisto noč enaka svarila, niso si upali si prigovarjati, da so to le prazne misli, ki se navlečejo kakor oblaki, pa zopet gredó. Ravno to, da so imeli vsi trije pa tisto noč taisti strah, jih vse tri omami in nagne, da sklenejo iti na božjo pot. Ko res pridejo bosí, v izpokorni obleki v romarsko cerkev, vržejo se pred velikim oltarjem sv. Nikolaja na kolena ter ponižno prosijo

usmiljenega Boga, naj jim odpusti. Spoved opravijo pri dotičnem g. župniku. Ta jim pa svetuje, ker so bili še samski, naj stopijo v nemški red in tako z vzpodbudnim življenjem popravijo svoje poprejšne grehe.

Med tem pa je bil deželni grof pri papežu Gregorju IX. v Rimu tožen, da se je s svojimi rokami pregrešil nad posvečeno osebo nadškofovo. Ker je pa takim hudodelstvom zapretna kazen izobčenja, je bil Konrad vsled tega izobčen iz cerkve. In ker ni sprave z Bogom, dokler in preden ni sprave tudi s cerkvijo, in ker je Konrad dobro poznal Gospodove besede, ki jih je rekel sv. Petru: „Karkoli boš zavezal na zemlji, bo zavezano tudi v nebesih, in karkoli boš razvezal na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih“, ni mu kazalo drugače, kakor da se je podal na daljno pot v Rim, da bi bil rešen izobčenja. Kolikor časa je bil v Rimu, je vsak dan 24 ubogih živil ter jim sam stregel, pa tudi z drugimi deli usmiljenja in ponižnosti je pokazal, da se je resnično izpreobrnil. Naposled je bil rešen izobčenja, ali pod tem pogojem, da se spravi in pogodi z nadškofom mogunškim in pa z vsemi, katerim je storil krivico, da stopi v kak red, da cerkve obilno obdaruje, da v Friclaru sezida novo stolnico in vrh tega še dela očitno pokoro.

Konrad je prišel kot zvest in stanoviten izpokornik iz Rima. Če je veliko grešil, hotel je tudi veliko zadostovati. Pogodivši se z nadškofom je izkušal zlasti popraviti nesrečo, katero je bil naredil Friclarjem. Storjeno škodo jim je povrnil iz svojega premoženja in je tudi prostovoljno delal očitno pokoro. Bosonog, v sami srajci, gologlav z bičem v roki, je šel v sprevedu pred cerkev in veliko ljudi ga je gledalo. Pred cerkvijo se ponižno vrže na kolena, prosi vse odpuščanja, molivši jim bič, naj ga tepó. Izmed veliko ljudi pa, ki so prišli gledat očitnega izpokornika, je pa samo en sam prijel bič in nekolikokrat mahnil po skesanem izpokorniku — in to je bila neka stara mamica. Taki pokori se podvreči, zlasti če gledamo na izpokornikov stan: da je bil vitez in knez v najboljših letih, za to je trebalo posebno velike milosti. In pač si lahko mislimo, da ni bila brezuspešna prošnja njegove sorodnice Elizabete v nebesih. Veliko je ravno ona pripomogla, da se je ponižno uklonilo pod Kristusov jarem nekdanj tako trdo in prevzetno srce.

Ko je Konrad uravnal, da se ima ob njegovih stroških sezidati stolna cerkev, odpove se življenju med svetom ter stopi v Mariboru v nemški red. Viteza pa, ki sta bila njegova tovariša v grehu, sta mu hotela biti tudi tovariša na potu v nebesa. Zato stopita s 24 drugimi plemenitniki v redovni stan. Slovesno je bil sprejet v cerkvi tistega bolnišča, ki ga je bila Elizabeta postavila. — Od te dobe je bil Konrad ves drugačen. Silovitost in krivico je silno sovražil in pa tako sveto živel, da so mu prilastovali nadprirodne moči. Pozneje, leta 1237, so ga izvolili za najvišjega prednika redu, in v tej visoki službi se je odlikoval po dobrodelnosti, pobožnosti in hrabrosti. — Ta deželni grof Konrad je bil tedaj, ki se je posebno goreče poganjal za Elizabetino zasvetničenje.

Preden pa povem, kaj je storil za svojo sveto soročnico, bom povedal njegovo nadaljnje življenje. — Leta 1240 je nastal med cesarjem Miroslavom II. in papežem Gregorijem IX. velik in škodljiv razpor. Knezom je bilo do tega, da se ta prepir poravna; in ker so menili, da je Konrad najsposobnejši narediti mir, naprosijo ga, naj se poda v Rim. Tukaj v Italiji pa ga je čakala smrt kakor njegovega rajnega brata Ludovika. Stari rokopisi poročajo to-le: „Konrad, brat dragega spomina, nekda veliki prednik nemškemu redu in knez turinški, zboli v Rimu. Tukaj ga je milost božja prestvarila do tolike čistosti duše in telesa, da o svoji bolezni ni mogel strpeti brez velike muke nobenega človeka, ki je bil s kakim smrtnim grehom obtežen; zato so se morali tudi vsi njegovi posli skrbno varovati smrtnega greha“. O svoji bolezni se je bil Konrad tudi zamaknil. Ko ga potem navzoči redovnik, prav častitljiv in pobožen mož, popraša, kaj je videl, mu odgovori: „Bil sem pred stolom večnega sodnika, kjer je bila moja duša ostro sojena. Sodnikova razsodba se glasi, ker je pravica tako zahtevala, na pet let pokore v vicah. Približa pa se moja sestra Elizabeta ter mi takoj izprosi, da se mi odpusti pokora. Zato vedite, da bom na ti bolezni umrl in da pojdem v večno veličastvo“. Konrad je res umrl v Rimu, star 34 let; njegove kosti so prenesli v Maribor ter pokopali v lepi stolnici, katero je bil dal sezidati Elizabeti na čast, kjer ima tudi lep grobni spomenik.

„Bog noče smrti grešnikove, temveč da se izpreobrne ter reši.“
(II. Pet. 2, 9.)

Za svetnico proglašena.

Že ko je šel deželni grof Konrad prvokrat v Rim, je pravil papežu o svetem življenju svoje ranjke sorodnice ter iskreno prosil, naj jo razglasi svetnico. Ali grofovo prigovarjanje je zadelo na težave pri papežu, ne zato, kakor bi ne verjel svetosti ranjke Elizabete, ampak zato, da se navadna pravila ne prekrenejo in da se cerkvena previdnost ne zanemarja. Vendar pa dá papež primerno nalogo hildesheimskemu škofu pa dvema opatoma, naj se preiskava o tej zadevi nadaljuje. Zdaj se zopet oglasi, naj vsi, ki so na prošnjo Elizabete zadobili kako pomoč, določeni dan pridejo v Maribor. Sestavi se na novo odbor duhovnikov in pravnikov. In pred ta odbor pride več tisoč ljudi. Najbolj dokazanih čudežev, med katerimi je bilo nekaj obujanj od mrtvih, so zapisali 129 in zapisnik s škofovim in opatovim pečatom, odmenili za Rim. Konrad z dvema redovnikoma gre v Italijo in nese pisma papežu. Spomladi pridejo v Perugijo, kjer je bival papež s svojimi kardinali. Zdaj izročé pismo in papež ga odpre vpričo številne duhovščine. Papež pove zbrani gospôdi, kaj se mu poroča o življenju in čudežih blage kneginje. Ginjeni in solzni poslušajo pričujoči, kako silno ponižna je bila bogoljubna gospa in koliko ljubezni do uboštva ter usmiljenosti do ubogih je imela.

Papež odloči, da bode Elizabeta binkoštni dan slovesno prišteta svetnicam, tedaj ravno tisti dan, kateri cerkev praznuje poslanje onega, od čegar dohaja vsa svetost. To se je godilo 26. maja 1235. leta. Ravno sedem let poprej pa je bil ravno od tega papeža, Gregorja IX., v istem mestu Perugiji Frančišek Asiski, začetnik treh redov, oklican za svetnika.

V slovesnem sprevodu, med donenjem godbe, se v dominikansko cerkev pomikajo papež, patriarha jeruzalemski pa antiohijski, kardinali in veliko nadškofov, vsi cerkveni predstojniki, veliko duhovnikov pa mnihov, in premnogo ljudstva. Vsi, kateri so šli s sprevodom, imeli so goreče sveče v rokah. Deželni grof Konrad jih je dal preskrbeti in jih sam porazdelil, da bi bila slovesnost tolikanj povzdignjena. V cerkvi je moral kardinal diakon čitati ljudem pisanje, kako je Elizabeta živela in kako jo je Bog poveličeval s čudeži. Verni v cerkvi so bili ginjeni, da so se jokali, ko so se jim pravila dela in trpljenje zveste slu-

žabnice božje. Sedaj opominja papež, naj molijo vsi, da bi ga Bog razsvetlil. Po pesmi „Pridi sveti Duh“ moli papež na tihem in vse ljudstvo ž njim. Nato pa si dene papež mitro (papeževo kapo) na glavo in izreče slovesno iz svojega prestola:

„Na čast vsemogóčnega Boga Očeta, Sina in svetega Duha, na povelícanje in pomnoženje krščanske katoliške vere, z oblastjo tistega vsemogóčnega Boga, blaženih apostolov Petra in Pavla, in pa s svojo lastno močjo izrekujemo in določujemo, da Elizabeta blaženega spomina, bivša deželna grofinja turínška, je sveta, in da se ima postaviti v zapisnik svetnikov, kakor jo tudi mi zdaj vanj zapisujemo in ob enem ukazujemo, da vesoljna cerkev vsako leto dan njene smrti, 19. novembra, slovesno in pobožno povelíčuje. Z ravno tisto močjo dodelimo tudi vsem vernim, ki se izkesano spovejo in njen grob tisti dan obiščejo, odpustek enega leta in 40 dni.“ — Zdaj zazvonijo vsi zvonovi, orgle veselo zadone in papež sam zapoje zahvalno pesem, vse ljudstvo pa jo radostno popeva za njim.

Če pomislimo nazaj na zahvalno pesem, katero je dala pregnana kneginja, v velikem mrazu, opolnoči v frančiškanski cerkvi v Izenaku zapeti — in jo primerjamo s to zahvalno pesmijo, katero so peli lepi binkoštni praznik v laškem mestu Perugiji sam papež in najvišje glave krščanstva in pa vse ljudstvo tujega jezika, sv. Elizabeti na čast, — kolik razloček med tedaj in sedaj!

Ko dokončajo prekrasno pesm, zakliče kardinal, kakor je navada o tej slovesnost: „Prosi za nas, o sveta Elizabeta, aleluja!“ Na to zapoje papež prvičrat od njega sestavljeno molitev, kakor jo molijo še zdaj, čez več kot 600 let, vsi mašniki katoliške cerkve:

„O usmiljeni Bog, razsvetli srca svojih vernih, in po velíčastni priprošnji blažene Elizabete daj nam srečo sveta zaničevati in se nebeške tolažbe vsikdar veseliti. Po Jezusu Kristusu, Gospodu našem, Tvojem Sinu, ki s Teboj živi in kraljuje, v edinosti s sv. Duhom, Bog od vekomaj do vekomaj. Amen.“

V samostanski cerkvi v Perugiji pa so dominikanci postavili prvi oltar na čast sv. Elizabete in od one dóbe je vsako leto na njen dan slovesno sveto opravilo.

Po tej veličastni slovesnosti v cerkvi je napravil Konrad velike gostije, h katerim je bil povabil nad 300 duhovnikov, pa tudi bližnjim samostanom je poslal vina in jedi. Razen tega je dal tudi mnogo tisoč ubogim, sploh vsakemu revežu, ki je hotel, mesa, kruha, vina, denarja, naj bi znali tudi ljudje po Italiji, kako ljubomila, dobrotna gospa je bila ta, ki je bila proglašena za svetnico in kateri na čast se delijo tolike dobrote. — Papež razpošlje vsemu katoliškemu krščanstvu pismo, v katerem javlja, da je blažena Elizabeta proglašena za svetnico.

Tako neizrečeno slovesno so častili ženo, katero so bili svoje dni zaradi njenega ponižnega ubožnega življenja razupili za noro. A kje je zdaj tista prevzetna Neža in njena ošabna mati, deželna grofinja Zofija, ki sta deklico Elizabeto zaradi njene pobožnosti zasramovali? In kje so zdaj tiste napuhnjene dvorjanke, tiste žlahtne gospe, ki so odrekovale, da bi bila brezkraino usmiljena gospa Elizabeta prava kneginja? — Ni jih, pokopane so, strohnele so, pozabljene so; in kam so šle njih uboge duše, tega jaz ne vem. — Toda spomin te slavne svetnice se od onih pa do teh dôb po vseh katoliških cerkvah, po vesoljnem svetu slavi vsako leto 19. dan novembra. — To je zdaj tista uboga siva ženska, ki je hodila v zakrpani obleki, ki je dan na dan stregla bolnikom v bolnišnici, ki je doma pometala, ki se je pustila od svojih dekel zmerjati, ki se je ostremu spovedniku Konradu dala kaznovati in ki je bila zaradi njega sramotno opravljena. Zdaj tudi ona lahko reče, kakor je nekdaj dejala preblažena Devica:

„Duša moja povelečuje Gospoda in duh moj se raduje v Bogu, mojem Zveličarju, ker se je ozrl na nizkost svoje dekle; zakaj glej, odslej me bodo blagrovale vsi rodovi.“ (Luk. 1, 47. 48.)

Sveto truplo.

Zveličarja so vlekli v groznem zasramovanju na kalvarsko goro, da ga ondi razpno in nabijejo na križ, katerega je moral nositi na svojih ramah. Kako je pa zdaj z njegovim telesom? Po vesoljnem svetu, po tisočeri in tisočeri krajih nosijo Gospodovo Telo v sprevodu, s tolikim spoštovanjem, s toliko častjo in tako lepo, kakor le kraj premore. Nekaj podobnega se je godilo tudi s truplom

Jezusove hčere, sv. Elizabete. Ker je imela življenje polno trpljenja in bolečine, polno zasramovanja, opravljanja, preganjanja, polno vsega hudega, ki ga še ni kmalu kdo imel, pa v tako kratkem času, imela je po smrti biti poveljučana že na zemlji: njeno telo so prenašali s toliko častjo in radostjo, kakor bi šli v sprevodu s sv. Rešnjim Telesom.

Ko je došlo papeževo pismo na Nemško, da je Elizabeta proglašena za svetnico, določi mogunški nadškof Zmagomir, da se imajo 1. dan maja prihodnjega leta vzdigniti kosti svetnice. Skoraj za leto dan je odložil to svečanost, da se ta stvar povsod razvé in da se ljudje na njo pripravijo. Toda stvar sama se je veličastnejši razvila, kakor je nadškof mislil. Ko določeni dan zaskvita, gibalo se je tako strašno veliko sveta v Maribor, da jih je bilo, kakor kaže staro poročilo, več kot en milijon; ljudje so se sami sebi čudili, da jih je toliko, ter dejali, da več sto let ni bilo skupaj toliko sveta. Ljudje niso prihajali samo iz vsega Nemškega, ampak tudi z Ogrskega, Češkega, Francoskega in drugih dežel. Razen neštete množice mašnikov, redovnikov, opatov, je še dvanajst cerkvenih glav naštetih, ki so bili pri ti svečanosti; škofje in nadškofje in celó sloveči nemški cesar Miroslav II., tedaj najmočnejši vladar na zemlji, je bil prišel z veliko vojvodov, knezov in grofov.

Bratje nemškega reda so delali priprave, da slovesno vzdignejo kosti sv. Elizabete. Ko odpró zidani grob v cerkvi in ko odmaknejo z njega kamenito ploščo, truplo prelepo in prijetno zadiši. Bratje se temu začudijo, zlasti še, ker truplo ni bilo maziljeno in ker tudi nikakih dišav niso dejali v grob. Truplo je bilo popolnoma célo in nestrohnelo, dasi je bilo preteklo več nego pet let, odkar je bilo pokopano. Roki sta bili na prsih skrižani. Bratje oblečejo truplo v škrlat ter je denejo v novo rakev iz svinca.

Ko se je nekoliko zdanilo, zbere se vse ljudstvo okoli cerkve, v kateri je bila Elizabeta pokopana; le z velikim naporom so cesarju napravili pot skozi neštevilne množice. On sam gre v zidan grob, poljubi spoštljivo rakev ter jo s škofi vzdigne iz grobljine. Godba svira, petje se razlega, spreved se pomika, cesar pa in škofje in vitezi in vojvodi si štejejo v čast, da morejo vzeti na rame nosila s svetim truplom.

Da bi cesar vsemu svetu pokazal svoje veliko spoštovanje do prečudne gospe, si je dejal na glavo krono, znamenje svojega cesarskega veličanstva, pa oblekel se v tisto

haljo, katero je Elizabeta nosila v globočini svojega ubožnega življenja; in pa bos je šel. Za njim so stopali drugi vladarji, volilni knezi in drugi velikaši rimskega cesarstva, vsi z zlatimi kronami na glavah. Za temi pa so šli škofje in opatje in cerkveni predniki, vsi v svoji praznični cerkveni opravi.

V svečanem sprevodu zdaj truplo prenesó, da je izstavijo, naj je ljudstvo časti. Ko se ta sprevod slovesno in počasi giblje skozi tisočero in tisočero ljudstva, in ko ljudem zadiši prijetni duh svetega telesa, nastalo je brezkončno veliko in pobožno veselje. Nekaterе besede in vzkliki tega vseobčnega oveseljenja so se ohranili celó do sedaj. — „O presveto, preblaženo truplo, ki pred Bogom toliko premoreš, pri ljudeh pa imaš toliko čudežnih moči! Katero so imeli za noro in blazno, ona je s svojo blaznostjo svet osramotila! Poprej so angeli obiskavali njen grob, zdaj pa hiti skupaj ljudstvo, jo počastit, in največji knezi, sam cesar, se ji klanjajo. V življenju je zaničevala slavo tega sveta, se odtegovala imenitnim in visokim družbam, zdaj pa je postavljena in počeščena z najvišjim veličastvom papeževim in cesarjevim. Njo, ki je vselej zadnje mesto volila, ki je na tla sédala, ki je ubožna in zaničevana ležala v prahu, to zdaj knežje roke povzdigajo k največji časti. Pa si jo je tudi zaslužila; zakaj sama se je osiromašila, vse poprodala, kar je imela, da si je kupila biser večnosti.“ Tako je govorilo ljudstvo.

Ko tedaj truplo postavijo na primerni očitni kraj, služil je nadškof Zmagomir veliko sveto opravilo. O darovanju pristopi cesar k odru ter dene svetemu trupu zlato krono na glavo, rekoč: „Ker je nisem smel na zemlji venčati cesarico, hočem jo zdaj s krono počastiti kot večno kraljico v božjem kraljestvu“. Potem pa sam spremlja k darovanju mladega deželnega grofa Hermana, sina svetnice; njeni dve hčeri Zofijo in Jedert pa spremi cesarica Izabela.

Telesnim ostankom te ponižne kneginje so izkázovali tukaj tako izredno čast, kakor še malokateri ženski na zemlji. — Gotovo je bil tudi posebni božji namen, da so bile zraven tudi tiste tri osebe, katere so kneginjo poznale, ko je bila največ ponižana, in katere same so bile Elizabeti živi biči, taki biči, s katerimi je bila Elizabeta veliko mučena in na tla pobita: stara deželna grofinja Zofija, ki je otroku in mladi nevesti Elizabeti rekla toliko žalega

in trpkega, in obadva svaka Henrik in Konrad, ki sta vdovo z nedorastlimi otroci grozovito pahnila v največjo revščino. Zdaj so videli in slišali, kako čezmerno slavi najvišja gospôda na zemlji truplo tiste, katero so oni poprej zaničevali in zasramovali. Tudi ti trije pokleknejo pred rakev ter dolgo molijo. Morda so pač ranjko prosili odpuščenja, in da naj jim s svojo prošnjo v nebesih z dobrim povrne, kar so ji na zemlji storili hudega.

„Željno sem pričakoval Gospoda, tedaj se je name ozrl; in je uslišal moje prošnje, in me je potegnil iz jame nesreče in iz greznega blata; in je postavil moje noge na skalo, in je utrdil moje stopinje.“
(Ps. 39, 1. 2.)

Olje.

Slovesnosti, ki so se vršile pri izstavljenem truplu, so trajale dalje časa; vsaka družba nešteti romarjev je hotela imeti na čast sv. Elizabete svoje posebno opravilo in svoje posebno popevanje. Tudi neizmerno veliko in dragocenih daril so prinesli. Zakaj imeli so namen, da bodo postavili veliko in krasno cerkev, v kateri naj zanaprej počiva in bode česčena. Ženske so dajale prstane in uhane in še drugo zlato in srebrno krasotičje. Drugi so dajali zopet drugačne pa veliko vredne darove, in zopet drugi so se zavezali, da bodo to in ono storili za zidanje.

Med slovesnostmi pa ljudje zvedó za neko drugo prikazen, ki je vse napolnila z veliko radostjo. Čez nekoliko dni najdejo fino, lepo dišeče olje, ki je kapljalo iz udov svetega telesa. Če so jih obrisali, so se kapljice pokazale iznova kakor rosa na travi. Ljudstvo in duhovščina, vsi so se jako veselili tega novega dokaza, s katerim je Bog razodel, kako prijetna mu je zvesta njegova služabnica. To olje so skrbno pobrali ter ž njim zdravili bolezní pa celili rane.

Ravno to — namreč, da so sveta trupla potila olje — se je godilo že tudi pri mnogih svetnikih, in to je natanko preiskano in po neštetilnih očividcih tako izpričano, da bo le nespameten človek tajil, češ, da je kaj takega nemogoče, ker ni doumljivo. Ravno to čudovito prikazen so opazovali na ostankih sv. Jadvige, na teti sv. Elizabete, in

pa na sv. Valburgi. Kako bi se dala ta stvar razložiti, ne vem. Pravim pa, da če se že prav navadne stvari ne dajo do konca razložiti, na primer, kako postane iz želoda hrast, me ta prikazen kar nič ne moti, če je čeznaturna na taki osebi, ki je živela tako presveto.

Mogoče je pa doumevati, čemu je Bog ravno olje izvolil za znamenje svetosti. Tudi si lahko domišljamo, zakaj je pri največ zakramentih treba olja, pri krstu, pri birmi, pri mašnikovem posvečevanju, pri poslednem maziljenju. Že oljka sama je znamenje čednostnega človeka, zato ker imata obadva nekaj posebnega. Oljka raste na kamenitih suhih tleh, v tako pusti zemlji, da bi skoraj ne verjeli, in vendar lepo obrodi, dasitudi dobi malo živeža iz zemlje. Zunanja postava oljke je prav ponižna. Peresa ima skoraj bolj siva kot zelena, in njena rast je skoraj zveržena, sklonjena, ne gre v vrh. Dasiravno to drevo malo potrebuje, je pa sad toliko dražji in lepši. Jagode, ki jih oljka obrodi, dajo olivno olje. To olje pa je menda posebno človekoljubno. Olje sveti, živi, hladi bolečino, pa celi rane; in celó železo, ki pri kolesu ali pri stožerih škriplje, precej utihne, ko se namaže z oljem. — Na svetnikih nahajamo iste lastnosti kakor pri olju: sam zase malo potrebuje; njegova zunanja postava je kolikor mogoče ponižna; njegovo dejanje in nehanje in vse njegovo življenje je kakor pravo olje vsakemu, ki občuje z njim: on sveti in živi, hladi in zdravi s svojo pohlevnostjo, s svojo miroljubnostjo, s svojimi telesnimi in dušnimi deli usmiljenja, s svojo pobožnostjo, s svojimi prigovori in prošnjami in pa z vsem svojim življenjem.

Tudi o tej prikazni imamo poročila, kako je ljudstvo govorilo. — „O lepo čudo! Te kosti, mrtvene z ostrimi vadbami in pokorami, poté zdaj sladko dišilo, kakor bi se bila strla posoda iz alabastra, polna predragega mazila. Olje kaplja iz trupla tiste, iz katere so izhajala samo dela usmiljenja, dokler je živela; in kakor je olje na vrhu vsake tekočine, tako naj tudi usmiljenje premaguje sodbo. Olje teče posebno iz njenih nog, katere so jo toliko nosile v koče ubogih in zapuščenih ter v kraje slehrnega siromaštva. Koliko bolnih duš in koliko trpečih teles ni ozdravila s svojo ljubeznijo in svetostjo! Koliko tisoč siromakov ni s svojim lastnim kruhom živila in nasitovala! S kolikimi čudeži ni cerkve razveselila! Po pravici oznanuje to lepo dišeče olje svetost tiste, ki se je žarila v tako čisti

svetlobi, ki je znala tako rahlo zdraviti, tako velikodušno živeti, in ki je vse svoje življenje tako prelepo dišala v dobrih delih.“

„Tvoje ime je kakor lepo dišeče izlito olje.“

(Vis. pes. 1, 2.)

Nagrobni spomenik.

Nekatere rastline šele tedaj najboljše in najmočnejše zadišijo, če so odtrgane, takorekoč umorjene in zmlete. Ravno tako se je tudi dišava sv. Elizabete, njena slava, razžirila šele ondaj po vsem krščanstvu, ko je bila mrtva. Po mnogih deželah so postavljali njej na čast in njenemu imenu kapele, cerkve, samostane in bolnišnice. Ne gledé na nemške dežele so tudi po drugih krajih Elizabeti postavljali spomenike, na primer: po Ogrskem, Češkem, Nizozemskem, Francoskem, Angleškem, Laškem, po Španskem, kjer je kardinal Himénes v Toledi sezidal hišo za uboge in zapuščene deklice pod imenom sv. Elizabete. Razen tega je pač še veliko število slik, podob in soh, vrezanih v les in kamen in celó v kovino, ki so bile napravljene sv. Elizabeti na čast; pa bo tudi nekaj milijonov ženskih oseb, ki so bile krščene na ime sv. Elizabete, da bi jim bila velika svetnica vzgled in varihinja. Lahko rečemo, da razen Matere božje pač ni ženske osebe, ki bi bila na zemlji bolj česčena kot sv. Elizabeta. — To je tista gospa, katero so nekdanj podili od vrat do vrat in katero je beračica pahnila v močvirno vodo. — Tako čudna so pota božja in tako veličastno zna Bog vse izpeljati!

Med vsemi spomeniki, s katerimi je bila Elizabeta počesčena, pa ni lepšega od veličastnega nagrobišča v onem mestu, v katerem je bila preživela svoja zadnja in najsvejša leta. Ta nagrobnik je gotiška stolna cerkev s svojima lepima zvonikoma v Mariboru. Zidana je vsa iz rezanega kamna, in dasi se je vsakršno vreme več stoletij usajalo vanjo, vendar stoji še danes tako krepko, kakor bi bila šele pred kratkim dodelana. Ta cerkev je tisti lepi in veliki spomenik, nagrobni kamen, ki so ga sv. Elizabeti postavili kmalu po njeni smrti. A kdo je postavil ta velikanski nagrobnik?

Ravno tisti mož, ki je nekdanj pomagal, da je vdovo Elizabeto z njenimi majhnimi otroci prepodil iz njene hiše

s Prežigrada, da potem ni znala, ne kod ne kam, in da je morala beračiti podstrehe, ravno tisti mož je dal njenemu truplu sezidati prelepo stolno cerkev, da bi počivalo v nji.

Leta 1235, dan Marijinega vnebovzvetja, so vložili kamen, da se zida stolnica. Deželni grof in veliki prednik Konrad se je bil s haskimi vitezi in nemškim redom združil, da postavijo preponižni kneginji Elizabeti veličasten nagrobnik, prekrasen hram božji. 20 let so delali, da mu naredé podstav, zakaj podstav samim zvonikom, ki so 300 čevljev visoki, je 43 čevljev globoko v zemlji. 28 let je bilo še treba, da so dovršili zgornje zidave in leta 1283 je bila stolnica posvečena. Pa kakor hrast še stoletja raste in poganja mladike, tako je bilo tudi tukaj treba skoro še sto let, da se je dovršila notranjost cerkve. Plemenito in veliko zidanje ima tudi primeren glas, s katerim daleč na okoli vabi ljudi k pobožnosti. Cerkev ima sedem zvonov, katerih ima vsak posebno ime, in ki v lepem soglasju hvalijo Boga.

Ko je bila veličastna stolnica dozidana, so naredili rakev iz pozlačene rude ter jo postavili v posebno kapelo. Romarjev je dan na dan prihajalo toliko, da so kamenitna tla v kapeli popolnoma izdolbli s samim klečanjem.

„Kdor bo meni služil, ga bo častil moj Oče.“

(Jan. 12, 26.)

Kadilo.

Z ostanki svetega telesa se je v stoletjih marsikaj izpremenilo. Božja pota so nehala, zakaj lepa stolna cerkev je padla v luteranske roke. Namestu nje imamo pa zdaj ostanke njenega duha in njenega vzgleda. Pa ravno to je, kar katoliška cerkev posebno želi, da bi posnemali veličastne vzglede svetnikov. Še je ohranjeno pismo, katero je pisal papež Gregor IX. pobožni in čednostni španski kraljici Beatrici. Papež ji v tem pismu predstavlja dejanje sv. Elizabete, da bi jo vzpodbudil k svetejšemu življenju. Glavne stvari iz tega pisma hočemo postaviti semkaj. Vsak čitatelj ali čitateljica naj jih sprejme tako, kakor bi bile pisane njemu ali nji. Glasi pa se to pismo nekoliko skrajšano tako-le:

„Elizabeta je bila s svojo ponižnostjo vsem časom čudovit prizor. Dasi je bila kraljevskega rodu in kneževe

časti, je bila vendar dekla ubogim in potrebnim. Do smrti je služila bolnikom, tujcem, siromakom. Občudovanja vredna je v tem, kako malo je čislala svoje telo. Dasi je bila poprej vajena lepotičiti se z kraljevskimi znamenji, z zlatimi verižicami, s srebrnino, z biseri in dragocenimi kamni. je pa takoj odložila posvetno bliščobo ter oblekla grobo haljo ubogih, da bi bila v ti siromaški obleki podobna našemu v jaslih jokajočemu Gospodu Jezusu Kristusu, in pa da bi jo ljudje zaničevali. Občudovanja vredna je bila po svojem predobrem srcu, zakaj stregla je bolnikom in siromakom, umivala in obezovala je ostudne rane gobavih.

Naš zopernik, hudič, je postavil, bi dejal, dva zida. Prvi zid, slepoto duha, je postavil zato, da bi nas večna luč ne razsvetljevala. Rekši: „Bosta kakor bogova ter spoznala dobro in hudo“, je človeka napuhnil zoper Boga in tako je človek padel v slepoto nevednosti. Drugi zid, poželjivost mesa, je postavil, rekoč: „Čemu vama je Bog prepovedal, da ne jesta od drevesa, ki je spoznanje dobrega in hudega?“ Po grehu, ki sta ga storila prva dva človeka, sta zapadla smrti. Satan jima je prvič otemnil spoznanje, drugič pa zadušil ljubezen, da bi Stvarnika ne spoznala in ga ne ljubila.

Življenje sv. Elizabete razsvetljuje duha in kroti poželjivost, pa le, če gremo za tisto Kristusovo lučjo, ki je razsvetljevala tudi sv. Elizabeto; s to lučjo razsvetljena, je Elizabeta spoznala, kako dobro je, v koči ponižnosti prebivati, pa se ustavljati poželjivosti. Ker je podrla tako zid temote, postavljen po napuhu, ji je zasijala večna svetloba; in ker je podrla zid počutnih sladnosti, je našla ljubezen božjega imena. Bog jo je ustvaril po svoji podobi, da jo stori deležno večnih dobrot, da ji pripravi nebeško veselje, ki ga nobeno oko ni videlo, nobeno uho ni slišalo, in pa v nikogar srce ni prišlo, kar je Bog pripravil tistim, ki ga ljubijo. Ogenj notranje ljubezni je vzdrževala s pobožnim premišljevanjem in ga netila z dobrimi deli; tega ognja ni ugasilo ne šumenje valov, ne bučanje vetrov, ne trnovje bridkosti in težav. Zaradi tega je prišla v nebeški dom, kamor jo je pripeljala sama preblazena Devica, Mati božja Marija. Blažena je med ženami, venčana je z vencem neizrekljivega veličastva, ker osvetljuje zmagovito cerkev, bojujočo pa razsvetljuje z bleskom svojih čudežev: zakaj slepi dobivajo pogled, gluhi sluh, nemi govorijo, hromi ho-

dijo, mrtvi vstajajo in bolniki ozdravljajo po zasluženju ranjke Elizabete.

Predraga hči v Kristusu, mi smo ti življenje svete Elizabete predstavili kot najdražji biser zaradi dvojega. Prvič, da se pogostoma oziraš v tem zrcalu brez pege, da v kotih tvojega srca nič takega ne ostane, kar bi žalilo oči veličastva božjega; drugič pa zato, da bi si pridobila vso tisto lepoto, katere je treba nebeški nevesti, da bi se pred večnega Boga prikazala ozaljšana s čednostmi in olepšana s pobožnimi deli.

Dano v Perugiji 7. junija, v devetem letu.“

„Pravični se bodo svetili kakor solnce v kraljestvu svojega Očeta.“
(Mat. 13, 45.)

Gorčično zrno.

Zdaj pa pogledjmo, koliko dobrega je storil lepi vzgled sv. Elizabete. Sploh pravijo, da slabi vzgledi so navadno močnejši nego dobri, pač zato, ker je človeška natora nagnjena bolj k hudemu kot pa k dobremu. Spozabljen duhovnik na primer naredi strašno veliko hudega, oči vsega sveta so uprte vanj; vzgled pobožnega duhovnika pa malo izda, skoraj ne vidijo ga, ker posvetnjake bode v oči. Ako je pa lepi vzgled nenavadno dober, močan, krepak, velik, tedaj ima tudi velike nasledke. Ta silni uspeh dobrega vzgleda vidimo na sv. Elizabeti.

Njen brat, Bela IV., je kraljeval po smrti očeta Andreja na Ogrskem. Sveti svoji sestri na čast sezida najprej cerkev, potem pa sam pristopi v tretji red sv. Frančiška kakor njegova sestra Elizabeta. — Drugi brat Koloman, je bil oženjen s silno krasno poljsko vojvodično, Salomo. Dan poroke pa storita obadva obljubo vednega devišтва. Ko ji pa Koloman umrje, jame Saloma klarisam zidati samostan, v katerega je sama stopila in v njem sveto živela. Ko je umrla, so videli, da je lepa zvezda ž njenih ustnic splavala kvišku. — Elizabetina sestrična Marjeta si je vzgled svoje tete tako resno jemala k srcu, da ni marala za nobene ponudbe, ko so jo najmočnejši knezi prosili v zakon; rajši je v samostanu pobožno živela, se zatajevala ter opravljala dela ljubezni. Svojo ljubezen do Jezusa je kazala tudi s tem, da si je položila križ na glavo, preden je zaspala, da bi zjutraj prebudivši se, najprej

zagledala njega. Na Ogrskem jo še zdaj častijo. Tisti otok na Donavi pa, na katerem je stal njen samostan, ima še zdaj njeno ime, Marjetini otok. — Neka druga Elizabetina sestrična, Kunegunda, se je bila omožila z Boleslavom, poljskim vojvodom; pa je bila svojega moža nagovorila, da je očitno in svetično storil obljubo zdržnosti, in tako je ž njim živela 40 let. Ko je bila pa vdova, je z Jolando, neko drugo sestro, tudi vdovo, stopila v red klaris ter je v tem redu tako sveto živela, da jo Poljaki že več sto let častijo in romajo na njen grob.

Elizabeta je imela nadalje še neko drugo žlahtnico, ki je bila tudi Jolanda, pa omožena z Jakobom, kraljem aragonskim. — Njena vnukinja je bila z ozirom na staro teto Elizabeta; pozneje je bila ta Elizabeta kraljica portugalska, in je postala ravno tako velika svetnica; cerkev jo je počastila s pridevkom „matere mirú“. — Njena teta Jadviga, vojvodinja šleska, je živela 12 let dalje kot sveta Elizabeta. Ta je bila sama velika svetnica in je svojo sveto sestrično imela tolikanj v časti, da si je ovila njeno ogrinjalo okoli glave, ko se ji je bližala smrtna ura. — Neža, češka vojvodinja in pa v sorodstvu s sv. Elizabeto, je odbijala možitne ponudbe cesarja Miroslava II. in pa kralja angleškega; ni marala za posvetni blišč, marveč je postala raje uboga frančiškanka.

To je le nekaj sorodnikov, na katere je močno vplival lepi vzgled sv. Elizabete. Koliko je pa še tistih, ki sveti Elizabeti niso v sorodu po krvi, ki so ji pa v sorodu po srcu, na katere je vplival veličastni vzgled, da jo posnemajo v zatajevanju, pokori in pa usmiljenju do bližnjega. Te duše so nune elizabetinke. Elizabetinke živijo v posebnem redu, uravnanem po vodilu sv. Frančiška, ki se peča zlasti z bolniško postrežbo po vzgledu sv. Elizabete, po katere imenu je tudi nazvan. Sestram tega reda je posebno zapovedano, da ljubeznivo in pošteno strežejo ubogim udom Kristusovim, da nadložnost in nehvaležnost bolnikov potrpežljivo prenašajo, da se ž bolniki ne pogovarjajo, kaj se po svetu godi; da imajo bolnike, ne dovoljno poučene v veri, poučevati in učiti moliti; da imajo skrbeti, da bodo bolniki o pravem času prevideni s svetimi zakramenti itd. Elizabetinski red še dandanes cveti; gorčično zrno pa, iz katerega je vzrastel, je sv. Elizabeta. Vsako leto umrjejo udje iz tega reda ter pridejo kot dobra pšenica v nebeško

žitnico, bogoljubne hčere pridejo k svoji sveti materi; in pa vsako leto požene veliko drevo tega reda novo cvetje ter obrodi nov sad.

Vzgled sv. Elizabete je oživljena, včlovečena beseda božja; zato velja tudi o tem vzgledu, kar je Gospod govoril o besedi božji:

„Nekaj semena je padlo na dobra tla in je obrodilo sad, eno stoterni, eno šestdeseterni, eno trideseterni.“

(Mat. 13, 8.)

Beseda za slovo.

Če si prišel, dragi čitatelj, do teh listov v knjigi, ločijo se tukaj tri osebe, ki so se doslej dušno pomenkovale: ti, bralec, sv. Elizabeta, pa jaz, pisatelj te knjige. Preden se ločimo, moram povedati, kaj še imam na srcu.

Kar sem pisal, ni pravljica, ni namišljena povest, ampak je resnična povest o izvanredno sveti ženi. Zato tudi nisem zadovoljen, če sem čitatelju ustregel s prijetno zabavo, in tudi ne, če kdo pravi: Zame je to berilo jako vzpodbudno, trpljenje dobre gospe me je res ganilo. — Kjer ni drugega uspeha, ondi je vzgled sv. Elizabete toliko izdal kakor solnce, kadar sije na pusti pesek; pesek se sicer ogreje, toda sadu pa nič ne obrodi.

Sveta duša, kakor je bila Elizabetina, je še v nebesih lačna in žejna in bo dotlej, dokler je kaj ljudi na zemlji; neizrečeno hrepeni, da bi jih hodilo prav veliko po tisti poti, po kateri je hodila ona, in da bi naposled dospeli v neskončno veliko nebeško veličastvo. In ravno k temu te nagiba pokazani vzgled njenega življenja. Sicer pa jaz ne prisojam nikomur, ki to čita, tako visočino popolnosti, kakor jo je bila dosegla sv. Elizabeta, dasi bi vsakemu silno veliko koristila. Ali jaz pa tudi nikogar izpred sebe ne spustim, ki nosi le še eno iskro dobre volje v svojem srcu, da bi ga prav lepo za nekaj ne poprosil. Jaz pravim, da vsakdo naj časti sv. Elizabetin vzgled in naj svoji ubogi duši kako dobro delo skaže, naj si kristjan dobro stori s krščanskim delom, ki je najljajši. Katero je to? — Sveta Elizabeta naj te v tem pouči in zanj nagovori.

Delo usmiljenja.

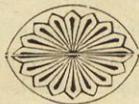
Neki dominikan na Laškem, ki je bil zavoljo svetega življenja med zveličane dèt, Angelj Fiezolski, je Elizabeto naslikal, kakor jo vidiš na str. 190. Kar imaš pred sabo, je samo preris one slike. Jeli ne vidiš, kaj bi rada? Sveta Elizabeta stoji pred tabo ter te prosi za kak milodar. Rože, ki jih ima v predpasniku, ti kažejo, kaj ti bo v večnosti prirastlo iz dobrih del, če jih storiš trpečemu bližnjemu. Nihče, ki je čital to knjigo, naj je ne dene iz rok, preden se ne odloči, da in pa kaj hoče storiti dobrega, bodisi da opomore kaki potrební družini, bodisi da stori kaj za ubogega bolnika, da sprejme ali skrbi za kakega zapuščenega otroka, ki nima starišev, ali če jih ima, pa malovredne; bodisi da kakega dečka vzame v pouk, ali pa mu pomore, se kaj poštenega naučiti, s čemur si bode mogel potem služiti kruh; ali bodisi da bogoljubne zavode in naprave ustanavlja in podpira, postavim kako sirotišče, deško ali deklíško, kako hiralnico, ali bolnišnico, ali preskrbnico za stare in poštene posle; da pomore kaj misjonom, katoliškim družbam, katoliškim tiskarnam in knjigar-
nam; da svojo darežljivo roko odpre kaki ubogi razpadajoči cerkvi; da zlasti takih ne odganja, katere je po nedolžnem zadela kaka velika nesreča, povodenj, požar itd. A da kaj usmiljenega, to je, da dobrega dela ne pozabiš storiti, pa takoj zdaj deni tisti denar na stran, ki si ga odločil v prosep dušnega ali telesnega dela usmiljenosti. In če ravno nimaš nič gotovega pri sebi, pa v srcu obljubi in daj, tako da boš Bogu dolžan, in da obljubljenega ne boš mogel jemati nazaj.

Ako je pa to knjigo čitala taka oseba, ki je sama ubožna in morda sama živi o dobrotah drugih ljudi, imaš pa ti, ljuba duša, vendar nekaj, s čemur lahko drugim izkazuješ usmiljenje. Dobro delo pa, ki ga imam v mislih, je veliko vredno gledé drugih, z ozirom na te pa je prav po ceni — moli, to jaz mislim, moli prav pobožno za vse siromake, bedne, žalostne, bolnike, umirajoče, za duše v vica, za vse krščanstvo, a zlasti za take osebe, s katerimi si znan in katere so siromašne na duši ali na telesu, ali pa na obojem skupaj. Molitev je tudi lep, dober milodar, in marsikomu bode ta dar koristil še več kot denar ali kaj drugega.

Brez daru pa ne spustim nobenega čitatelja. Kdor se more toliko pritajiti, da vpričo preusmiljene gospe Elizabete ne stori nič dobrega, ta je znotraj mrtev ter nosi že obsodbo, ki bo poslednji dan zadela neusmiljenca. Naj se drži vsakdo na pravo.

„Na to poreče kralj onim na njegovi desnici: Pridite, blagoslovljeni mojega Očeta. Posedite kraljestvo, ki vam je pripravljeno od začetka sveta. Zakaj lačen sem bil, pa ste mi dali jesti; žejen sem bil, pa ste mi dali piti; ptujec sem bil, pa ste me sprejeli; nag sem bil, pa ste me oblekli; bolan sem bil, pa ste me obiskali; v ječi sem bil, pa ste prišli k meni.“ (Mat. 25, 34. 35.)

**Prosi za nas sv. Elizabeta, da bomo vredni te besede slišati iz ust Gospodovih.
Amen.**

Kazalo.

	Stran		Stran
Krst	3	Materina ljubezen	68
Vijolica	5	Zakonska zvestoba	70
Zgodaj oddana	7	Srčna rana	72
Zaroka	8	Udana v križ	73
Majhnemu otroku velik križ	11	Bridko slovo	74
Zgled	12	Še hujše	76
Pobožno srce	14	Najhujše	79
Pravo zlato	16	Smrt, kje je tvoja zmaga?	81
Patron	17	Grozna žalost	85
Sirota	18	Vnebovpijoče	87
Krona	20	Edinščina, stiska, sila	89
Lilija med trnjem	21	Kristusova pevka	90
Ženin	23	Drago kadilo	92
Dober prijatelj	24	Kdo je tako ubog?	93
Ženitnina	26	Temen oblak	96
Soprog ali zakonski mož	28	Lepa celo v blatu	98
Zakon	30	Notranje življenje	100
Nepravi pogled	32	Mati božja	101
Strahovanje samega sebe	34	Zveličar je blizu	104
Noša	36	Svetel pogled	106
Rože	37	Obljuba	108
Križani v postelji	40	Krona pa kosti	110
Poniževanje samega sebe	43	Brezno enega leta	112
Zadrega	44	Ljubezen še po smrti	114
Gostija	46	Grom resnice	115
Krščanska lahkomisljenost	48	Sprava	118
Nebeška obleka	50	Naveličana	120
Sveta maša	51	Navzdol, naprej, navzgor	122
Spovednik	54	Odpove se vsemu	123
Tanka vest	56	Jerica	125
Tretji red	57	Herman	127
Človeški otrok	60	Zofija	129
Križ ljubezni	61	Demant v krpah	131
Pamet in sočutje	63	Otrok pri 24 letih	134
Obiskovanje bolnikov	65	Poljublje iz usmiljenja	136
Smrtna postelj, grob	67	Dušna oskrbnica	138

	Stran		Stran
Čuda	140	Obraz svete Elizabete	169
Silovita po molitvi	142	Prijateljstvo še na oni svet	172
Povsod nehvaležnost	144	Drobtine iz nebes	174
Elizabetni studenec	146	Peklenski požar pogašen	175
Prednebeška dvorana	147	Reši nas hudega	176
Občestvo svetnikov	148	Čuden je Bog v svojih svet-	
Huda zamenjava	149	nikih	177
Pokorščina proti usmiljenosti	153	Volk in jagnje	179
Trka	154	Za svetnico proglašena	183
Pred nebeškimi vratmi	157	Sveto truplo	185
Svita pa mrači se	158	Olje	188
Hudič	160	Nagrobni spomenik	191
Pravi rojstni dan	161	Kadilo	192
V nebesa	163	Gorčično zrno	194
Telo pa obleka ostaneta	167	Beseda za slovo	196
Nebeške ptičice	168	Delo usmiljenja	197

